

AZ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZMÉNYEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐI

Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Felnőttképzési Intézet

Farkas Éva – Farkas Erika – Hangya Dóra – Kovács Anett
Kulcsár Nárcisz – Leszko Hajnalka

AZ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI
INTÉZMÉNYEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐI

Kutatási jelentés

Farkas Éva – Farkas Erika – Hangya Dóra – Kovács Anett
Kulcsár Nárcisz – Leszkó Hajnalka

AZ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZMÉNYEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐI

Kutatási jelentés

Szeged 2012

A kutatási adatok feldolgozása és a kötet megjelentetése a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Tudományos Pályázata keretében kapott támogatás felhasználásával valósult meg.

A kutatás előkészítését, lefolytatását, az eredmények feldolgozását és összefoglalását a Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézet Andragógiai Kutatócsoportja készítette.

Kutatásvezető: Dr. Farkas Éva, egyetemi docens, SZTE JGYPK FI

A kutatást végezték és a kutatási jelentést készítették:

Dr. Farkas Éva, Farkas Erika, Hangya Dóra, Kovács Anett,
Kulcsár Nárcisz, Leszko Hajnalka

Az adatok rögzítésében és feldolgozásában részt vett: Kardos Lajos

Sorozatszám: Andragógia és Kulturális mediáció

Borító kép: Mazila

Felelős kiadó: Dr. T. Molnár Gizella

Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Felnőttképzési Intézet

Layout: Galicz Krisztián – *typiArt* Médiaműhely

Nyomdai munkák: Norma Nyomdász Kft. Hódmezővásárhely

Felelős vezető: Rostás Pál

ISSN 2062-9958

ISBN 978-963-9927-50-6

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	7
BEVEZETÉS	9
1. A KUTATÁS CÉLJA, VÁRHATÓ HATÁSA ÉS A KUTATÁS SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK	11
1.1 A kutatás célja	11
1.2 A kutatás várható hatásai	12
1.3 A kutatás során alkalmazott módszerek	12
2. FELMÉRÉS AZ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉLMÉNYEINEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐIRŐL	14
2.1 Az intézmények általános adatai	14
2.2 Az intézmények működési adatai	24
2.3 Az intézmények képzési adatai	46
2.4 Felnőttképzési szolgáltatások	82
2.5 Esélyegyenlőség biztosítása	91
2.6 Jogi szabályozás	114
3. A KUTATÁS LEGFONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI	132
I. Az intézmények általános adatai	132
II. Az intézmények működési adatai	133
III. Az intézmények képzési adatai	134
IV. Felnőttképzési szolgáltatások	136
V. Esélyegyenlőség biztosítása	137
VI. Jogi szabályozás	137
4. A KUTATÁS MEGÁLLAPÍTÁSAIBÓL KÖVETKEZTETHETŐ JAVASLATOK	139
BEFEJEZÉS	144
FELHASZNÁLT IRODALOM	145
A KUTATÁS KÉRDŐÍVE	146

ELŐSZÓ

Lassan közhelynek számít – de korántsem általános gyakorlat –, hogy a felsőoktatás feladata nemcsak a képzés, hanem az adott tudományterülethez kötődő kutatás is, hiszen a hallgatókat meg kell ismertetni a legújabb eredményekkel, és érdemes bevonni azok létrehozásába is, ha valóban kiváló szakembereket kíván kibocsátani az egyetem.

Különösen fontos ezt a gondolatot szem előtt tartani akkor, ha olyan fiatal tudományról és olyan új képzésről van szó, mint az andragógia. Az andragógus – és korábban a kultúraközvetítő – szakemberképzéssel foglalkozó felsőoktatási intézményeket gyakran éri az a vád, hogy nem elegendő az ott folyó oktatás tudományos megalapozottsága, nem kapcsolódik egyik konkrét tudományterülethez sem. Ez utóbbi állítás talán tartalmaz igazságot is, hiszen ezt a fajta képzést a kezdetektől fogva a multidiszciplinaritás jellemezte. A leendő kultúraközvetítők, majd 2006-tól az andragógusok mindig több tudományterületből kaptak alapot, gondolva arra, hogy munkájuk során több szaktudománnyal kerülnek majd kapcsolatba, s ezért legalább az alapjait ismerniük kell. Az utóbbi években még tovább szaporodtak azok a tudományágak, melyeknek ismerete szükséges az andragógus és a kultúraközvetítő szakemberképzésben. Ugyanakkor egyre elfogadottabb az a nézet, mely az andragógiát a neveléstudomány egyik ágának tekinti, és egyre erősebbek azok a törekvések, melyek ehhez a tudományos alapokat is megteremteni igyekeznek.

E törekvések sorába illeszkedik az az egyedülálló oktatói kezdeményezés, melynek eredményeképpen a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézetében Andragógiai Kutatócsoport jött létre 2010. áprilisában. Ennek keretében a nyitott, érdeklődő, önálló kutatómunka végzésére törekvő hallgatók és oktatóik együtt végeznek olyan kutatásokat, melyek erősítik az andragógia alap- és mesterképzés tudományos megalapozottságát, miközben a hallgatók megismerik a kutatómunka gyakorlatát, örömeit és persze lehetséges buktatóit is. A közös műhelymunka irányítója *dr. Farkas Éva* egyetemi docens, aki a hallgatói tehetséggondozás és az andragógia tudományos háttérének erősítése iránt egyaránt elkötelezett. Az alig kétéves kutatócsoport máris számos eredményt könyvelhet el, hiszen tagjai az elmúlt évben kiemelkedően szerepeltek munkáikkal az OTDK-n, és emellett 2010-ben elvégeztek egy, a dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeire vonatkozó kérdőíves kutatást, mely az ott folyó szakmai munka sajátosságainak feltárására (jogszabályi követelményeknek való megfelelés, intézmények szakmai felkészültsége, eredményessége) irányult. A kutatás részeredményeit számos szakmai konferencián bemutatták, és az összefoglaló kutatási jelentést is publikálták 2011-ben. E kutatás jelentősége nemcsak abban rejlik, hogy az említett intézmények munkáját a szakmai közvélemény megismerhette, hanem abban is, hogy a maga nemében egyedülálló, hiszen hasonló még nem készült, holott a felnőttképző intézmények eredményessége, szándékaik realizálása nagyban függ szakmai színvonaluktól, kultúrájuktól.

A sikeres regionális kutatást követően az Andragógiai Kutatóműhely új projektet dolgozott ki, amely immár kiterjesztette a munkát az egész országra, és 2011-ben egész Magyarország akkreditált felnőttképzési intézményeire vonatkozóan elvégezte a lekérdezést. Jelen kötet, melyet kezében tart a tisztelt Olvasó, e kutatás eredményeit foglalja össze, és teszi közzé.

E kötet mindenképpen hiánypótló, hiszen ilyen jellegű, az egész rendszert átfogó lekérdezés még nem volt Magyarországon. Örömkre szolgált, hogy a felnőttképző intézmények zöme fontosnak tartotta ezt a kutatást, hiszen nagy számban érkeztek vissza a kérdőívek, és jelentős, nagy intézmények is időt szakítottak a válaszokra. Különösen fontos, hogy olyan minta nagyságot sikerült elérni, amely általános tendenciák megfogalmazására is alapot ad.

A Felnőttképzési Intézet vezetőjeként büszke örömmel ajánlom az Olvasó figyelmébe a kutatási jelentést, hiszen az Andragógiai Kutatóműhely munkája véleményem szerint egyedülálló: nem tudok olyan kutató műhelyről, ahol hallgatók és oktatók együttes munkája ilyen módon megvalósult volna. Ugyanakkor eredményei segíthetik a felnőttképzés átalakításának szakmai megalapozottságát, és erősítik az andragógusképzés tudományos alapjait, az andragógia szaktudományként való elismerését.

Szeged, 2012. március

Dr. T. Molnár Gizella
intézetvezető

BEVEZETÉS

Magyarországon a tanuláshoz való jog a legmagasabb törvényi szinten, az ország Alaptörvényében van rögzítve. Az Alaptörvényben (korábban Alkotmányban) biztosított jogok gyakorlati végrehajtására a Magyar Parlament 2001-ben elfogadta a felnőttképzési törvényt (2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről), amely tartalmazza a felnőttképzésben résztvevő intézmények és felnőttek jogait és kötelezettségeit, valamint a felnőttképzés tartalmi szabályozását. A Nemzetgazdasági Minisztérium ágazati irányítása alá tartozó felnőttképzési rendszer rendkívül differenciált. Nem csupán a földrajzi elhelyezkedéstől függően mutat nagy eltéréseket, de a képzési kínálat, valamint a finanszírozási és intézményrendszer tekintetében is.

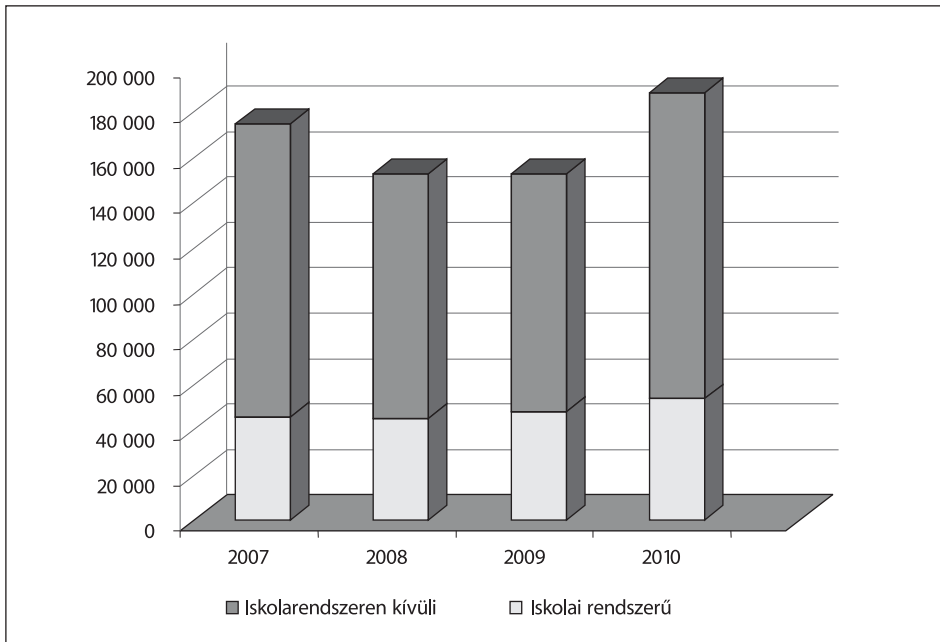
Felnőttképzésnek – a magyar jogi terminológia szerint – csak az iskolarendszeren kívüli folytatott általános, nyelvi és szakmai képzést nevezzük. Kutatásunkban ezt a felnőttképzési rendszert elemeztük, eredményeink, megállapításaink az iskolarendszeren kívüli tevékenységet végző felnőttképzési intézményekre és az általuk – saját képzési program alapján – szervezett általános, nyelvi, szakmai képzések rendszerére és az ezekben a képzésekben résztvevő felnőttekre vonatkoznak.

A tanulmány készítésének időpontjában (2012. március) az Országgyűlés már elfogadta a három nagy oktatási törvényt. A köznevelési, a szakképzési, és a felsőoktatási törvény tartalmi változásai sokkal inkább gátolják, sem mint segítenék a felnőttkori tanulást. A regula alapján úgy tűnik, hogy az aktuális szakmapolitika nem tekinti a felnőttoktatást és felnőttképzést a gazdaság- és társadalomfejlesztési politikák integráns részének. Valamennyi stratégia és jogi szabályozás a felnőttkori tanulás lehetőségének biztosítása ellen hat, annak ellenére, hogy a felnőttképzési rendszer mind minőségében, mind mennyiségében legalább ugyanolyan nagy rendszer, mint a szakképzési vagy a felsőoktatási rendszer. Jelenleg 9220 felnőttképzési intézmény vállal szerepet a felnőttek tanulási folyamatainak szervezésében és lebonyolításában, ebből 1502 intézmény akkreditált. Évről évre nő a felnőttképzésben résztvevők száma is. 2010-ben 652 590, 2011-ben 718 079 felnőtt vett részt szervezett általános, szakmai vagy nyelvi képzésben. Ez a szám semmiképpen nem tekinthető elenyészőnek, hiszen az aktív korú (15–64 éves) népesség (Magyarországon 2010-ben 6,7 millió fő) kb. 10%-áról van szó. Ez az arány azonban még mindig elmarad az európai uniós és a magyarországi demográfiai és a foglalkoztatási viszonyok által indokolt szinttől. Magyarország mutatói nehezen értelmezhetők a sokszínű és sokszor nem összehasonlítható európai statisztikai mintavételek és indikátorok világában. A magyar felnőttképzési adatok nemzetközi összehasonlításban a valóságos helyzetnél kedvezőtlenebb képet mutatnak. Az EUROSTAT adatai alapján 2010-ben Magyarországon a 25–64 éves népességnek csak 2,8%-a vett részt szervezett képzésben. A magyarországi kötelező statisztikai adatszolgáltatás alapján azonban megállapítható, hogy ettől jóval magasabb a felnőttképzésben résztvevők aránya. És álljon itt még egy tényadat a felnőttképzés „javára”.

Felnőttképzésben, azaz iskolarendszeren kívüli képzésben minden évben több mint háromszor annyian szereznek államilag elismert, úgynevezett OKJ-s szakképesítést, mint iskolarendszerű képzésben, azaz szakiskolában, szakközépiskolában (1. ábra).

1. ábra

Az állam által elismert szakképesítést szerzettek száma az iskolai rendszerben és iskolai rendszeren kívül 2007–2010 között

Forrás: OSAP, 2011

A fenti tényadatok ellenére a felnőttképzés ma is az indokoltnál kevesebb figyelmet és megbecsültséget kap a szakmapolitika részéről. Az országos kutatás lefolytatását egyrészt az indokolta, hogy a felnőttképzési törvény 2011. december 18-án „ünnepelte” tizedik születésnapját. Az elmúlt tíz év eredményei és problémái az évforduló okán (ön)vizsgálatra készítettek bennünket. Bár az elmúlt években számos tanulmány jelent meg a felnőttképzés tárgykörében, a felnőttképzés tartalmi jellemzőit vizsgáló, úgynevezett rendszerfejlesztő kutatások száma kevés volt. Jelen kutatásunk előzményének tekinthető a 2010-ben a dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek körében lefolytatott kutatásunk⁶. A releváns eredmények arra ösztönöztek bennünket, hogy kutatásunkat országos méretűvé terjesszük ki bízva abban, hogy az országos kutatási eredményeink megalapozhatják a felnőttképzési koncepció kidolgozását, valamint a felnőttképzési jogszabályok módosításának előkészítését.

⁶ Farkas Éva–Farkas Erika–Hangya Dóra–Leszko Hajnalka (2011): *A dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek működési jellemzői*. Szeged, SZTE JGYPK FI. p. 145.

1. A KUTATÁS CÉLJA, VÁRHATÓ HATÁSA ÉS A KUTATÁS SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

1.1 A kutatás célja

A kutatást a felnőttképzési rendszer fejlesztése érdekében indítottuk. Kutatásunk célja, hogy megismerjük az akkreditált felnőttképzési intézmények működési jellemzőit, átfogó képet kapjunk az általuk nyújtott képzések és felnőttképzési szolgáltatások kínálatáról, az esélyegyenlőség biztosításának kérdéséről, illetve a felnőttképzés jogszabályi keretrendszerében nevesített követelmények gyakorlati megvalósulásáról. További céljaink között szerepelt, hogy kutatási eredményeink alapján meghatározzuk a felnőttképzési rendszer problématerképét, amelyre építve további adatelemzési, kutatási koncepciókat lehet megfogalmazni, illetve javaslatokat lehet tenni a felnőttképzési intézmények hatékonyabb működésére vonatkozóan, az egyes területekre irányuló szakmapolitikai intézkedések alaposabb megtervezése érdekében.

Kutatási jelentésünk tematikailag hat nagy egységre tagolódik. Az első fejezet az akkreditált felnőttképzési intézmények általános adatait, a második az intézmények működési adatait, személyi és tárgyi feltételeit elemzi. A tanulmány harmadik nagyobb egysége a felnőttképzési intézmények képzési portfóliójáról ad képet. E fejezet célja, annak feltárása, hogy az akkreditált képző intézmények milyen szempontok szerint alakítják ki képzési kínálatukat, mennyire ismerik, illetve milyen mértékben veszik figyelembe a munkaerőpiac igényeit. A következő nagyobb blokk a felnőttképzési szolgáltatásokra, azon belül az előzetes tudás mérésére vonatkozik. A felnőttképzés e speciális területének vizsgálatával arra kívánunk választ kapni, hogy jellemzően milyen felnőttképzési szolgáltatásokat kínálnak az intézmények, milyen problémák, akadályok merülhetnek fel a megszerzett tudás mérését, beszámítását illetően. A kutatás fontos részét alkotja az esélyegyenlőség biztosításának kérdése, annak vizsgálata, hogy a felnőttképzési intézmények hogyan és milyen mértékben veszik figyelembe a fogyatékossgal élők speciális igényeit, célcsoportjuknak tekintik-e őket a képzéseik megtervezésekor, illetve mit tesznek a képzésekhez történő egyenlő esélyű hozzáférés érdekében. Kutatásunk utolsó egysége az akkreditált felnőttképzési intézmények jogi szabályozására vonatkozik. Képet fest arról, hogy milyen előnyeit, hátrányait látják az intézmények a felnőttképzési akkreditációnak. Gondot okoz-e számukra a felnőttképzésre vonatkozó jogszabályok értelmezése, s amennyiben igen, miben látják maguk az érintettek a problémát, s milyen járható utakat javasolnak azok megoldására?

Ismételten hangsúlyozzuk, hogy kutatásunk során a felnőttképzést a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI törvény alapján értelmeztük, azaz felnőttképzési tevékenységen a sa-

ját képzési program alapján folytatott iskolarendszeren kívüli általános, szakmai és nyelvi képzéseket és a felnőttképzési szolgáltatásokat értjük.

1.2 A kutatás várható hatásai

Az oktatási célú kutatások többsége a közoktatási rendszer vizsgálatára, az iskolarendszerről szakképzés tartalmi kérdéseire és a felsőoktatás aktuális változásaira fókuszál. Kevesebb figyelem összpontosul a felnőttképzési tárgyú kutatásokra. A kutatások egy része elsősorban statisztikai elemzésekre épül és a képzésben résztvevők számát, összetételét vizsgálják. A kutatások másik iránya a felnőttképzési akkreditációs eljárás lefolytatása során szerzett tapasztalatok összegzése. Ugyanakkor nem állnak rendelkezésre a rendszerfejlesztést megalapozó aktuális kutatási eredmények. A felnőttképzés területén folytatott kutatások, a felnőttek tanulási aktivitásainak tartalmi, módszertani fejlesztéshez szükséges kompetenciák a rendszerben elszigetelten jelennek meg, ezáltal nem hatnak a rendszer fejlődésére.

A felnőttképzési intézmények tartalmi működésére vonatkozó kutatások hiátusa indokoltá tette, hogy lefolytassunk egy, az akkreditált felnőttképzési intézmények működéséről átfogó képet nyújtó kutatást. Munkánkat hiánypótlónak és aktuálisnak tartjuk, melynek eredményeképpen alaposabban megismerhetjük a Magyarországon működő felnőttképzési intézmények differenciált jellemzőit, működési struktúráit, s javaslatokat fogalmazhatunk meg a felnőttképzési rendszer fejlesztése érdekében. A kutatás eredményei, javaslatai a felnőttképzés módszertani, tartalmi fejlesztésével foglalkozó szakemberek, szakmapolitikai döntéshozók és intézményvezetők számára, valamint a foglalkoztatók és a képzésben résztvevő felnőttek számára is fontos információbázisként szolgálhatnak.

1.3 A kutatás során alkalmazott módszerek

A helyzetelemzéshez szükséges adatok összegyűjtésének legkézenfekvőbb módja a kérdőíves felmérés, így Magyarország akkreditált intézményeit feltérképező empirikus kutatásunk módszere: primer adatgyűjtés, strukturált kérdőíves lekérdezés volt. A kutatás teljes körű mintavételen alapult, a mintát – a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet (továbbiakban: NSZFI) adatbázisában szereplő – érvényes akkreditációval rendelkező, felnőttképzési tevékenységet folytató képző intézmények alkották.

A kérdőíveket postai úton és e-mailen juttattuk el 2011 márciusában az országban működő 1488 akkreditált képző intézmény vezetője számára. A kérdezés önkitöltős módszerrel zajlott. A hatvan kérdésből álló kérdőív elsősorban kvantitatív módszerre épült, hogy az adatok számszerűsíthetők legyenek. A zárt kérdések mellett több nyitott kérdés is található a kérdőívben, hogy az intézmények vezetőinek vélekedése, hozzáállása, attitűdjei is feltárhatóak legyenek egy-egy téma kapcsán.

A kérdőív papíralapú és elektronikus kiküldése után többször megkerestük az intézményeket telefonon, ezzel is motiválva őket a kitöltésre, növelve a válaszadási hajlandóságot. Az adatgyűjtés a teljes körű mintavétel biztosítása érdekében névvel történt, de az adatok feldolgozása a társadalomtudományi kutatások etikai normáinak betartásával anonim módon zajlott. A kérdőívből nyert adatok kódolása, feldolgozása és elemzése SPSS sta-

tisztítási programmal történt. E rendszer segítségével gyakorisági megoszlásokat, valamint keresztábra elemzéseket végeztünk.

Az 1488 képző intézményhez eljuttatott kérdőívből – többszörös telefonos megkeresést követően – 297 feldolgozható kérdőív érkezett vissza, ez a teljes alapsokaság 20%-a, amely lehetővé teszi, hogy a kapott kutatási adatokkal leírjuk az akkreditált felnőttképzési intézményekben folyó szakmai munkát, a jogszabályi követelményeknek való megfelelést, az intézmények vélekedését, felkészültségük mértékét a felnőttképzés tartalmi követelményeinek megvalósítására. Az intézményekről a munkánk könnyítése érdekében saját adatbázist készítettünk, melyben feljegyeztük az elutasítások indokait. Az adatok tisztítása után megállapítottuk, hogy ötvennyolc intézmény „eltűnt” a rendszerből, azaz a Felnőttképzési Akkreditáló Testület (továbbiakban: FAT) adatbázisában szereplő elektronikus és postai címen sem voltak elérhetőek, ami arra enged következtetni, hogy ezek az intézmények időközben megszűntek. További két esetben a telefonos felkeresést követően kaptunk információt az intézmény megszűnéséről. Továbbá tizenhat intézmény tagadta meg a válaszadást annak okán, hogy időközben lejárt az akkreditációjuk, másik kilenc intézmény pedig nem folytatott felnőttképzési tevékenységet. Ezek alapján a tisztított mintánk 1403 intézményből állt, így a 297 kérdőív a tisztított minta 21,2%-a.

A kérdőív szerkezetileg hat nagy egységre tagolódott:

- I. Intézmény általános adatai (intézmény alakulásának éve, akkreditáció éve, jogi forma stb.)
- II. Intézmény működési adatai (rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételek, finanszírozás, pályázatok, fejlesztések stb.)
- III. Intézmény képzési adatai 2010-re vonatkozóan (képzési kínálat, képzések típusai, megvalósított képzések száma, képzésben résztvevők száma, célcsoportok, képzési kínálat alakítását befolyásoló tényezők stb.)
- IV. Felnőttképzési szolgáltatások (szolgáltatások típusai, díja, előzetes tudás felmérésének módszerei, eszközei stb.)
- V. Esélyegyenlőség biztosítása (képzésekhez való egyenlő hozzáférés biztosítása, fogyatékkal élők képzése stb.)
- VI. Jogi szabályozás (minőségirányítási rendszer, jogi szabályozás változása, felnőttképzési akkreditáció előnyei, hátrányai stb.)

A kutatás során a felnőttképzéssel foglalkozó intézmények 2010-re vonatkozó képzési adatait, jellemzőit vizsgáltuk. A teljes kutatás időbeli intervalluma: 2011. március–2012. február.

Jelen tanulmányunkban a kutatás legfontosabb eredményeit és a kutatási eredményekre alapozott – a felnőttképzési rendszer fejlesztése érdekében megfogalmazott – javaslatainkat adjuk közre.

2. FELMÉRÉS AZ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZMÉNYEINEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐIRŐL

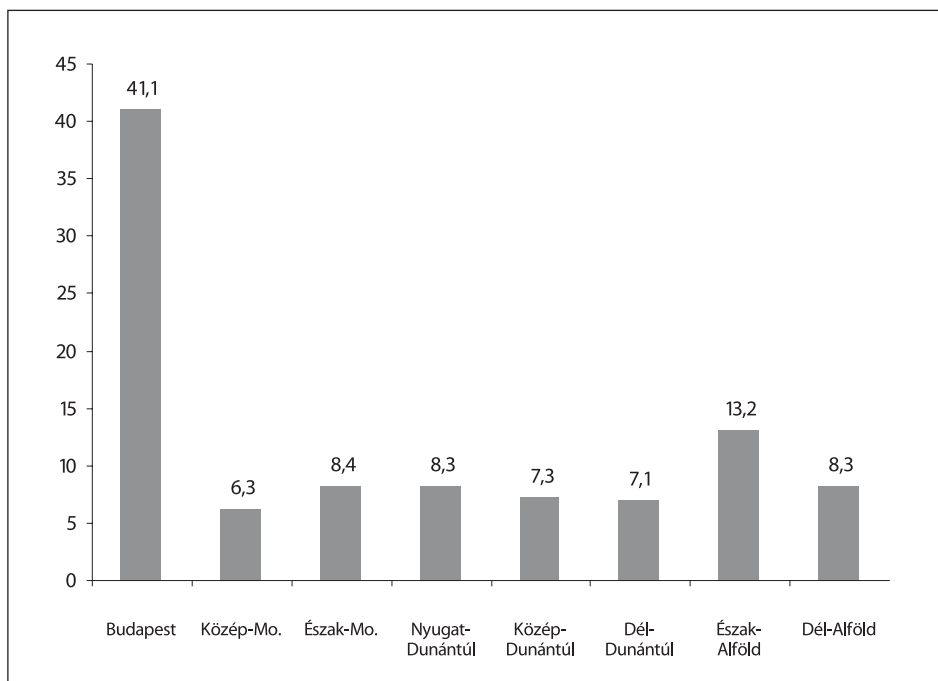
2.1 Az intézmények általános adatai

Az NSZFI FAT nyilvántartása alapján 2011 márciusában (a kutatás megkezdésének időpontjában) 1488 akkreditált felnőttképzési intézmény működött Magyarországon. Az akkreditált intézmények régió szerinti eloszlása főváros centrikusságot mutat, mivel az intézmények 41,1%-a (612 intézmény) Budapesten található. Ezt követi 13,2%-kal (197 intézmény) második helyen az észak-alföldi régió, majd 8,4%-kal (125 intézmény) Észak-Magyarország és utána vele közel azonos arányban a többi régió (2. ábra).

A felnőttképzést folytató intézmények a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény előírásai szerint a felnőttképzési tevékenységükről statisztikai célú adatszolgáltatásra köte-

2. ábra

Az akkreditált intézmények régió szerinti eloszlása a FAT 2011 adatai alapján (%)

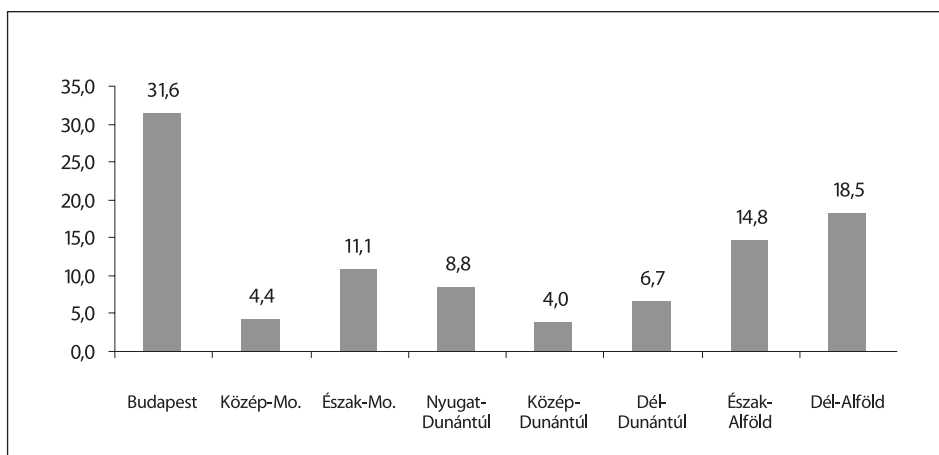
lezettek. Az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (továbbiakban OSAP) adataiból szerezhettünk bővebb információkat a felnőttképzést folytató intézményekről. Az OSAP rendszerébe adatot szolgáltató intézmények számának régiók szerinti eloszlását a FAT 2011-es adataival összevetve azt tapasztalhatjuk, hogy az akkreditált felnőttképzési intézmények régió szerinti eloszlása követi az országban működő felnőttképzési intézmények régió szerinti eloszlását. Ami aggodásra adhat okot, hogy az OSAP 2010-es adatai 1389 adatot szolgáltató intézményre vonatkoznak, azonban az országban – a hatályos nyilvántartás szerint – ennél jelentősen több intézmény működik, ha csak kizárólag az akkreditált intézmények számát tekintjük is. Kérdés tehát, hogy az intézmények többsége – feltehetően a vonatkozó jogszabály ismeretének hiányában – nem tesz eleget az adatszolgáltatási kötelezettségének, vagy a nyilvántartásban szereplő intézmények többsége már nem működik.

Kérdőívünk első részében (1–6. kérdések) az akkreditált intézmények általános adatait gyűjtöttük össze, mely kiterjedt az intézmények székhelyére, megalakulásának évére, felnőttképzésen kívüli tevékenységére, akkreditálás évére és jogi formájára.

1. kérdés: A kérdőívet kitöltő intézmény székhelye

A válaszadó intézmények régiók szerinti eloszlását vizsgálva láthatjuk, hogy a mintába a fővárosi intézmények kerültek a legnagyobb arányban (31,6%), míg csupán 4,4%-ban a közép-magyarországi régió és 4%-ban a közép-dunántúli régió intézményei (3. ábra). Ezeket az adatokat a FAT adatbázisában szereplő adatokkal összevetve megállapíthatjuk, hogy a mintánkban szereplő dél-alföldi régióban működő intézmények magasán felülreprezen-

3. ábra
A válaszadó intézmények régiók szerinti eloszlása (%)

4. ábra

*Az akkreditált felnőttképzési intézmények száma régiók szerint
a FAT adatai alapján a tisztított mintában (db)*

5. ábra

A válaszadó akkreditált felnőttképzési intézmények száma régiók szerint (db)

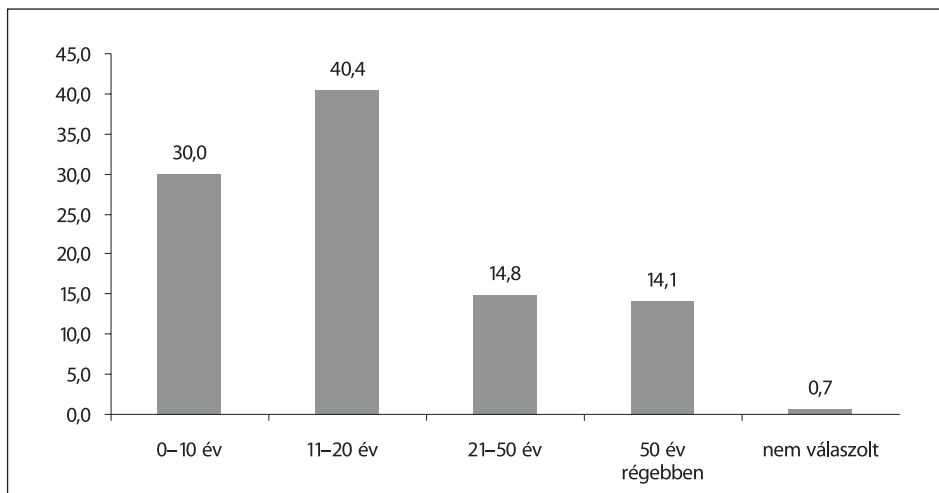
táltak, míg a közép-magyarországi és közép-dunántúli régióban működő intézmények alulreprezentáltak. A dél-alföldi régió kimagasló felülreprezentáltsága annak köszönhető, hogy a kutatócsoport székhelye is ebben a régióban található, így az itteni intézmények a személyes megkeresések következtében nagyobb arányban töltötték ki kérdőívünket. Ezzel szemben a közép-magyarországi és a közép-dunántúli régióban működő intézmények válaszadó hajlandósága a többszöri telefonos egyeztetés mellett sem nőtt jelentősen.

Régióként összevetettük a válaszadó intézmények számát a FAT adatbázisából nyert tisztított mintával és ennek eredményeként is azt kaptuk, hogy a legalacsonyabb arányban a közép-dunántúli (11,3%) és a közép-magyarországi régióban (15,7%) – Budapestet is beleszámítva – működő intézmények válaszoltak kérdőívünkre, valamint a legnagyobb arányban pedig (46,2%) a dél-alföldi régió intézményei (4. ábra és 5. ábra).

2. kérdés: Melyik évben alapították intézményüket?

Kérdőívünk második kérdésében arra kérdeztünk rá, hogy a felnőttképzési intézményeket mikor alapították (6. ábra). Az intézmények által megadott évekhez időintervallumokat rendeltünk. A rendszerváltást követően a gazdasági és társadalmi fellendülés hatására jelentősen megugrott az intézmények száma (120 intézmény). Ezt követően az ezredforduló utáni tíz évben csökkent az újonnan létrejövő intézmények száma (89 intézmény), azonban ezek a fiatalabb intézmények és a rendszerváltás előtt létrejött intézmények azonos arányban vannak jelen a felnőttképzési piacon.

6. ábra
Az intézmények megoszlása a működés megkezdésének ideje szerint (%)

Az intézmények megalakulásának idejét regionálisan vizsgálva láthatjuk, hogy Budapesten, Közép-Magyarországon és Észak-Magyarországon az országos átlagtól eltérően nem a rendszerváltást követő 10 évben, hanem az elmúlt 10 évben jött létre a legtöbb intézmény (1. táblázat).

A 2. táblázat arról szolgáltat információt, hogy a különböző jogi formában működő felnőttképzéssel foglalkozó intézmények mikor jöttek létre. Az adatok nem meglepőek, miszerint a költségvetési intézmények túlnyomó többsége már a rendszerváltás előtt működött, míg a gazdasági társaságok és nonprofit szervezetek számának fellendülését a rendszerváltás hozta magával.

1. táblázat
Az intézmények alapításának ideje régiók szerint (db)

	0–10 éve	11–20 éve	21–50 éve	50 évnél régebben
Budapest	37	28	12	15
Közép-Magyarország	6	4	2	1
Észak-Magyarország	11	10	5	7
Dél-Alföld	10	32	6	7
Dél-Dunántúl	5	10	4	1
Észak-Alföld	14	17	6	7
Közép-Dunántúl	2	8	2	0
Nyugat-Dunántúl	4	11	7	4
Összesen	89	120	44	42

2. táblázat
Az intézmények alapításának ideje jogi forma szerint (db)

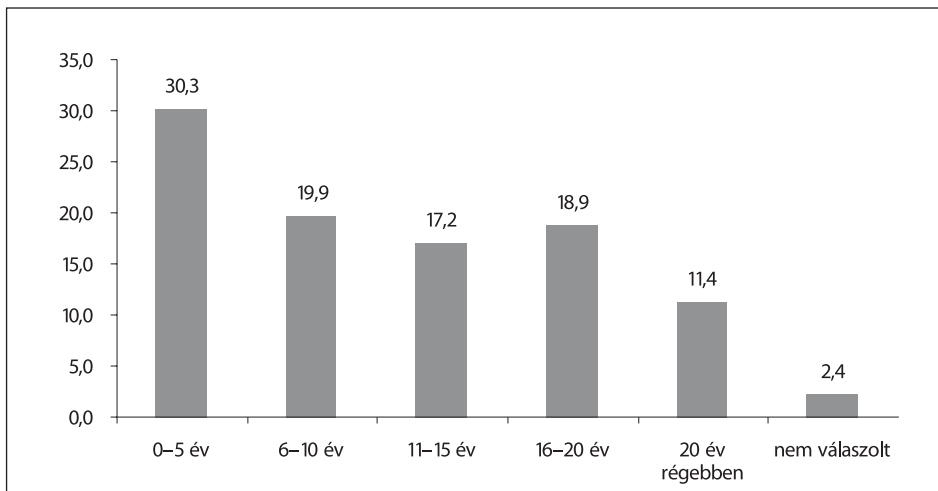
	0–10 éve	11–20 éve	21–50 éve	50 évnél régebben
Gazdasági társaság	52	82	14	5
Nonprofit szervezet	27	24	8	6
Költségvetési intézmény	9	8	21	27
Egyéb	1	6	1	4
Összesen	89	120	44	42

3. kérdés: Hány éve végeznek rendszeresen felnőttképzési tevékenységet?

Az intézmények alapításával összefüggésben kíváncsiak voltunk arra is, hogy az intézmények hány éve végeznek rendszeresen felnőttképzési tevékenységet (7. ábra). A rendszerváltást követően a növekvő munkanélküliség következtében felértékelődött az emberek adott szakterületen való továbbképzése és átképzése, mely a felnőttképzéssel foglalkozó intézmények számának fellendülését hozta magával. Az utóbbi öt évben ezen intézmények száma újabb emelkedést mutat. Ezeket az adatokat összevetve az intézmények megalakulásával megállapíthatjuk, hogy nem minden esetben köthető össze az intézmények létrejötte és a felnőttképzési tevékenység megkezdése.

A 3. táblázat adatai szerint a válaszadó intézmények között egyenlő arányban oszlanak meg azok az intézmények, akik tizenhat évnél régebben végeznek felnőttképzési tevékenységet és azok, akik az utóbbi öt évben kezdték el a felnőttképzési tevékenység folytatását. Ez azt jelzi, hogy még az utóbbi években is jó üzletnek számít a felnőttképzés, és ne hagyjuk figyelmen kívül azt sem, hogy az elmúlt néhány évben nagyon jelentős európai uniós források nyíltak meg különböző felnőttképzési tevékenységek, programok támogatására.

7. ábra
A felnőttképzési tevékenység folytatásának ideje %-os megoszlásban

3. táblázat
A felnőttképzési tevékenység folytatásának ideje jogi forma szerint (db)

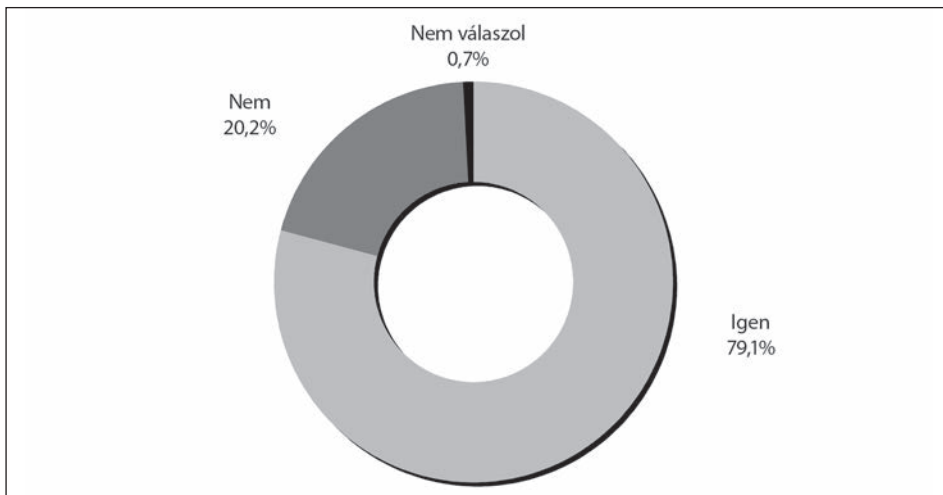
	0–5 év	6–10 év	11–15 év	16 éve és régebben	Nem válaszolt	Összesen
Gazdasági társaság	41	30	37	44	1	153
Nonprofit szervezet	27	19	4	14	2	66
Költségvetési intézmény	16	7	9	30	4	66
Egyéb	6	3	1	2	0	12
Összesen	90	59	51	90	7	297

4. kérdés: Végeznek-e más tevékenységet a felnőttképzésen kívül?

Megkérdeztük az intézményeket, hogy a felnőttképzésen kívül végeznek-e más tevékenységet. A válaszadó intézmények túlnyomó többsége (235 intézmény) a felnőttképzésen kívül más tevékenységet is végez, míg egyötödüknek (60 intézmény) nincs más tevékenységprofilja (8. ábra).

Ezek az adatok tisztán árulkodnak arról, hogy a felnőttképzési intézmények fontosnak tartják a több lábon állást, mivel a jelenlegi gazdasági körülmények között a tevékenységi körük szélesítése biztosítja számukra a biztosabb fennmaradás egyik lehetőségét. A kutatás során az intézmények által folytatott felnőttképzésen kívüli tevékenységekről is információkat gyűjtöttünk, mely által betekintést nyertünk ezen tevékenységek széles skálájába. A legjellemzőbbek között találjuk a következőket: rendezvényszervezés, könyvkiadás, lapkiadás, fordítás, tolmácsolás, pályázatírás, kutatás, fejlesztés (tananyag, szoftver, szerve-

8. ábra
A felnőttképzésen kívüli más tevékenység folytatásának megoszlása (%)

zet), ismeretterjesztés, szociális szolgáltatások, tanácsadás (pályázati, szociális, pénzügyi, üzletviteli, vállalkozási). Itt az intézmények jelentős része említett olyan tevékenységet, mely a felnőttképzési tevékenységhez kapcsolódó szolgáltatások közé tartozik (állaskeresési tanácsadás, pszichológiai tanácsadás), melyek nem tartozhatnak az egyéb felnőttképzésen kívüli tevékenységek közé, mivel azok kötelező nyújtásáról a felnőttképzési törvény rendelkezik. A felnőttképzésen kívüli tevékenységek között az intézmények többsége olyan szak-középiskola és/vagy szakiskola, ahol felnőttképzést is folytatnak.

Gazdálkodási forma szerint vizsgálva a felnőttképzésen kívül végzett tevékenységet az eredmény nem meglepő. A költségvetési intézmények mindegyike folytat egyéb tevékenységet, mivel ide tartoznak a közép- és felsőfokú oktatási intézmények, a művelődési központok, és a regionális képző központok. Ezzel szemben a profitorientált társaságok között találjuk a legnagyobb arányban (37,1%) a tisztán felnőttképzési profilú intézményeket (4. táblázat).

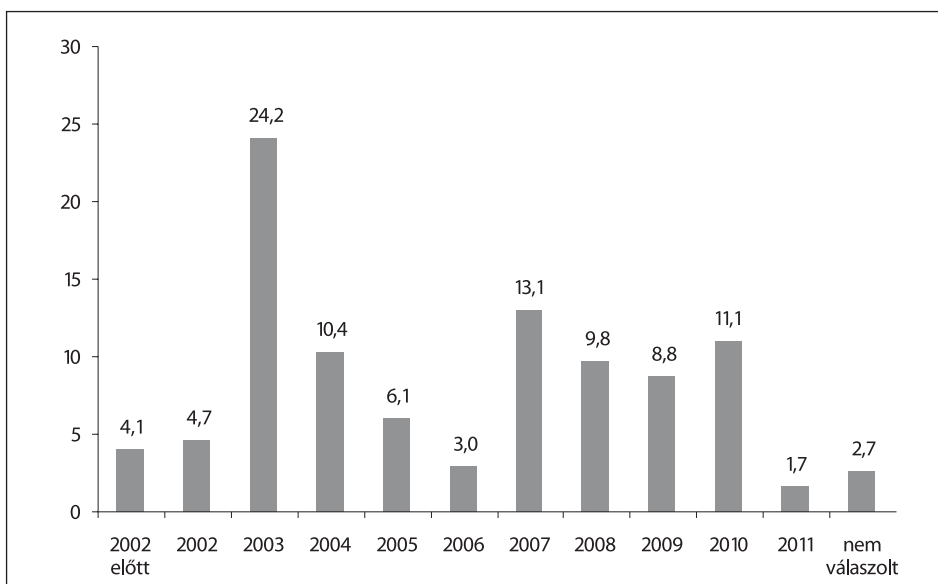
4. táblázat
Felnőttképzésen kívüli más tevékenység folytatása jogi forma szerint (db)

	Igen	Nem
Gazdasági társaság	95	56
Nonprofit szervezet	62	4
Költségvetési intézmény	66	0
Egyéb	12	0
Összesen	235	60

5. kérdés: Melyik évben akkreditáltatta magát először az intézmény?

Feltérképeztük, hogy melyik évben akkreditáltatták magukat először az intézmények (9. ábra). A felnőttképzési akkreditációt életre hívó jogszabály megjelenése és hatálybalépése után az első intézmények 2002-ben akkreditáltatták magukat, melyek között jellemzően a regionális képző központokat, a tudományos ismeretterjesztő társaságokat és a nagyobb szervezeteket találjuk. Mivel az intézményakkreditáció négy évig hatályos, így ezek az intézmények 2010-ben már túl voltak a harmadik akkreditációs eljáráson.

9. ábra
A felnőttképzési intézmények megoszlása az első akkreditálás éve szerint (%)

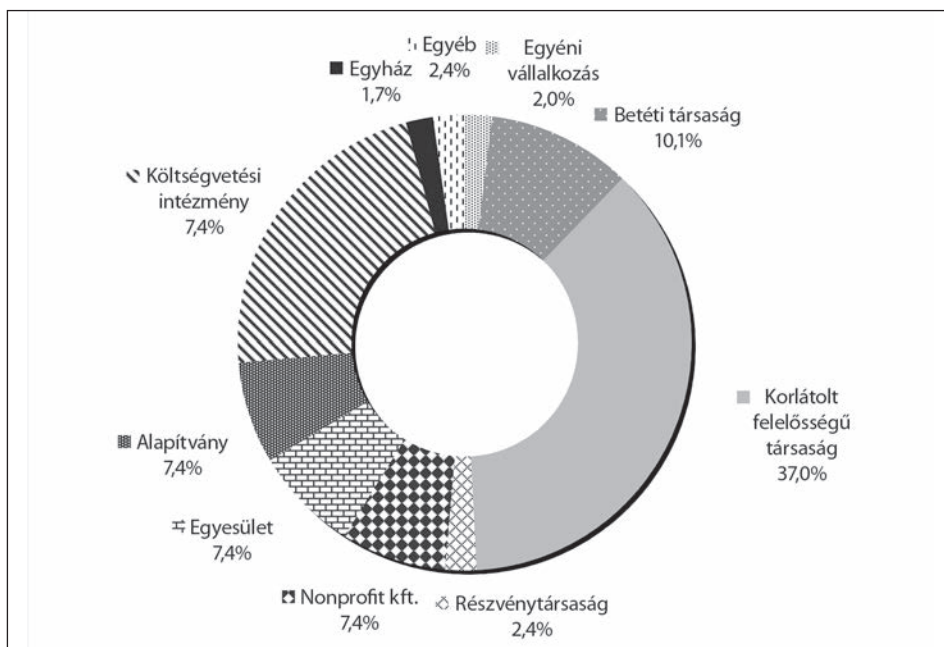

Az intézményakkreditációk csúcspontját a 2003-as év jelentette, mikor egyre több intézmény látta meg az akkreditációban rejlő lehetőségeket. A mintában szereplő intézmények 24,2%-a (72 intézmény) ekkor szerezte meg első akkreditációs tanúsítványát. 2004–2006 között a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) részeként meghirdetett Humán Erőforrás Operatív Program (HEFOP) pályázataira kizárólag az akkreditált intézmények pályázhattak, vélhetően ennek is köszönhető az akkreditációs kérelmek számának megugrása. A pályázási időszak végéhez közeledve csökkent az újonnan akkreditált intézmények száma, azonban 2007-ben újabb növekedést figyelhetünk meg. Ez összefüggésbe hozható azzal, hogy 2007-től elindult az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT), melynek keretében újabb európai uniós források nyíltak meg az akkreditált intézmények előtt. Érdekes adat, hogy tizenhárom intézmény 2002 előtti dátumot jelölt meg az első akkreditálás évének, amely nyilvánvalóan nem vonatkozhat a felnőttképzési intézményakkreditációjára.

6. kérdés: Milyen jogi formában működik intézményük?

A válaszadó intézményeket jogi forma szerint vizsgálva azt az eredményt kaptuk, hogy az intézmények legnagyobb hányada (37%) korlátolt felelősségű társaságként működik. Ezt követik a költségvetési intézmények 22,2%-kal (66 intézmény), majd a betéti társaságok 10,1%-kal (30 intézmény). A nonprofit szektort azonos arányban képviselik az alapítványok, egyesületek és a nonprofit korlátolt felelősségű társaságok. A legkisebb arányban (1,7%) az egyházi intézmények vannak jelen. Az egyéb jogi forma között a köztestületek és társulások szerepeltek (10. ábra).

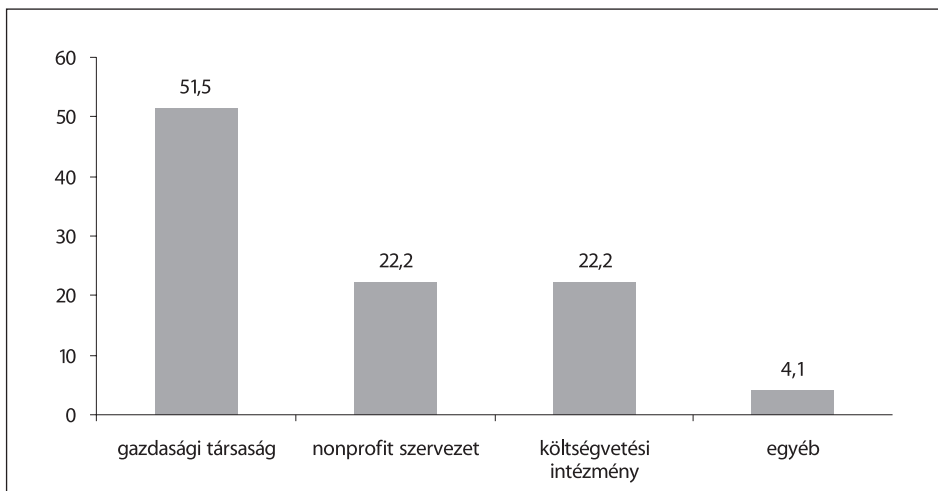
10. ábra
Az intézmények jogi forma szerinti megoszlása (%)

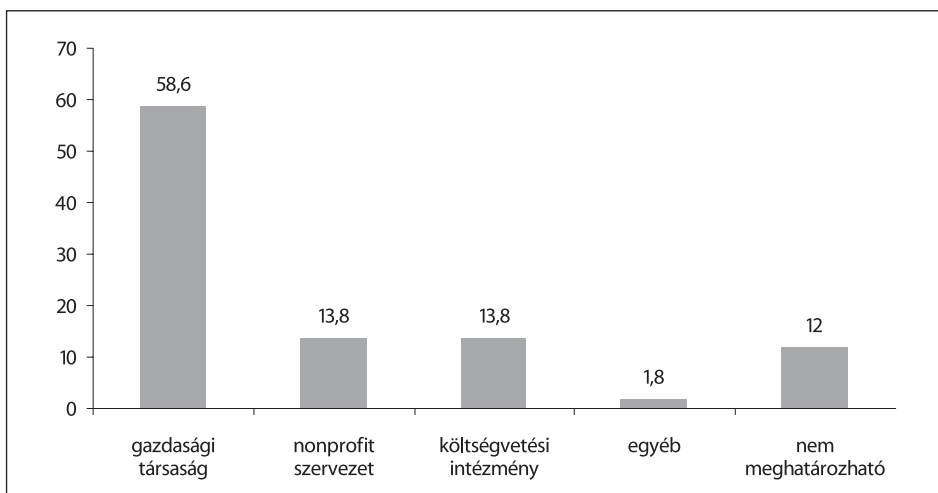
Ha csoportosítjuk, és nagyobb kategóriákba soroljuk a válaszadó intézményeket, akkor a mintánk felét a gazdasági társaságok adják, a költségvetési intézmények és nonprofit szervezetek pedig azonos arányban szerepelnek a mintában (11. ábra).

A válaszadó intézmények jogi forma szerinti megoszlását összevetettük az OSAP-ban szereplő adatokkal (11. ábra és 12. ábra). A mintánkban szereplő intézmények jogi forma alapján teljesen reprezentálják az országos eloszlást. A felnőttképzési intézmények több mint fele gazdasági társaságként működik, s azonos arányban működnek a felnőttképzési piacon a nonprofit szervezetek és a költségvetési intézmények.

11. ábra
A válaszadó intézmények jogi forma szerinti megoszlása (%)

12. ábra
Az intézmények gazdálkodási forma szerinti megoszlása az OSAP 2010. évi adatszolgáltatása alapján (%)

2.2 Az intézmények működési adatai

Az akkreditált felnőttképzési intézmények általános adatainak feltérképezését követően a kérdőív következő tematikai egységében (7–14. kérdések) az intézmények működési adatait vizsgáltuk meg. Kérdéseink az intézmények bevételi forrásaira, a felnőttképzési területen dolgozók munkakör szerinti foglalkoztatási formáira, iskolai végzettségére, továbbképzésére, valamint a tárgyi feltételekre és infrastrukturális fejlesztésekre irányultak.

Finanszírozás

A felnőttképzési rendszer működtetésének és működésének legfontosabb szakmapolitikai szabályozó eszköze a finanszírozás. A felnőttképzés hazai finanszírozási rendszere sokrétű, ami megfelel a nemzetközi gyakorlatnak.

7. kérdés: Kérjük, adja meg százalékosan, hogy kb. milyen arányban teszik ki az Ön intézményének felnőttképzési tevékenységgel kapcsolatos bevételeit az alábbi források!

A költségviselő aktorok vizsgálata azt mutatja, hogy – az állami források alacsony szintje mellett – a felnőttképzésben résztvevők felének (2009-ben 54%-ának, 2010-ben 46%-ának) a munkáltatója fizeti a képzés költségeit, a második legnagyobb finanszírozó pedig maga az egyén. Ugyancsak jelentősek az európai uniós források (5. táblázat). Az OSAP adatait saját kutatásunk eredményei is alátámasztják (13. ábra).

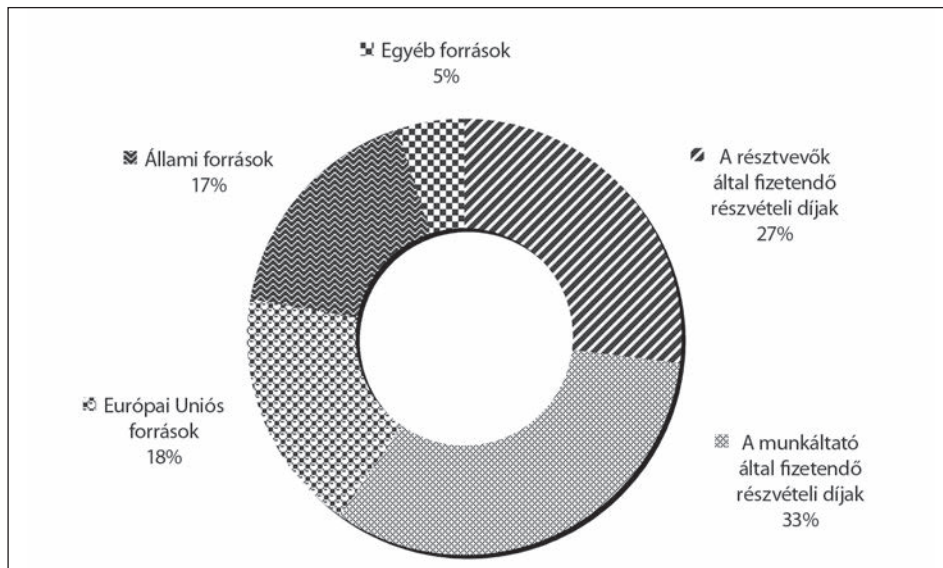
A 13. ábráról leolvasható adatokat az egyes intézmények által meghatározott bevételi források arányainak eloszlása adta. Tisztán látható, hogy az intézmények legfőbb bevéte-

5. táblázat

A felnőttképzésbe beiratkozottak száma a költségviselők megoszlása szerint az OSAP adatai szerint

Költségviselő	2009. év		2010. év	
	fő	%	fő	%
Vállalkozások, költségvetési szervezetek nonprofit szervezetek (munkáltatóként)	271 497	54	311 509	46
A képzésbe beiratkozott természetes személy	149 697	29	152 676	22
EU-forrásból, EU és hazai társfinanszírozásból vagy nemzetközi és EU-forrásokból támogatottak	35 313	7	123 363	18
Munkaerő-piaci alapból támogatottak (munkanélküliek képzése)	25 783	5	27 401	4
Állami forrásból támogatottak	2 566	1	21 502	3
Egyéb	18 524	4	49 429	7
Összesen	503 380	100	685 880	100

13. ábra
Az intézmények bevételeit kitevő források eloszlása (%)

li forrását elsősorban a munkáltatók által fizetett részvételi díjak, s másodsorban a résztvevők által fizetett részvételi díjak alkotják. A bevételek további 18%-át az európai uniós források, s 17%-át állami források szolgáltatják. Egyéb forrásként a következőket említették az intézmények: alapítványi, egyházi támogatás, bérleti díj, fenntartói hozzájárulás, szolgáltatási díjak, tagdíj, ingatlanhasznosítás, kamat, egyéb gazdasági tevékenységek (fordítás, tolmácsolás, könyvkiadás, pszichoterápia, szállítmányozás). A bevételi források eloszlásáról pontosabb képet kapunk, ha régióként is megvizsgáljuk a kérdést (6. táblázat).

6. táblázat
Az intézmények bevételeinek forrása régiók szerinti megoszlásban (%)

	A résztvevők által fizetendő részvételi díjak	A munkáltató által fizetendő részvételi díjak	Európai Unió források	Állami források	Egyéb források
Budapest	25,5	39,7	16,7	13,3	4,8
Közép-Magyarország	42,3	28,8	13,5	3,8	11,5
Észak-Magyarország	25,4	36,5	14,4	21,7	2
Nyugat-Dunántúl	30,2	24,4	27,2	13,5	4,8
Közép-Dunántúl	20,3	37,4	15,4	20,2	6,6
Dél-Dunántúl	21,3	33,3	19,5	20,6	5,4
Észak-Alföld	24,8	34,9	20,8	19,3	0,3
Dél-Alföld	29,1	22,4	17,3	22	9,2
Összesen	26,9	33	18	17	5,1

A közép-magyarországi régióban a többi régióhoz viszonyítva a résztvevők által fizetendő részvételi díjak kimagasló arányban (42,3%) teszik ki az intézmények bevételi forrását, s ezzel párhuzamosan magas arányban rendelkeznek egyéb forrásokkal is, azonban feltűnően alacsony arányban (3,8%) részesülnek állami forrásokból. A munkáltatók Budapesten tartják a legfontosabbnak dolgozóik továbbképzését, mivel az ottani felnőttképzési intézmények bevételi forrásainak közel 40%-át a munkáltatók által fizetett részvételi díjak adják. Az európai uniós forrásokat a nyugat-dunántúli régióban lévő intézmények aknázzák ki a legjobban, mivel bevételeik 27,2%-át európai uniós pályázatok útján nyerik. Az állami források öt régióban is (Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Közép-Dunántúl, Dél-Dunántúl) a bevételek közel egyötödét jelentik.

A bevételi források eloszlását jogi forma szerinti bontásban a 7. táblázat tartalmazza. A táblázatban vastagon szedett értékek az egyes bevételi források legmagasabb és lega-

7. táblázat
Az intézmények bevételeinek forrása jogi forma szerinti megoszlásban (%)

		A résztvevők által fizetendő részvételi díjak	A munkáltató által fizetendő részvételi díjak	Európai Unió források	Állami források	Egyéb források
Egyéni vállalkozás	átlag	60,0	29,0	2,0	9,0	0,0
	szervezet	5	5	5	5	5
Betéti társaság	átlag	23,7	44	16,7	14,4	1,2
	szervezet	29	29	29	29	29
Korlátolt felelősségű társaság	átlag	27,5	41,8	11,4	13,8	5,5
	szervezet	107	107	107	107	107
Részvénytársaság	átlag	16,0	46,0	8,0	10,0	20,0
	szervezet	5	5	5	5	5
Nonprofit kft.	átlag	22,2	22,8	30,3	20,7	4,1
	szervezet	19	19	19	19	19
Egyesület	átlag	27,3	20,3	29,7	17,2	5,5
	szervezet	20	20	20	20	20
Alapítvány	átlag	11,0	16,0	40,5	25,5	7,0
	szervezet	15	15	15	15	15
Költségvetési intézmény	átlag	26,8	24,1	21	24,7	3,4
	szervezet	59	59	59	59	59
Egyéb	átlag	59,4	27,0	0,7	0,0	12,9
	szervezet	7	7	7	7	7
Egyház	átlag	27,5	21,3	24,0	8,5	18,8
	szervezet	4	4	4	4	4
Összesen	átlag	26,9	33	18,0	17,0	5,1
	szervezet	270	270	270	270	270

lacsonyabb átlagát mutatják. A legnagyobb szórást a résztvevők által fizetendő részvételi díjaknál találjuk, amelyek az egyéni vállalkozások bevételeinek mintegy 60%-át, míg az alapítványok bevételeinek csupán 11%-át jelentik. Az alapítványok bevételeit kiugróan magas arányban (40%) teszik ki európai uniós források, s ezzel párhuzamosan az egyesületek és nonprofit korlátolt felelősségű társaságok bevételeinek legnagyobb hányada is innen származik. Ezzel szemben az egyéb szervezetek (köztük köztisztviselők, társulások) bevételeiben alig jelentkezik (0,7%) uniós forrás, s az állami források pedig egyáltalán nem jelennek meg bevétel számukra. Az állami források az alapítványok és a költségvetési intézmények bevételi forrásainak negyedét teszik ki. Ezen túlmenően a költségvetési intézményeknél ezzel közel azonos arányban jelentkeznek még a résztvevők és a munkáltatók által fizetendő részvételi díjak, valamint az európai uniós források. További kiugró adat, hogy a részvénytársaságok kimagasló arányban szerzik bevételeiket a munkáltatók által fizetendő részvételi díjakból (46%) és az egyéb forrásokból (20%).

Az adatokból tehát azt láthatjuk, hogy a felnőttképzési programok legnagyobb megrendelője a munkáltató, illetve maga az egyén. Ebből a szempontból a felnőttképzési piacot a kínálatvezéreltség mellett a keresletvezéreltség is jellemzi, hiszen a megrendelő igényei befolyásolják a kínálat alakulását és a munkáltatók által generált szükségletek és igények proaktivitásra készítik a képző intézményeket. A munkáltatók általi források (vagy a szakképzési hozzájárulás terhére vagy saját költségre) a felnőttképzés bevételeinek igen jelentős arányát képezik. Érthető módon, erre a keresletre jelentős (és általában jó színvonalú) kínálat épült rá: az 1500 akkreditált felnőttképzési intézmény jó része részt vesz a munkáltatók saját dolgozók részére biztosított képzések megszervezésében és lebonyolításában. Korábban sokszor kritizáltuk a szakképzési hozzájárulás rendszerét, amely az elmúlt húsz évben nagyon jelentős forrást jelentett a felnőttképzés számára. Kifogásoltuk, hogy a régiók részesedése a szakképzési hozzájárulás forrásaiból gyakorlatilag GDP-arányos, így nem jelent újraelosztást, márpedig minden jellegű adó, járulék stb. éppen az újraelosztás céljával kerül bevezetésre. A vállalatnagyság szerinti teljesítés is igen különböző volt és a kisvállalkozások szinte mind csak befizettek, a tényleges lehetőségekkel csak az 50 millió forintos bérköltségnél nagyobb vállalatok tudtak élni. Ezek a „problémák” ma már nem kell, hogy „aggasszanak” bennünket. A 2012. január 1-jén hatályba lépett, a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról szóló 2011. évi CLV. törvény már nem ad lehetőséget arra a szervezeteknek, hogy a szakképzési hozzájárulási fizetési kötelezettségük egy részét saját dolgozójuk képzésére fordíthassák, azaz, hogy a vállalkozások közvetlenül költsenek saját dolgozóik továbbképzésére. A szakképzési hozzájárulás rendszere nem volt hibátlan, érdemes lett volna régió és ágazat specifikusan, esetleg a foglalkoztatottak létszámához viszonyítva átgondolni. Megszüntetni viszont hiba volt a munkaerő-piacon közvetlenül hasznosuló – éves szinten 70–90 milliárd forintot jelentő – forrást. Ez a döntés lehetetlen helyzetbe hozhatja a magyar felnőttképzési rendszert, hiszen ahogy az OSAP adatai és a saját kutatási eredményeink is mutatják a felnőttképzés bevételeinek közel felét jelentette ez a típusú forrás és az akkreditált intézmények jelentős része érdekelt volt ebben a képzési típusban. Ezzel együtt tovább csökken majd Magyarországon a felnőttképzésben résztvevők száma, pedig ezen a területen már így is a sereghajtók között vagyunk Európában. És ez nem elsősorban statisztikai kérdés: folyamatos képzés nélkül a magyar munkaerőnek esélye sem lesz a válság utáni munkaerőpiacon. Arról nem beszélve, hogy a befolyt összeg elosztásának változásai „államosítják” a szakképzés fejlesztésére dedikált milliárdokat. Hasonló rossz döntés született 2007-ben, amikor megszüntették a 2003 és 2007

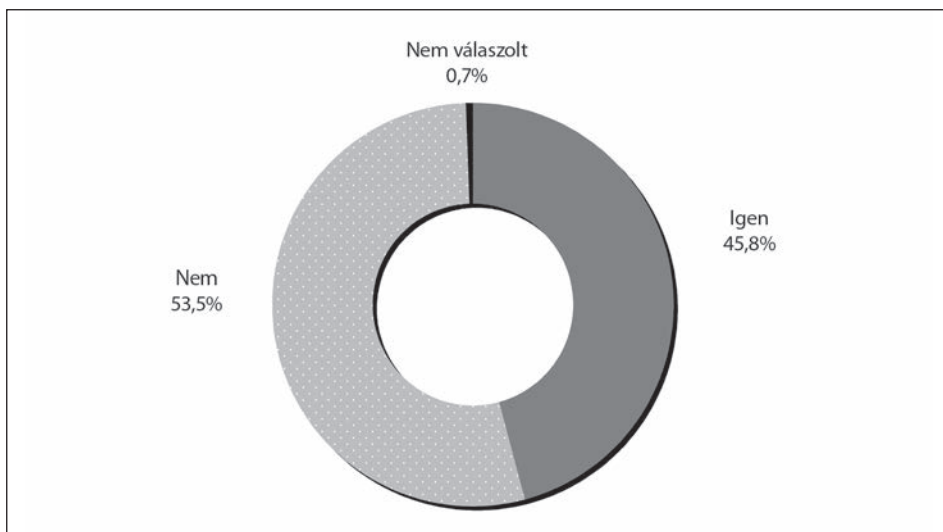
között működő felnőttképzési célú adókedvezmény rendszerét, amely nem váltotta be a jogosbályalkotók eredeti elképzelését. Hiba volt, hogy a konstrukció és az azt szabályozó rendelet nem átdolgozásra, hanem megszüntetésre került. Ez volt a felnőttképzési finanszírozási rendszer egyik – ha nem az egyetlen – olyan eleme, amely a képzési költségek megosztása terén, hosszabb távon szemléletformáló hatású lehetett volna annak érdekében, hogy a felnőttek maguk is részt vállaljanak a saját tudásuk bővítésében, és amely növelte volna a képzésben résztvevők autonómiáját és a képzés iránti valós keresletet.

8. kérdés: Volt-e európai uniós források elnyerésére irányuló sikeres pályázatuk az elmúlt két évben? Ha, igen akkor mire irányultak a megnyert pályázatok?

Az előző kérdést követően arra is kíváncsiak voltunk, hogy az intézményeknek volt-e európai uniós források elnyerésére irányuló sikeres pályázatuk az elmúlt két évben (14. ábra). A válaszok alapján megállapíthatjuk, hogy a mintában szereplő 297 intézmény több mint fele (159 intézmény) az elmúlt két évben nem rendelkezett sikeres európai uniós pályázattal. Ez azért is meglepető adat, mert az intézményakkreditáció egyik előnye épp az uniós források elnyerésére irányuló pályázási lehetőség. Arra vonatkozóan nincsenek adataink, hogy ténylegesen hányan pályáztak, azonban az európai uniós források kiaknázása még nagyban növelhető.

Bár az előző kérdés során az európai uniós források kimagasló arányban a nyugat-dunántúli régióban lévő intézmények bevételeiben jelentkeztek, mégis azt láthatjuk a 8. táblázat adataiból, hogy nem ebben a régióban volt a legnagyobb arányban sikeres európai uni-

14. ábra
Európai uniós források elnyerésére irányuló sikeres pályázatok eloszlása
a megkérdezés előtti két évben (%)

8. táblázat
Európai uniós források elnyerésére irányuló sikeres pályázatok régiók szerint (db)

	Igen	Nem	Nem válaszolt	Összesen
Budapest	34	58	2	94
Közép-Magyarország	5	8	0	13
Észak-Magyarország	15	18	0	33
Észak-Alföld	23	21	0	44
Dél-Alföld	28	27	0	55
Dél-Dunántúl	10	10	0	20
Közép-Dunántúl	8	4	0	12
Nyugat-Dunántúl	13	13	0	26
Összesen	136	159	2	297

9. táblázat
Európai uniós forrásokra pályázó intézmények száma jogi forma szerinti megoszlásban (db)

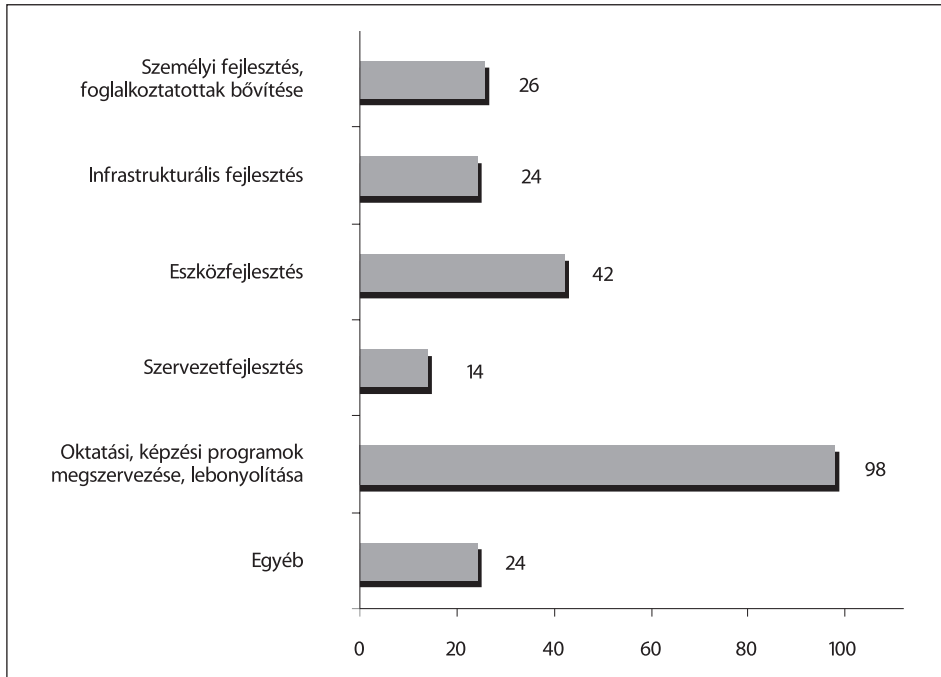
	Igen	Nem	Nem válaszolt	Összesen
Gazdasági társaság	51	100	2	153
Nonprofit szervezet	43	23	0	66
Költségvetési intézmény	37	29	0	66
Egyéb	5	7	0	12
Összesen	136	159	2	297

ós pályázat. A nyugat-dunántúli régióban csupán az intézmények fele rendelkezett sikeres európai uniós pályázattal, míg a közép-dunántúli régióban az intézmények kétharmada. Ebből arra következtethetünk, hogy a Nyugat-Dunántúlon megnyert pályázatok nagyságrendileg nagyobb bevételt jelentettek az intézmények számára, mint a többi régióban.

Ha jogi forma szerint vizsgáljuk a sikeres európai uniós pályázatokat, akkor azt láthatjuk, hogy a nonprofit szervezetek 65,1%-a és a költségvetési intézmények 56,1%-a gazdálkodik európai uniós forrásból. Ez egybeesik azzal, hogy ezeknek az intézményeknek a bevételi forrásai között magas arányban jelentkezik európai uniós támogatás.

A sikeres pályázatok tekintetében kíváncsiak voltunk arra, hogy a megnyert pályázatok mire irányultak (15. ábra). Az intézmények több válaszlehetőséget is megjelölhettek. Az európai uniós forrásokra pályázó 136 intézmény túlnyomórészt (98 intézmény) felnőttképzési programok lebonyolítására kért támogatást. Ennél jóval kevesebb intézmény, közel harmaduk (42 intézmény) pályázott eszközfejlesztésre. Az intézmények ötöde (26 intézmény) személyi fejlesztésre és a foglalkoztatottak bővítésére nyújtott be sikeres pályázatot, s velük közel azonos arányban 24 intézmény infrastrukturális és egyéb fejlesztésre. A legkevesebb sikeres pályázatot szervezetfejlesztésre adták be az intézmények. Az egyéb euró-

15. ábra
Az akkreditált intézmények európai uniós pályázatainak tárgya (db)

pai uniós pályázatok között említették a kutatást, a tananyagfejlesztést, a szakmai programok (konferenciák) megvalósítását és a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatásának elősegítését célzó pályázatokat.

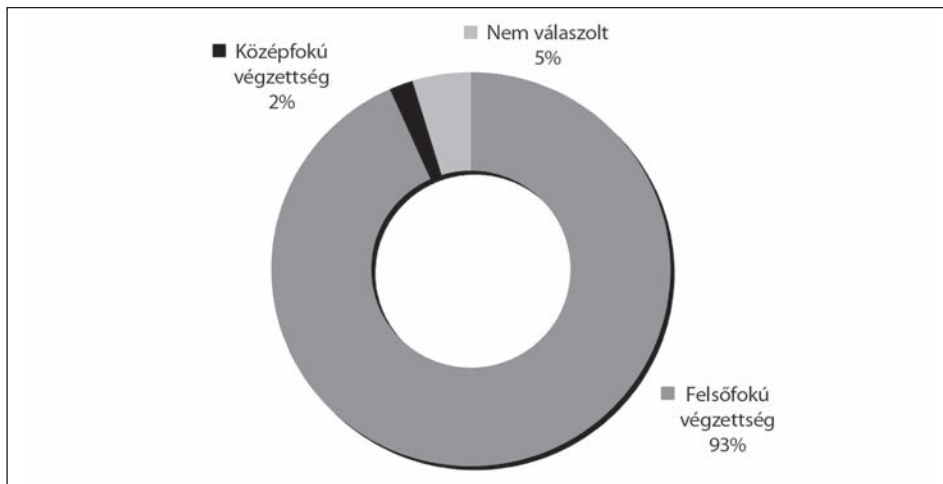
Személyi feltételek

Az akkreditációs eljárás és követelményrendszer részletes szabályairól szóló 24/2004. (VI.22.) FMM rendelet 1. számú melléklete rögzíti a kötelezően foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban álló képzésért felelős vezető végzettségét, mely felsőfokú iskolai végzettség és tanári vagy andragógiai szakképzettség, vagy felsőfokú iskolai végzettség és legalább hároméves oktatói vagy pedagógusmunkakörben szerzett gyakorlat, vagy oktatói tevékenység végzésére jogosító okirat és legalább öt éves felnőttképzési gyakorlat lehet. Nyelvi képzés esetén nyelvtanári végzettség és legalább hároméves oktatói gyakorlat szükséges.

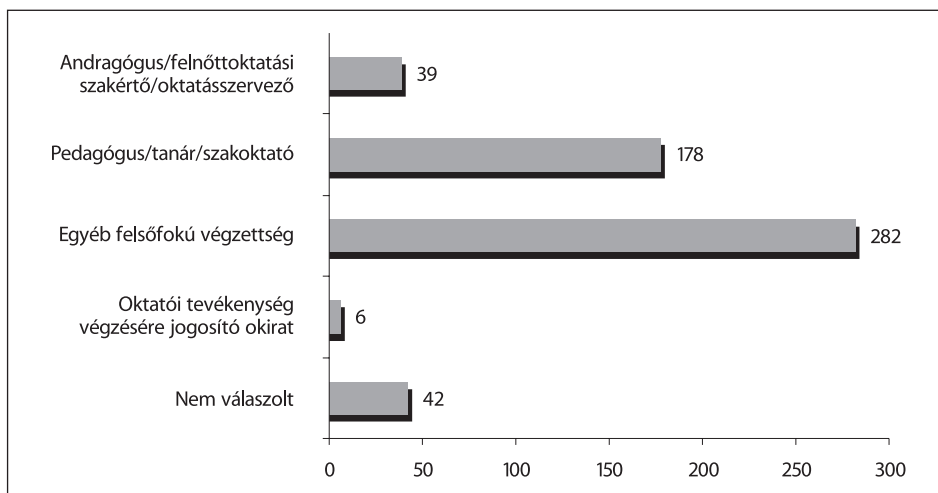
Következő kérdésünkben ennek a jogszabálynak való megfelelést vizsgáltuk, azaz a felnőttképzésért felelős személy beosztására, végzettségére és képesítésére kérdeztünk rá.

9. kérdés: Kérjük, adja meg a felnőttképzési tevékenységért felelős személy beosztását és iskolai végzettségét, képesítését!

16. ábra
A felnőttképzésért felelős vezető iskolai végzettségének megoszlása (%)

17. ábra
A felnőttképzésért felelős vezető képesítése (db)

A felnőttképzésért felelős vezető beosztását tekintve sokféle választ kaptunk. A legjellemzőbbek között a következők szerepeltek: igazgató (felnőttképzési, képzési, műszaki, oktatási, program, szakmai, szervezési, ügyvezető), igazgatóhelyettes, felnőttképzési vezető, oktatásszervező. A felnőttképzésért felelős vezetők végzettségét vizsgálva túlnyomó többségük (277 fő) főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezik (három esetben doktori fokozattal is rendelkeznek).

A felnőttképzésért felelős vezető képesítésére vonatkozó kérdésünkre az intézmények 86%-a (255 intézmény) válaszolt. Ha a felnőttképzésért felelős személy többfajta képesí-

téssel is rendelkezett, akkor az intézmények mindegyiket megnevezték. A válaszadó intézmények csupán 15%-ában rendelkezik a felnőttképzésért felelős személy andragógiai vagy más felnőttképzéshez kapcsolódó szakmai végzettséggel. Érdekes adat, hogy az andragógiai végzettséggel rendelkezők kétharmada más felsőfokú végzettséggel is rendelkezik. Az oktatói tevékenység végzésére jogosító okirat elfogadása a gépjárművezető iskolák kérésére került bele a felnőttképzésért felelős vezető végzettségét szabályozó jogszabályba. A mintánkban szereplő középiskolai érettségivel rendelkező felnőttképzésért felelős vezetők mindegyike ezen oktatói tevékenység végzésére jogosító okirattal rendelkezik, mely gépjárművezető oktatói és/vagy iskolavezetői képesítést takar (17. ábra).

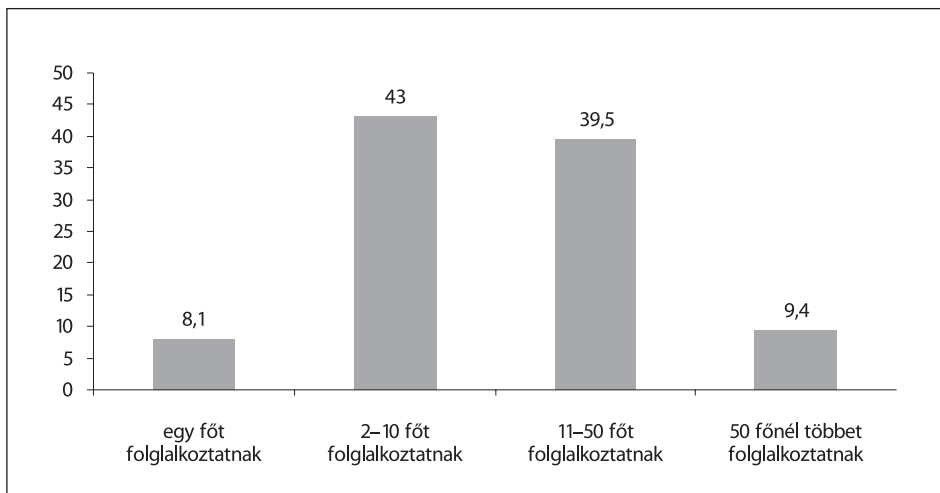
10. kérdés: Kérjük, nevezze meg, hogy a felnőttképzési területen dolgozó munkatársai közül hány fő dolgozik az adott munkakörökben s milyen iskolai végzettséggel rendelkezik!

Következő kérdésünkben a képző intézményeknél foglalkoztatottak munkakör szerinti létszámáról és a foglalkoztatottak iskolai végzettségéről nyertünk információkat. Az ezekre az adatokra irányuló táblázatunkat az intézmények nagy számban nem töltötték ki, valamint néhány adatsortól eltekintve a dél-alföldi régió intézményeinél foglalkoztatottakról nem rendelkezünk adatokkal. Az adatok további torzulását okozhatja, hogy a felnőttképzésen kívül egyéb tevékenységet is folytató intézményeknél (például közoktatási és felsőoktatási intézmények) előfordulhat, hogy nemcsak a felnőttképzés területén foglalkoztatottak számát tüntették fel. Ezen okokból kifolyólag az eredményeket célszerű fenntartással kezelnünk.

A felnőttképzést folytató intézményeknél foglalkoztatottak létszámát nagyban befolyásolja az intézmény nagysága, az indított képzések száma és a képzésben résztvevők létszáma, ezért nagy eltéréseket találunk a képző intézmények között a foglalkoztatottak számát illetően. Az adott munkaköröket betöltő személyek létszámát összesítve kaptuk a 18. ábrát. A válaszadó 223 intézményből a legnagyobb arányban 2–10 főt foglalkoztatnak fő- és mellékállásban együttesen.

18. ábra

Az intézményeknél foglalkoztatott munkatársak létszámának eloszlása (%)²

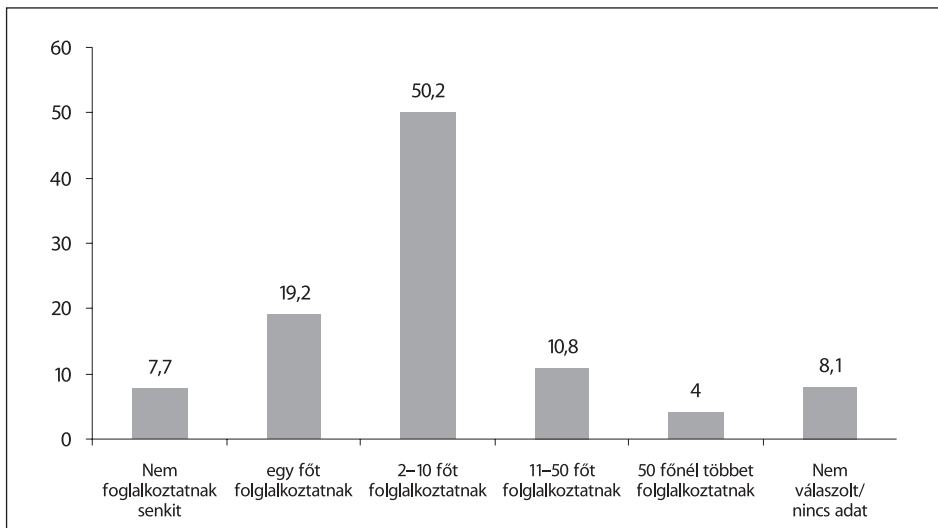

2 Az adatok nem terjednek ki a dél-alföldi régióra.

A teljes munkaidőben foglalkoztatottak létszámát vizsgálva azt kaptuk, hogy az intézmények több mint fele (149 intézmény) 2–10 fő közötti számban alkalmaz főállásban munkatársat, s az intézmények ötöde (57 intézmény) csupán egy főállású munkatársat engedhet meg magának (19. ábra).

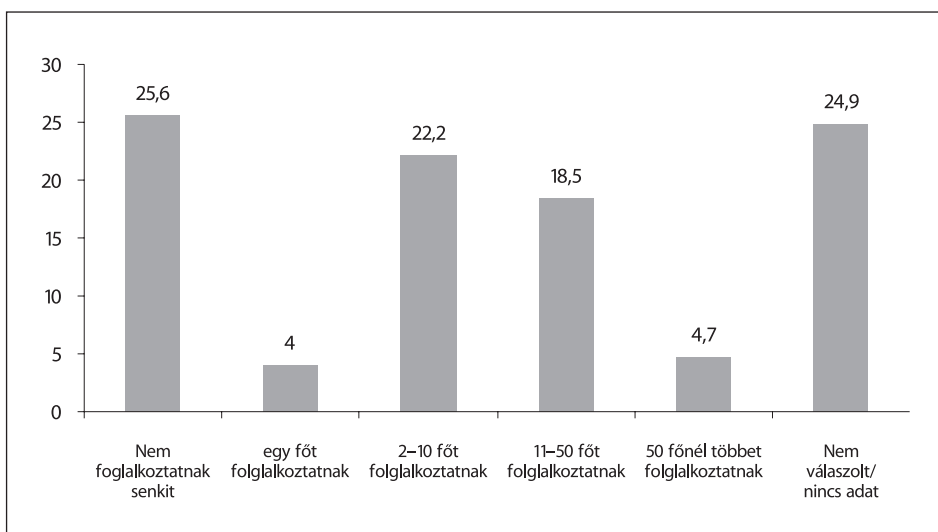
19. ábra

Az intézményeknél teljes munkaidőben foglalkoztatottak létszámának eloszlása (%)

20. ábra

Az intézményeknél részmunkaidőben foglalkoztatottak létszámának eloszlása (%)³

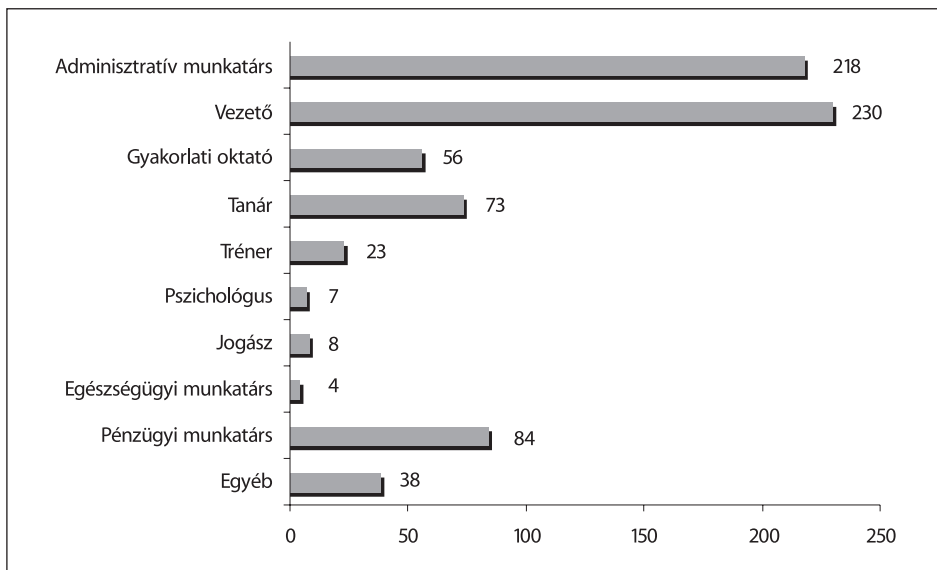
3 Az adatok nem terjednek ki a dél-alföldi régióra.

A részmunkaidőben foglalkoztatottak létszámát vizsgálva érdekes adatra lehetünk figyelmesek, mely szerint az intézmények negyedénél (76 intézmény) nem foglalkoztatnak mellékállásban senkit sem (20. ábra). Az adatok további elemzése arra mutatott rá, hogy ezek az intézmények főállásban jellemzően vezető (70 intézménynél) és adminisztratív munkatársakat (68 intézménynél) alkalmaznak. Továbbá ezen intézmények jellemzője, hogy 60%-uk (45 intézmény) 1–5 főt foglalkoztat összesen.

A képző intézmények főállású munkatársakat jellemzően adminisztratív munkakörben, valamint vezetői pozícióban alkalmaznak (21. ábra). Elenyésző azon intézmények száma, ahol főállásban egészségügyi alkalmazottakat, jogászokat és pszichológusokat foglalkoztatnak. Az egyéb munkakörök közé sorolták fel az intézmények a gondnokot, informatikust, könyvtárost, pályázattíró szakembert.

21. ábra

Azon intézmények száma, ahol az adott munkakörben főállásban munkatársat foglalkoztatnak (db)

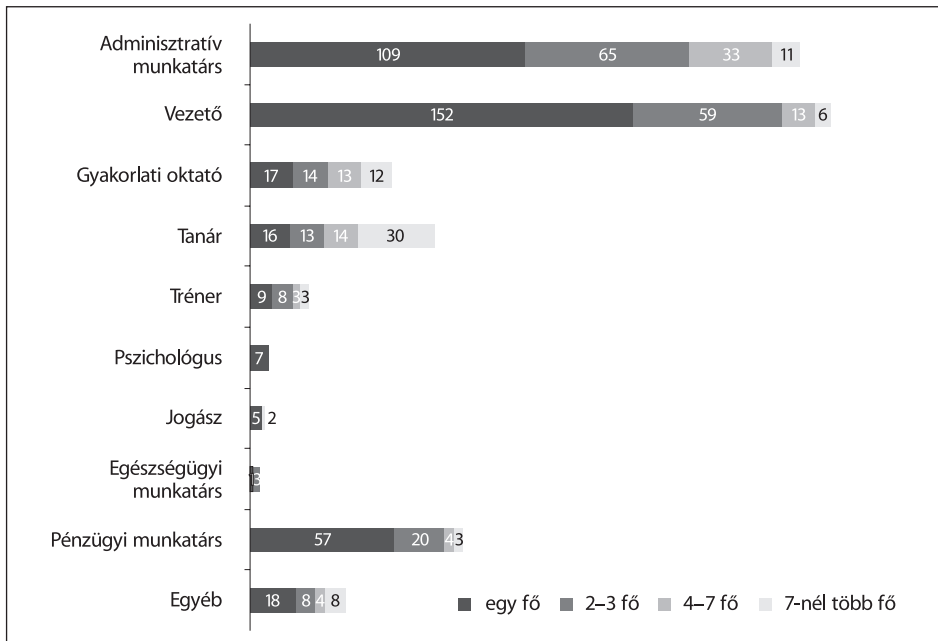

Az intézményeknél főállásban foglalkoztatott munkatársak létszámbeli megoszlásáról a 22. ábra nyújt információt. Ezekből az adatokból látható, hogy az intézmények adminisztratív munkakörben és vezető pozícióban többnyire egy főállású munkatársat foglalkoztatnak. Továbbá jellemzően egy főt alkalmaznak pénzügyi munkakörben is. Az intézményeknél, hétnél több főállású alkalmazottat többnyire tanári munkakörben találunk.

A mellékállásban foglalkoztatott munkatársakról gyűjtött információk arról árulkodnak, hogy mellékállásban a képző intézmények jellemzően tanárokat és gyakorlati oktatókat alkalmaznak (23. ábra). Hét főnél több munkatársat kizárólag adminisztratív, gyakorlati oktató, tanár, tréner, jogász és egészségügyi munkakörben foglalkoztatnak az intézmények, ezek közül is jellemzően gyakorlati oktatókat és tanárokat. Ez nem meglepő, hiszen az oktatás során – legyen szó közoktatás, felsőoktatás vagy felnőttképzésről – ők a tudás megteremtői és közvetítői. Tanári munkakörben az intézmények többsége hétnél

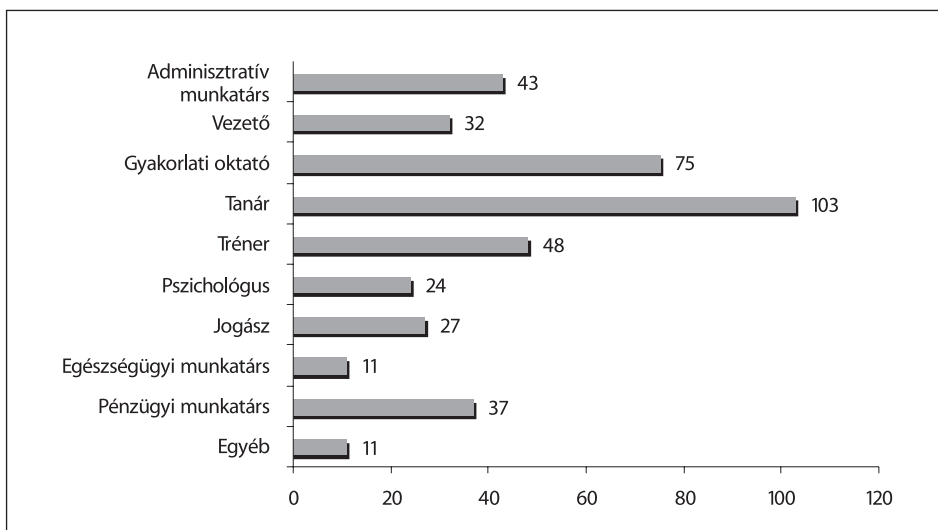
22. ábra

Az intézményeknél adott munkakörben foglalkoztatott főállású munkatársak létszáma

23. ábra

Azon intézmények száma, ahol az adott munkakörben mellékállásban munkatársat foglalkoztatnak (db)⁴

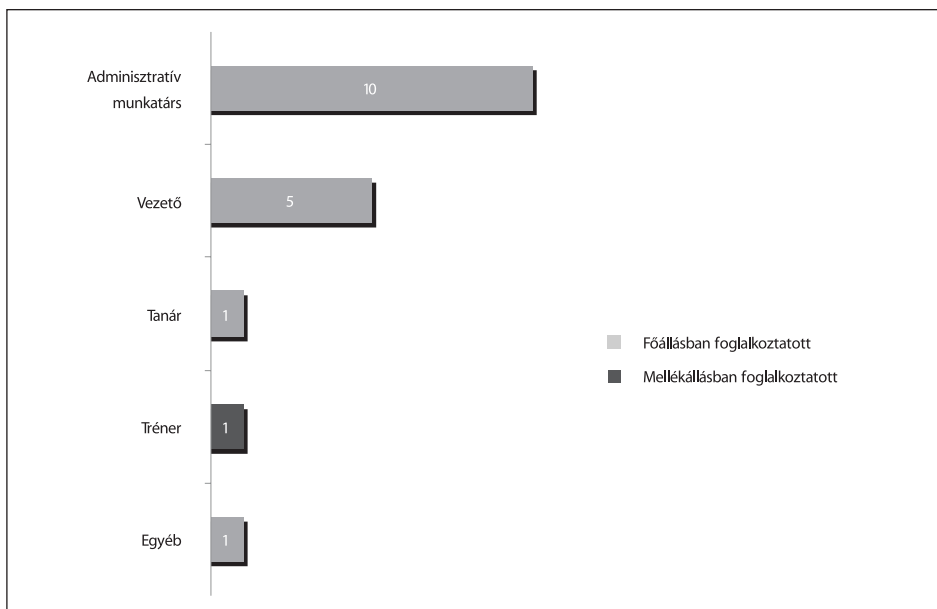
4 Az adatok nem terjednek ki a dél-alföldi régióra.

több főt foglalkoztat, azonban az adatokat tovább vizsgálva azt kapjuk, hogy az intézmények kevesebb, mint 20%-a (18 intézmény) foglalkoztat huszonöt főnél több mellékállású tanárt. Elgondolkodtató adatot kaptunk, mikor a válaszadó intézmények a foglalkoztatottak végzettségéről számoltak be. A felsőfokú végzettségek között csekély számban említettek az intézmények andragógiai végzettséget (24. ábra).

11. kérdés: Hány fő vett részt továbbképzésben a felnőttképzési területen dolgozó főállású munkatársai közül 2010-ben? Milyen jellegű továbbképzéseken vettek részt a felnőttképzési területen dolgozó főállású munkatársak?

24. ábra

Andragógus végzettséggel rendelkező munkatársak munkakör szerinti eloszlásban (db)⁵

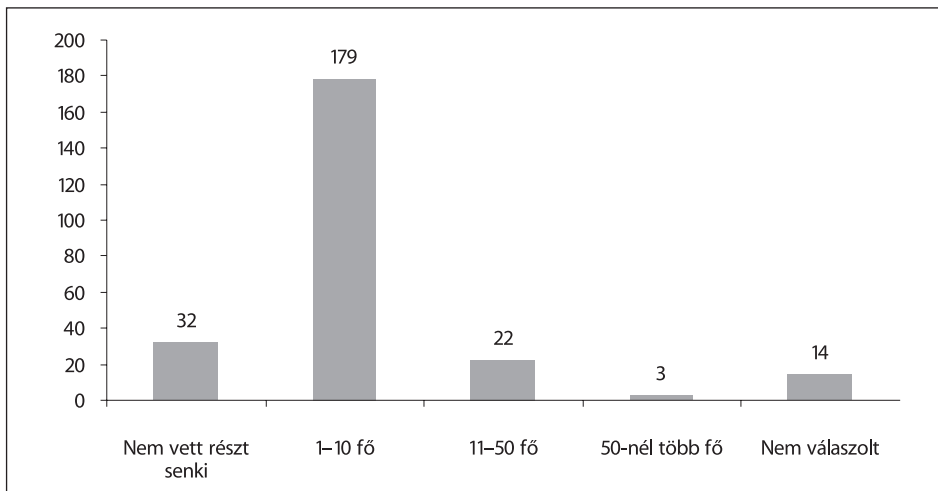

A következő kérdésünk arra irányult, hogy az intézmények főállású munkatársai 2010-ben milyen arányban vettek részt továbbképzéseken (25. ábra). A főállású munkatársakat foglalkoztató 236 válaszadó intézmény 75%-ánál (179 intézmény) 1–10 fő vett részt továbbképzésen, ebből is kimagaslóan 1–4 fő közötti számban. 22 intézménynél 11–50 főállású munkatárs volt továbbképzésen, s csupán három budapesti intézmény említett 50 főnél több továbbképzésen résztvevő főállású munkatársat – közülük a legtöbb 56 főt említett meg.

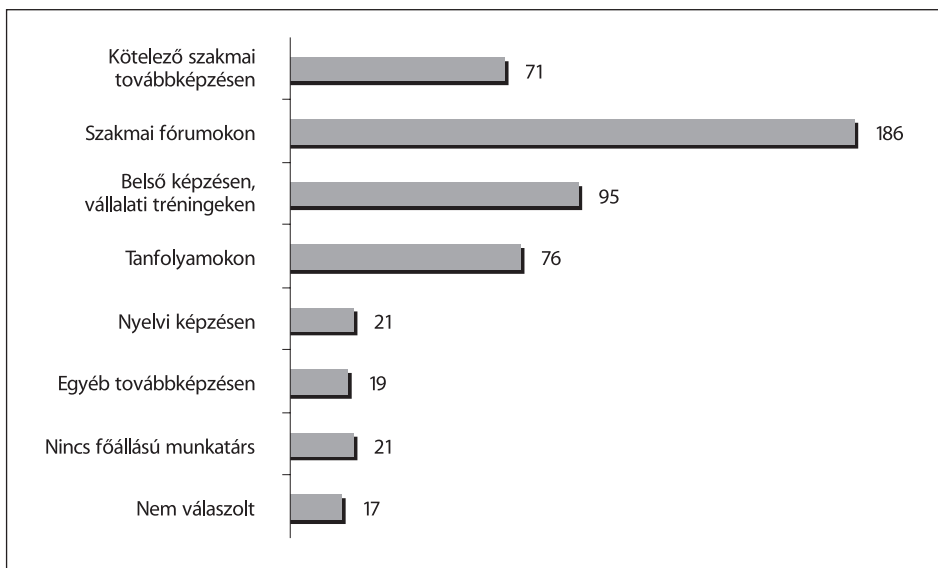
A továbbképzéseken résztvevők számának felmérését követően a továbbképzések jellegére kérdeztünk rá, melyről a 26. ábra ad tájékoztatást. Erre a kérdésre több választ is megjelölhettek az intézmények. A válaszadó intézmények kétharmada (186 intézmény) a szakmai fórumokon való részvételt részesítette előnyben. Az intézmények harmada (95

⁵ Az adatok nem terjednek ki a dél-alföldi régióra.

25. ábra
Az intézmények továbbképzéseken részt vett főállású munkatársainak száma (db)

26. ábra
Az intézmények főállású munkatársainak továbbképzésen való részvétele (db)

intézmény) a belső képzéseket és vállalati tréningeket, s közel negyedük a kötelező szakmai továbbképzéseket és tanfolyamokat jelölte meg továbbképzési formának. Nyelvi képzéseken és egyéb továbbképzéseken jóval kisebb arányban vettek részt a főállású munkatársak 2010-ben. Az egyéb továbbképzések között szakirányú továbbképzéseket említettek az intézmények, s az andragógus végzettség megszerzésére irányuló képzést csupán két

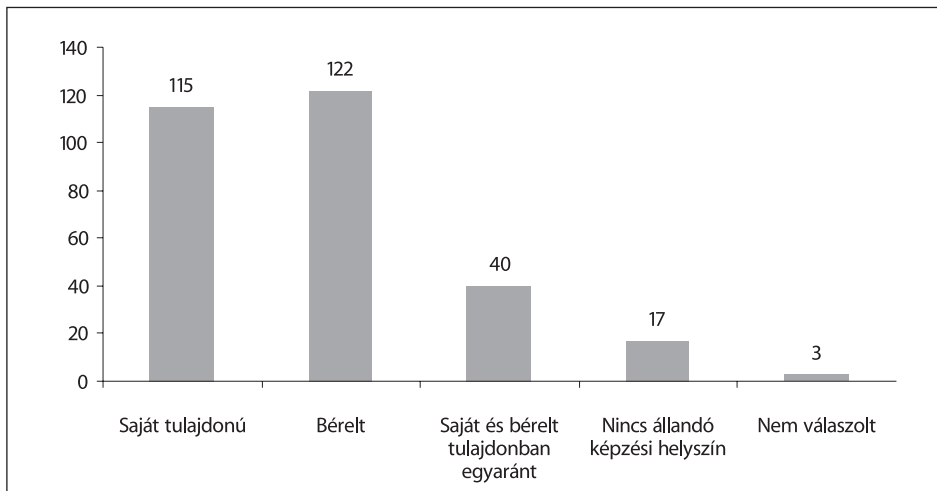
intézmény említette. A továbbképzéseken való részvétel tekintetében Budapest és a dél-alföldi régió tekinthető a legaktívabbnak. Minden régióban a legnépszerűbb továbbképzési formának a szakmai fórumok és konferenciák bizonyultak. Jogi forma szerinti megoszlásban a gazdasági társaságok főállású munkatársai közül kétszer annyian vettek részt továbbképzésen, mint a nem versenyszférában működő intézmények munkatársai közül.

Tárgyi feltételek

12. kérdés: Milyen tulajdonban van az intézményük állandó képzési helyszíne(i)?

A személyi feltételek után a tárgyi feltételekre kérdeztünk rá, s elsőként az állandó képzési helyszínre (27. ábra). A válaszadó intézmények 41,5 %-a (122 intézmény) bérli a képzési helyszínt, 39,1%-a (115 intézmény) saját tulajdonú képzési helyszínnel rendelkezik, valamint 13,6%-uk (40 intézmény) saját tulajdonú és bérlet állandó képzési helyszínnel is rendelkezik. Az intézmények 5,8%-a (17 intézmény) viszont nem rendelkezik állandó képzési helyszínnel.

27. ábra
Az intézmények állandó képzési helyszíne (db)

A régiók között különbségeket fedezhetünk fel az állandó képzési helyszín tekintetében. A dél-alföldi régió kivételével a többi régióban a saját tulajdonú képzési helyszínnel is rendelkező intézmények vannak túlsúlyban. A legnagyobb arányban a nyugat-dunántúli régió intézményei (intézmények 76%-a) rendelkeznek saját tulajdonban lévő helyszínnel. További érdekes adat, hogy a fővárosi intézmények 11,8%-ának nincs állandó képzési helyszíne (10. táblázat).

10. táblázat
Az intézmények állandó képzési helyszíne régió szerinti megoszlásban (db)

	Saját tulajdonú	Bérelt	Saját és bérelt tulajdonban egyaránt	Nincs állandó képzési helyszín
Budapest	25	39	18	11
Közép-Magyarország	4	6	2	1
Észak-Magyarország	18	13	1	1
Dél-Alföld	24	28	2	0
Dél-Dunántúl	10	6	3	1
Észak-Alföld	17	21	5	1
Közép-Dunántúl	2	4	5	1
Nyugat-Dunántúl	15	5	4	1
Összesen	115	122	40	17

11. táblázat
Az intézmények állandó képzési helyszíne jogi forma szerinti megoszlásban (db)

	Saját tulajdonú	Bérelt	Saját és bérelt tulajdonban egyaránt	Nincs állandó képzési helyszín
Gazdasági társaság	36	80	24	12
Nonprofit szervezet	23	32	8	3
Költségvetési intézmény	51	6	7	0
Egyéb	5	4	1	2
Összesen	115	122	40	17

A költségvetési intézmények mindegyike állandó képzési helyszínnel rendelkezik, s közülük 90,6%-ának (58 intézmény) áll rendelkezésére saját tulajdonban lévő képzési helyszín. A gazdasági társaságok és nonprofit szervezetek közel 50%-a kizárólag bérelt képzési helyszínnel rendelkezik, mely nem meglepő, hiszen a jelen gazdasági körülmények között a többségüknél a bevételek szinte kizárólag a létfenntartásukhoz szükséges kiadásokat fedezik (11. táblázat).

Ha összevetjük az intézmények állandó képzési helyszínének tulajdonformáját azzal, hogy az intézmények mióta végeznek rendszeresen felnőttképzési tevékenységet, akkor azt láthatjuk, hogy azok az intézmények, amelyek az elmúlt öt évben foglalkoznak felnőttképzéssel, azoknak a többsége még csak kizárólag bérelt tulajdonú képzési helyszínnel rendelkezik. A legrégebb óta a felnőttképzési piacon lévő intézményekre jellemző a leginkább, hogy nem csak saját tulajdonú képzési helyszínen, hanem bérelt tulajdonú helyszínen is folytatnak képzéseket (12. táblázat).

12. táblázat

Az intézmények állandó képzési helyszíne a felnőttképzési tevékenység végzésének ideje szerinti megoszlásban (db)

Hány éve végeznek rendszeresen felnőttképzési tevékenységet?	Saját tulajdonú	Bérelt	Saját és bérelt tulajdonban egyaránt	Nincs állandó képzési helyszín
0–5 év	28	48	6	8
6–10 év	21	25	9	4
11–15 év	17	22	7	4
16 éve és régebben	43	26	18	1
Nem válaszolt	6	1	0	0
Összesen	115	122	40	17

13. kérdés: Költött-e intézményük tárgyi eszközök beruházására, vásárlására az elmúlt két évben? Ha igen, akkor milyen nagyságrendű beruházásról volt szó összesen? Milyen típusú infrastrukturális fejlesztés(ek)re költött?

Kérdőívünk következő kérdései arra irányultak, hogy az intézmények költöttek-e fejlesztésekre a megkérdezés előtti két évben, ha igen, akkor ezek a beruházások milyen jellegűek és milyen nagyságrendűek voltak. A válaszadó intézmények 85,1%-a (252 intézmény) arról számolt be, hogy költött tárgyi eszközök beruházására az elmúlt két évben. Bár az intézmények 14,9%-a (44 intézmény) nem költött ilyen irányú fejlesztésekre az elmúlt két évben, azt azonban nem tudhatjuk, hogy korábban költöttek-e vagy terveznek-e a jövőben ilyen jellegű kiadásokat? Régiók szerint vizsgálva a kérdést azt láthatjuk, hogy a közép-dunántúli régió intézményeinek mindegyike szükségesnek tartotta az eszközfejlesztésbe történő beruházást (13. táblázat).

13. táblázat

Tárgyi eszközökbe történő beruházás, vásárlás régió szerinti megoszlásban (db)

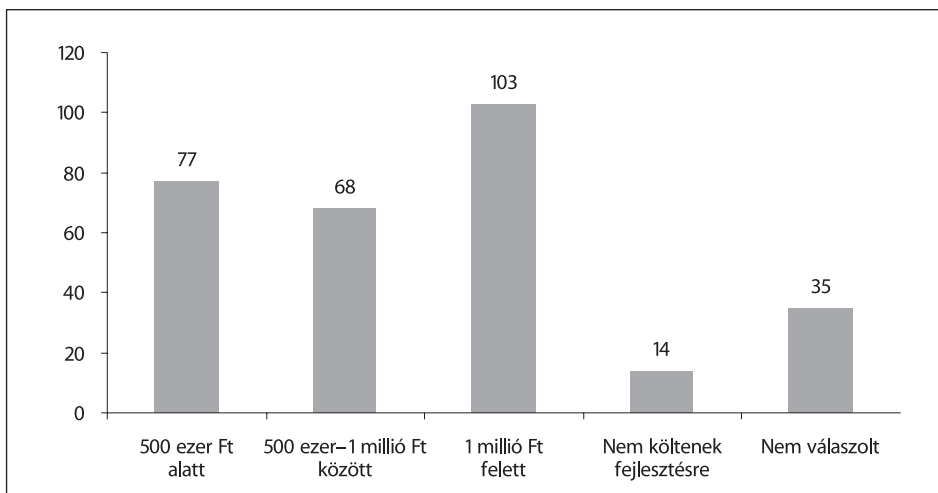
	Igen	Nem	Nem válaszolt	Összesen
Budapest	76	18	0	94
Közép-Magyarország	12	1	0	13
Észak-Magyarország	28	4	1	33
Dél-Alföld	46	9	0	55
Dél-Dunántúl	17	3	0	20
Észak-Alföld	37	7	0	44
Közép-Dunántúl	12	0	0	12
Nyugat-Dunántúl	24	2	0	26
Összesen	252	44	1	297

A továbbiakban kíváncsiak voltunk arra, hogy a fejlesztésekre költő intézményekben milyen nagyságrendű beruházásokról volt szó (28. ábra). Az intézmények az általunk felállított három nagyságrendi kategória közül választhattak. A legtöbb intézmény (34,7%) 1 millió feletti beruházással rendelkezett, azonban ezek pontosabb nagyságáról bővebb információval nem rendelkezünk. Az intézmények 25,9%-a (77 intézmény) 500 ezer Ft alatt, 22,9%-a 500 ezer és 1 millió Ft között költött beruházásokra az elmúlt két évben. A mintában szereplő intézmények nagy százaléka (11,7%-a/35 intézmény) nem válaszolt ezen kérdésünkre, mivel feltehetően érzékenyen érinti őket az anyagi háttérrel való információnyújtás.

A beruházások nagyságrendjét jogi forma szerint vizsgálva láthatjuk, hogy a legnagyobb arányban a költségvetési intézményeknél (70,9%) találunk 1 millió forint feletti beruházást az elmúlt két évben (14. táblázat).

28. ábra

A tárgyi eszközök vásárlására költött összegek eloszlása (db)

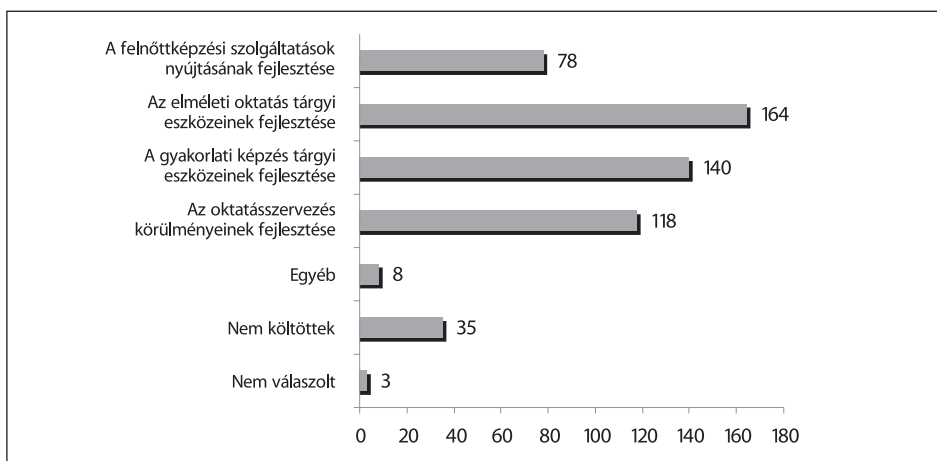
14. táblázat

A tárgyi eszközök vásárlására költött összegek jogi forma szerinti megoszlásban (db)

	500 ezer Ft alatt	500 ezer 1 millió Ft között	1 millió Ft felett
Gazdasági társaság	46	43	38
Nonprofit szervezet	16	17	24
Költségvetési intézmény	10	6	39
Egyéb	5	2	2
Összesen	77	68	103

A tárgyi eszközök beruházását tekintve arra is rákérdeztünk, hogy az intézmények milyen típusú infrastrukturális fejlesztésekre költöttek (29. ábra). Erre a kérdésre több választ is megjelölhettek az intézmények. Az adatok arról árulkodnak, hogy az intézmények a legtöbbet az oktatás és képzés tárgyi eszközeinek fejlesztésére költöttek. Az intézmények több mint fele (164 intézmény) költött az elméleti oktatás tárgyi eszközeinek fejlesztésére és 47,1%-uk (140 intézmény) pedig a gyakorlati képzés tárgyi eszközeinek fejlesztésére. Az intézmények több mint harmada (118 intézmény) az oktatásszervezés körülményeinek fejlesztésébe, továbbá egynegyedük (78 intézmény) a felnőttképzési szolgáltatások nyújtásának fejlesztésébe is investált.

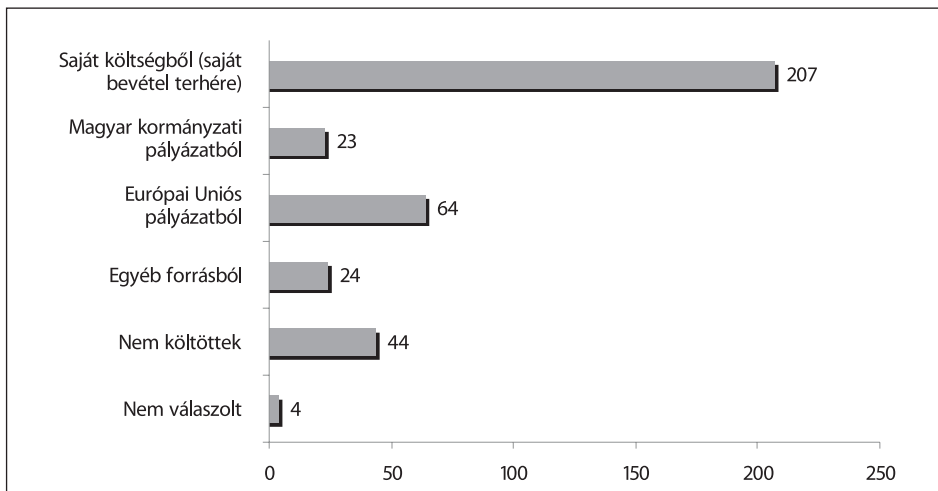
29. ábra
Az intézmények beruházása az infrastrukturális fejlesztés típusai szerint (db)

14. kérdés: Milyen forrásból finanszírozta az eszközfejlesztést?

Az eszközfejlesztésre vonatkozó kérdéseink zárásaként kérdés irányult arra, hogy milyen forrásból finanszírozták az akkreditált intézmények az eszközfejlesztést (30. ábra). Az intézmények több forrást is megjelölhettek válaszul. Kimagasló számban az intézmények 69,7%-a (207 intézmény) saját költségéből finanszírozta az eszközfejlesztést, továbbá 21,5%-uk (64 intézmény) élt európai uniós pályázati forrással, s csupán 7,7%-uk (23 intézmény) finanszírozta az eszközfejlesztést magyar kormányzati pályázatból nyert forrásból. Ezek az adatok arról árulkodnak, hogy az intézmények még nem tudnak nagy számban élni a különböző pályázati forrásokkal az eszközfejlesztés terén. Ennek hátterében többféle ok húzódhat meg, mely további vizsgálat tárgya lehet. Feltételezéseink között szerepel, hogy kevés eszközfejlesztésre irányuló pályázat kerül meghirdetésre, melyek többségében komoly feltételrendszerhez kötöttek és azoknak csupán kevés intézmény tud megfelelni. Az egyéb források között sorolták fel az intézmények a szakképzési hozzájárulást, külső szponzor cég támogatását, a Norvég Civil Támogatási Alapot, a Nemzeti Civil Alapprogramot (NCA) és a Decentralizált Foglalkoztatási Alapot (DECEFA).

30. ábra
Az intézmények által eszközfejlesztésre igénybe vett források (db)

15. táblázat
Az intézmények által eszközfejlesztésre igénybe vett források típusa régiók szerint (db)

	Saját költség	Magyar kormányzati pályázat	Európai Unió pályázat
Budapest	67	3	12
Közép-Magyarország	11	1	3
Észak-Magyarország	24	4	8
Észak-Alföld	26	4	14
Dél-Alföld	40	6	10
Dél-Dunántúl	13	2	5
Közép-Dunántúl	10	1	3
Nyugat-Dunántúl	16	2	9
Összesen	207	23	64

A korábbi kérdések során már láthattuk, hogy az európai uniós forrásokat a nyugat-dunántúli régióban lévő intézmények aknázzák ki a legjobban (bevételeik 27,2%-a). Ezt az adatot árnyalva a 15. táblázatból az is látható, hogy a nyugat-dunántúli régió intézményei finanszírozzák a legnagyobb arányban (intézmények 33,3%-a) az eszközfejlesztést európai uniós pályázatból. A saját költségből való finanszírozást leginkább a budapesti intézmények (81,7%) engedhetik meg maguknak, majd őket a közép-magyarországi intézmények követik (73,3%) a sorban. Ez összefüggésbe hozható azzal, hogy Budapesten és Közép-Ma-

gyarországon az intézmények bevételeinek feltűnően magas százalékát a munkáltatók és a részvevők által fizetendő részvételi díjak teszik ki, s nem a kormányzati és európai uniós pályázatok, azaz a beszedett részvételi díjak magas arányban visszaforgatásra kerülnek az eszközfejlesztésen keresztül.

A különböző jogi formában működő intézmények más-más arányban aknázzák ki a különböző forrásokat az eszközfejlesztés terén (16. táblázat). A nonprofit és költségvetési intézmények használják fel a legnagyobb arányban az európai uniós forrásokat. Ezzel szemben a saját bevétel terhére történő eszközfejlesztés a gazdasági társaságok 85,9%-ára jellemző. Az egyéb kategória alá sorolt intézmények egyike sem élt kormányzati pályázat lehetőségével.

Az eszközfejlesztésre felhasznált források további vizsgálatára nyújt lehetőséget a 17. táblázat. A magyar kormányzati és európai uniós pályázatok döntő többsége egy millió forint feletti beruházást jelentett az intézmények számára, amit az intézmények jelentős része kizárólag saját erőből nem tudott volna megvalósítani. A saját költségből történő eszközfinanszírozás mindegyik nagyságrendi kategóriában magas számban szerepel. Ennek egyik oka lehet, hogy a pályázatok többsége az elnyert összegek mellett önerő biztosítását is előírja.

16. táblázat

Az intézmények által eszközfejlesztésre igénybe vett források típusa jogi forma szerint (db)

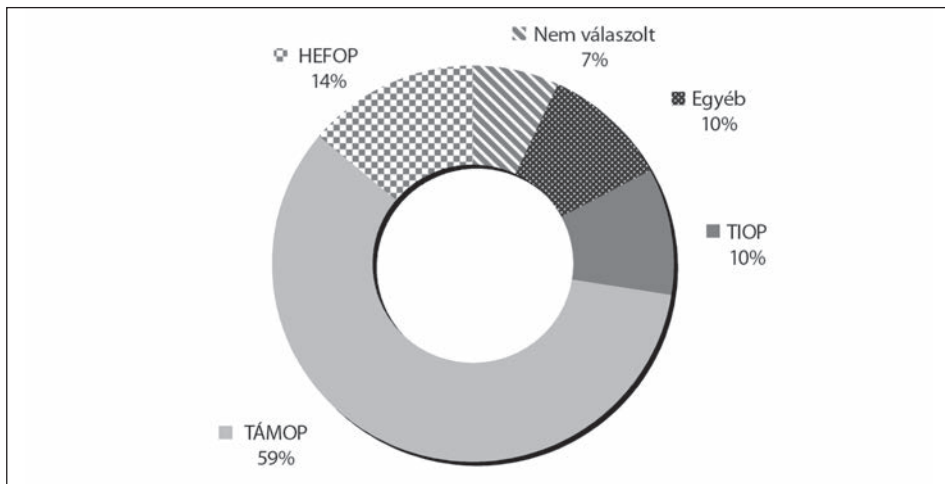
	Saját költség	Magyar kormányzati pályázat	Európai Unió pályázat
Gazdasági társaság	122	7	13
Nonprofit szervezet	36	10	22
Költségvetési intézmény	40	6	28
Egyéb	9	0	1
Összesen	207	23	64

17. táblázat

Az intézmények által eszközfejlesztésre igénybe vett források típusa összeg szerint (db)

Milyen nagyságrendű volt a tárgyi eszközök beruházása?	Saját költség (saját bevétel terhére)	Magyar kormányzati pályázat	Európai Unió pályázat	Egyéb
500 ezer Ft alatt	58	1	4	3
500 ezer 1 millió Ft között	46	5	13	3
1 millió Ft felett	61	11	36	10
Összesen	165	17	53	16

31. ábra
Az eszközfejlesztésre nyert európai uniós pályázatok típusainak megoszlása (%)

Az eszközfejlesztésre Európai Unió támogatást nyert 64 intézmény összesen 87 sikeres pályázatot nyújtott be. Ebből 18 intézmény két pályázatot, továbbá négy intézmény három sikeres pályázatot is magáénak tudhatott. A pályázatok 58,6%-át (51 pályázat) a Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) keretében megvalósuló pályázatok tették ki, s jóval kevesebb pályázat valósult meg a Humán Erőforrás Operatív Program (HEFOP) és a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program (TIOP) keretében. Egyéb Európai Unió pályázatok között említették a Grundtvig, EIA (Európai Integrációs Alap), KHA (Külső Határok Alap), EMA (Európai Menekültügyi Alap), GOP (Gazdaságfejlesztési Operatív Program) pályázatokat.

18. táblázat
Az eszközfejlesztésre nyert európai uniós pályázatok típusainak megoszlása az intézmény akkreditálásának éve szerint (db)

Akkreditálás éve	HEFOP	TÁMOP	TIOP	Egyéb	Összesen
2 002	1	2	0	0	3
2 003	3	10	1	1	15
2 004	1	2	0	1	4
2 005	0	3	0	1	4
2 006	0	1	0	0	1
2 007	2	3	0	3	8
2 008	1	9	2	2	14
2 009	1	4	1	0	6
2 010	1	10	2	1	14
2 011	0	2	0	0	2
Összesen	10	46	6	9	71

Megvizsgáltuk, hogy lehet-e összefüggés az intézmények első akkreditálásának éve és az igénybe vett európai uniós pályázatok között. A Nemzeti Fejlesztési Terv keretében 2004–2006 között kiírásra került HEFOP-pályázatokat az addig akkreditált intézmények csekély számban nyerték el. Ennek oka abban keresendő, hogy az új pályázati rendszer megnyílására az intézmények nem voltak szakmailag felkészülve, mivel munkatársaik ekkor még nem rendelkeztek pályázatiírói ismeretekkel. A 2007-től induló Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében meghirdetésre kerülő TÁMOP-os pályázatok esetében viszont ezek az elsőként akkreditált intézmények már nagy számban sikerrel pályáztak. A 2008, illetve 2010-ben akkreditált intézmények között is nagy számban találunk sikeres TÁMOP-os pályázatokat (18. táblázat).

2.3 Az intézmények képzési adatai

A kérdőív harmadik nagyobb blokkjában (15–29. kérdések) a hazánkban működő akkreditált intézmények képzési palettáját vettük górcső alá. Többek között arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen szempontok alapján állítják össze a felnőttképzést folytató intézmények a képzési kínálatukat, továbbá hogyan és milyen mértékben veszik figyelembe a másik két érdekszférát: a potenciális résztvevők, illetve a munkaerőpiac igényeit.

15. kérdés: Milyen főbb kategóriákba tartozik az intézményük felnőtt-, illetve továbbképzési kínálata?

Ezen blokk 1. kérdése arra kérdezett rá, hogy az akkreditált felnőttképzési intézmények által indított képzések milyen fő kategóriákba tartoznak.

A 2001. évi CI. törvény értelmében a felnőttképzés célja szerint általános, nyelvi, illetve szakmai képzés lehet. E törvény VI. része meghatározza az általános és a szakmai képzés fogalmát. Ennek értelmében:

Általános célú képzés: olyan képzés, amely az általános műveltség növelését célozza, amely hozzájárul a felnőtt személyiségének fejlődéséhez, a társadalmi esélyegyenlőség és az állampolgári kompetencia kialakulásához.

Szakmai képzés: olyan képzés, amely valamely foglalkozás, munkatevékenység végzéséhez szükséges kompetencia megszerzésére, fejlesztésére irányul.

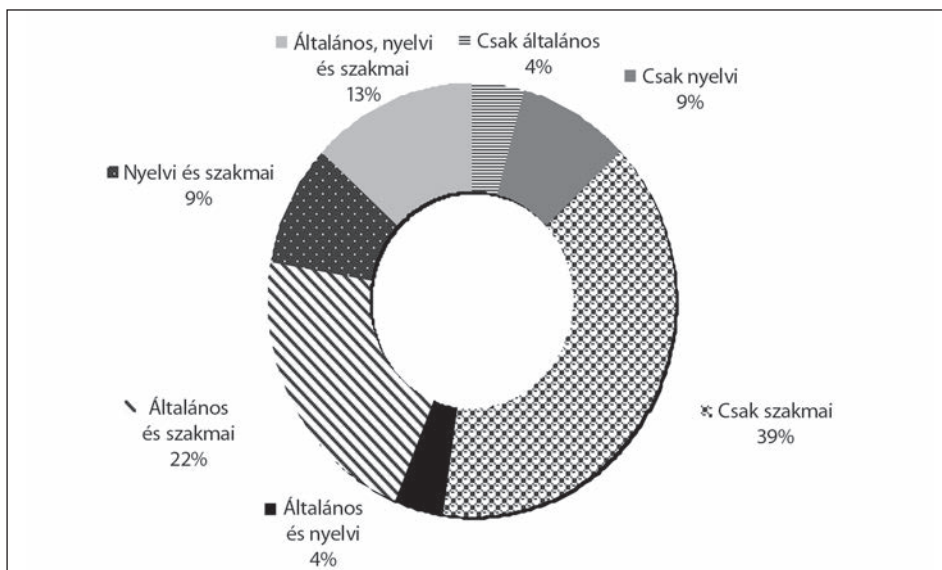
2010-ben a képzésbe beiratkozott felnőttek jellemzően szakmai és nyelvi képzésben vettek részt (19. táblázat).

A szakmai képzések „uralkodását” mutatják saját vizsgálati adataink is. A 32. ábrán láthatjuk, hogy a válaszadó 297 intézmény közel 40%-ának (116 intézmény) kizárólag szakmai képzés szerepel a képzési palettáján. Több mint ötödük (64 intézmény) a szakmai képzések mellett általános képzéseket is indít. Kizárólag nyelvi képzések szervezésével az intézmények 9%-a (27 intézmény) foglalkozik. Mindössze a mintában szereplő akkreditált intézmények 4%-ánál (12 intézmény) szerepelnek csak általános képzések a képzési listán. A válaszadó budapesti intézmények közel fele (38 db) kizárólag szakmai képzéseket szervez. Ebbe a kategóriába természetesen beletartoznak mind az állam által elismert OKJ-s

19. táblázat
A képzésbe beiratkozottak száma 2010. évi OSAP adatszolgáltatás alapján

Képzés jellege	Összesen
Megváltozott munkaképességűek rehabilitációs képzése	957
Hátrányos helyzetűek felzárkóztató képzése	3 152
Szakképesítést megalapozó szakmai alapképzés	3 991
Elhelyezkedést, vállalkozást segítő képzés	5 553
Informatikai képzések	31 724
Hatósági jellegű képesítésre felkészítő képzés	42 856
Munkakörhöz, foglalkozáshoz szükséges nem OKJ szakképesítést adó	54 906
Általános felnőttképzés	76 635
Nyelvi képzés	96 634
Állam által elismert OKJ szakképesítést adó	106 553
Szakmai továbbképző	229 629
Összesen	652 590

32. ábra
Az intézmények felnőttképzési kínálata képzési kategóriák szerint (%)

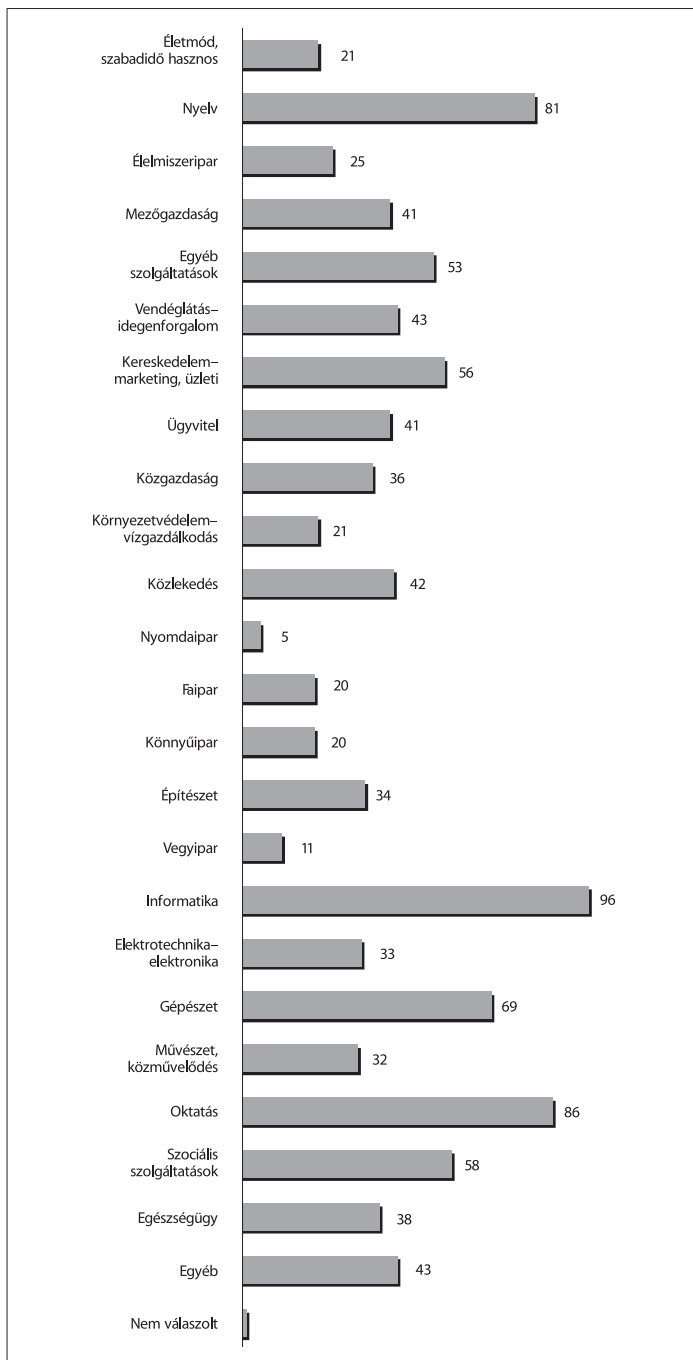
szakképesítések mind a nem OKJ-s szakképesítések (például a szakmai továbbképző tanfolyamok) is. Az észak-alföldi régióban működő válaszadó intézmények több mint negyedének (12 db) általános és szakmai képzések is szerepelnek a képzési kínálatában. Érdekes hogy a kutatásban résztvevő intézmények közül a közép-dunántúli és a dél-dunántúli régióban mindössze 1-1 intézmény indít csak nyelvi képzéseket. Még érdekesebb, hogy a hét régiónból négyben nincs olyan felnőttképzési intézmény, aki kizárólag az általános kompetenciák fejlesztését célozza. Összességében elmondható, hogy az intézmények zöme elsősorban szakmai képzéseket indít. Az általános képzések száma alulreprezentált.

16. kérdés: Mely területeken végez intézményük felnőtt-, illetve továbbképzést?

Az intézmények képzési kínálatát feltáró fejezeten belül a második kérdés arra adott választ, hogy mely területeken indítanak az intézmények képzéseket. Ennél a kérdésnél az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítések huszonegy szakmacsoportja, valamint nyelvi és életmód, szabadidő hasznos eltöltésére irányuló képzések közül választhatnak az akkreditált intézmények. Abban az esetben, ha több szakmacsoportban indítottak képzéseket, több választ is megjelölhettek. A 33. ábrán láthatjuk, hogy a mintában szereplő intézmények közel harmadának (96 darab intézmény) szerepel olyan képzés a képzési palettáján, ami az informatika szakmacsoportba tartozik. A második legnépszerűbb szakmacsoport az oktatás: ide tartozó képzéseket az intézmények 29%-a (86 intézmény) indít. A válaszadó intézmények 27,3 %-a (81 intézmény) nyelvi képzéseket is szervez. Az intézmények 23,2 %-a (69 intézmény) a gépészet szakmacsoporton belül indít tanfolyamokat. A 297 válaszadó felnőttképzési intézmény közel ötödének a képzési kínálatában van olyan képzés, ami a szociális szolgáltatások (58 intézmény), a kereskedelem–marketing, üzleti adminisztráció (56 intézmény), illetve az egyéb szolgáltatások (53 intézmény) szakmacsoporthoz tartozik. A vendéglátás, közlekedés, mezőgazdaság és ügyvitel szakmacsoporton belül a kutatásban szereplő intézmények közel azonos arányban (kb. 14%) indítanak képzéseket. Kicsivel több, mint tizedük az egészségügy, közgazdaság, építészet, elektrotechnika-elektronika, művészet, közművelődés, kommunikáció szakmacsoporton belül is folytat felnőttképzési tevékenységet. 5–10% között van azon akkreditált intézmények száma, akik az élelmiszer, környezetvédelem–vízgazdálkodás, életmód szabadidő hasznos eltöltése, faipar, könnyűipar szakmacsoportokon belül szerveznek képzéseket. Meglepően kevés, mindössze tizenegy intézmény jelölte meg a vegyipar szakmacsoportot és mindössze az intézmények 1,7%-a a nyomdaipar szakmacsoportot. 43 válaszadó intézmény jelölte be az egyéb kategóriát, ezen belül elsősorban általánosan művelő, kompetencia és készségfejlesztő tréningeket (pl. konfliktuskezelési, önismereti tréning), illetve hatósági jellegű képzéseket (pl. katasztrófavédelem, polgárvédelem) nevezték meg. Összességében azt láthatjuk, hogy a felnőttképzési intézmények többsége elsősorban az informatika, oktatás és a nyelv területén indít képzéseket. Az ipar területén indított képzések száma alulreprezentált.

A 20. táblázat régiók szerinti bontásban szemlélteti, hogy az akkreditált intézmények által kínált képzések mely szakmacsoportokba tartoznak. Azt láthatjuk, hogy a legtöbb jelölést kapott informatika szakmacsoportot illetően a 32,6%-os országos átlagtól eltérő képrajzolódik ki a közép-magyarországi régióban, ahol mindössze két intézmény nyilatkozta azt, hogy indít ebben a szakmacsoportban képzéseket. A dél-alföldi régióban ezzel szem-

33. ábra
Az intézmények felnőtt-és továbbképzési kínálata szakmacsoportok szerinti megoszlásban (db)

20. táblázat

Az intézmények felnőttképzési kínálata szakmacsoportok és régiók szerinti bontásban (db)

	Buda- pest	Közép- Magyar- ország	Észak- Magyar- ország	Nyugat- Dunán- túl	Közép- Dunán- túl	Dél- Dunán- túl	Észak- Alföld	Dél- Alföld	Össz.
Egészségügy	12	1	5	4	1	5	6	4	38
Szociális szolgáltatások	11	4	7	7	1	4	13	11	58
Oktatás	28	7	10	5	5	6	7	18	86
Művészet, köz- művelődés, kommunikáció	12	3	4	3	0	2	5	3	32
Gépészet	15	3	13	7	4	5	11	11	69
Elektrotechnika- elektronika	9	1	7	3	2	3	5	3	33
Informatika	26	2	13	8	4	6	14	23	96
Vegyipar	4	0	1	2	0	0	2	2	11
Építészet	4	0	7	5	3	3	5	7	34
Könnyűipar	3	0	4	3	2	2	3	3	20
Faipar	0	0	3	3	2	3	7	2	20
Nyomdaipar	0	0	2	1	0	0	0	2	5
Közlekedés	7	2	6	3	2	6	5	11	42
Környezet- védelem-víz- gazdálkodás	6	1	3	2	1	0	4	4	21
Közgazdaság	12	1	6	3	1	1	4	8	36
Ügyvitel	16	1	5	3	2	1	2	11	41
Kereskedelem- marketing, üzleti adminisztráció	17	2	8	5	5	4	7	8	56
Vendéglátás- idegenforgalom	7	4	4	8	3	3	5	9	43
Egyéb szolgáltatások	17	4	7	4	3	5	8	5	53

	Buda- pest	Közép- Magyar- ország	Észak- Magyar- ország	Nyugat- Dunán- túl	Közép- Dunán- túl	Dél- Dunán- túl	Észak- Alföld	Dél- Alföld	Össz.
Mezőgazdaság	3	1	6	3	1	4	12	11	41
Élelmiszeripar	6	1	3	1	1	2	7	4	25
Nyelv	21	4	11	13	5	3	9	15	81
Életmód, szabadidő hasznos eltöltése	7	2	0	5	0	2	4	1	21
Egyéb	21	3	4	4	4	3	1	3	43
Összesen	94	13	33	26	12	20	44	55	297

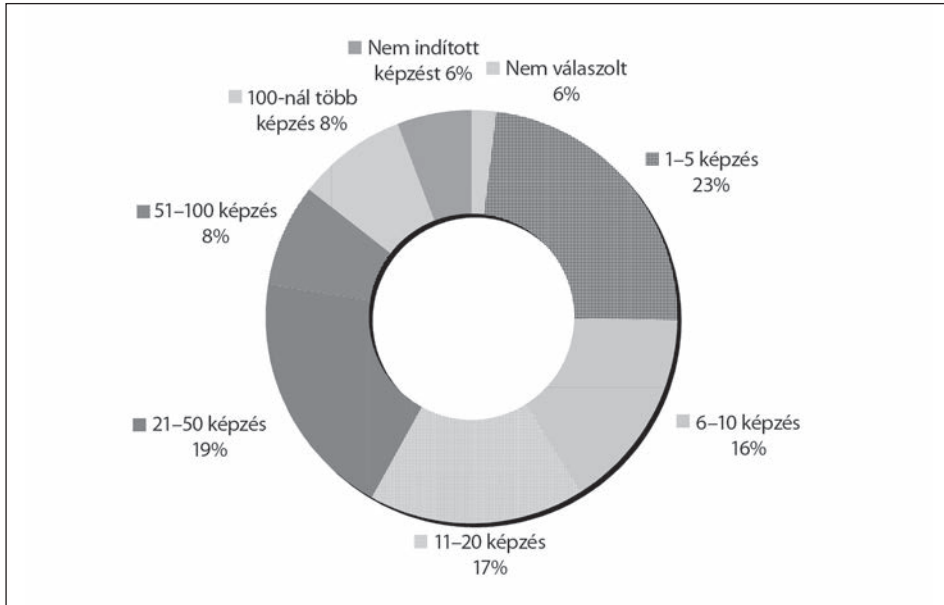
ben a válaszadó intézmények 42%-a szervez képzéseket az informatika területén. A közép-magyarországi régió kilóg a sorból az oktatás szakmacsoport tekintetében is, ugyanis az ebben a régióban a kérdőívet kitöltő intézmények több mint felének van olyan képzése, ami az oktatás szakmacsoportba sorolható. Az észak-alföldi régióban pedig az intézmények mindössze 15,9 %-a jelölte meg ezt a kategóriát. A nyelvi képzéseket vizsgálva azt láthatjuk, hogy a 27,3 %-os országos átlagot felülmúlja a nyugat-dunántúli régió, ahol a mintában szereplő intézmények fele megjelölte a nyelvi képzéseket. A dél-dunántúli és az észak-alföldi régióban működő intézményeknek pedig kevesebb, mint egyötöde szervez nyelvi képzéseket. Érdekes hogy a közép-magyarországi régióban a válaszadó intézmények között egynek sincs az építéset, a vegyipar, a könnyűipar, a faipar vagy a nyomdaipar szakmacsoportba tartozó képzése. Összességében azt látjuk, hogy az országos átlaghoz képest nincs jelentős eltérés a régiók között, de minden szakmacsoporton belül egy-két régió mutatói jóval alul vagy felülmúlják az országos átlagot.

17. kérdés: Hány képzést indítottak 2010-ben?

A kérdőív következő kérdése azt vizsgálta, hogy hány képzést indítottak az akkreditált felnőttképzési intézmények 2010-ben. Erre a kérdésre 291 intézmény adott értékelhető választ. Meglepő módon a válaszadók 5,9%-a (17 intézmény) nem indított egy képzést sem 2010-ben. Ennél is meglepőbb hogy 14 intézmény 250-nél is több tanfolyamot indított egy év leforgása alatt. A válaszadó intézmények átlagosan 43,8 képzést indítottak. A 34. ábrán láthatjuk, hogy a legtöbben (69 intézmény) 1–5 képzést indítottak 2010-ben. Körülbelül ugyanannyian indítottak 6–10, 11–20, illetve 21–50 képzés között. Az intézmények közel egytizede 51–100, illetve száznál is több képzést indított. Összességében az intézmények által indított képzések száma eltérő képet mutat, vagy nagyon magas vagy nagyon alacsony az egy-egy intézmény által indított képzések száma (34. ábra).

Érdekes adatokat kapunk, ha gazdasági forma szerint tovább elemezzük, hogy hány képzést indítottak az intézmények a vizsgált időszakban. A válaszokat a 21. táblázat mutatja.

34. ábra
Az intézmények által indított képzések száma 2010-ben (%)

21. táblázat
Az intézmények által indított képzések száma jogi forma szerinti megoszlásban (db)

	Egyéni vállalkozás	Bt.	Kft.	Rt.	Non profit kft.	Egyesület	Alapítvány	Költségvetési intézmény	Egyéb	Össz.
Nem indított	1	0	6	0	4	0	2	3	1	12
1-5 képzés	0	5	17	1	4	7	8	23	4	27
6-10 képzés	2	5	15	1	4	2	4	10	4	116
11-20 képzés	0	4	21	0	2	7	4	11	1	12
21-50 képzés	3	10	24	0	4	4	3	9	0	64
51-100 képzés	0	3	13	1	2	1	0	3	1	27
100-nál több képzés	0	1	12	4	1	1	1	5	1	39
Összesen	6	30	110	7	22	22	22	66	12	297

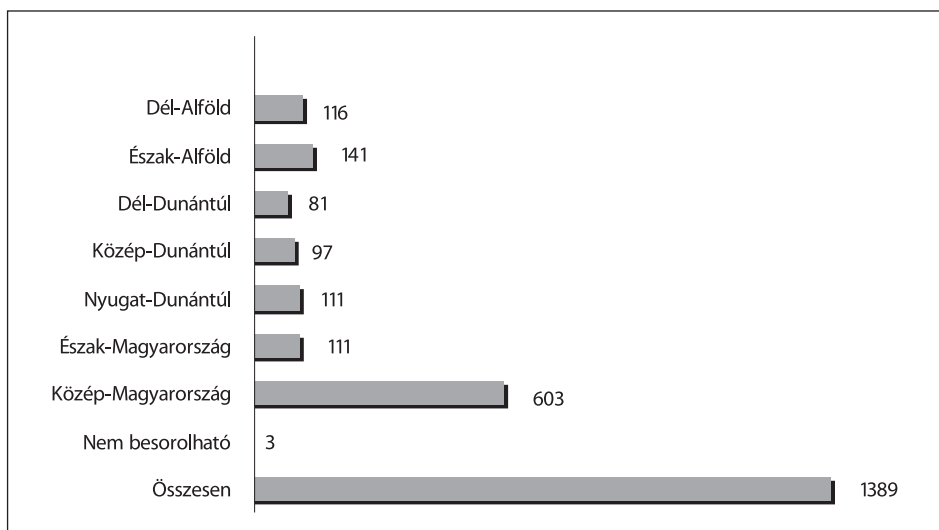
Azt látjuk, hogy a válaszadó 152 gazdasági társaság – beleértve az egyéni vállalkozásokat, betéti társaságokat, korlátolt felelősségű társaságokat, részvénytársaságokat – csaknem egy-negyedénél magas (21–50 közötti) volt a képzések száma 2010-ben, és az intézmények több mint egyötöde ötvennél is több tanfolyamot szervezett. Ha a nonprofit szférába tartozó intézményeket (alapítványok, egyesületek, nonprofit gazdasági társaságok) vesszük górcső alá, akkor ennek az ellenkezőjét tapasztaljuk. Mindössze az intézmények 6,4%-a (négy intézmény) indított ötvennél is több képzést 2010-ben. A válaszadó nonprofit intézményeknek 28,8%-a 1–5 képzést szervezett. A költségvetési intézményeknél ugyanaz a tendencia tapasztalható, mint a nonprofit szektorba tartozó felnőttképzési intézményeknél. Összességében a gazdasági társaságok jóval több képzést indítottak, mint a költségvetési, illetve a nonprofit szférába tartozó intézmények, ami nem meglepő, hiszen profitszerzés céljából végzik a felnőttképzési tevékenységet és fennmaradásuk feltétele, hogy minél több sikeres tanfolyamot indítsanak.

Ezen a kérdésen belül arra is rákérdeztünk, hogy a képző intézmények hány általános, OKJ-s szakmai, nem OKJ-s szakmai, illetve nyelvi képzést indítottak. A kutatásunkból származó adatokat érdemes összehasonlítani az OSAP 2010. évi adataival.

A felnőttképzést folytató intézmény felnőttképzési tevékenységéről a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény előírásai szerint statisztikai célú adatszolgáltatásra kötelezett. A vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően az intézményeknek a képzés lezárását követő tíz napon belül teljesíteniük kell a statisztikai adatszolgáltatási kötelezettségüket. Tehát minden képzés adatait az NSZFI honlapján lévő OSAP elektronikus rendszerbe kötelező lenne feltöltenie a képzőknek. Sokan azonban sajnos nem tesznek eleget adatszolgáltatási kötelezettségüknek, így nem áll rendelkezésünkre egy olyan adatbázis, amiből jól kirajzolódna a felnőttképzéssel kapcsolatos adatok.

35. ábra

A képzést folytató intézmények száma a 2010. évi OSAP adatszolgáltatás alapján régiók szerinti bontásban (db)

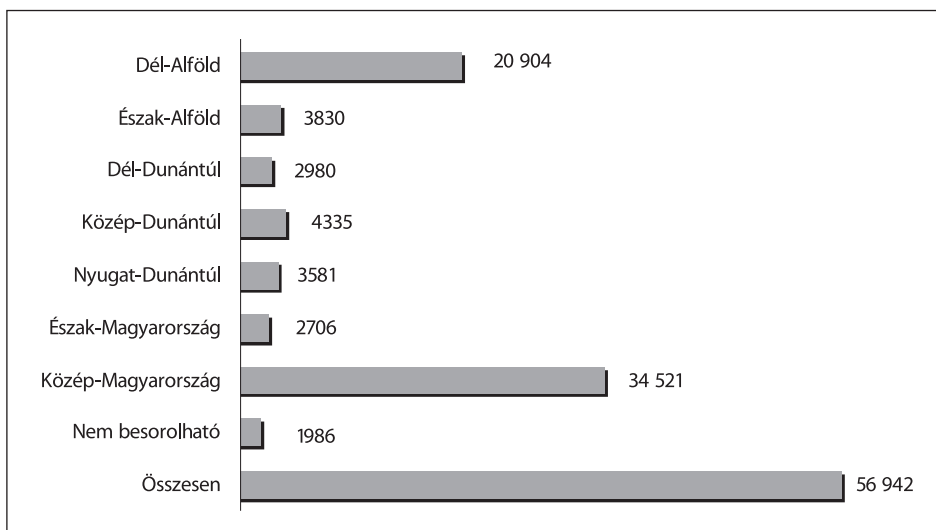
Az OSAP adatai szerint 2010-ben 1389 intézmény folytatott felnőttképzési tevékenységet, pontosabban ennyien szolgáltatott adatot az általuk végzett felnőttképzési tevékenységről. Arra a kérdésünkre, hogy hány képzést indítottak 2010-ben 289 akkreditált felnőttképzési intézmény válaszolt. Ez az OSAP-ban szereplő 1389 intézménynek 21%-a. A kutatásunkban résztvevő intézmények összesen 13078 képzést indítottak, míg az OSAP-ba adatokat szolgáltató intézmények 56942 képzést szerveztek 2010-ben. E tekintetben is a kutatásunk adatai arányosan viszonyulnak az OSAP adataihoz: közel negyedét teszik ki a felmérésünkben szereplő intézmények által megjelölt képzések az OSAP-ba adatokat szolgáltató felnőttképzési intézmények képzéseinek. A 35. ábra jól szemlélteti, hogy hány képző intézmény működött 2010-ben az egyes régiókban, a 36. ábra pedig azt mutatja, hogy hány tanfolyamot indítottak az OSAP-ba adatokat szolgáltató felnőttképzési intézmények.

Megpróbáltuk feltérképezni, hogy az általunk vizsgált érvényes akkreditációval bíró felnőttképzési intézmények mennyi képzést indítottak az egyes képzési kategóriákon belül a 2010-es esztendőben. Az eredményeket jól szemlélteti a 37. ábra. A válaszadók által indított tanfolyamok közel fele (6263 képzés) nem OKJ-s szakmai képzés volt. A tanfolyamok közel ötöde (2446 képzés) nyelvi képzés volt. Kevesebb (2258) általános képzést, illetve 2111 OKJ-s szakmai képzést szerveztek az akkreditált felnőttképzési intézmények.

A vizsgálatba vont képző intézmény által indított képzések és a képzéseken résztvevő felnőttek számát érdemes összehasonlítani az OSAP adataival. A 22. táblázat adatai kutatásunk reliabilitását erősíti, azaz jól méri a felnőttképzési aktivitást és tevékenységet. A 1403 működő akkreditált intézmény, illetve az OSAP-ba adatokat szolgáltató 1389 intézmény 21%-áról (297 intézmény) gyűjtöttünk információkat. Ha összehasonlítjuk az OSAP adatait és a saját kutatásunk adatait a 2010-ben indított tanfolyamok és az azokon résztvevő felnőttek tekintetében, akkor azt látjuk, hogy a 2010-ben indított összes képzés 23%-áról

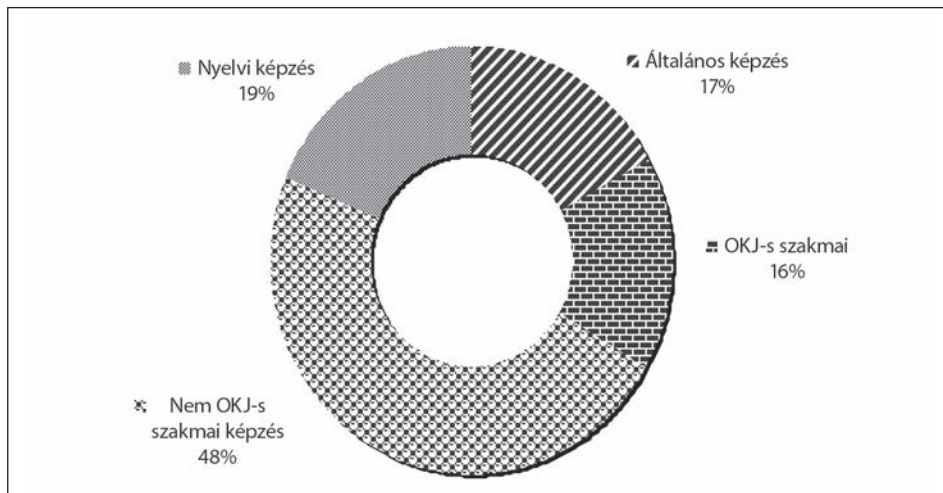
36. ábra

A képzések (tanfolyamok) száma – 2010. évi OSAP adatszolgáltatás alapján régiók szerinti bontásban (db)

37. ábra

A vizsgálat felnőttképzési intézmények által indított képzések aránya képzési kategóriák szerint 2010-ben

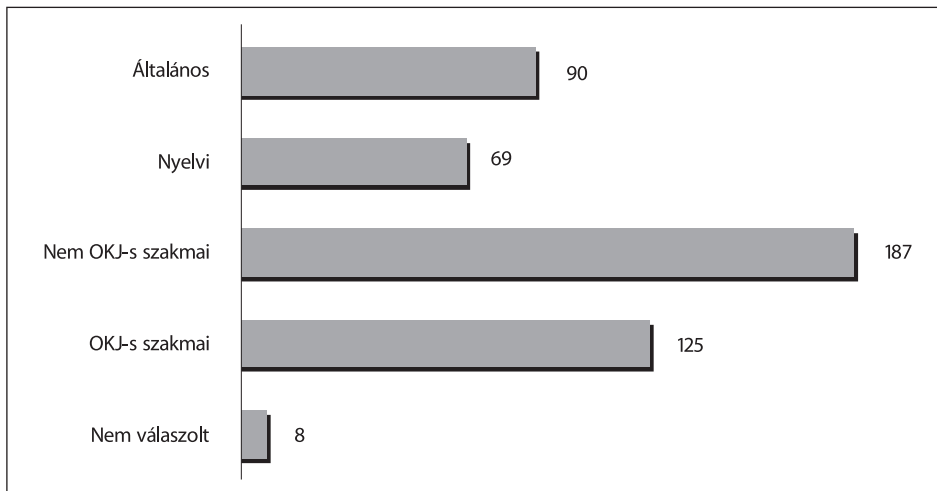

22. táblázat

Képzési és létszám adatok 2010-ben a saját kutatásunk, illetve az OSAP adatai alapján (db/%)

Képzések száma 2010-ben	A kutatásban szereplő (289) válaszadó akkreditált felnőttképzési intézmény adatai alapján (db)	Az OSAP-ban szereplő (1389) felnőttképzést folytató intézmény adatai alapján (db)	Arány (%)
Indított általános képzések	2 258	4797	47%
Indított OKJ-s szakmai képzések	2 111	6749	31 %
Indított nem OKJ-s szakmai képzések	6 263	22 710	28%
Indított nyelvi képzések	2 446	22 686	11 %
Összesen	13 078	56 942	23%
A képzések résztvevők száma 2010ben	A kutatásban szereplő (289) válaszadó akkreditált felnőttképzési intézmény adatai alapján (fő)	Az OSAP-ban szereplő (1389) felnőttképzést folytató intézmény adatai alapján (fő)	Arány (%)
Az általános képzéseken	38 038	84 375	45 %
Az OKJ-s szakmai képzéseken	103 557	106 553	25%
A nem OKJ-s szakmai képzéseken	27 081	364 668	28%
A nyelvi képzéseken	14 552	96 634	15%
Összesen	183 228	652 590	28%

38. ábra
A megkérdezett intézmények által 2010-ben indított képzések kategorizálva (db)

és a képzésben résztvevő felnőttek 28%-áról kaptunk adatokat kutatásunk során. Ez mindeképpen olyan minta nagyság, amely megbízhatóvá teszi adatainkat és lehetőséget ad általános tendenciák megfogalmazására.

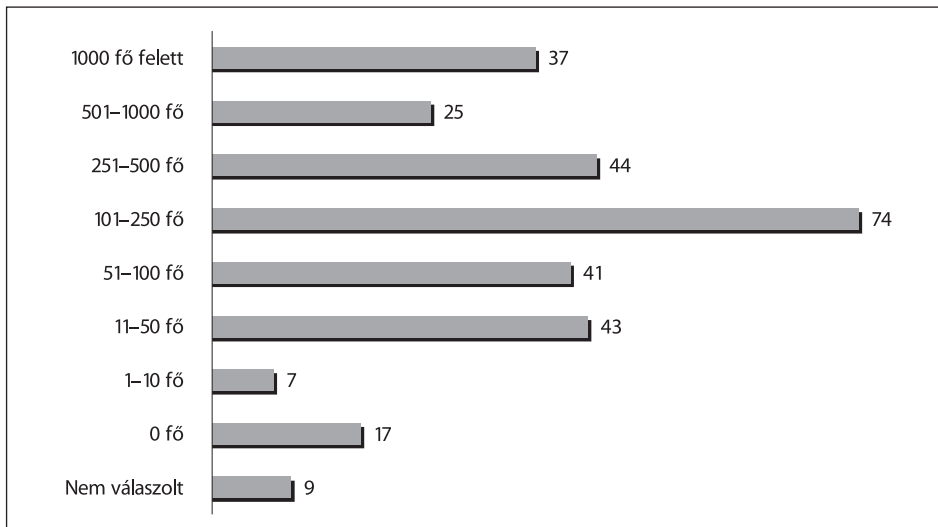
Az is érdekes, hogy a 289 intézményből, hányan indítottak általános, állam által elismert OKJ-s, nem OKJ-s szakmai, illetve nyelvi képzést 2010-ben. Az adatokat a 38. ábra szemlélteti. Láthatjuk, hogy nyelvi képzést mindössze az intézmények 23,9%-a indított 2010-ben. Valamivel többen, a válaszadó intézmények közel harmadának (90 intézmény) volt általános képzése. Az akkreditált intézmények 43,25%-a (125 intézmény) indított OKJ-s szakmai képzést. A válaszadó intézmények többségének, közel kétharmadának (187 intézmény) szerepelt a képzési ajánlatai között nem OKJ-s szakmai képzés. Összességében, a kutatásban szereplő intézmények többsége nem OKJ-s szakmai képzést indított, jóval kevesebben indítottak nyelvi, illetve általános művelő képzést.

18. kérdés: A 2010-ben indított képzéseken összesen kb. hány fő vett részt?

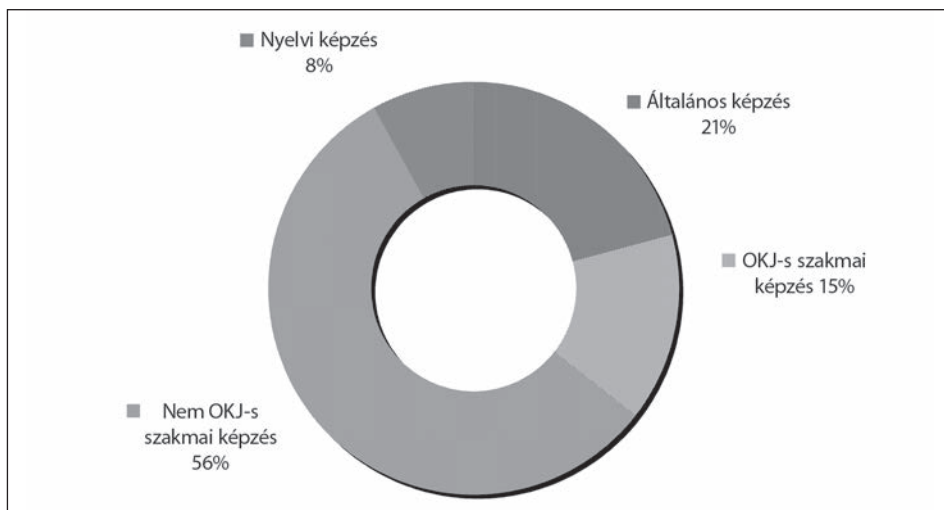
Azt is feltérképeztük, hogy körülbelül hány felnőtt vett részt a felnőttképzési intézmények képzésein. A 2010-ben indított tanfolyamokon a válaszadó 289 intézménynél összesen 183 228 fő vett részt, amely az országos adatnak a 28%-a (lásd 22. táblázat). Átlagosan 180 felnőtt tanult egy-egy intézménynél. A 288 válaszadó intézményből tizenhétnek nem volt egy résztvevője sem, ez összhangban van a 34. ábra adataival, miszerint tizenhét intézmény a vizsgált időszakban nem indított felnőttképzési programokat. A legtöbb (74) intézmény 101–250 főnek biztosított képzési lehetőséget 2010-ben. A válaszadók 13%-ának (37 intézmény) pedig ezernél is több résztvevője volt egy év leforgása alatt (39. ábra).

A 40. ábra képzési kategória szerinti bontásban mutatja a résztvevői létszámot. A résztvevők több mint fele (103 557 fő) a válaszadó intézmények által szervezett, nem OKJ-s szakmai képzésen vett részt, ez összhangban van az OSAP adataival. Így átlag hat fő vett

39. ábra
A 2010-ben indított képzéseken résztvevők száma (db)

40. ábra
Az intézmények által indított tanfolyamokon résztvevők aránya képzési kategória szerinti lebontásban (%)

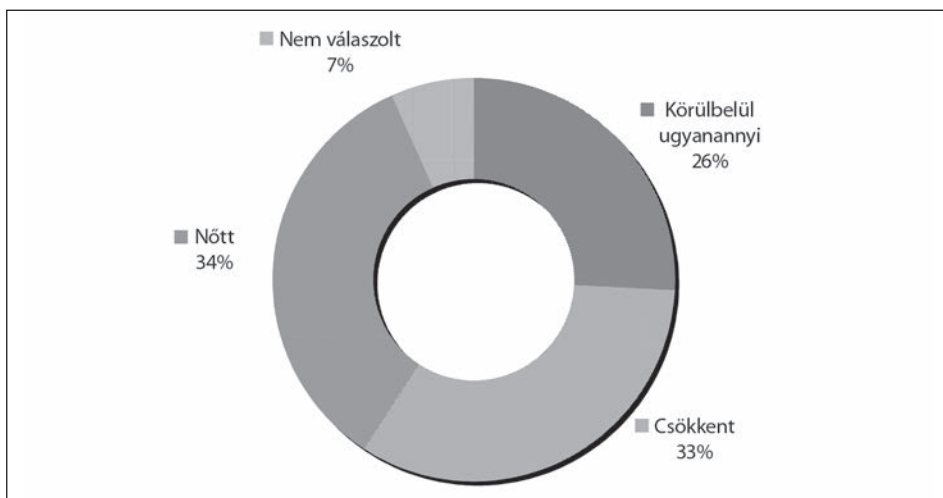
részt egy-egy nem OKJ-s szakmai képzésen. A résztvevők ötöde (38 038 fő) általános képzésen vett részt, tehát egy-egy általános képzésen tizenhét fő az átlagos részvételi arány. Kevesebben, a résztvevők 15%-a (27 081 fő) iratkozott be OKJ-s képzésre. Az állam által elismert OKJ-s bizonyítvánnyal záródó tanfolyamokon átlagosan tizenhárom fő vett részt. Nyelvi képzésre 14 552 fő jelentkezett, ami az összes résztvevő mindössze 8%-a. Egy-egy nyelvtanfolyamon így átlagosan hat fő fejlesztette nyelvi kompetenciáit.

Összességében eltérés mutatkozik abban, hogy hány felnőtt tanul egy-egy felnőttképzési intézménynél éves szinten. A jelentkezők számát több tényező is befolyásolja: az intézmény mérete, profilja, az indított tanfolyamok száma, jellege.

19. kérdés: Hogyan alakult a képzésben résztvevők létszáma 2010-ben 2009-hez képest? Ha csökkent/nőtt, Ön szerint mi lehet ennek az oka?

A kérdőív következő kérdésében arra kértük a válaszadót, jelölje meg, mi lehet az oka annak, hogy csökkent vagy nőtt a képzésben résztvevő felnőttek létszáma 2010-ben 2009-hez képest. Ez azért is érdekes, mert 2008–2009-ben a gazdasági világválság hazánkat is utolérte. Így ennek a kérdésnek az elemzésével képet kaphattunk arról, hogy a felnőttképzési intézményekre mennyire volt hatással a gazdasági válság. Érdekes ellentmondás tapasztalható az intézmények körében a résztvevők számának alakulás tekintetében. Ugyanis még a válaszadó intézmények egyik harmadánál (99 intézmény) csökkent, addig másik harmadánál nőtt (101 intézmény), 26%-ánál (77 intézmény) pedig nem változott a tanfolyamokra beiratkozottak száma (41. ábra).

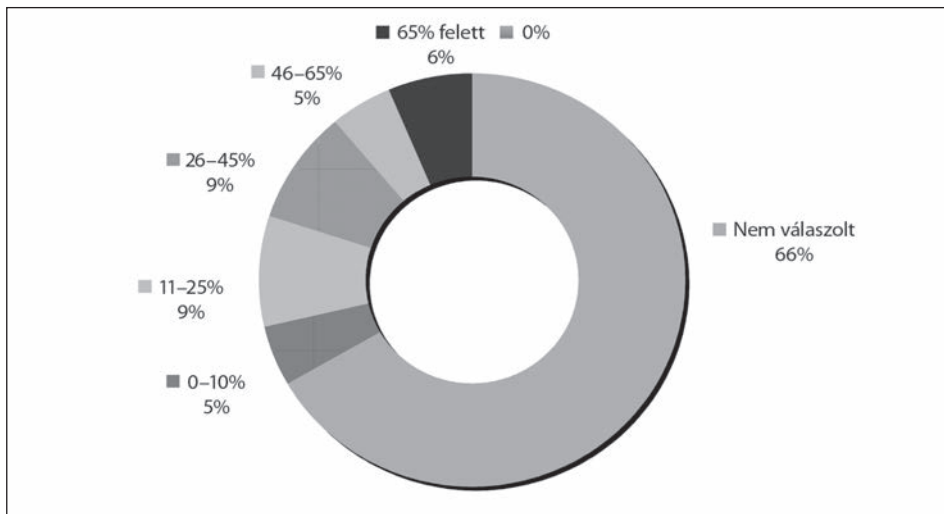
41. ábra
A képzésben résztvevők létszámának alakulása 2010-ben 2009-hez képest (%)

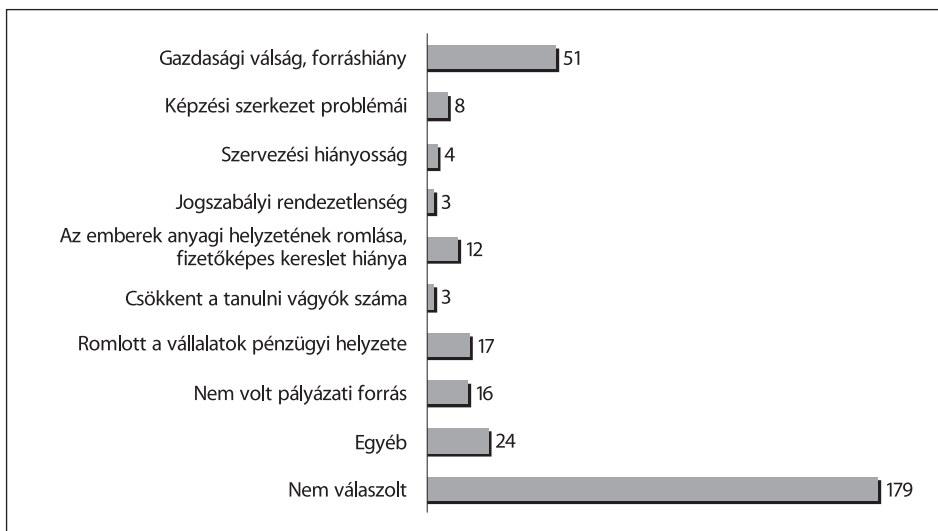
Azt, hogy hány százalékkal csökkent a résztvevők száma már csak 99 intézmény válaszolta meg. A 42. ábrán láthatjuk, hogy ezeknek az intézményeknek több mint negyedénél 11–25%-kal, illetve 26–45%-kal csökkent a résztvevők száma. A felnőttképzési intézmények közel ötödénél pedig 65%-nál is nagyobb mértékű volt a résztvevők számának csökkenése. Összességében azt mondhatjuk, hogy azoknál a felnőttképzési intézményeknél, ahol csökkent a jelentkezők száma, jelentős mértékű volt a csökkenés.

Kíváncsiak voltunk milyen okoknak tulajdonítják az intézmények a csökkenést, ezért nyitott kérdés formájában megkérdeztük a véleményüket. 118 választ kaptunk. A válaszokat a 43. ábra szemléletesen mutatja. Ötvenegy válaszadó szerint elsősorban a gazdasági

42. ábra
Hány %-kal csökkent a képzésben résztvevők létszáma 2010-ben 2009-hez képest? (%)

43. ábra
A létszámcsökkenés okai (db)

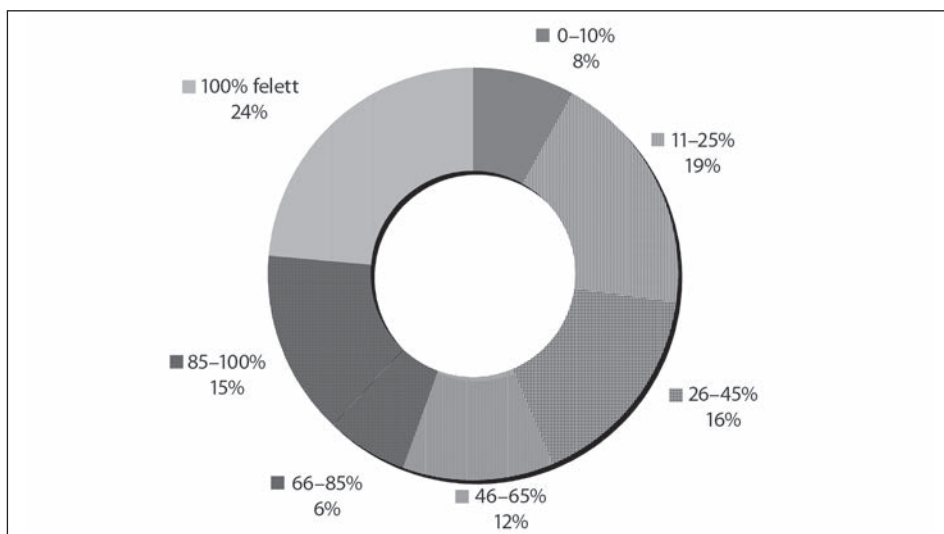
válság miatt bekövetkező forráshiány, a pénztelenség az oka annak, hogy kevesebben jelentkeztek a tanfolyamaikra 2010-ben. A vállalatok pénzügyi helyzetének romlása (17 intézmény) is feltehetőleg a válsággal van összefüggésben, csak úgy, mint az emberek anyagi helyzetének romlása, amely a fizetőképes kereslet csökkenésével járt. Több intézmény azt is problémaként nevezte meg, hogy nem volt elegendő pályázati forrás, amit felhasználhattak volna a képzések megvalósításához. A pénzügyi problémák mellett létszámcsök-

kenést eredményeztek a képzési szerkezet problémái (túlkínálat, bizonyos képzések nem támogathatóak), a jogszabályi rendezetlenség, valamint a szervezési hiányosság is. Továbbá a telephelyek számának csökkenése miatt kevesebb képzést szerveztek egyes akkreditált felnőttképzést folytató intézmények, amely a résztvevők számának csökkenését eredményezte.

A megkérdezett intézmények közel negyedénél, 100%-nál is nagyobb mértékben nőtt a résztvevők létszáma. Az intézményeknek majdnem ötödénél 11–25 % között volt a növekedés. Láthatjuk tehát, hogy a válaszadó 100 intézmény esetében eltérő mértékű volt a résztvevők számának emelkedése (44. ábra).

44. ábra

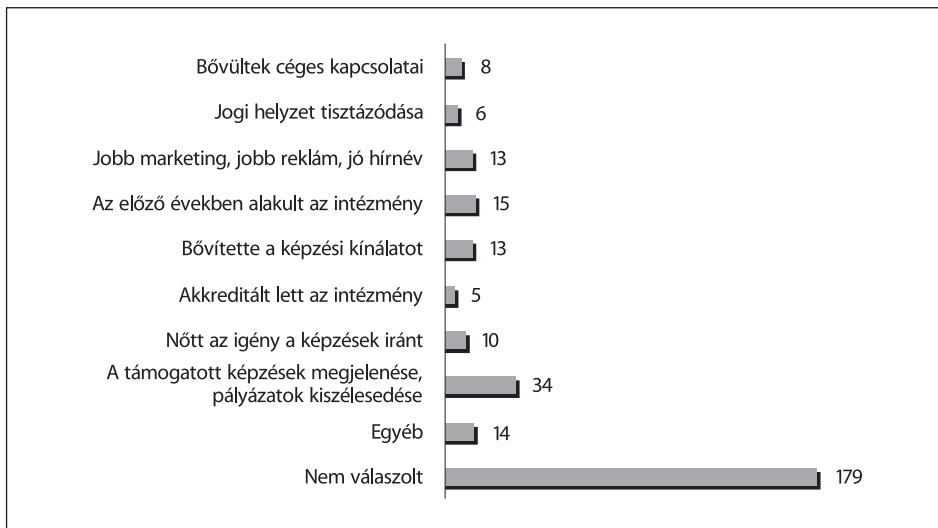
Hány %-kal nőtt a képzésben résztvevők létszáma 2010-ben 2009-hez képest (%)

Kíváncsiak voltunk, hogy a 2009-es évhez képest 2010-ben növekedést elérő intézményekben, milyen tényezők hatására nőtt a jelentkezők száma. A 45. ábra szemlélteti a 118 intézmény választát. A válaszadók 28,8 %-a (34 intézmény), azzal indokolja a növekedést, hogy kiszélesedtek a pályázati lehetőségek, több támogatott képzés indítására volt lehetőségük. Megjegyezzék érdem, hogy voltak intézmények, akik éppen a pályázati források beszűkülésével indokolták a résztvevők számának csökkenését. Tizenöt intézmény esetében azzal magyarázható a növekedés, hogy nemrégiben alakultak, mostanában kezdték el a felnőttképzési tevékenység folytatását. A képzési kínálat új képzésekkel történő kibővítése, illetve a jobb marketing és reklámtevékenységnek köszönhetően is nőtt a jelentkezők száma. Az intézmények egy része (tíz intézmény) úgy érzékelte, hogy nőtt a tanulni vágyó felnőttek motivációja, igénye a képzések iránt. A válaszadók egy része szerint az intézményakkreditáció bevezetése is növekedést eredményezett. A megrendelőkkel való kapcsolatok kibővülése által több résztvevővel büszkélkedhetett a 2010-es évben a képző intézmények egy része. Érdekes, hogy néhányan a jogi helyzet tisztázódásának tulajdonítják a növekedést.

45. ábra

A létszámnövekedés okai (db)

23. táblázat

A résztvevői létszámok alakulása 2010-ben 2009-hez képest régiók szerint (db)

	Körülbelül ugyanannyi	Csökken	Nőtt	Nem válaszolt
Budapest	26	32	31	5
Dél-Alföld	12	25	17	1
Dél-Dunántúl	9	4	6	1
Észak-Alföld	17	7	16	4
Észak-Magyarország	3	14	15	1
Közép-Dunántúl	4	2	5	1
Közép-Magyarország	3	5	3	2
Nyugat-Dunántúl	3	10	8	5
Összesen	77	99	101	20

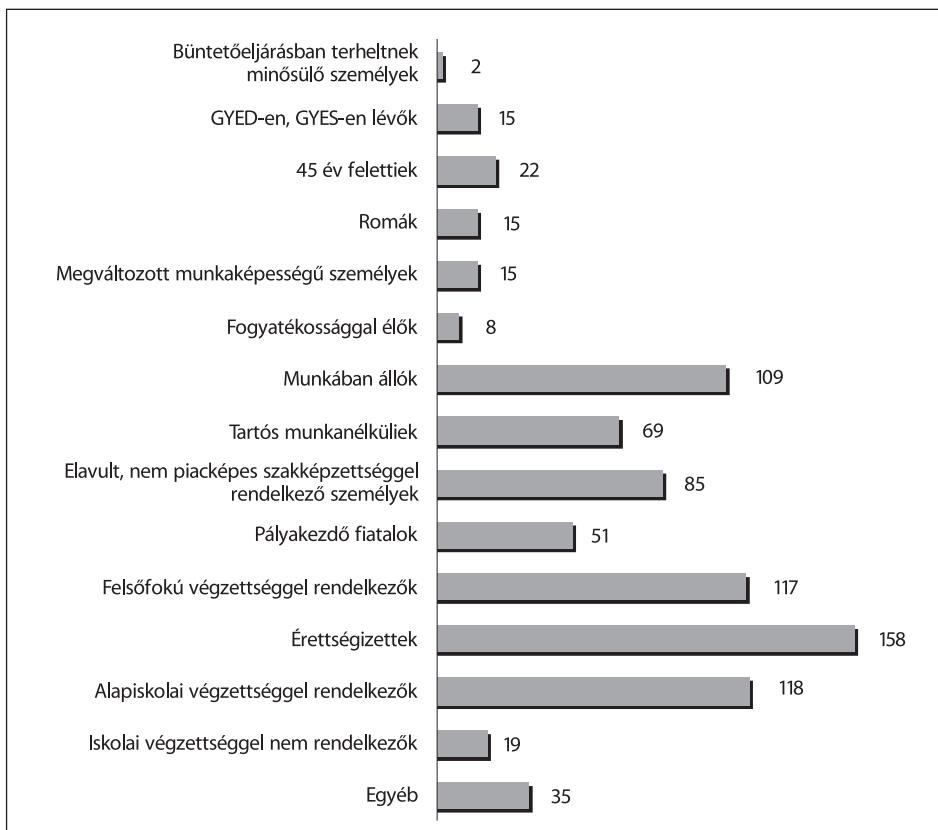
A dél-alföldi és az észak-alföldi régió kivételével a többi régióban körülbelül ugyanannyi intézmény válaszolta azt, hogy csökkent a tanfolyamra jelentkezők száma 2010-ben, mint amennyi azt nyilatkozta, hogy nőtt a tanfolyamra jelentkezők száma. A legnagyobb létszám csökkenésről a dél-alföldi régió intézményei számoltak be, míg a legjelentősebb létszámnövekedés az észak-alföldi régióban volt tapasztalható (23. táblázat).

20. kérdés: Kik jelentik jellemzően a célcsoportot az intézmény számára?

A kérdőív következő kérdése arra irányult, hogy a felnőttképzési intézmények mely célcsoportok számára dolgozzák ki és hirdetik meg képzési programjaikat, kiket tekintenek elsősorban célcsoportjuknak az intézmények. A 46. ábrán láthatjuk, hogy azoknak a felnőtteknek van a legnagyobb lehetősége felnőttképzésben részt venni, akik érettségi bizonyítvánnyal rendelkeznek. Iskolai végzettség szerint tovább elemezve a kérdést, körülbelül ugyanannyi intézmény tekinti célcsoportjának az alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezőket (118 intézmény) és a felsőfokú iskolai végzettséggel (diplomával) rendelkezőket (119 intézmény). Meglepően kevés, mindössze a válaszadó intézmények 6,4%-a (19 intézmény) tekinti az alapfokú iskolai végzettséggel nem rendelkezőket célcsoportjának. Tovább elemezve az akkreditált felnőttképzési intézmények célcsoportjait, azt látjuk, hogy a válaszadók több mint harmada (109 intézmény) a munkában állók számára tervez képzéseket. Valamivel kevesebben, a válaszadók 23,2%-a (69 intézmény) indít olyan képzéseket, mely a tartós munkanélkülieket célozza. Ezek a tanfolyamok olyan munkaerőpiaci képzések, amelyek célja az egyén munkába helyezése, munkahelye megtartásának elősegítése. Az állam által, a munkaerő-piaci alapból támogatott foglalkoztatást elősegítő képzések akkreditált felnőttképzési intézményeknél valósulnak meg. A munkaügyi központ együttműködési megállapodást köt a felnőttképzési intézményekkel. A válaszadó intézmények 28,6%-ának (85 intézmény) képzési kínálatában vannak olyan képzések, amelyek az elavult, nem piacképes szakmával rendelkező felnőtteket célozzák. Ez azért biztató, mert a munkaerőpiacon való elhelyezkedés egyik legnagyobb akadálya, hogy nem áll rendelkezésre, térben és időben megfelelő szakmai felkészültséggel, naprakész, gyakorlatias ismeretekkel rendelkező munkaerő. Nagyon fontos tehát, hogy olyan képzéseken, át-képzéseken vehessenek részt a felnőttek, ami piacképes, naprakész ismereteket közvetít. A korcsoportok tekintetében hátrányos helyzetűnek számítanak a fiatal pályakezdők, illetve a 45 év feletti felnőttek. A pályakezdők sokszor gyakorlati tapasztalat hiányában nem tudnak elhelyezkedni napjaink munkaerőpiacán. A válaszadó intézmények 17,2%-a (51 intézmény) szervez számukra olyan képzéseket, amelyeknek az elvégzését követően nagyobb eséllyel tudnak munkát vállalni. A 45 év felettiekre, jóval kevesebben a válaszadók 7,4%-a (22 intézmény) fókuszál. Az ő esetükben problémaként merülhet fel, az iskolapadban eltöltött időszaktól eltelt hosszú idő. A hátrányos helyzetű célcsoportok közé tartoznak, a megváltozott munkaképességű személyek, a romák, GYES-en, GYED-en lévők is. A válaszadó akkreditált intézmények mindössze 5,1%-a (15 intézmény) szervez olyan képzéseket, amely ezen csoportok kompetenciáinak fejlesztését célozza. Ennél is kevesebben, a válaszadók közül mindössze nyolc intézmény tekinti célcsoportjának a fogyatékkal élőket és mindössze ketten a büntetőeljárásban terheltnek minősülőket. Fontos lenne hogy a képzések által növekedjen ezen csoportok társadalmi, munkaerő-piaci integrációjának lehetősége. A kutatás külön fejezetében vizsgáljuk, hogy az intézmények hogyan biztosítják az esélyegyenlőséget, a fogyatékkal élőképzésbe való bekapcsolódásának lehetőségét.

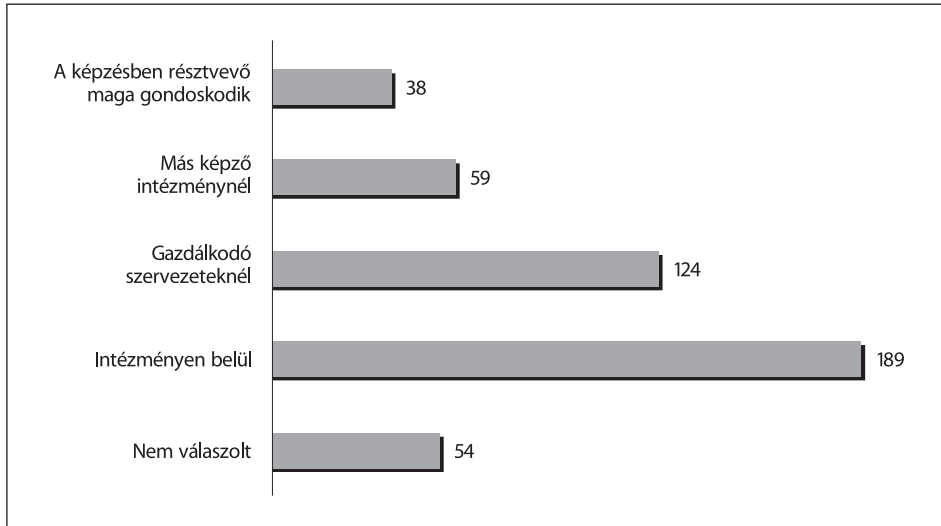
21. kérdés: A képzésekben szükséges gyakorlat kb. hány %-a zajlik a képző intézményben, illetve külső helyszínen?

46. ábra
Az akkreditált felnőttképzési intézmények célcsoportjai (db)

Nagyon fontos hogy a potenciális munkavállalók gyakorlatorientált képzésben vegyenek részt. Ennek megvalósításához megfelelő helyszínre, személyi és tárgyi feltételekre van szükség. A 21. kérdés arra kereste a választ, hogy a képzésekhez szükséges gyakorlatot hogyan, illetve hol valósítják meg a felnőttképzési intézmények. Több alternatíva közül választhattak az intézmények, aszerint, hogy a gyakorlati képzés az intézményen belül, gazdálkodó szervezetnél, más képző intézménynél folyik, vagy a gyakorlati helyről a felnőttnek kell gondoskodnia. Erre a kérdésre 243 válasz érkezett. A felnőttképzést folytató válaszadó intézmények 77,7%-nak (189 intézménynek) van olyan képzése, amelynek a gyakorlati része az intézményen belül – például az intézmény saját tanműhelyében – valósul meg. A válaszadók felénél (124 intézmény) a gazdálkodó szervezetekkel való együttműködés keretében zajlik a gyakorlati képzés. Kevesebben, a válaszadó intézmények közel negyede (59 intézmény) köt együttműködési megállapodást egy másik felnőttképzési intézménnyel a gyakorlati képzés hatékonyabb megszervezése érdekében. Az intézmények 15,6%-ánál kell a gyakorlati képzés lehetőségéről a résztvevőknek gondoskodnia (47. ábra).

47. ábra
A gyakorlati képzés helyszíne (db)

24. táblázat
A gyakorlati képzés megvalósulásának aránya helyszínenként (db)

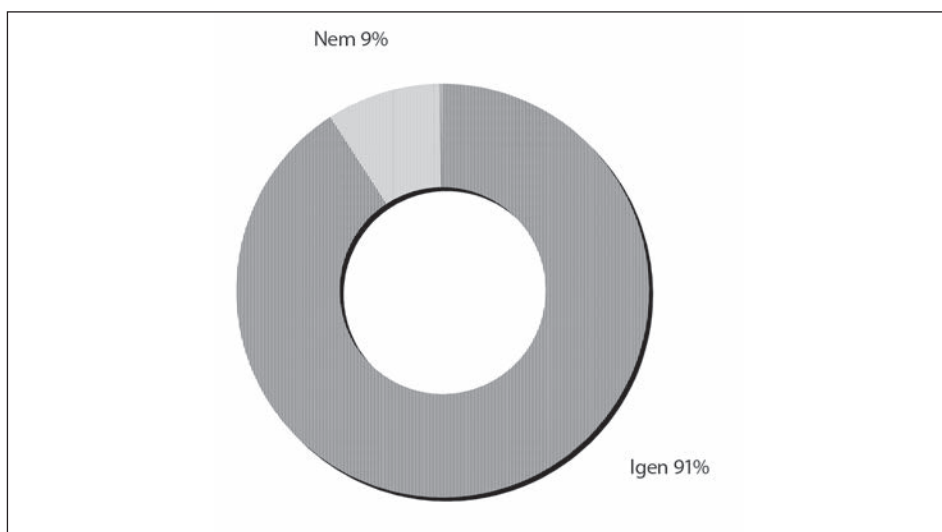
	Intézményen belül	Gazd. szervezetnél együttműködési megállapodás alapján	Más képző intézménynél megállapodás alapján	A résztvevő saját maga gondoskodik a gyakorlati helyről
0	184	119	184	205
1–21	28	30	31	24
21–40	10	22	11	4
41–60	28	18	6	3
61–80	23	22	2	2
81–100	37	8	2	2
100	75	23	6	4

A továbbiakban azt elemezzük, hogy az egyes kategóriákon belül a gyakorlati képzés hány százaléka zajlik. A válaszadó intézmények 29%-nál a gyakorlati képzés 100%-ban az intézményen belüli szaktanteremben, tanműhelyben valósult meg. Kevesebb intézménynél, a válaszadók 10%-nál valósul meg a gyakorlati képzés 100%-ban gazdasági intézményekben együttműködési megállapodás alapján. Mindössze az intézmények 24%-ának van olyan gyakorlati képzése, amely más képző intézménynél valósul meg. A gyakorlati képzés megvalósításának módja lehet az is, ha a képzésben résztvevő felnőtteknek maguknak kell gyakorlati helyet keresnie. A kutatásunk eredményei alapján csupán négy intézménynél kell a résztvevőknek a gyakorlat 100%-ról gondoskodnia (24. táblázat).

22. kérdés: Van-e jelenleg is hatályos akkreditált képzési programjuk? Hány hatályos akkreditált képzési programmal rendelkeznek az alábbi kategóriákban?

A következő kérdés azt vizsgálta, hogy a hazánkban működő akkreditált felnőttképzést folytató intézmények hány akkreditált programmal rendelkeznek. Az intézményakkreditációból ugyanis nem következik egyértelműen, hogy a képzők a programjaikat is akkreditáltatják. A 48. ábrán láthatjuk, hogy az intézmények több mint 90%-nak (270 intézménynek) jelenleg is van hatályos akkreditált programja. Mindössze huszonhat intézménynek nem volt 2011-ben akkreditált képzése.

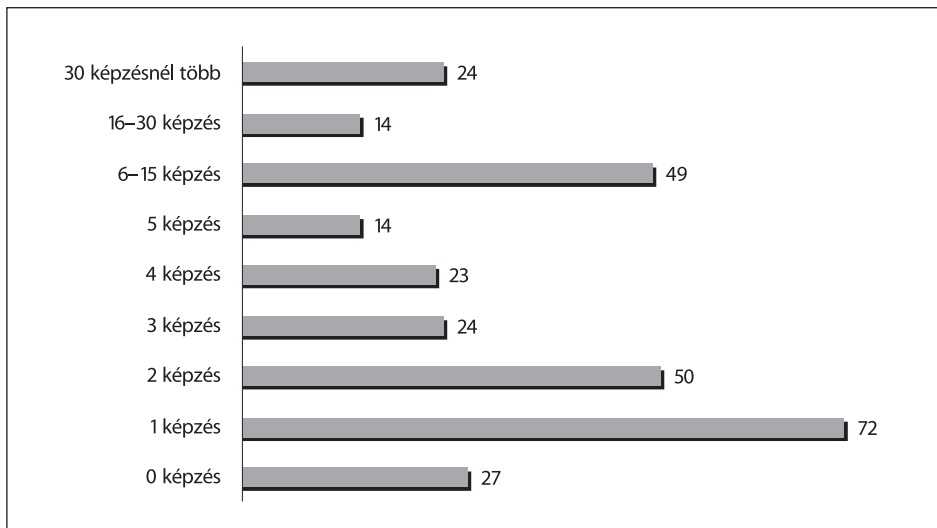
48. ábra
Van-e jelenleg is hatályos akkreditált programjuk? (%)

Tovább elemezve a kérdést megkapjuk, hogy hány akkreditált programja van egy-egy felnőttképzési intézménynek. Amíg a kérdőívet kitöltő 297 intézmény közül huszonhétnek egyáltalán nincs akkreditált képzési programja, addig huszonnégynek harmincnál is több van. (Volt olyan válaszadó intézmény, amelynek 2011-ben 174 akkreditált programja is volt.) Az intézmények negyedének egy akkreditált képzése volt a vizsgált időszakban. Két akkreditált képzési programmal az intézmények 16,8 %-a rendelkezik (49. ábra). Összességében azt mondhatjuk, hogy az akkreditált felnőttképzési intézmények többsége 1–5 képzést akkreditál.

Kíváncsiak voltunk, hogy azok a képző intézmények, akik élnek a programakkreditáció lehetőségével milyen típusú képzéseket akkreditáltatnak. Erre a kérdésre 224 értékelhető válasz érkezett. A legtöbben (125 intézmény) nem OKJ-s szakmai képzéseket akkreditáltattak. Fele ennyi intézménynek (64 intézmény) volt a vizsgált évben hatályos akkreditált általános képzése. Körülbelül ugyanennyien (60 intézmény) akkreditáltatták nyelvi képzéseiket. Kevesebb (51) intézménynek volt OKJ-s akkreditált képzési programja 2010-ben. 48 intézmény rendelkezett akkreditált informatikai képzési programmal. A válaszadók

49. ábra
Az akkreditált képzések száma összesen (db)

között tizenöt képző olyan intézmény volt, amely gépjárművezetői képzéseket akkreditált (feltehetőleg az ÁFA-mentesség miatt). Egyéb kategóriaként hatósági, mesterképzéseket, valamint szakmai továbbképző tanfolyamokat neveztek meg a válaszadók. Összességében azt mondhatjuk, hogy az intézmények nem rendelkeznek sok akkreditált programmal. Azok, akiknek volt is hatályos programakkreditációjuk, jellemzően csak egy akkreditált képzéssel rendelkeztek.

23. kérdés: Kérjük, sorolja fel azt a három képzést, melyre jellemzően a legnagyobb igény mutatkozik az Önök intézményében!

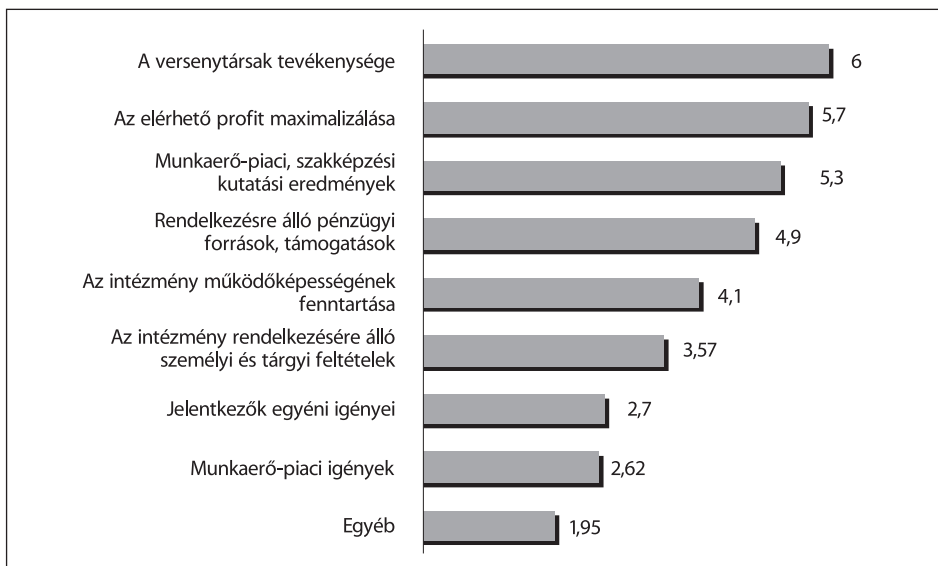
25. táblázat
Az akkreditált képzési programok száma kategorizálva (db)

	1	2	3	4	5–10	10-nél több
OKJ-s szakmai	18	6	2	2	6	17
Nem OKJ-s szakmai	42	21	15	9	18	19
Nyelvi	14	27	8	2	5	4
Általános	19	14	7	5	13	6
Informatikai	21	12	3	5	4	3
Gépjárművezetői	1	0	0	2	4	8
Egyéb	10	0	1	1	9	1

Kíváncsiak voltunk, hogy a felnőttképzési intézmények által szervezett képzések közül melyek a legnépszerűbb képzések, milyen jellegű tanfolyamok iránt van a legnagyobb kereslet. Arra kértük a válaszadókat, hogy nevezzék meg azt a három képzést, amire intézményükben a legnagyobb igény mutatkozik. A 278 válaszadó akkreditált intézmény összesen 585 képzést nevezett meg. Ebből a legtöbb (247) OKJ-s szakmai képzés. Az államilag elismert OKJ-s bizonyítványt adó képzések közül a legtöbbször említett képzések: gépkezelő, hegesztő, bolti eladó, ápoló, CNC forgácsoló, villanyszerelő, pénzügyi ügyintéző, mérlegképes könyvelő. Azt láthatjuk, hogy az OKJ-s képzések közül is elsősorban a fizikai jellegű szakképesítések iránt mutatkozik igény, mely közül több hiányszakmaként szerepel a nyilvántartásban, tehát a munkaerőpiac is igényt tart az ilyen végzettséggel rendelkező felnőttekre. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy néhány olyan telített szakmát is felsoroltak a válaszadók (pl. fodrász, műköröm építő, kozmetikus), amelyek a képzésen résztvevő felnőttek érdeklődési körét tükrözik elsősorban. A nem OKJ-s szakmai képzések kevesebb (89) jelölést kaptak. Ebbe a kategóriába sorolhatók a szakmai továbbképző tanfolyamok, amelyeket azonban külön kategóriaként tüntettük fel. A pedagógusoknak, adótanácsadóknak, könyvelőknek, pszichológusoknak szervezett szakmai továbbképzések iránt is nagy igény mutatkozik. Megjegyzendő, hogy sok esetben kötelező a felnőtteknek ilyen jellegű továbbképzéseken részt venni. A válaszadók hetvenegy nyelvi képzést soroltak fel, ebből a legnépszerűbbnek az angol, majd a német nyelvi képzések, valamint a nyelvvizsgára felkészítő tanfolyamok bizonyultak. Ugyanannyien jelöltek meg különböző típusú gépjárművezetői tanfolyamokat. Az általános képzések hatvan jelölést kaptak. Ezen belül nagyobb csoportot alkotnak a nagy népszerűségnek örvendő tréningek: kommunikációs készségfejlesztő, személyiségfejlesztő, álláskeresési ismeretek, időgazdálkodás, tárgyalástechnika, tanulásmódszertan, időgazdálkodás, konfliktuskezelő, érzelmi intelligencia.

50. ábra

A felnőttképzési intézmények legnépszerűbb képzései (db)

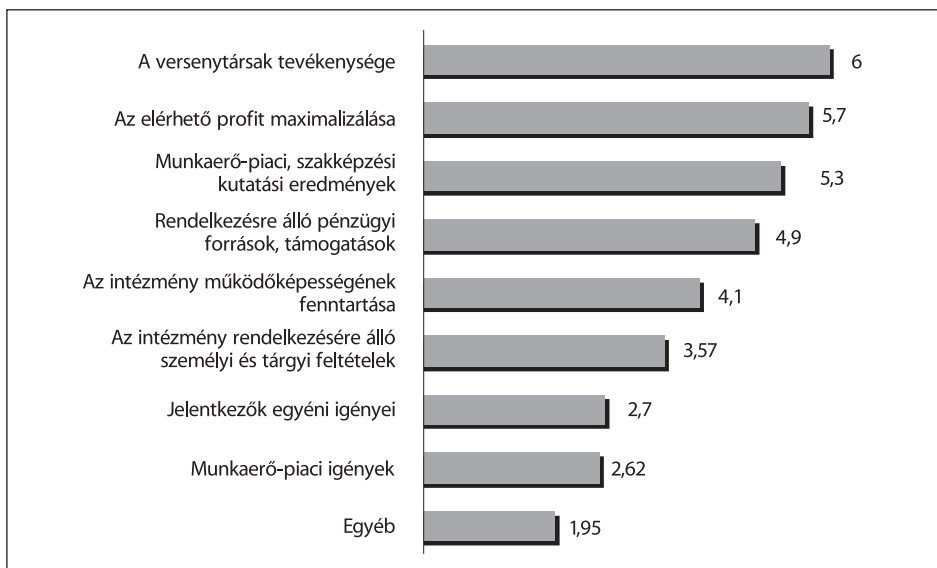

Kevesebb (44) informatikai képzés szerepelt a jelölések között, e kategórián belül az ECDL-tanfolyamok a legnépszerűbbek. Az egyéb kategória közé soroltuk: az iskolarendszeren belüli felnőttoktatáshoz tartozó végzettséget (pl. érettségit) adó képzéseket, továbbá a felzárkóztató oktatást (50. ábra). Volt olyan válaszadó, aki nem tudott kiemelni konkrét képzést, azzal az indokkal, hogy egyformán kevés a jelentkező a tanfolyamaira vagy csak egy képzésük van.

24. kérdés: Milyen szempontok szerint alakítja képzési kínálatát? Kérjük, tegye sorrendbe a válaszokat aszerint, hogy Ön mit tart a legfontosabbnak és mit a (leg)kevésbé fontosnak!

A kérdőív 24. kérdésével azt vizsgáltuk, hogy az intézmények milyen szempontokat vesznek figyelembe a képzési kínálat kialakítása során. Ahhoz, hogy erre választ kapjunk, arra kértük az akkreditált felnőttképzési intézmények képviselőit, hogy helyezték sorrendbe a megadott szempontokat, aszerint, hogy melyik a legfontosabb, illetve, melyik a legkevésbé fontos egy-egy új képzés tervezésénél. Mivel sorrendezést kértünk, így a legalacsonyabb érték jelzi azt, amit első helyen vettek figyelembe az intézmények. A válaszokat az 51. ábra mutatja.

51. ábra
A képzési kínálatot alakító szempontok rangsor szerinti átlagai

Első helyen egyéb szempontok alakítják a képzési kínálat kialakítását. A leggyakrabban előforduló egyéb szempont a megbízó vállalat konkrét képzési igénye. Ezen kívül az alábbi egyéb szempontokat veszik még figyelembe az intézmények:

- a potenciális megrendelők képzési igényei és szükségletei
- a megbízó vállalat adott célcsoportra vonatkozó konkrét igényei
- különböző szakterületek alap és továbbképzési igényei

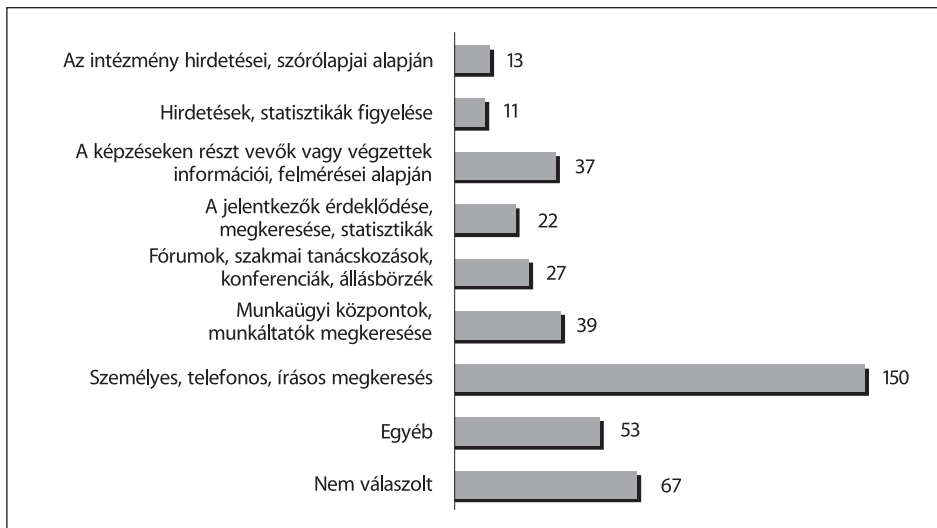
- az intézmény profiljába tartozó, a küldetésnyilatkozatban meghatározott intézményi cél megvalósítását célzó képzések
- fizetőképes kereslet
- szakmai megfontolások
- vállalati stratégia, belső szabályozások, törvényi előírások.

A második szempont a munkaerő-piaci igények figyelembe vétele volt, vagyis hogy milyen létszámú és összetételű munkaerőre van szüksége a képzési piac másik fő érdekszférájának: a munkaerőpiacnak. Ez azért érdekes, mert a kutatások sorra bizonyítják, hogy eltérés van a munkaerő-piaci kereslet és a kínálat között. Vagyis a rendelkezésre álló munkaerő egy része nem olyan képesítéssel, kompetenciákkal rendelkezik, amelyekkel érvényesülni tudna a munkaerőpiacon. Feltehetőleg a válaszokban volt egyfajta megfelelési kényszer a kérdőívet kitöltők részéről. E kérdéskör vizsgálata céljából kontrollkérdéseket alkalmaztunk arra vonatkozóan, hogyan mérik a képző intézmények a munkaerő-piaci igényeket, illetve mennyire vannak tisztában az adott régió hiány- és túltelített szakmaival. Tovább elemezve a kérdést a harmadik leginkább figyelembe vett szempont a jelentkezők egyéni igényei voltak. Az eredmények alapján a felnőttképzési intézmények szem előtt tartják az eltérő motivációval, célokkal, igényekkel rendelkező potenciális munkavállalók (képzésben résztvevők) és a munkáltatók igényeit is. Joggal merül fel bennük a kérdés, hogy milyen információs adatbázis áll rendelkezésükre, illetve hogyan lehet közös nevezőre hozni az esetlegesen eltérő igényeket? Meghatározóak a képzések tervezésénél a rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételek, vagyis a képzések lebonyolításához szükséges oktatók, illetve tárgyi eszközök (tantermek, oktatási eszközök stb.) rendelkezésre állása is. Az intézmény működőképességének fenntartását, valamint a rendelkezésre álló pénzügyi forrásokat, támogatásokat is figyelembe veszik az éves képzési terv összeállítása során. Kevésbé alapoznak a rendelkezésükre álló munkaerő-piaci, szakképzési kutatási eredményekre, illetve az elérhető profit maximalizálására. A válaszadók átlagosan utolsó helyen veszik figyelembe a versenytársak tevékenységét. Véleményünk szerint a konkurenciaelemzés jó módszer a képzési szükséglet meghatározására. A versenytársak képzési kínálatának elemzése által ugyanis meghatározhatóak a képzési hiányok. A kutatásból kiderült, hogy az intézmények többsége a munkaerő-piaci szükségletek, valamint a potenciális jelentkezők igényei alapján állítja össze kínálatát. Amennyiben nem lép fel konkrét megrendelői igény, fontos, hogy a potenciális célcsoport igényeit felmérjük a munkaerő-piaci szükségleteket is figyelembe véve.

26. kérdés: Hogyan méri fel az intézmény a munkaerő-piaci igényeket és/vagy a potenciális résztvevők igényeit? Kérjük, írjon néhány Önök által alkalmazott módszert, információforrást!

Kíváncsiak voltunk, hogy az intézmények hogyan mérik fel a munkaerő-piaci szükségleteket, mi alapján tájékozódnak a munkáltatók, illetve a résztvevők igényeiről. Ezt a kérdést nyitottá tettük, nem adtunk meg alternatívákat. A képzések indítását megelőzően a lehetséges célcsoport körében érdemes felmérést végezni a felnőttképzési intézményeknek a képzési igények és a bevonhatóság vonatkozásában. Az 52. ábra mutatja, hogy a hazánkban működő akkreditált felnőttképzési intézmények hogyan tájékozódnak a résztvevői igényekről. A 230 válaszadó intézmény közel kétharmada (150 intézmény) a potenciális

52. ábra
A résztvevői igények felmérésének módja (db)

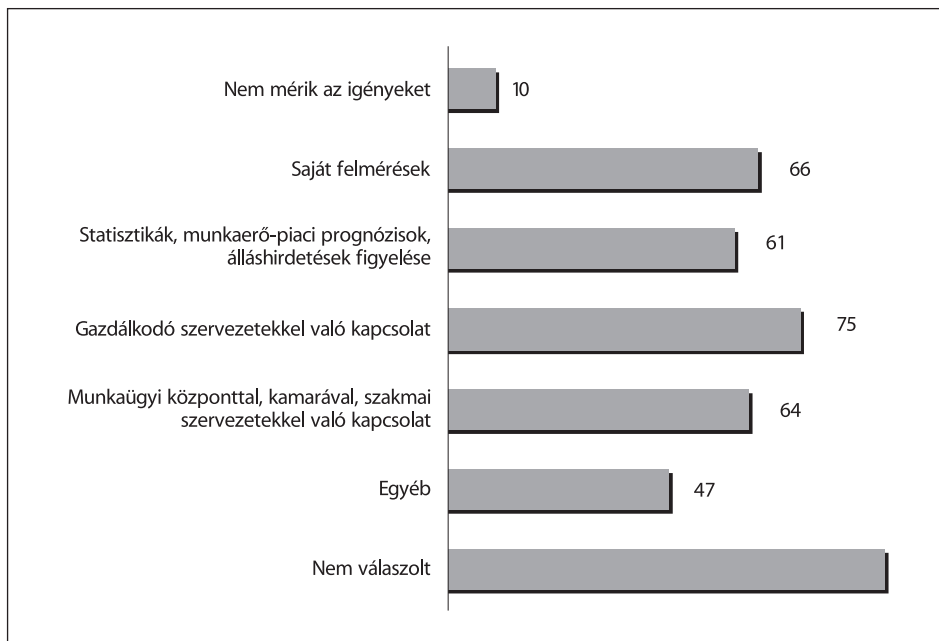
résztvevők személyes, telefonos, írásos megkeresése alapján gyűjt információkat a felnőttek igényeiről. Jóval kevesebben (39 intézmény) adták azt a választ, hogy a munkaügyi központok, munkáltatók megkeresése alapján kapnak képet arról, hogy milyen képzési igényei vannak a potenciális résztvevőknek. Közel ugyanennyien (37 intézmény) gyűjtnek adatokat az általuk indított képzéseken részt vevők, illetve a náluk végzettek információi alapján. A különböző fórumokon, szakmai tanácskozásokon, konferenciákon, állásbörzéken való részvétel során is hasznos információkat kapnak a képző intézmények munkatársai a képzési igényekről. A felnőttképzési intézmények munkatársai fontos következtetéseket tudnak levonni, a felnőttek telefonos vagy személyes érdeklődése alapján, amelynek során a potenciális jelentkezők kifejezhetik, hogy milyen ismeretek bővítésére, mely kompetenciáik fejlesztésére lenne szükségük. Ebben az esetben a szubjektivitás elkerülése érdekében célszerű pontos dokumentációt vezetniük az intézményeknek. Ugyanis hajlamosak vagyunk általánosítani, egy-egy beszélgetésnek túl nagy jelentőséget tulajdonítani. A válaszadók szerint a hirdetések, statisztikák figyelése (tizenegy intézmény) által is képet kaphatunk a résztvevői igényekről.

Ennél is érdekesebb, hogy hogyan tájékozódnak az intézmények munkatársai a munkaerő-piac igényeiről. A munkaerő-piaci kereslet meghatározása ugyanis nem könnyű, hiszen a piac igényei szinte napról napra változnak. Amíg az egyik nap igény mutatkozik egy bizonyos szakképesítéssel rendelkező munkavállalóra, elképzelhető hogy a következő nap más ismeretekkel rendelkező munkaerőre lesz szüksége a munkáltatónak. Meglepő módon erre a kérdésre már jóval többen nem adtak választ. A 206 válaszadó közül tíz intézmény nyilatkozta azt, hogy nem méri a munkaerő-piaci igényeket. Ennek feltehetőleg egyik oka, hogy konkrét megrendelőik, partnereik vannak, akiknek az igényei alapján állítják össze az éppen aktuális képzési kínálatot. A többi válasz gyakorisága között nem mutatkozik jelentős eltérés. Azt mondhatjuk, hogy az intézmények közel harmada

(75 intézmény) a gazdálkodó szervezetekkel való kapcsolattartás során gyűjt információkat a piac szükségleteiről. Csaknem ugyanennyi intézmény készít saját felmérést (kérdőíves megkeresést), illetve tanulmányozza a munkaerő-piaci prognózisokat, statisztikákat, álláshirdetéseket. Továbbá kapcsolatban állnak a munkaügyi központokkal, a különböző kamarákkal, valamint szakmai szervezetekkel is (53. ábra).

53. ábra

A munkaerő-piaci igények felmérésének módja (db)

29. kérdés: Kérjük, soroljon föl maximum 5-5 szakmát, amely egyrésztől hiányszakmának, másrésztől túltelített szakmának számít abban a régióban, ahol intézményük székhelye van?

A képzési kínálatot feltáró fejezet 29. kérdése arra vonatkozott, hogy az intézmények ismerik-e a hiány, illetve a túltelített szakmákat abban a régióban ahol működnek, tisztában vannak-e a munkaerő-piaci folyamatokkal. Azért, hogy erre választ kapjunk megkértük a képzőket, hogy soroljanak fel öt hiány, illetve öt túltelített szakmát.

Hiányszakmák

A hiányszakmák régióként különbözőek, ezért érdemes régiók szerint elemezni a kérdőív ezen kérdését. Árulkodó adat, hogy 119 intézmény nem válaszolt erre a kérdésre. A válaszadó 178 akkreditált felnőttképzési intézmény összesen 614 hiányszakmát nevezett meg. A válaszadók több mint harmada említette a kőműves, burkoló, hegesztő, gépi forgácsoló, esztergályos szakmákat. A lakatos (szerkezetlakatos, karosszéria lakatos) továbbá a szereléssel kapcsolatos szakmák (víz-, villany-, autószerelő) szintén a legtöbbet említett szakmák

között van. Az intézmények szerint szakácsokból, cukrászokból, gépészekből, ács-, állványozókból is hiány van a munkaerőpiacon. A 26. táblázatban a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságok (továbbiakban RFKB) által a 2011/2012-es tanévre meghatározott hiányszakmák listáját közöljük, míg a 27. táblázat a kutatásunk hiányszakmákra vonatkozó kérdésére adott válaszokat összesíti. A továbbiakban e két lista összehasonlítására vállalkozunk.

26. táblázat
A 2011/2012. tanévre vonatkozó hiányszakmák listája régióként

Közép-magyarország	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
Gépi forgácsoló	Gépi forgácsoló	Ács, állványozó	Hegesztő
Hegesztő	Hegesztő	Gazda	Gépi forgácsoló
Kőműves	Kőműves	Gépi forgácsoló	Szerkezetlakatos
Villanyszerelő	Ács, állványozó	Hegesztő	Kőműves
Géplakatos	Géplakatos	Szociális gondozó	Ács, állványozó
Hűtő- és klíma-berendezés-szerelő	Épületgépészeti csőhálózat- és berendezés-szerelő	Szerkezetlakatos	Épületgépészeti csőhálózat- és berendezés-szerelő
Ács, állványozó	Szakács	Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó
Elektronikai műszerész	Villanyszerelő	Kőműves	Villanyszerelő
Festő, mázoló és tapétázó	Mezőgazdasági gépüzemeltető, gépkarbantartó	Villanyszerelő	Porcelánkészítő és -festő
Burkoló	Festő, mázoló és tapétázó	Ápolási asszisztens	Szabó
Közép-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	
Hegesztő	Gazda	Szerkezetlakatos	
Ács, állványozó	Gépi forgácsoló	Ács, állványozó	
Kőműves	Hegesztő	Szerszámkészítő	
Gépi forgácsoló	Szerszámkészítő	Gépi forgácsoló	
Épületgépészeti csőhálózat- és berendezés-szerelő	Mezőgazdasági gépüzemeltető, gépkarbantartó	Agrárgazdasági gépszerelő, gépjavító	
–	Géplakatos	Szociális gondozó	
–	Villanyszerelő	Hegesztő	
–	Kőműves	Kőműves	
–	Borász	Szakács	
–	Húsipari termékgyártó	Szabó	

27. táblázat

A megkérdezett intézmények által meghatározott hiányszakmák régiónkénti bontásban (említés száma)

	Buda- pest	Közép- Magyar- ország	Észak- Magyar- ország	Nyugat- Dunán- túl	Közép- Dunán- túl	Dél- Dunán- túl	Észak- Alföld	Dél- Alföld	Össz.
Ács, állványozó	4	0	3	3	0	1	7	9	27
Ápoló, egészség- ügyi asszisztens, szociális gondozó	4	3	4	1	2	1	6,	4	25
Asszisztens/titkár- nő/ ügyintéző	2	1	0	1	4	0	0	5	13
Bádogos	0	0	0	1	0	0	4	1	6
Elektronikai mű- szerész	3	0	0	0	0	2	0	0	5
Építőipar/festő/ Vasbetonszerelő	3	0	1	0	0	1	0	5	10
Faipar /asztalos	2	0	1	2	0	1	2	10	18
Gépészet/könnyű-, nehéz gépkezelő	1	2	3	3	2	3	2	9	25
Gépjárművezető	0	2	1	1	0	1	0	1	6
Gépi forgácsoló/ CNC-esztergályos	8	5	15	9	2	6	5	13	63
Hegesztő	9	3	10	6	2	7	12	16	65
Idegenforgalom	0	0	6	0	1	0	0	0	7
Informatika	5	0	0	1	1	0	1	1	9
Kereskedelem/ eladó	2	0	3	2	1	0	1	3	12
Kőműves/burkoló	14	3	9	3	1	6	7	23	66
Lakatos/ szerkezetlakatos/ karosszérialakatos	2	2	3	7	1	6	6	20	47
Mezőgazdaság/ állatgondozó/állat- tenyésztő/kertész	2	0	1	1	0	2	5	5	16
Mérnök	9	0	1	3	0	0	3	2	18
Orvos/ gyógyszerész	1	0	0	1	0	1	1	3	7
Szabó/varró	2	0	0	2	1	0	1	3	9
Szakács/cukrász	3	2	3	9	3	1	6	1	28

	Buda- pest	Közép- Magyar- ország	Észak- Magyar- ország	Nyugat- Dunán- túl	Közép- Dunán- túl	Dél- Dunán- túl	Észak- Alföld	Dél- Alföld	Össz.
Szerelő /villany-, víz-, autószerelő	15	3	3	1	2	6	4	10	44
Tanár/ tréner/ szakoktató/edző	3	4	0	1	0	0	0	2	10
Vegyipar	1	0	0	0	1	0	1	0	3
Vendéglátás/pincér	0	0	0	3	1	1	0	1	6
Nyomdaipar	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Pénzügyi üggyintéző	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Textilipar	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Egyéb	10	3	6	8	5	3	8	10	53
Nem tudja	9	0	0	0	0	0	1	0	10
Összesen	114	33	74	69	30	49	85	160	614

Ha összehasonlítjuk az RFKB által meghatározott hiányszakmákat kutatásunk eredményeivel azt látjuk, hogy a közép-magyarországi képzők többsége tisztában van azzal, hogy elsősorban milyen szakképesítéssel rendelkező munkaerőre lenne szükség a régióban. A legtöbb jelölés a gépi forgácsoló, a szerelő, a kőműves, illetve a hegesztő szakmára érkezett, melyek valóban hiányszakmák ebben a régióban. Az észak-magyarországi régióban működő intézmények mindössze 74 szakmát neveztek meg. A legtöbben a gépi forgácsoló, a hegesztő, illetve kőműves szakmákat jelölték meg, melyeket az RFKB-k is hiányszakmaként definiáltak. A listán szereplő többi hiányszakmát kevesebbszer említették a válaszadók. A nyugat-dunántúli székhellyel rendelkező válaszadó intézmények által a legtöbbet említett hiányszakma: a gépi forgácsoló, a szakács, a cukrász, illetve a lakatos. Érdekes, hogy a szociális gondozó, szabó szakmákat mindössze egy-két intézmény említette, holott ezek is hiányszakmának számítanak a Nyugat-Dunántúlon. A közép-dunántúli régióban működő intézmények összesen csak 30 hiányszakmát soroltak fel. A legtöbb jelölést az asszisztens, szakács/cukrász szakmák kapták. Ezek nem szerepelnek az RFKB által meghatározott listán. Meglepő, hogy az ács-állványozó – mely hiányszakmának számít – egy jelölést sem kapott. A Dél-Dunántúlon a borász, valamint a húsipari termékgyártó is hiányszakmának számít, azonban ezeket nem sorolták fel a válaszadók. A legtöbb képző intézmény a hegesztő, a gépi forgácsoló, a kőműves, és a lakatos szakmákat nevezte meg elsősorban. Az észak-alföldi régióban a legtöbb jelölést a hegesztő, az ács-állványozó és a kőműves kapta, mely szerepel az RFKB listáján is. A dél-alföldi régióban működő felnőttképzési intézmények által a legtöbbet említett hiányszakma: a kőműves, a hegesztő, a gépi forgácsoló, a lakatos. Megjegyzendő, hogy ezek mellett például a szabó vagy a porcelánfestő is hiányszakmának számít a Dél-Alföldön, ennek ellenére kevés képző intézmény jelölte meg ezeket hiányszakmaként.

Túltelített szakmák

135 intézmény nem írt egy túltelített szakmát sem. A 162 válaszadó összesen 671 túltelített szakmát sorolt fel. Ebből a legtöbben a következőket említették: fodrász (53 intézmény), kereskedő/eladó/boltvezető (37 intézmény), kozmetikus (33 intézmény), tanító/tanár/óvónő (33 intézmény), informatikus/kezelő-használó/szoftverüzemeltető (30 intézmény), jogász-ügyvéd (29 intézmény). A felsorolt szakképesítések jellemzően szellemi munkát igénylő szakképesítések (28. táblázat).

Érdekes, hogy az említett szakmák között több olyan is van (például bolti eladó, pénzügyi ügyintéző, ápoló), amelyeket a képző intézmények a legnépszerűbb képzéseik között említettek. Az említések 15,5%-a diplomás szakma volt (pl. tanító, jogász, közgazdász, kommunikációs szakemberek). Külön kutatás témája lehetne a diplomás szakmák telítettségének vizsgálata.

28. táblázat
A telített szakmák említés szerinti eloszlása

A telített szakmák	Említések száma	% az említett szakmákon belül
Fodrász	53	7,90
Kereskedő/eladó/boltvezető	37	5,51
Kozmetikus	33	4,92
Tanító/tanár/óvónő	33	4,92
Informatikus/kezelő-használó/szoftverüzemeltető	30	4,47
Adminisztrátor/irodavezető/ügyintéző	30	4,47
Jogász/ügyvéd	29	4,32
Vendéglátó szakmák/pincér/szakács	22	3,28
Közgazdász	20	2,98
Kéz- és lábápoló/műköröm-építő	18	2,68
Marketing és reklámügyintéző	17	2,53
Biztonsági őr/vagyonőr/éjjeliőr/portás	13	1,94
Kommunikációs szakemberek	13	1,94
Pénzügyi ügyintéző/TB-ügyintéző	13	1,94
Szociális gondozó és ápoló	11	1,64
Varrónő/szabó/textilipar	10	1,49
Masszőr/gyógymasszőr	10	1,49
Asszisztense (jogi, menedzser, pedagógiai)	8	1,19
Virágkötő	8	1,19

AZ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZMÉNYEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐI

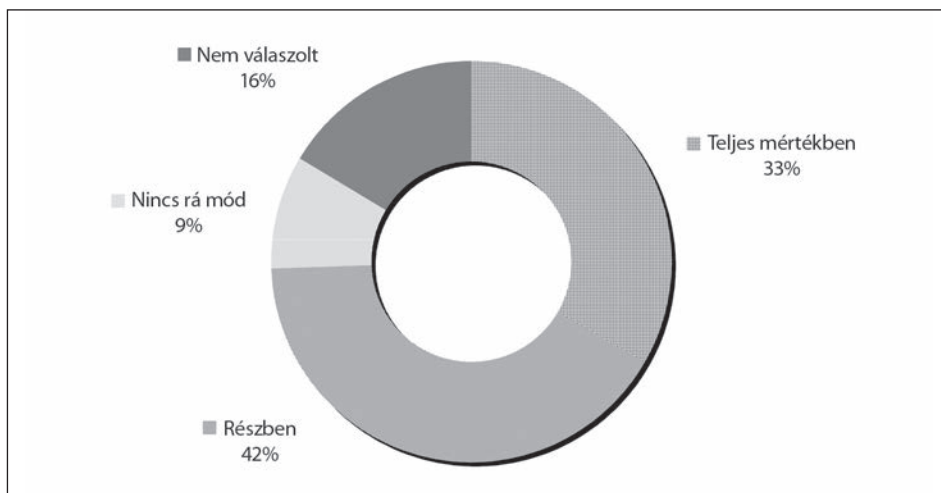
A telített szakmák	Említések száma	% az említett szakmákon belül
Gépkezelő/gépkocsivezető	7	1,04
Építőipari szakmák (kőműves/villanszerelő/asztalos)	7	1,04
Idegenforgalmi szakmenedzser/ügyintéző/idegenvezető	6	0,89
Művelődésszervező	6	0,89
Mezőgazdasági szakmák/növénytermesztő/állattenyésztő/ágrármérnök	5	0,75
Logisztikai foglalkozások	4	0,60
Takarító	4	0,60
Festő és mázoló/tapétázó	4	0,60
Bölcsész diplomával rendelkező (bölcész, történész, muzeológus)	4	0,60
Csecsemő- és gyermekgondozó/dajka	4	0,60
Gépszerelő/géplakatos	4	0,60
Autószerelő/egyéb autószerelési szakmák	4	0,60
Könyvelő	4	0,60
Képzetlen munkaerő	3	0,45
Fogtechnikus	3	0,45
Valamilyen műszerész/elektronikai technikus	3	0,45
HR szakember	3	0,45
Gyógynövénygyűjtő	2	0,30
Gyógyszertári asszisztens	2	0,30
Parkgondozó/kertépítő	2	0,30
Ügynök/üzletkötő	2	0,30
Szociális munkás	2	0,30
Kereskedelmi ügyintéző	2	0,30
Gazdasági informatikus	2	0,30
Ifjúságsegítő	2	0,30
Diplomás szakmák említése	104	15,5
Egyéb, egyedi szakmát jelölt	21	3,13
Nem tudja	10	1,49
Összesen	671	100,00

27. kérdés: Mennyire tudja az Ön intézménye figyelembe venni a felmért igényeket és beépíteni a képzési kínálatába? Ha részben tudja figyelembe venni, vagy nincs rá módja, hogy figyelembe vegye az alábbi igényeket, kérjük, nevezze meg annak okait!

A kérdőív 27. kérdése arra vonatkozott, hogy az előző kérdésben felsorolt módszerek segítségével felmért igényeket mennyire tudják a gyakorlatban figyelembe venni az intézmények. Három válaszlehetőséget adtunk meg: teljes mértékben, részben, nincs rá mód. 248-an adtak választ. Ezek közül a legtöbben (122 intézmény) részben tudják figyelembe venni a munkaerőpiac igényeit. Az intézmények közel 40%-a (99 intézmény) állítása szerint teljes mértékben be tudja építeni képzési kínálatába a felmért munkaerő-piaci igényeket. Huszonhét intézménynek nincs módja arra, hogy a munkaerő-piac igényeit is figyelembe vegye (54. ábra).

54. ábra

A felnőttképzési intézmények mennyire tudják figyelembe venni a felmért munkaerő-piaci igényeket és beépíteni a képzési kínálatukba? (%)

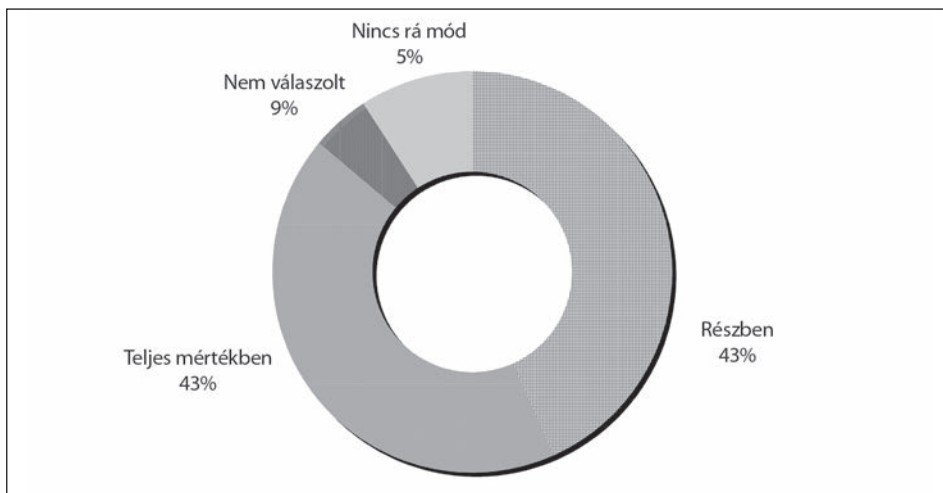

Ugyanezen a kérdésen belül vizsgáltuk, hogy a felmért résztvevői igényeket milyen mértékben veszik figyelembe az intézmények. Érdekes, hogy erre több (270) válasz érkezett, mint a munkaerő-piaci igényeket vizsgáló kérdésre. Míg az intézmények közel fele (129 intézmény) azt nyilatkozta, hogy teljes mértékben figyelembe tudja venni a potenciális résztvevők igényeit, addig a válaszadók másik fele (127 intézmény) csak részben. Kevesebben (14 intézmény) mondták, hogy nem tudják figyelembe venni a résztvevők igényeit (55. ábra).

Megkértük az intézményeket, hogy indokolják meg, miért nem tudják teljes mértékben figyelembe venni a másik két főszereplő igényeit. A munkaerő-piaci igények esetében összesen 95 okot soroltak fel a válaszadók. Ebből 25 intézmény a kapacitás, infrastruktúra, hozzáértés hiányát jelölte meg. Többen a forráshiánnyal, a szükséges anyagi lehetőségeikkel magyarázzák, hogy nem tudják teljesen figyelembe venni a piac szükségleteit. Az okok

55. ábra

A felnőttképzési intézmények mennyire tudják figyelembe venni a felmért résztvevői igényeket és beépíteni a képzési kínálatba? (%)

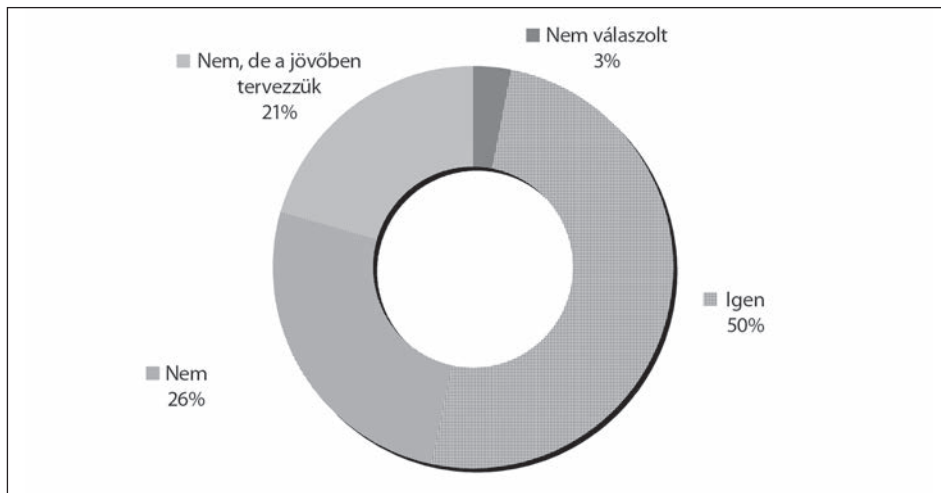

között szerepel, hogy többen nem ismerik a munkáltatók igényeit, vagy a vevők megrendelésesei élveznek elsőbbséget. Voltak, akik azzal magyarázták a problémát, hogy nincs elég jelentkező azokra a tanfolyamokra, amelyeket a piac igényei alapján szerveznek. Valóban probléma lehet, hogy a jelentkezők elsősorban érdeklődési körüknek megfelelő képzést választanak, mely nem mindig esik egybe a munkaerőpiac igényeivel. A munkaerő-piaci igények és a jelentkezők igényei sokszor eltérnek egymástól. „A cégek is kiszolgáltatott helyzetben vannak. A turbulensen változó piaci környezet sokszor döntéseik változtatására kényszeríti őket.” Azzal kapcsolatban, hogy miért csak részben tudják figyelembe venni, illetve miért nem áll az intézményeknek módjában a résztvevők igényeinek figyelembevétele 104 indoklás érkezett. A munkaerő-piaci igényekhez hasonlóan a kapacitás, a hozzáértés és a megfelelő infrastruktúra, a személyi, tárgyi feltételek hiánya (19 intézmény), valamint a szűkös anyagi lehetőségek, a fizetőképes kereslethiánya (18 intézmény) gátolja leginkább a résztvevői igények kielégítését. „Csak olyan képzést indítunk, amihez szakmailag is értünk”. Több felnőttképzési intézménynél problémaként jelentkezik, hogy sokszor nincs elég jelentkező egy-egy tanfolyamra, és a minimális létszám alatt nem áll módjukban elindítani egy-egy tanfolyamot. Továbbá az akkreditáció, a törvényi szabályozás is nehezíti a potenciális jelentkezők igényeinek kielégítését. Az okok közé sorolható, hogy a felnőttek eltérő, egyedi igényekkel rendelkeznek, mely sokszor nem igazodik a munkaerőpiachoz.

28. kérdés: Végeznek-e utánkövetést?

A tanfolyam befejezését követően fontos a képzésben résztvevő felnőttek utánkövetése, amely során egy végzett csoport elhelyezkedési arányát vizsgáljuk levélben vagy e-mailben a képzés zárását követően. Megvizsgáltuk, hogy végeznek-e utánkövetést a hazánkban

56. ábra
Végeznek-e utánkövetést?

működő érvényes akkreditációval rendelkező képző intézmények (56. ábra). Bízató, hogy a válaszadó 289 intézmény közel felének van utánkövetési rendszere. Sajnos a válaszadók 23,5 %-a (68 intézmény) nem végez utánkövetést és nem is tervezi a bevezetését. Ötven-négy intézménynél folyamatban van a nyomonkövetési rendszer kidolgozása.

Azt is megkérdeztük, hogy mióta működtetnek utánkövetési rendszert. A válaszadók közel ötöde (húsz intézmény) mindössze egy éve végez utánkövetést. Ugyanennyien 5–10 éve, illetve tíz évnél régebb óta követik nyomon a náluk végzett felnőtteket. A legtöbb akkreditált intézmény 2–5 éve folytat utánkövetést.

25. kérdés: Milyen reklámeszközökön keresztül hirdeti intézményük a képzéseit? Ön szerint mi alapján jelentkeznek a felnőttek a képzéseikre?

A képzési folyamatban fontos lépés az információk eljuttatása a potenciális résztvevők számára, a kommunikációs forma megválasztása. A hirdetési stratégiát a képzés célcsoportja és anyagi lehetőségek is meghatározzák. Például az időseknek szóló képzést nem érdemes az interneten vagy az edzőteremben hirdetni, illetve ha pénzügyi forrásaink szűkösek, nem biztos, hogy a legjobb választás a tévés, illetve rádiós hirdetési felület. Feltérképeztük, hogy az akkreditált felnőttképzési intézmények elsősorban milyen reklámeszközöket vesznek igénybe képzéseik népszerűsítésére (56. ábra). Ennél a kérdésnél a kérdőívet kitöltőknek a képzések népszerűsítésére igénybevett három legjellemzőbb reklámeszközt kellett kiválasztaniuk. 216 válaszadó intézmény válaszai alapján a legnépszerűbb reklámeszköz a képző intézmény saját honlapja, melyet a válaszadók 77,3%-a (168 intézmény) felhasznál a képzések hirdetése során. Az internet nyújtotta ingyenes lehetőségek (elektronikus hírlevelek, levelezőlisták, képzési portálok, adatbázisok) a második legnépszerűbbnek bizonyultak, ezeket az intézmények 40%-a alkalmazza. A nyomtatott sajtót illetően a szórólapok a legjellemzőbbek, a válaszadók 35%-a (76 intézmény) a szórólapok potenciális

résztvevőkhöz való eljuttatása által hirdeti meg a képzéseit. Az ingyenes hirdetőújságok (30 intézmény), a direkt mail (31 intézmény) és az egyéb kategória ugyanolyan népszerűségnek örvend. Az alábbiakat jelölték meg egyéb kategóriaként a válaszadók (a legtöbb jelölést kapó kategória a lista elején található):

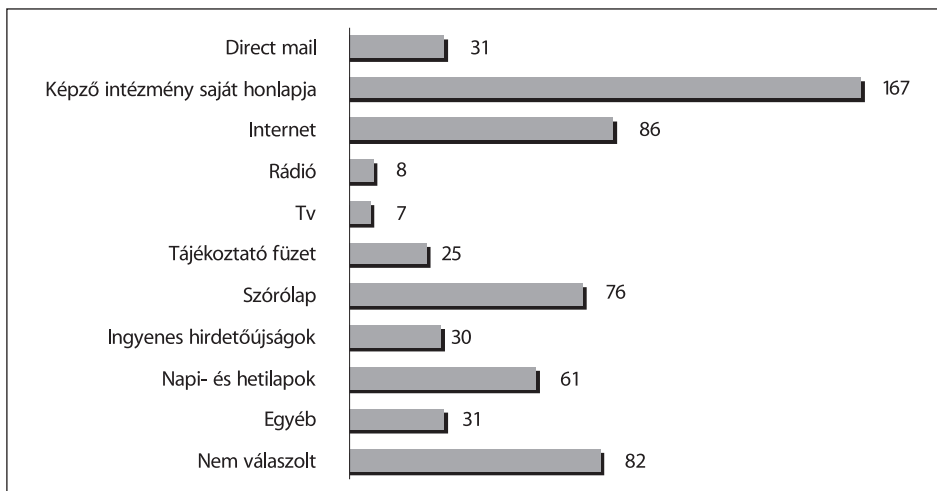
- a kapcsolati tőke, személyes kapcsolatok kiaknázása
- a szervezet kiadványai
- partnerek adatbázisa
- intranet
- célcsoport közvetlen megkeresése
- pályaválasztási kiállítás; nyílt nap
- sales csapat
- pályázati kiírás (PAFI)
- fizetős hirdetőújság
- kamarai újság

Kevesebben (25 intézmény) költenek tájékoztató füzetekre és mindössze az intézmények néhány százaléka használja a médiát – televíziót, rádiót – a képzési népszerűsítésére. Összességében azt mondhatjuk, hogy az intézmények előnyben részesítik azokat az eszközöket, amelyek kisebb anyagi ráfordítást igényelnek, mint például az internet adta lehetőségek, saját honlapjuk. Kevesebb képző intézmény költ tájékoztató füzetekre, illetve televíziós, rádiós hirdetésekre.

A felsorolt reklámeszközök alkalmazása fontos, de a legtöbb érdeklődő egyéb információk alapján dönt arról, hogy eljőjön-e egy-egy felnőttképzési tanfolyamra. Kíváncsiak voltunk a hazánkban működő felnőttképzési intézmények véleményére, hogy elsősorban mi alapján jelentkeznek képzéseikre a résztvevők. Szintén a három legjellemzőbb szempontot kellett kiválasztaniuk a kérdőívet kitöltőknek. Erre már többen: 257-en válaszoltak.

57. ábra

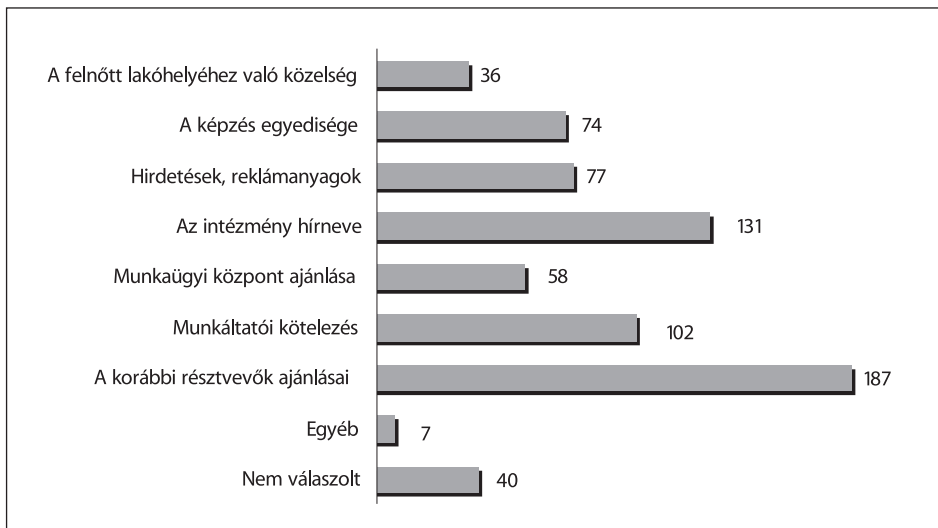
A képzések népszerűsítésére igénybe vett legnépszerűbb reklámeszközök (db)

A válaszadók többsége 72,8%-a (187 intézmény) úgy gondolja, hogy a legtöbb érdeklődő személyes kapcsolatok, korábban az általuk szervezett képzések, rendezvények résztvevőitől vagy azok ismerőseitől szerzett információ alapján dönt arról, hogy eljőjön-e újabb programjaikra. A válaszadók fele szerint (131 intézmény) az intézmény hírneve is nagy mértékben befolyásolja a potenciális résztvevőket. A munkáltatói kötelezés az akkreditált intézmények 39,7%-a (102 intézmény) szerint döntő szempont a képzés kiválasztásánál. A képzés egyedisége (74 intézmény), illetve a hirdetések, reklámanyagok (77 intézmény) az intézmények közel 30%-nál szerepelt az első három szempont között. Kevesebben gondolják úgy, hogy főként a Munkaügyi Központ ajánlásai alapján jelentkeznek a felnőttek a tanfolyamaikra. Ez a szempont akkor érvényesül leginkább, ha a felnőttek a Munkaügyi Központok által támogatott, foglalkoztatást elősegítő képzésen vesznek részt, melynek egyik feltétele, hogy akkreditált felnőttképzési intézménnyel kössenek együttműködési megállapodást. A felnőtt lakóhelyéhez való közelség az intézmények 14%-ának (36 intézmény) véleménye alapján a három legfontosabb szempont egyike. Valóban nehezíti a képzésben való részvételt, hogy a képző intézmények többsége a nagyobb városokban található, így azok, akik kisebb településen élnek nehezebben tudnak bekapcsolódni egy-egy tanfolyamba. Külön kutatás témája lehetne, e kérdésnek a felnőttek oldaláról történő körülménye. Egyéb tényezőként fontosnak tartják a válaszadók a felnőttek érdeklődését, tudásvágyát, igényét a téma iránt, a partnerintézmények ajánlásait, illetve, hogy kapnak-e ellátást a felnőttek a tanfolyam idejére. Utóbbi szintén a támogatott munkaerő-piaci képzések esetében lehetséges.

58. ábra

Mi alapján jelentkeznek a résztvevők az intézmények által meghirdetett képzésekre (említések száma)

2.4 Felnőttképzési szolgáltatások

A kérdőív negyedik nagyobb blokkjában (30–38. kérdések) a hazánkban működő akkreditált intézmények által nyújtott felnőttképzési szolgáltatásokat vizsgáltuk. A felnőttképzési szolgáltatásokon belül az előzetesen megszerzett tudás felmérésnek módszereire és a tanulási folyamatba történő beszámítási módzatokra koncentráltunk.

A felnőttképzési szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely a képzések egyénre szabott kialakításának elősegítésére, a képzés hatékonyságának javítására vagy a munkavállalás elősegítésére irányul. Az akkreditált felnőttképzési intézményeknek legalább két felnőttképzési szolgáltatást kell nyújtaniuk, amelyek közül az egyik – az előzetes tudás felmérése – kötelezően nyújtandó a felnőttképzési törvény előírása szerint.

30. kérdés: Kérjük, jelölje meg X-szel, hogy milyen felnőttképzési szolgáltatásokat nyújtanak és azt milyen finanszírozási formában vehetik igénybe a felnőttek!

A felnőttképzési szolgáltatások témakörében első és legfontosabb kérdésnek tartottuk, hogy az intézmények meghatározzák, milyen típusú felnőttképzési szolgáltatásokat nyújtanak és milyen finanszírozásban. A 29. táblázat azt mutatja, hogy az egyes szolgáltatásokat minden érdeklődő számára ingyenesen, adott képzésben részt vevők számára ingyenesen vagy külön díjazás ellenében kínálják. A kérdésre választ adó intézmények közül mindössze négy intézmény válaszolta, hogy nem nyújtja az előzetesen megszerzett tudás mérésének, értékelésének lehetőségét, így 1,3%-uk nem tesz eleget törvényi kötelezettségének. A válaszadók 56%-a minden érdeklődő számára ingyenesen, 34,9%-a az adott képzésben résztvevők számára ingyenesen, valamint 3,4%-a külön díjazás ellenében nyújtja az előzetes tudás mérésének, értékelésének lehetőségét.

A második kiemelkedően nyújtott felnőttképzési szolgáltatás a képzési szükségletek felmérése és képzési tanácsadás, melyet a válaszadó intézmények 41,3%-ánál minden érdeklődő számára ingyenesen igénybe vehető. Több mint az intézmények fele nyújt álláskeresési szolgáltatást, ebből mindössze hat intézmény külön díjazás ellenében. A további felnőttképzési szolgáltatásokra általánosan jellemző, hogy az intézmények elenyésző része (1,3–3,4%) nyújtja az adott szolgáltatásokat külön díjazás ellenében.

Az egyéb szolgáltatások meghatározására több lehetőséget adtunk meg annak érdekében, hogy a válaszadó intézmények akár több egyéb szolgáltatást is felsorolhassanak. A megadott válaszokat témakörök, szolgáltatás típusok szerint csoportosítottuk. Az egyéb szolgáltatások között tizenöt válaszadó intézmény említett valamilyen típusú tréninget, melyet, mint szolgáltatást nyújtanak, ilyen értelemben ezek a tréningek nem feltétlenül képezik részét a képzéseknek, képzésen kívül is igénybe vehetők. Könyvtár és számítógép használatának lehetőségét említette egyéb szolgáltatásként kilenc intézmény, ugyanennyi a szaktanácsadási szolgáltatást, például életvezetési szaktanácsadást, környezettudatos magatartással kapcsolatos szaktanácsadást, pszichológiai szaktanácsadást. Érdemes kiemelni

29. táblázat

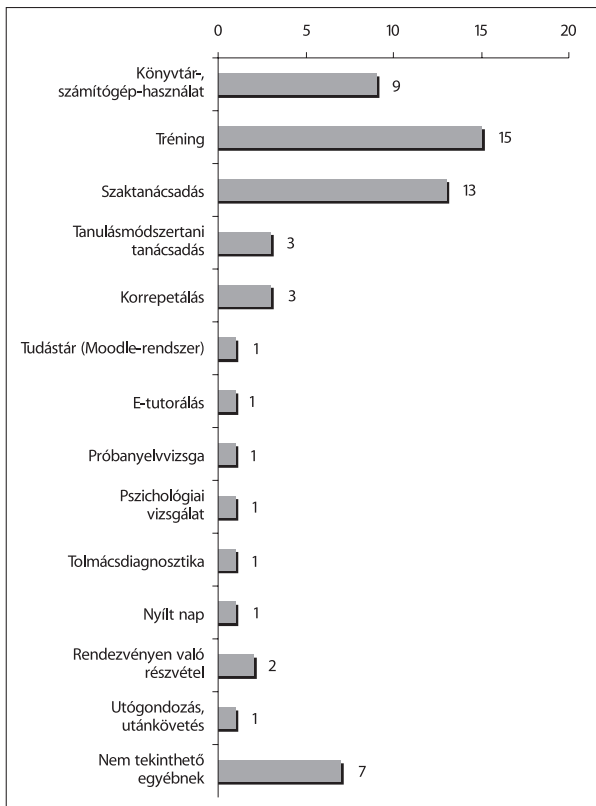
A válaszadó intézmények által nyújtott szolgáltatások finanszírozási forma szerinti megoszlása (db)

Felnőttképzési szolgáltatás	Finanszírozási forma			Össz.
	Minden érelklódó számára ingyenes	Adott képzésben résztvevók számára ingyenes	Külön díjazás ellenében vehető igénybe	
Előzetesen megszerzett tudás mérése, értékelése	167	104	10	281
Egyéni, csoportos és számítói géppel támogatott tanácsadás	25	33	7	65
Pályaválasztási tanácsadás	39	27	4	70
Pályaorientációs tanácsadás	55	36	4	95
Pályakorrekciós tanácsadás	31	28	6	65
Képzési szükséglet felmérése és képzési tanácsadás	123	49	11	183
Mentálhigiénés szaktanácsadás	7	15	9	31
Jogi tanácsadás	9	12	6	27
Álláskeresői tanácsadás	49	51	6	106
Mentorálás	8	32	8	48
Tutorálás	5	18	6	29
Karriertanácsadás	13	16	6	35
Help desk	20	13	2	35
Egyéb	30	26	11	67
Összesen	581	460	96	1 137

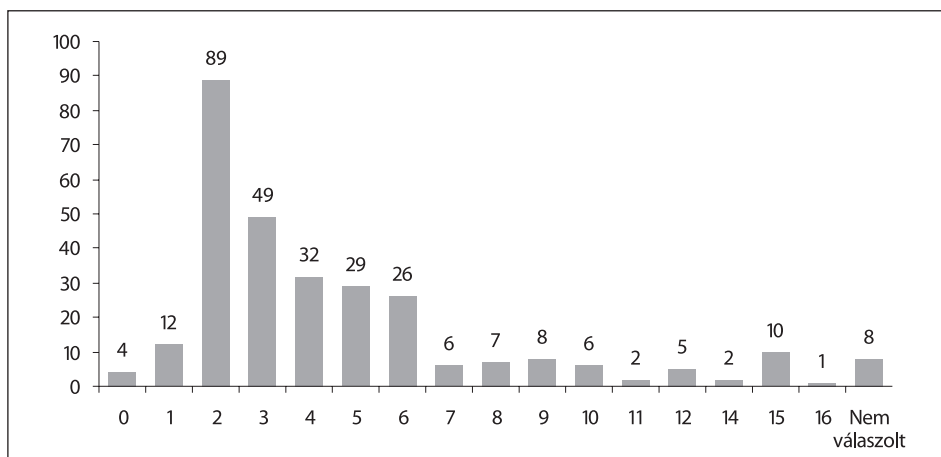
az utógondozás, utánkövetés szolgáltatást, mely a pályakövetéses rendszer fontos része lehet. A válaszadó intézmények több, összesen hét esetben adtak olyan választ, amely nem tekinthető egyéb szolgáltatásnak, így például a hiányzási kimutatás, valamint a „felvételi” interjú, amely a felnőttképzési oktatásszervezésnek része, így nem értelmezhető felnőttképzési szolgáltatásként (59. ábra).

A 60. ábra azt mutatja, hogy a válaszadó intézmények jellemzően hány felnőttképzési szolgáltatást nyújtanak a felnőttek számára. A válaszadó intézmények 30%-a két féle szolgáltatást nyújt, tizenkét intézmény csak egy szolgáltatást nyújt, míg négy intézmény a nullát jelölte meg válaszában, azaz – a jogszabályi előírás ellenére – nem nyújt felnőttképzési szolgáltatást. Ez elgondolkodtató, tekintettel a 24/2004. (VI.22.) FMM rend. 4.§ (1) bekezdésére, mely az akkreditált felnőttképzési intézmények számára minimum két felnőttképzési szolgáltatás nyújtását írja elő. A további intézmények nagy része három-hat felnőttképzési szolgáltatást nyújt, ettől magasabb számú szolgáltatás nyújtása kevésbé jellemző, azonban tíz intézmény nyújt tizenöt féle szolgáltatást.

59. ábra
A válaszadó intézmények által megjelölt egyéb szolgáltatások (db)

60. ábra
A válaszadó intézmények által nyújtott felnőttképzési szolgáltatások száma (db)

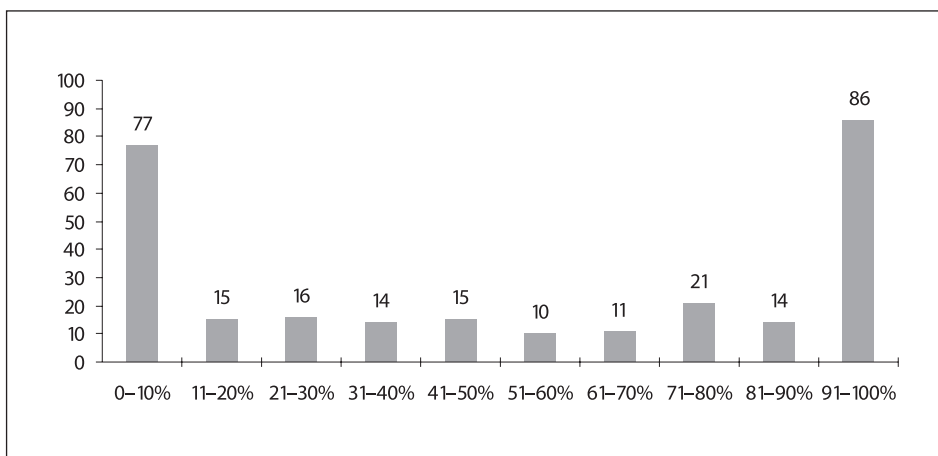

31. kérdés: A képzéseiken résztvevők kb. hány %-a vesz igénybe felnőttképzési szolgáltatásokat az Önök intézményében?

A felnőttképzési szolgáltatások nyújtása mellett fontos megvizsgálni, hogy azokat milyen arányban veszik igénybe a felnőttek. A 61. ábra azt mutatja, hogy a válaszadó intézmények 30,8%-ánál 91–100%-os igénybevétel, míg 27,6%-ánál 0–10%-os igénybevétel jellemző. Ez azt jelenti, hogy a felnőttek az intézmények által nyújtott felnőttképzési szolgáltatásokat vagy nagy arányban veszik igénybe, vagy nagy arányban nem veszik igénybe. A köztes értékeknél, azaz 11–90%-os igénybevételnél nem jellemző nagy differenciálódás. Érdeemes lenne keresni a választ a miéltre, elgondolkodni a nyújtott szolgáltatások minőségén, marketingjén. További tartalmi vizsgálatot igényelne, hogy a felnőttképzési szolgáltatások igénybevételéről szóló – az akkreditált intézmények által kötelezően vezetendő – kimutatás mennyire támasztja alá a magas igénybevételi arányokat.

61. ábra

A válaszadó intézmények által nyújtott felnőttképzési szolgáltatások igénybevételének eloszlása (db)

32. kérdés: Az Önök által kínált felnőttképzési szolgáltatások közül, jellemzően melyeket veszik igénybe a felnőttek? Kérjük, nevezzen meg maximum ötöt és kezdje azzal, amelyet a legtöbben vesznek igénybe!

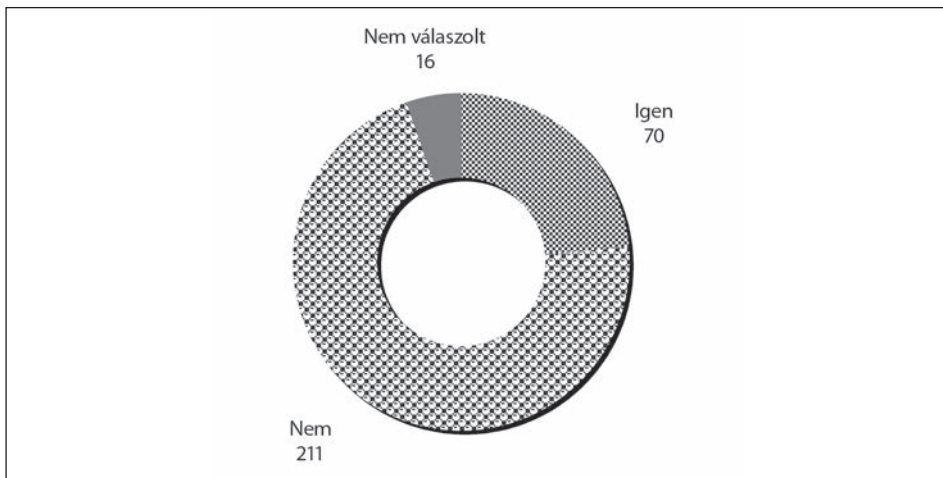
A felnőttek által leginkább igénybe vett felnőttképzési szolgáltatás – a felnőttképzési intézmények nyilatkozata alapján – az előzetes tudás felmérése, a képzési szükséglet felmérése és képzési tanácsadás, az elhelyezkedési tanácsadás és az álláskeresési technikák.

33. kérdés: Nyújtanak-e felnőttképzési szolgáltatásokat kifejezetten hátrányos helyzetűek számára?

A 62. ábra azt mutatja, hogy a válaszadó intézmények nyújtanak-e felnőttképzési szolgáltatást kifejezetten hátrányos helyzetű felnőttek számára. A kérdésre az intézmények 5,1%-a nem válaszolt, az intézmények 71,3%-a nem nyújt, 26,3%-a nyújt kifejezetten hátrányos

62. ábra

Nyújtanak-e felnőttképzési szolgáltatást kifejezetten hátrányos helyzetűek számára? (db)

helyzetű felnőttek számára felnőttképzési szolgáltatásokat. Ezek a szolgáltatások például a munkanélkülieknek, alacsony iskolai végzettségűeknek nyújtott tanulási, álláskeresési tanácsadás, érzékszervi károsultak számára kedvező vizsga lehetőségek, szállító szolgálat, valamint mentorálás, pszichológiai szaktanácsadás, fejlesztő tréningek.

A felnőttképzési szolgáltatások kérdéscsoporton belül a kérdőív további kérdései egy speciális felnőttképzési szolgáltatásra, az előzetesen megszerzett tudás mérésére, értékelésére vonatkoztak.

Vizsgáltuk, hogy az előzetesen megszerzett tudást milyen eszközökkel méri fel.

A tanuló hozott tudásának, kompetenciájának felmérését szolgáló módszer jelentősége a felnőttképzés területén abban áll, hogy az eltérő életkori és más-más tapasztalatokkal rendelkező résztvevők számára a ténylegesen elsajátítandó ismeretek körét képes meghatározni. Az előzetes tudás felmérésének tárgyalásakor nem a bizonyítvánnyal igazolt, már teljesített követelmények elismerésére és beszámítására gondolunk, hanem a különféle nem-formális tanulási folyamatok során megszerzett tanulási eredmények felmérésére. A formális tanulás folyamán szerzett, jogszerűen dokumentált, bizonyítvánnyal igazolható képzettség elismerése a modulrendszerű szakképzés bevezetésével lehetővé, illetve törvény által kötelezővé vált (1993. évi LXXVI. törvény 11. § és 20/2007. SZMM rendelet 5. §). A cél azonban az, hogy az egyes modulok elvégzése alól akkor is felmentést kaphasson a képzésben résztvevő, ha azt nem tudja dokumentálni, azaz a nem formális és informális tanulási eredményeket is mérni és értékelni kell függetlenül attól, hogy azt hol és hogyan érte el a felnőtt. A felmérés során azt kell megvizsgálni, hogy a felnőtt rendelkezik-e a feladat ellátásához, munkakör betöltéséhez szükséges kompetenciákkal. Tudását mindig a képzés, illetve követelménymodul kimeneti kompetenciáihoz kell viszonyítani, hiszen a felmérés annak megállapítására irányul, hogy a képzésben részt vevő rendelkezik-e olyan tudással, amelynek elsajátítására a képzés vagy a modul célja és követelménye irányul. Ha a felnőtt tudása megegyezik az egyes modultartalmakkal, akkor felmentést szerezhet az óralátogatás alól és akár azonnal vizsgára bocsátható. Ezzel az egyén időt, energiát és pénzt takaríthat meg, mely motiváló hatás-

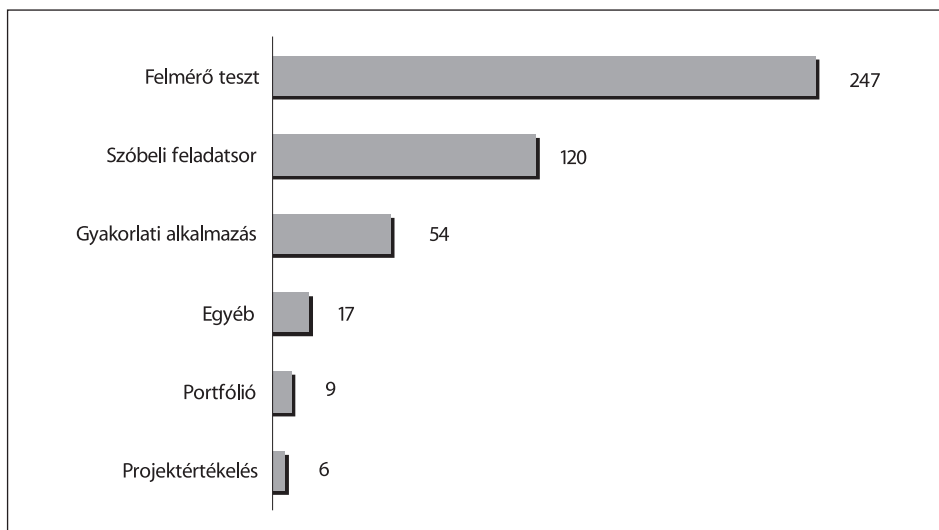
sal van rá, s így egyre több képzésen vehet részt élete során, megvalósítva saját élethosszig tartó tanulási folyamatát. Ez egyaránt előnyös lehet a társadalom és a felnőttképzést folytató intézmények számára is. Az előzetes tudás felmérése nem tévesztendő össze a bemeneti kompetenciák felmérésével, amely a képzés megkezdéséhez szükséges kompetenciákat méri fel és jellemzően a szakképzés bemeneti feltételeihez előírt iskolai végzettség kiváltására szolgál.

34. kérdés: Milyen eszközökkel méri fel az előzetesen megszerzett tudást?

A 297 intézményből 281 válaszolta korábban, hogy nyújtja az előzetes tudás mérésének, értékelésének lehetőségét, viszont erre a kérdésre nyolc intézmény nem válaszolt és négy intézmény válaszolta azt, hogy nem méri fel. Ez utóbbi elgondolkodtató és arra enged következtetni, hogy ha nyújtják is az előzetes tudás mérésének, értékelésének lehetőségét, valójában nem méri fel azt. Az intézmények két választ jelölhettek meg. Az intézmények döntő többsége 83,2%-a (247 intézmény) az írásbeli tesztet preferálja, az intézmények 40,4%-a (120 intézmény) alkalmaz szóbeli feladatsort az előzetes tudás felmérésére. Ötvennégy intézmény végez gyakorlati feladattal történő felmérést, a többi mérőeszköz alkalmazása alacsony számban került említésre (63. ábra).

63. ábra

A válaszadó intézmények által az előzetes tudás mérésére használt legjellemzőbb mérőeszközök (db)

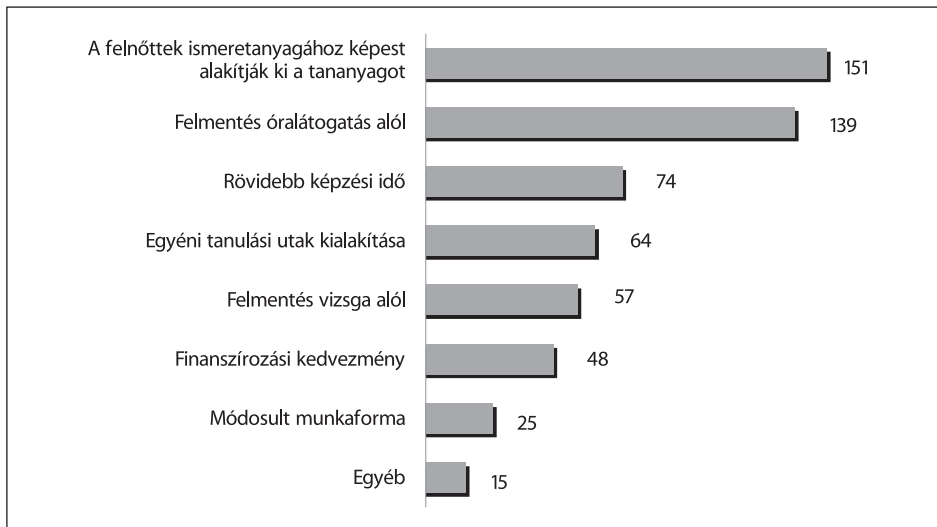

35. kérdés: Hogyan tudják figyelembe venni az előzetesen felmért tudást?

A következő kérdésben azt vizsgáltuk, hogy a felmért tudás beszámítására milyen lehetőséget kínálnak a felnőttképzési intézmények. A törvényi rendelkezés szerint az akkreditált felnőttképzési intézményeknek nem csupán az előzetes tudás mérését, hanem beszámítási

64. ábra

Az előzetes tudás figyelembe vételének legjellemzőbb lehetőségei a válaszadó intézmények körében (db)

lehetőségét is kötelező nyújtaniuk a felnőttek számára. A 64. ábrán láthatjuk, hogy legnagyobb arányban az intézmények (151 intézmény) a beszámításnak azt a módját preferálják, amikor a felnőttek ismeretanyagához képest alakítják ki a tananyagot. 139 intézmény az előzetes tudás alapján felmentést nyújt az óralátogatás alól, 74 intézmény rövidebb képzési időt nyújt, csökkentve ezzel a felnőtt tanulásba fektetett idejét és energiáját. 64 intézmény egyéni tanulási utak kialakítását teszi lehetővé.

Ötvenhét intézmény nyilatkozta, hogy az előzetes tudás felmérése és beszámítása alapján felmentést nyújt a vizsga alól, ez azonban nem lehetséges. A jogszabály kimondja, hogy a szakmai vizsga részeinek ismételt teljesítése alól kérhető és adható felmentés, ha már teljesített az adott vizsgarész, ebben az esetben viszont jogszerű dokumentációval rendelkezik a felnőtt, aminek az elismeréséhez nem szükséges tudásának felmérése (20/2007. (V. 21.) SZMM rendelet). Ez megkérdőjelezi a felmérést végző személyek szakmai hozzáértését, felkészültségét és arra enged következtetni, hogy nincsenek tisztában a jogszabályi háttérrel.

36. kérdés: A képzésekben résztvevők kb. hány %-a veszi igénybe az előzetes tudás felmérésének lehetőségét?

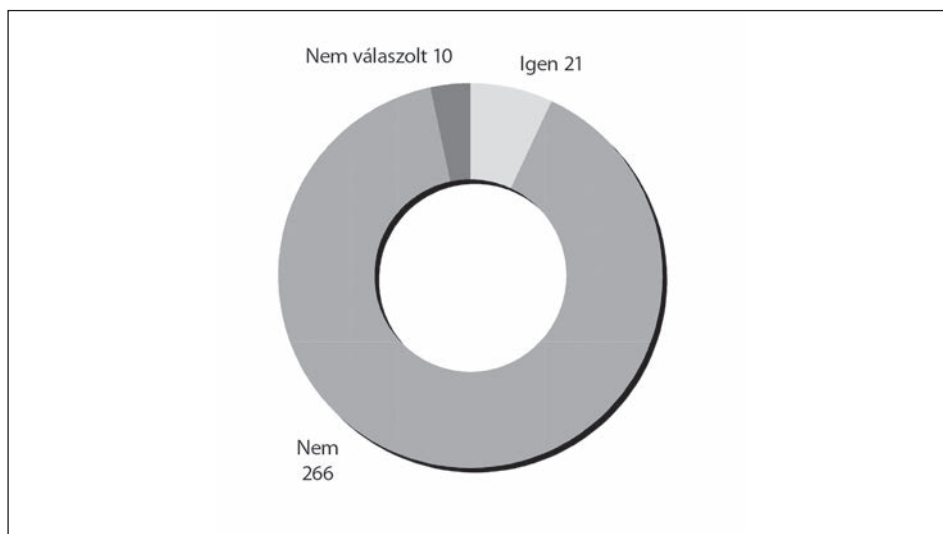
Megvizsgáltuk azt is, hogy milyen arányban veszik igénybe a felnőttek az előzetes tudás-szint felmérést. A válaszadó intézmények 22%-ánál 91–100%-os igénybevétel, míg 30%-ánál 0–10%-os igénybevétel jellemző. Ez azt jelenti, hogy a felnőttek az intézmények által nyújtott előzetes tudásszint felmérést, mint szolgáltatást vagy nagy arányban igénybe veszik, vagy nagy arányban nem veszik igénybe. A köztes értékeknél, azaz 11–90%-os igénybevételnél nincs figyelemreméltó differenciálódás.

*37. kérdés: Az intézmény számára jelent-e problémát az előzetes tudás felmérése?
Ha igen, kérjük, fejtsse ki részletesen a problémát!*

Amikor arról kérdeztük az intézményeket, hogy gondot jelent-e az előzetes tudás mérése, beszámítása, akkor 297 intézményből 266 válaszolt nemmel, míg huszonegy intézmény nyilatkozott úgy, hogy nehézséget jelent ez a folyamat, valamint tíz intézmény nem válaszolt. Nehézségként az intézmények a szakemberhiányt, az időigényes folyamatot, a magas költségeket, a dokumentáció többletet említették, valamint azt, hogy az egyes képzések jellege, például egy tréning vagy egy hatósági képzés nem teszi lehetővé az előzetes tudás beszámítását. Véleményünk szerint ez is azt mutatja, hogy a képző intézmények egy része nincsen birtokában az előzetes tudás mérésével kapcsolatos módszertani ismereteknek és nem látják annak hasznát, értelmét. Bármilyen típusú képzés, például egy, az általános képzés kategóriájába tartozó, kompetenciafejlesztő tréning esetén is nyilatkoztatniuk kell(ene) a képzésben résztvevő felnőtteknek, hogy igényt tartanak-e az előzetes tudás-szintjük felmérésére. Amennyiben igen, az intézmény kezében van a döntés, hogy hogyan méri fel a felnőttek tudását és kompetenciáit, illetve milyen módon számítja azt be a tanulási folyamatba.

65. ábra

Az intézmény számára jelent-e problémát az előzetes tudás felmérése

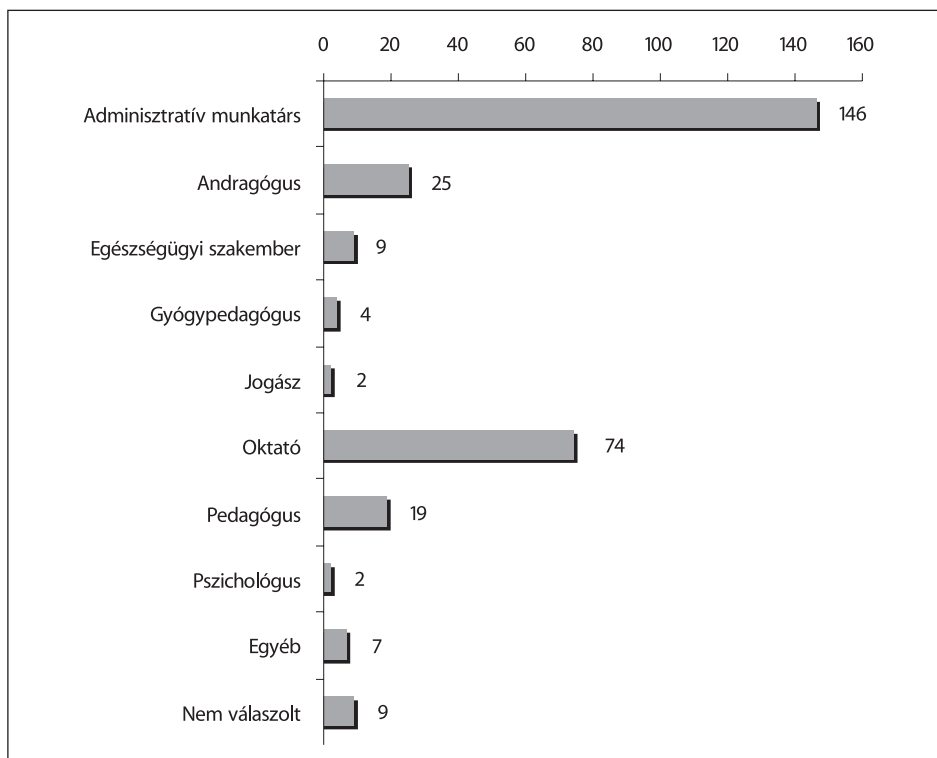

38. kérdés: Milyen külső és belső szakemberek nyújtják a felnőttképzési szolgáltatásokat?

A felnőttképzési szolgáltatások vizsgálatakor arra is rákérdeztünk, hogy milyen külső, belső szakemberek nyújtják a felnőttképzési szolgáltatásokat. A 66. ábrán látható, hogy a mintában szereplő 297 intézmény közül 146 intézményben adminisztratív munkatárs végzi a felnőttképzési szolgáltatások nyújtását, 74 intézményben az oktató, 19 intézmény-

ben pedagógus. Andragógust 25 intézményben alkalmaznak a felnőttképzési szolgáltatás nyújtására, 9 intézménynél egészségügyi szakembert, 4 intézménynél gyógypedagógust és mindössze 2 intézménynél alkalmaznak pszichológust erre a feladatkörre. Az andragógusok alkalmazása mindenképpen pozitívum, hiszen a felnőttképzési szolgáltatások nyújtásához a szakembereknek rendelkezniük kell andragógiai, pedagógiai, pszichológiai ismeretekkel, ezért elgondolkodtató, hogy az adminisztratív munkatársak mennyire képesek szakszerűen nyújtani az egyes felnőttképzési szolgáltatásokat. Pozitív azonban, hogy az intézmények az egyéb lehetőség megjelölésekor olyan szakembereket is említettek, mint például a felnőttképzési szakember, karriertanácsadó, szociális munkás, szociálpedagógus vagy tréner.

66. ábra
A felnőttképzési szolgáltatásokat nyújtó szakemberek (db)

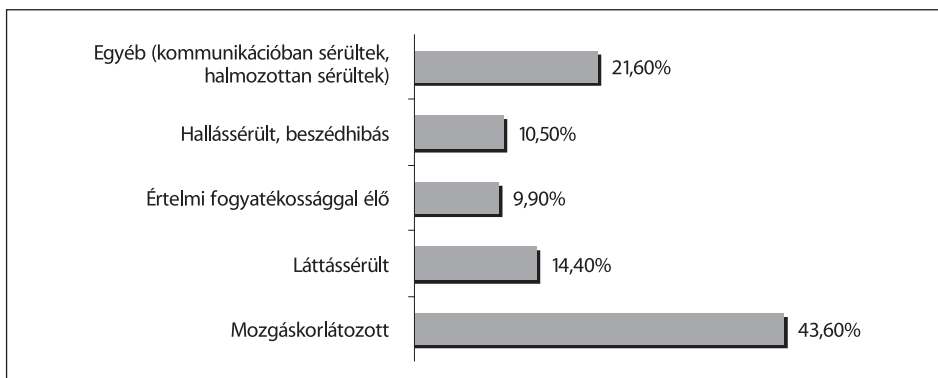
2.5 Esélyegyenlőség biztosítása

A kérdőív következő része az esélyegyenlőség biztosításának aspektusait vizsgálta. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a hazánkban működő akkreditált felnőttképzési intézmények hogyan biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést képzéseikhez, hogyan értelmezik az esélyegyenlőség gyakorlati megvalósulásának kritériumait, különös tekintettel a fogyatékossgal élőkre. A kérdőív esélyegyenlőség biztosításáról szóló része a kérdőív 5. blokkját, a 39–46. kérdéseket öleli fel.

A kutatási jelentés készítésekor történik a 2011-ben lezajlott népszámlálás eredményeinek feldolgozása, mely feltehetőleg teljes részletességgel 2012 végére válik elérhetővé. A 2011-es népszámlálás kérdőívében a fogyatékossga vonatkozóan négy kérdés szerepelt. Fontos megemlíteni, hogy a fogyatékossga vonatkozó kérdésekre a válaszadás nem volt kötelező jellegű, hanem önbevalláson alapult. A népszámlálási kérdőívben rákérdeztek arra, hogy van-e tartós betegsége vagy fogyatékossga a kitöltőnek, ha igen, akkor ez milyen típusú. Nyilatkozni lehetett arról, hogy mikor keletkezett a válaszadó fogyatékossga és hogy ez az állapot az élet mely területein és milyen mértékben akadályozza abban, hogy teljes életet éljen. A 2001. évi népszámlálás adatai szerint a magyarországi fogyatékossgal élők száma 577.000 fő, tehát körülbelül a népesség 5,7%-a. Az 1990. évi népszámlálási adatok alapján 368 ezer főről beszélhetünk, tehát ehhez képest a létszámuk és arányuk emelkedett, méghozzá jelentősen. A fogyatékossgal élő népességen belül a mozgássérültek alkotják a legnagyobb csoportot 44%-kal. A népszámlálási adatok alapján a fogyatékossgal élők 14%-a látási problémákkal küzd, vak egyik vagy mindkét szemére, vagy gyengénlátó, 11%-a nagyothalló, siket vagy beszédhibás, 10%-a értelmében akadályozott. Különösen az értelmileg akadályozottak és a siketek között magasabb a születésük óta testi vagy szellemi hátránnyal élők aránya. A megkérdezettek mindkét népszámlálás időpontjában a fogyatékossga leggyakoribb okaként a betegséget jelölték meg. Jelentősebb változás a születése óta akadályozott személyek arányában figyelhető meg, arányuk csökkent, ennek magyarázata az egészségügy modernizációja lehet, s az időskorú fogyatékossgal élők számának gyarapodása.

67. ábra

A fogyatékossga típusa szerinti megoszlás a KSH 2011. évi adatai alapján

A kérdőív korábbi kérdése kapcsán kiderült, hogy a fogyatékossgal élők⁶ és a megváltozott munkaképességűek⁷ nem jelentenek jellemző célcsoportot a felnőttképzési intézmények számára. Mindössze nyolc intézmény jelölte meg a fogyatékossgal élöket, mint potenciális célcsoportot, a megváltozott munkaképességűek csoportját pedig tizenöt intézmény.

A 30. táblázat a fogyatékossgal élők iskolai végzettség szerinti megoszlását mutatja. Megállapítható, hogy a látásukban akadályozott személyek rendelkeznek a legmagasabb iskolai végzettséggel. A legalacsonyabb iskolázottsági szinten a siketek, siketnémák, némák, valamint az értelmükben akadályozott személyek vannak. Az összes fogyatékossgal típuson belül a legjellemzőbb a befejezett általános iskolai végzettség, melyet szorosan követ a befejezett 4–7. általános iskolai évfolyam.

A fogyatékossgal élő felnőttek képzési lehetőségeinek vizsgálata több szempontból is indokolt. A fogyatékossgal élő gazdasági aktivitása rendkívül alacsony, foglalkoztatásuk jelentősen elmarad a többségi társadalom foglalkoztatási mutatóitól, illetve a fogyatékossgal élő foglalkoztatási adatainak európai uniós átlagától. Foglalkoztatásuk alacsony szintje nemcsak fizikai korlátozottságukból, hanem jellemzően alacsony iskolai végzettségi szintjükéből is adódik. Elengedhetetlen foglalkoztathatóságuk javítása, amely elsősorban képzésbe történő bevonásukkal érhető el, ehhez azonban speciális tudású szakemberek, másrészt fokozott személyi, tárgyi és módszertani feltételek szükségesek. A felnőttképzés nem csupán szakmai ismeretek, kompetenciák, készségek fejlődéséhez járul hozzá, hanem hozzásegíthet a társadalom periferiáján rekedt emberek aktív társadalmi szerepvállalásához.

39. kérdés: Többféle módszer alkalmazható az esélyegyenlőség erősítésére – a legfontosabb, hogy egy olyan megoldás szülessen, amely az adott intézmény számára leginkább működőképes. Az Önök intézménye mit tesz annak érdekében, hogy mindenki egyenlő eséllyel férhessen hozzá a képzésekhez és szolgáltatásokhoz?

Az esélyegyenlőség kapcsán először arról kérdeztük az akkreditált intézményeket, hogy mit tesznek annak érdekében, hogy mindenki egyenlő eséllyel férhessen hozzá az általuk kínált képzésekhez és szolgáltatásokhoz. A zárt kérdésen belül az intézmények számára több válasz is megjelölhető volt. Erre az adott kérdésre összesen 267 intézmény válaszolt. A 68. ábrán látható, hogy az intézmények 129 esetben (48%) jelölték a fizikai akadálymentesítés biztosítását, 67 (25,1%) esetben az info-kommunikációs akadálymentesítést. A válaszadó intézmények közül 49 (18,4%) jelölte, hogy nyújt kifejezetten hátrányos helyzetűeknek szóló felnőttképzési szolgáltatásokat. Esélyegyenlőségi tervet 43 (16,1%) intézmény

6 „fogyatékos személynek az minősül, akinek érzékszervi (különösen látás-, hallásszervi), mozgásszervi, értelmi képességei jelentős mértékben csökkentek vagy híján van annak, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során” (1998. évi xxvi. tv. 4. § a)).

7 „megváltozott munkaképességű személy olyan személyt jelöl, aki testi vagy szellemi fogyatékos, vagy akinek az orvosi rehabilitációt követően munkavállalási és munkahely megtartási esélyei testi vagy szellemi károsodása miatt csökkennek” (1991. évi iv. tv. 58.§ (5) m))

30. táblázat

A tizenöt éves és idősebb fogyatékossggal élő személyek legmagasabb befejezett iskolai végzettsége és a fogyatékossg típusa szerinti megoszlása (%)

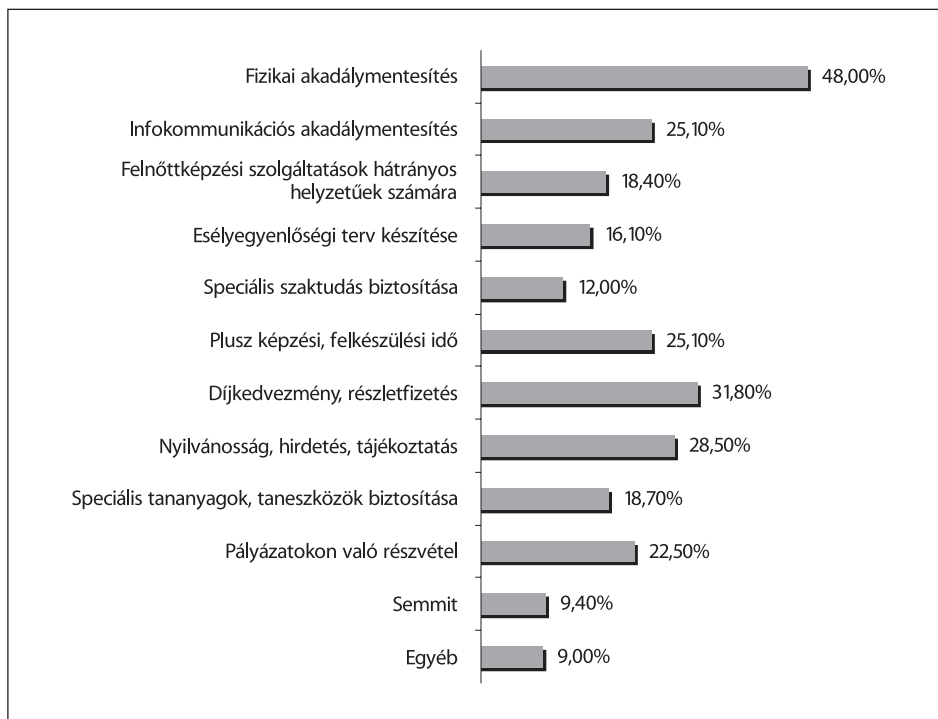
Fogyatékos-ság típusa	Összesen	Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el	Általános iskola			Középiskola		Egyetem, főiskola, stb.
			1–3.	4–7.	8.	Érettségi nélkül, szakiskola	Érettségivel	
			Évfolyam					
Mozgásában akadályozott	100,0	1,1	1,5	25,2	41,6	10,0	15,3	5,3
Alsó, felső végtag hiánya	100,0	0,9	1,7	22,8	43,9	11,2	14,2	5,3
Egyéb testi fogyatékos-sággal élő	100,0	1,4	1,6	16,0	42,5	15,9	17,1	5,5
Gyengénlátó	100,0	0,9	1,9	26,7	37,0	9,0	17,9	6,7
Egyik szemére nem lát	100,0	0,9	2,0	27,5	38,7	9,4	14,9	6,6
Vak	100,0	3,5	3,0	33,0	36,1	5,0	13,9	5,5
Értelmi fogyatékos-sággal élő	100,0	34,5	6,2	19,7	33,3	3,2	2,5	0,6
Nagyothalló	100,0	1,4	2,7	33,4	37,2	7,5	12,4	5,4
Siket, siketnéma, néma	100,0	10,1	3,3	18,9	43,6	14,6	7,2	2,4
Beszédhibás	100,0	4,7	4,2	20,8	41,3	12,2	12,5	4,2
Egyéb	100,0	1,0	1,3	14,3	42,6	16,1	18,8	5,9
Összesen	100,0	4,1	2,1	22,7	40,2	10,7	14,9	2,2

Forrás: KSH, 2001

készít. A speciális szaktudás biztosítása 32 (12%) intézménynél merült fel, a plusz képzési idő, felkészülési idő 67 (25,1%), a díjkezdmény és a részletfizetés biztosítása pedig 85 (31,8%) válaszadónál. Fontosnak tartják a nyilvánosság, hirdetés és a tájékoztatás kérdését, hiszen 76 (28,5%) esetben választották. 50 (18,7%) intézmény választotta a speciális tananyagok és taneszközök biztosítását és 60 (22,5%) a pályázatokon való részvételt. A válaszadó intézmények közül 25 (9,4%) intézmény semmit nem tesz az esélyegyenlőségért, azért, hogy mindenki egyenlő eséllyel férjen hozzá az általa kínált képzésekhez és szolgáltatásokhoz. 24 (9%) intézmény az egyéb válaszlehetőséget jelölte meg. Ez alatt a következő válaszokat kaptuk. Volt olyan intézmény, mely közölte, hogy kihelyezetten, a szerződő cégek székhelyén folyik az oktatás, így semmit nem tehetnek, hiszen a helyszínt biztosító cég feladata a képzésben részt vevők számára az esélyegyenlőség biztosítása. Egy másik

68. ábra

Mit tesznek annak érdekében, hogy mindenki egyenlő eséllyel férjen hozzá az általuk kínált képzésekhez és szolgáltatásokhoz? (%)

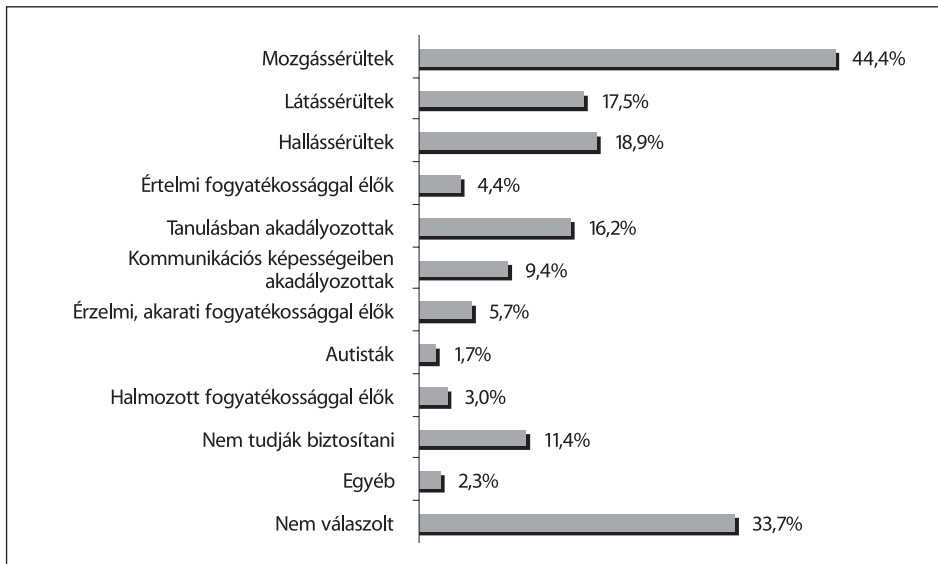
intézmény a képzés helyszínének elérésében személyes segítségnyújtást biztosít. Az egyéb választ adó intézmények között említésre került, hogy egy intézmény az esélyegyenlőség valamennyi területén jelen van, válaszuk alapján a mindennapi, élő tapasztalataikat osztják meg a képzésben résztvevőkkel. Kiemelendőnek tartjuk azt a választ, miszerint van olyan intézmény, amely rendszeres kapcsolatot tart a fogyatékossggal élők érdekképviselőivel (AOSZ, ÉFOÉSZ, MGVYOSZ, MEOSZ, SINOSZ). Több intézmény szerint fontos az elfogadó tanár és légkör, valamint az, hogy kis létszámú csoportokban valósuljon meg az oktatás. Van, aki biztosít jelnyelvi tolmácsot és gyermekfelügyeletet, illetve van olyan intézmény, ahol rendelkezésre áll rehabilitációs szakember is.

40. Kérdés: Kérjük, jelölje X-szel, hogy a fogyatékossggal élők mely csoportjának tudja biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférést a képzésekhez és szolgáltatásokhoz! Írja le a fogyatékossgból eredő speciális igények figyelembevételének konkrét módját is!

Megkértük az intézményeket, jelöljék meg, hogy mely fogyatékossgai csoport számára tudják biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférést a képzésekhez és szolgáltatásokhoz, valamint hogy írják le a fogyatékossgból eredő speciális igények figyelembevételének módját is. A kérdés kapcsán több válasz is megjelölhető volt a kérdőívben. Összesen 197 intéz-

69. ábra

A fogyatékossgal élők mely csoportjának tudja biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférést? (%)

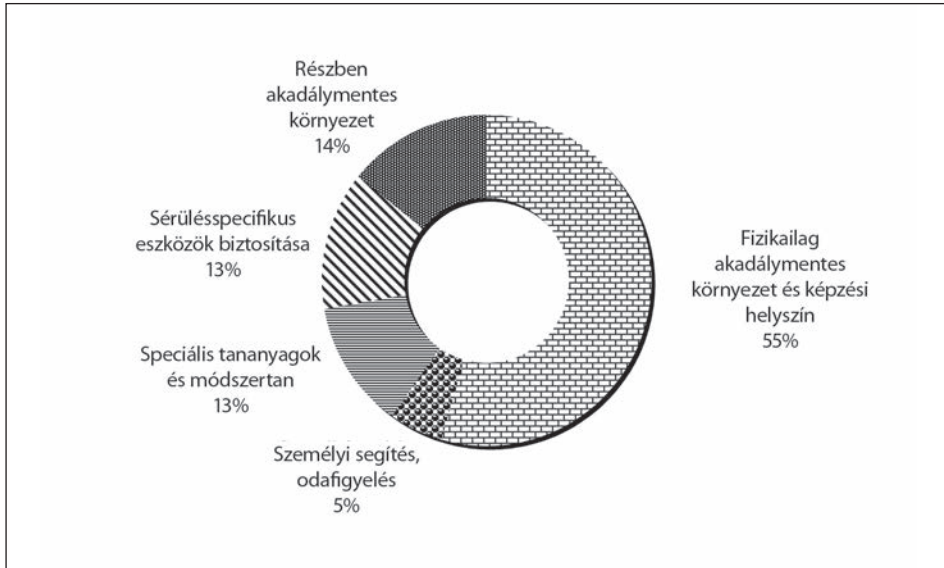

mény válaszolt a kérdésre. A 69. ábrán láthatjuk, hogy az akkreditált intézmények 132 (44,4%) esetben jelölték meg, hogy tudják biztosítani mozgássérülteknek az egyenlő esélyű hozzáférést a képzéseikhez és szolgáltatásaikhoz. A látássérültek képzéshez való hozzáférést 52 (17,5%) válaszadó intézmény tudja biztosítani. A hallássérültek, vagyis a siketek és nagyothallók akadálymentes hozzáférést 56 (18,9%) esetben találhatjuk meg a válaszok között. Az értelmi fogyatékossgal élők képzése és a számukra történő szolgáltatás 13 (4,4%) válaszadó intézmény esetében megoldott. A tanulásban akadályozott személyek 48 (16,2%) esetben szerepeltek a válaszok között, míg a beszéd fogyatékossgal élők, illetve a különböző kommunikációs képességeikben akadályozott személyek 28 (9,4%) esetben. A különböző érzelmi és akarati fogyatékossgal élők számára 17 (5,7%) akkreditált intézmény tudja biztosítani a felnőttképzési programok akadálymentes hozzáférést. Az autistákat csupán 5 (1,7%) intézmény jelölte, valamint ugyanígy csekély, 9 (3%) válaszban jelentek meg a halmazott fogyatékossgal élő személyek. A válaszadó intézmények közül 34 (11,4%) esetben fordult elő annak a válasznak a megjelölése, miszerint nem tudják biztosítani fogyatékossgal élőknek az egyenlő esélyű hozzáférést. Az egyéb kategóriát 7 (2,3%) akkreditált intézmény választotta. Utóbbin belül említették, hogy számukra nem okoz problémát a fogyatékossg, ha az a munkájában sem akadályozza az egyént.

A következő ábrákon látható, hogy az intézmények hogyan veszik figyelembe az általuk megjelölt fogyatékossgai csoportok speciális igényeit. A válaszadás nyitott kérdés keretében történt, tehát a kapott válaszokat tartalomelemzéssel kategorizáltuk. A 70. ábrán elsőként az látható, hogy azok az intézmények (132 intézmény), amelyek mozgássérültek számára biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést a képzéseikhez és szolgáltatásaikhoz, azok milyen konkrét módon tudják figyelembe venni a célcsoport sérülésspecifikus igényeit. Egyértelműen kirajzolódik az akadálymentesítés hangsúlya. A válaszadó intéz-

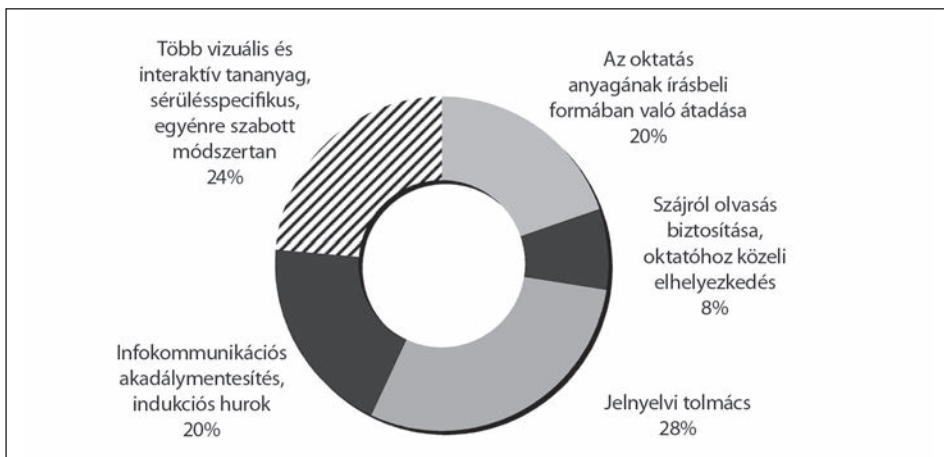
70. ábra

A fogyatékból eredő speciális igények figyelembevételének konkrét módja mozgássérültek esetében

71. ábra

A fogyatékból eredő speciális igények figyelembevételének konkrét módja látássérültek esetében

mények 55%-a biztosítja számukra az akadálymentes környezetet és képzési helyszínt, 14%-uk részben akadálymentes környezetet, 13-13%-uk különböző sérülésspecifikus eszközöket, speciális tananyagokat és módszertant, valamint 5%-uk nyújt személyi segítséget és fontos részeként személyes odafigyelést.

A 71. ábrán az látható, hogy azok az intézmények (52 intézmény), melyek látássérültek számára biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést a képzéseikhez és szolgáltatásaikhoz,

azok milyen konkrét módon tudják figyelembe venni a célcsoport sérülésspecifikus igényeit. A válaszadó intézmények 46%-a biztosítja a speciális taneszközöket és a különböző felolvasó programokat, 20%-uk fizikai- és infokommunikációs akadálymentesítéssel is rendelkezik. A válaszadók 15%-a említette a speciális szaktudású oktatók és az egyénre szabott foglalkozás fontosságát, a sérülésspecifikus módszertant és vizsgáztatási eljárást 8%. Megjelent a válaszok között az ECDL-tanfolyamok szervezése gyengénlátók számára. Továbbá kiemelendő, hogy a válaszok 6%-ában szerepelt, hogy nagyobb hangsúlyt kapnak az audio segédanyagok a hand-out anyagok helyett.

A fogyatékossgal élők helyzete az Európai Unióban a foglalkoztatáson túlmutató politikai és társadalompolitikai kérdéssé az 1997-es Amszterdami Szerződés nyomán vált, mivel ekkor fogalmazták meg a közösség meghatározó céljaként a szociális integrációt, melyet az „Európa 2020” stratégia is központi prioritásként kezel. Az ENSZ közgyűlése, 2006. december 16-án fogadta el a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményt. A magyar kormány elsők között fejezte ki azt a szándékát, hogy magára nézve kötelezőnek ismeri el ezt a fogyatékossgal élők számára rendkívül fontos nemzetközi egyezményt. A dokumentum 9. cikke rendelkezik a hozzáférhetőségről, miszerint biztosítani kell a komplex akadálymentesítést. A 24. cikk szól az oktatásról, melynek 1. pontja alapján elismerik a fogyatékossgal élő személyek oktatáshoz való jogát, ennek érdekében befogadó oktatási rendszert biztosítanak, egész életen át tartó tanulási lehetőséget nyújtanak, c) pontja szerint gondoskodnak az egyén igényeihez történő egyszerű alkalmazkodásról. A 24. cikk 5. pontja alapján a részes tagállamok biztosítják, hogy a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetés nélkül és másokkal azonos alapon férjenek hozzá a felnőttoktatáshoz és az élethosszig tartó tanuláshoz. Biztosítják az egyszerű alkalmazkodást. (United Nations, 2006).

A 72. ábrán az látható, hogy azok az intézmények (56 intézmény), melyek hallássérültek számára biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést a képzéseikhez és szolgáltatásaikhoz, azok milyen konkrét módon tudják figyelembe venni a célcsoport sérülésspecifikus igényeit. Az intézmények válaszaiban legmagasabb számban jelenik meg a jelnyelvi tolmács⁸ nem véletlenül, hiszen a 2009. évi CXXV. törvény rendelkezik a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról.

Az Országgyűlés a fentebb említett Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény rendelkezéseivel összhangban alkotta a törvényt. A törvény több helyen is rendelkezik a felnőttképzésről. Az 5. § c) pontja szerint „képzéssel összefüggésben a felnőttképzésben részt vevő személy részére képzésenként a képzés órászáma húsz százalékának megfelelő mértékű térítésmentes jelnyelvi tolmácsszolgáltatást” biztosít az állam. A jelnyelvi törvény 6. §-nak c) pontja pedig arról

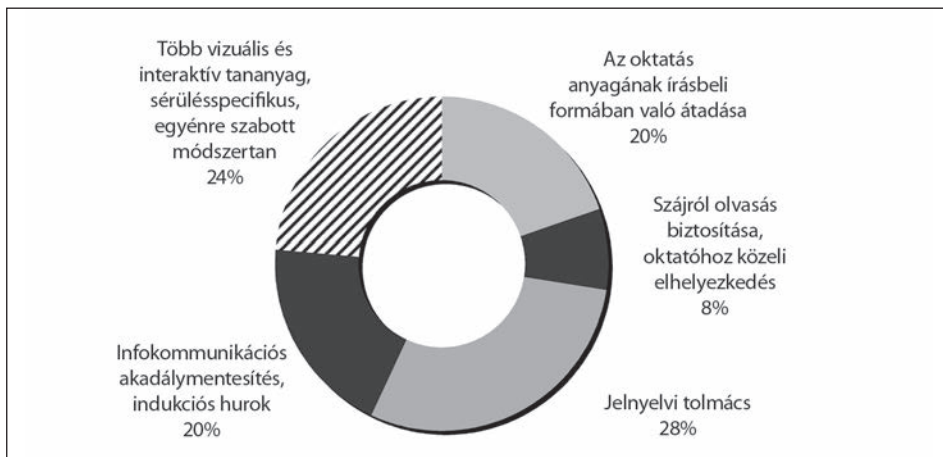
8 A jelnyelvet használók számára a jelnyelvi tolmácsok nyújtanak jelnyelvi tolmácsolást, biztosítva számukra, hogy anyanyelvükön vehessenek igénybe bármely szolgáltatást és fontos helyzetekben érthető módon kommunikálhassanak. A kommunikációs nehézségekkel élő nagyothallók számára a jelnyelvi tolmácsszolgáltatások artikulációs tolmácsolás révén teszik biztossá a mindennapi élet során adódó kommunikációs helyzetek megértését. Szintén speciális jelnyelvi tolmácsolás és más egyéni kommunikációs formák (gesztusnyelv, rajz, pantomim) alkalmazásával tolmácsolnak szükség esetén siketvak és halmozottan sérült siket személyek számára. (FSZK)

határoz, hogy az FSZK⁹ nyilvántartása tartalmazza, hogy „a térítésmentes jelnyelvi tolmácsolást igénybe vevő személy által felhasznált óraszámra vonatkozó adatot, valamint annak megjelölését, hogy az igénybevétel a tanulói, hallgatói jogviszonnyal, illetve a felnőttképzéssel összefüggésben történt-e”. A finanszírozási szabályozások kapcsán, a 10. § (4) pontjában pedig megállapítja, hogy „a közoktatásról szóló törvény, a szakképzésről szóló törvény, a felsőoktatásról szóló törvény és a felnőttképzésről szóló törvény alapján megszervezett szóbeli vizsgák során a jelnyelvi tolmácsolás költségét a vizsgát szervező intézmény viseli.”

A válaszadó intézmények 23%-a említette a több vizuális és interaktív tananyag, illetve a sérülésspecifikus, egyénre szabott módszertan biztosítását. Ugyanolyan arányban jelenik meg (20-20%-ban) az oktatás anyagának írásbeli formában történő átadása és az infokommunikációs akadálymentesítés, valamint az indukciós hurok említése. A válaszadó intézmények 8%-a emelte ki, hogy a figyelembevétel egyik fontos eleme az, hogy a képzések alatt az oktatóhoz közeli elhelyezkedést biztosítanak, ezzel egyszerűsítve, segítve a szájról olvasás folyamatát.

72. ábra

A fogyatékosságból eredő speciális igények figyelembevételének konkrét módja hallássérültek esetében

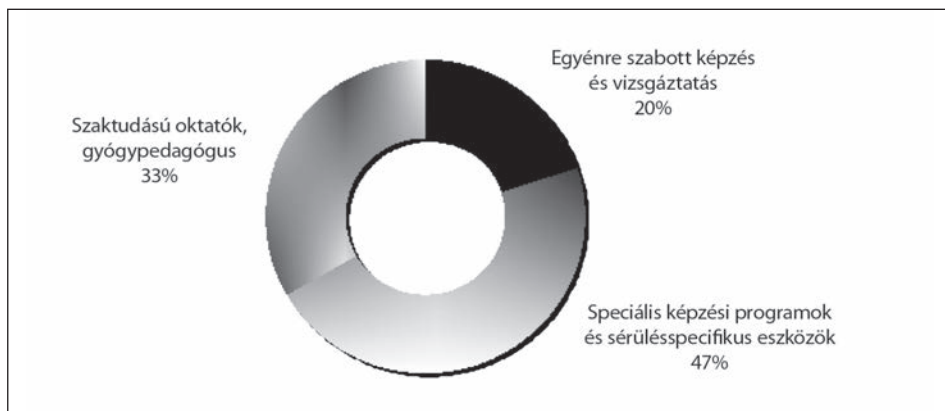

A 73. ábrán az látható, hogy azok az intézmények (13 intézmény), melyek értelmi fogyatékossággal élők számára biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést a képzéseikhez és szolgáltatásaikhoz, azok milyen konkrét módon tudják figyelembe venni a célcsoport sérülésspecifikus igényeit. A válaszok 47%-ában említették meg a speciális képzési programokat és sérülésspecifikus eszközöket. 33%-a az intézményeknek kiemelte, hogy mennyire fontosak a megfelelő szaktudású oktatók és a gyógypedagógusok szerepe. A válaszadó intézmények 20%-a biztosítja az egyénre szabott képzést és vizsgáztatást.

A 74. ábrán az látható, hogy azok az intézmények (48 intézmény), melyek tanulásban akadályozottak számára biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést a képzéseikhez és szolgáltatásaikhoz, azok milyen konkrét módon tudják figyelembe venni a célcsoport sérülésspecifikus igényeit. A válaszadó intézmények 28%-a biztosít egyéni tanulást segítő mód-

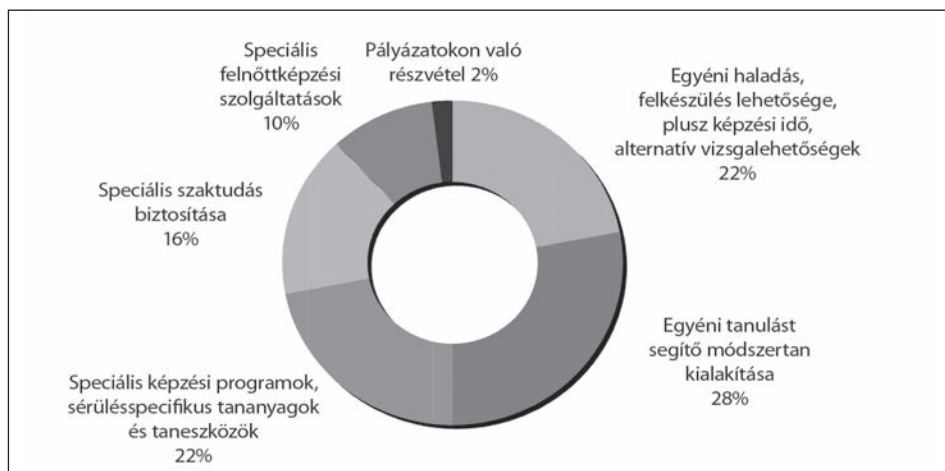
73. ábra

A fogyatékbosságból eredő speciális igények figyelembevételének konkrét módja értelmi fogyatékbossággal élők esetében

74. ábra

A fogyatékbosságból eredő speciális igények figyelembevételének konkrét módja tanulásban akadályozottak esetében

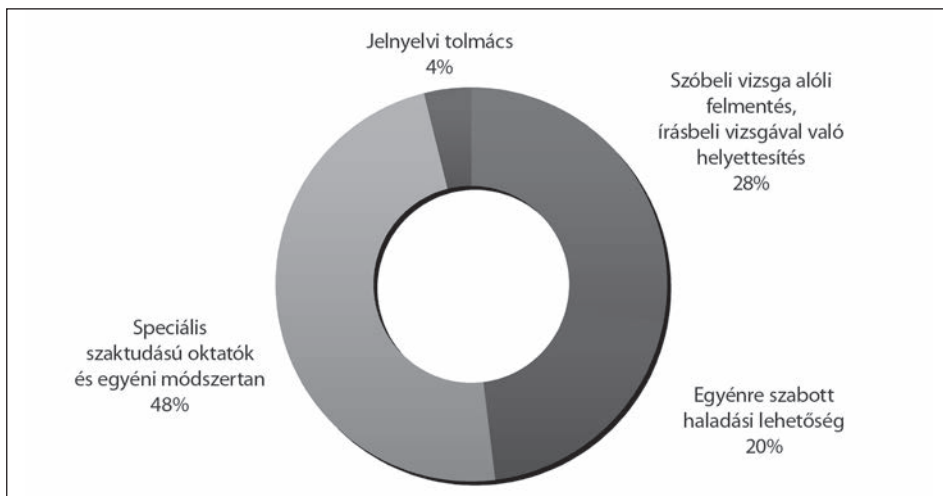

szertant, 22-22%-uk pedig egyéni haladást és felkészülést, plusz képzési időt, alternatív vizsgalehetőségeket, valamint speciális képzési programokat és sérülésspecifikus tananyagokat és taneszközöket. 16%-uk biztosít speciális szaktudású szakembereket. A válaszadók 10%-a speciális felnőttképzési szolgáltatásokat nyújt tanulásban akadályozott személyek számára, továbbá 2% említette azt, hogy a célcsoport érdekében keresik a megfelelő pályázati lehetőségeket.

A 75. ábrán az látható, hogy azok az intézmények (28 intézmény), melyek beszéd-fogyatékbossággal élők, kommunikációs képességeikben akadályozottak számára biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést a képzéseikhez és szolgáltatásaikhoz, azok milyen konkrét módon tudják figyelembbe venni a célcsoport sérülésspecifikus igényeit.

75. ábra

A fogyatékból eredő speciális igények figyelembevételének konkrét módja beszéd fogyatékkal élők, kommunikációs képességeiben akadályozottak esetében

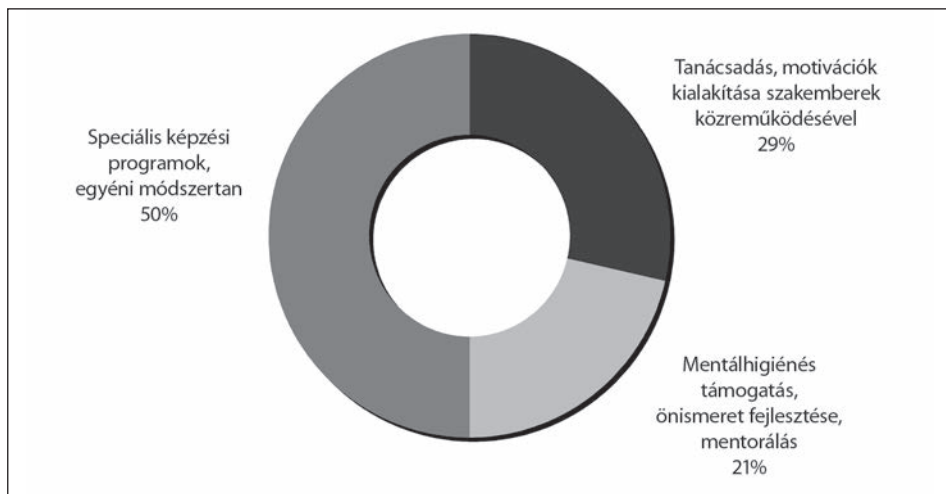
A válaszadó intézmények 48%-ának válaszaiban látható, hogy odafigyelnek a speciális módszertanra, fontosnak tartják, hogy releváns szaktudású oktatók foglalkozzanak a célcsoporttal. 28%-uk említette, hogy felmentést engedélyeznek a szóbeli vizsga alól, mely írásbelivel helyettesíthető. Ebben az esetben is említették, azonban mindössze a válaszok 4%-ában, hogy biztosítanak jelnyelvi tolmácsot beszéd fogyatékkal élők, kommunikációs képességeiben akadályozottak számára.

A 76. ábrán az látható, hogy azok az intézmények (17 intézmény), melyek érzelmi, akaratilag fogyatékkal élők számára biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést a képzéseikhez és szolgáltatásaikhoz, azok milyen konkrét módon tudják figyelembe venni a célcsoport sérülésspecifikus igényeit. Ennél a fogyatékból eredő csoportnál a válaszok 50%-ában olvasható ki a speciális képzési programok és a módszertan biztosítása. A válaszadó intézmények 29%-a említette, hogy speciális tanácsadást biztosítanak a célcsoport számára és fontos feladatuknak tartják, hogy megfelelő motivációt alakítsanak ki szakemberek, elsősorban pszichológus segítségével. Az intézmények 21%-a nyújt mentálhigiéniai támogatást képzésben résztvevő és az adott célcsoportba tartozók számára, illetve odafigyelnek az önismeret fejlesztésére és mentorálást is tudnak nyújtani igény esetén.

Az autistákat megjelölő akkreditált intézmények száma csupán öt. Az általuk említett válaszok arra vonatkozóan, hogy hogyan biztosítják az autisták egyenlő esélyű hozzáférését a következők. Az előadások során és a tananyag kidolgozásánál figyelnek valamennyi fogyatékból eredő csoport speciális szükségleteire és azok alapján valósítják meg a képzést. Külön és integráltan szervezik képzéseiket, melyek lebonyolításához megfelelő szakértőket és oktatókat igyekeznek kiválasztani. Továbbá egy válaszadó említette, hogy speciális képzési programot dolgoz ki autisták számára. Halmozott fogyatékból élők számára a hozzáférést a válaszadó intézmények közül csupán kilenc biztosítja. Arra vonatkozóan, hogy hogyan biztosítják ennek megvalósulását a következő válaszokat kaptuk. Volt, aki utalt a

76. ábra

A fogyatékossgból eredő speciális igények figyelembevételének konkrét módja érzelmi, akaratilag fogyatékossggal élők esetében

39. kérdésben jelölt állításokra, és volt aki egyéni konzultációs alkalmakat és egyéni tanulási utakat kínál. A válaszokban megjelent a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés és a speciális képzési programok biztosítása. Az alapkérdésben jelölhető alternatíva volt az is, hogy egyéb fogyatékossggal élők számára biztosítja a hozzáférést. Arra a kérdésre, hogy hogyan valósítják meg a következő tartalmú indoklásokkal éltek az egyéb fogyatékossggal élők egyenlő esélyű hozzáférést biztosító intézmények. Van olyan intézmény, mely egyéni fejlesztő programokat szervez pszichológus és szociális szakember közreműködésével, illetve pályaaorientációs tanácsadást kínál. Előfordul továbbá, hogy esetileg tudják biztosítani a hozzáférést, valamint az, hogy rendelkeznek rehabilitációs szakemberrel.

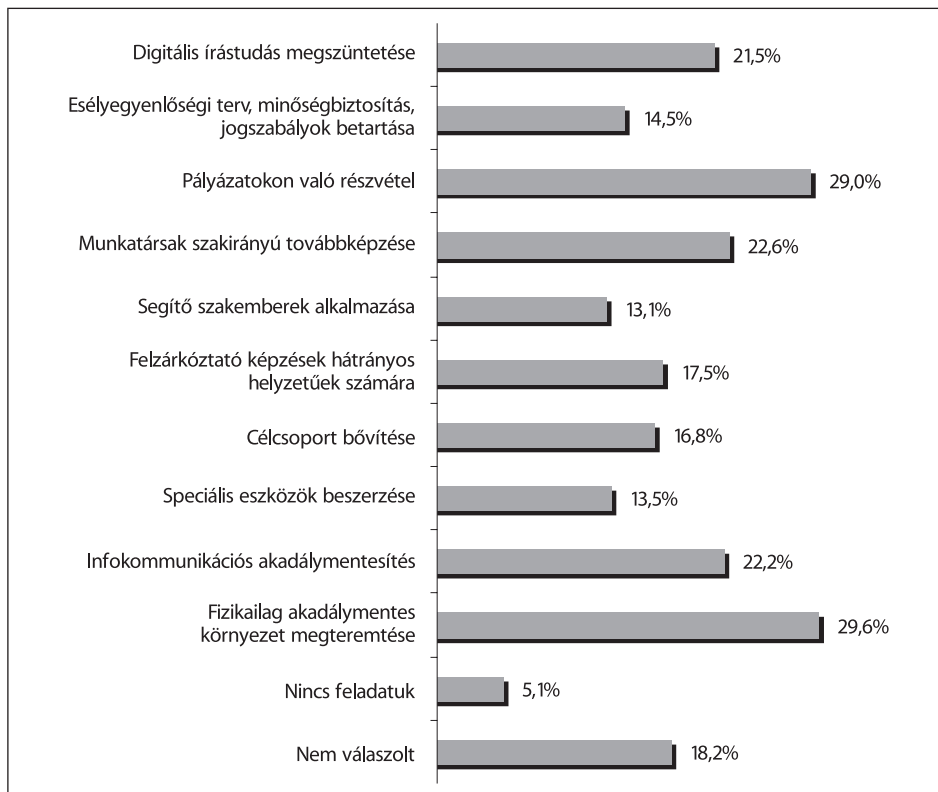
A fogyatékkal élő személyek tekintetében a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI törvény a következőképpen fogalmaz: a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 4. § a) pontjában meghatározott, a 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében szereplő mértékű fogyatékossggal rendelkező személy, amennyiben a felnőttképzési törvény alkalmazásában felnőttnek minősül. A hivatkozott 1998. évi XXVI. törvény 4. § a) pontja szerint „fogyatékos személynek az minősül, akinek érzékszervi (különösen látás-, hallás-szervi), mozgásszervi, értelmi képességei jelentős mértékben csökkentek vagy híján van annak, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során.” A felnőttképzési intézményeknek – amennyiben akkreditálni kívánják képzési programjukat –, egyértelműen nyilatkoznuk kell arról, hogyan biztosítják a fogyatékossggal élők részére a képzésbe való bekapcsolódás feltételeit. A 24/2004. (VI. 22.) FMM rendelet 15§ 2) bekezdés g) pontja alapján a képzési program akkor akkreditálható – sok más egyéb feltétel mellett – ha a képző intézmény meghatározza a fogyatékossgból eredő speciális igények figyelembevételének módját.

A kérdés kapcsán jelölhető alternatíva volt, hogy az intézmények nem tudják biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférést a fogyatékossgal élők számára. A kérdésre választ adó 197 akkreditált felnőttképzési intézmény közül harmincnégy válaszolt úgy, hogy nem tudja biztosítani fogyatékossgal élők számára a hozzáférést képzéseihez és szolgáltatásaihoz. Az indokok között szerepelt például, hogy a fogyatékossgal élők nem célcsoportjai az intézménynek vagy az, hogy a képzés jellege nem engedi meg, hogy fogyatékossgal élők is részt vegyenek a képzéseken és igényeljék szolgáltatásaikat. Az indokok között találkozhatunk továbbá azzal, hogy az adott képzések egészségügyi alkalmassághoz kötöttek, a szakterületen nem foglalkoztatható fogyatékossgal élő személy, illetve az egyik akkreditált intézmény válaszában tartalma szerint az eredeti építészeti kialakítás csak részben engedi az akadálymentes hozzáférést és a technikai eszközök fejlesztése és a munkatársak speciális ismeretei nélkül nem tudják biztosítani a fogyatékossgal élők egyenlő esélyű hozzáférését.

41. kérdés: Az esélyegyenlőség biztosítása terén mit tart intézményük a legfontosabb feladatnak az elkövetkezendő években? Kérjük írja le, hogy az előző pontban leírtak megvalósításához Ön milyen konkrét lépéseket tesz?

77. ábra

Az esélyegyenlőség biztosítása terén mit tart intézményük a legfontosabb feladatnak az elkövetkezendő években? (%)

A következő kérdésben arra voltunk kíváncsiak, hogy az intézmények mit tartanak a legfontosabb feladatuknak az esélyegyenlőség biztosítása terén az elkövetkezendő években.

A kérdésre 267 intézmény adott választ. Legnagyobb számban 88 intézmény esetében került választásra a fizikailag akadálymentes környezet megteremtése (29,6%). Nem sokkal lemaradva, 86 (29%) intézmény jelölte meg a pályázatokon való részvételt. Az infokommunikációs akadálymentesítést 66 (22,2%) intézmény jelölte meg, mely nagyon pozitív elmozdulásnak tekinthető, hiszen a dél-alföldi regionális kutatás kapcsán az intézmények közül csupán egy nevezte meg az infokommunikációs akadálymentesítés fontosságát. 67 (22,6%) intézmény szeretné, ha munkatársai esélyegyenlőséget elősegítő szakirányú továbbképzéseken vennének részt. 64 (21,5%) intézmény szeretne tenni a digitális írástudás követelményének megszüntetése érdekében. 50–52 (16,8–17,5%) intézmény szeretne felzárkóztató képzéseket megvalósítani, illetve képzéseik célcsoportját bővíteni. A válaszadó intézmények közül 43 (14,5%) jelölte meg az esélyegyenlőségi terv létrehozását, a minőségbiztosítást és a jogi szabályozásokra való fokozottabb odafigyelést. Segítő szakemberek alkalmazását, bevonását a képzési folyamatokba 39 (13,1%) intézmény tervezi, valamint 40 (13,5%) szeretne speciális eszközöket beszerezni. A válaszadók közül 15 (5,1%) gondolja úgy, hogy nincs feladata az esélyegyenlőség területén.

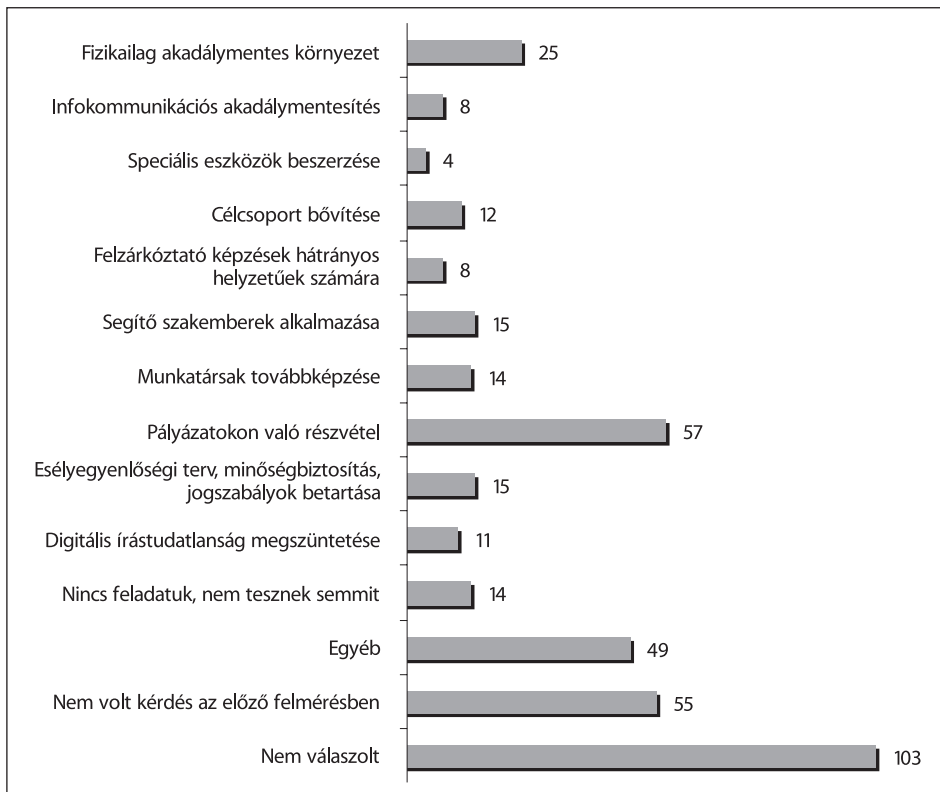
A továbbiakban megkérdeztük az intézményeket, hogy az előző pontban leírtak megvalósításával összhangban milyen konkrét lépéseket tesznek. A 78. ábrán láthatók a kérdésre kapott válaszok. Erre a kérdésre összesen 139 intézmény válaszolt. A kérdésre kapott válaszok szorosan harmonizálnak a fő kérdéssel. 57 intézmény említette, hogy folyamatosan keresik azokat a pályázati lehetőségeket, melyek segítségével megfelelő képzéseket tudnak elindítani a jövőben. Vannak olyan intézmények, melyek kifejezetten olyan pályázaton szeretnének forrást teremteni, mellyel akadálymentesíteni tudnak. Van olyan intézmény is, aki említi, hogy szeretnének alkalmazni olyan munkatársat, aki rendelkezik jelnyelv ismerettel vagy szeretné, ha saját dolgozói vennének részt ilyen jellegű nyelvi képzésen. Több intézmény válaszában szerepel, hogy szeretnék bővíteni célcsoportjaikat hátrányos helyzetű személyekkel, terveik között szerepel speciális képzési programok kidolgozása és lebonyolítása. Egyértelműen kirajzolódik, hogy pályázati források nélkül az intézmények képtelenek az akadálymentesítés megvalósítására. Több intézmény is említi a különböző e-learning és távoktatási tananyagokat. Néhány intézmény törekszik arra is, hogy folyamatosan képezze oktatóit, munkatársait az esélyegyenlőség jegyében. Van olyan intézmény, amely megemlítette, hogy oktatójuk bekapcsolódott a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közalapítvány „A fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés szakmai hátterének kialakítása” című oktatási programjába.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény, más néven Esélyegyenlőségi törvény, 13.§-ban szabályozott speciális oktatás tárgyi, személyi feltételeit, a 16.§-a szerinti speciális munkahelyen történő foglalkoztatásának feltételeit fokozatosan, de legkésőbb 2005. január 1-jéig kellett volna megteremteni, csakúgy, mint a már meglévő középületek akadálymentességét. A közszolgáltatások akadálymentesítésének időrendben következő határideje 2010. december 31. volt. Az egyenlő esélyű hozzáférés fogalma kiterjeszti az akadálymentesítés komplex értelmezését. A jelenlegi határidő 2013. december 31, melyet a fogyatékossgal élők civil szervezetei javasoltak, mert ez tűnik reálisnak. Egyre több forrást ren-

delnek ehhez a területhez, az ÚMFT is prioritásként kezeli a kérdést. Ehhez járul hozzá a fizikai és kommunikációs akadálymentesítés szakmai hátterének kialakításáról szóló TÁMOP 5.4.5 konstrukció, mely kapcsán a képzők képzésében komoly szerepe van a Foglyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közalapítványnak.

78. ábra

Milyen konkrét lépéseket tesznek az intézmények a jövőben annak érdekében, hogy megvalósítsák szerintük legfontosabb feladatukat az esélyegyenlőség érdekében? (db)

42. kérdés: A képzések megvalósításának helyszíne akadálymentesített-e?

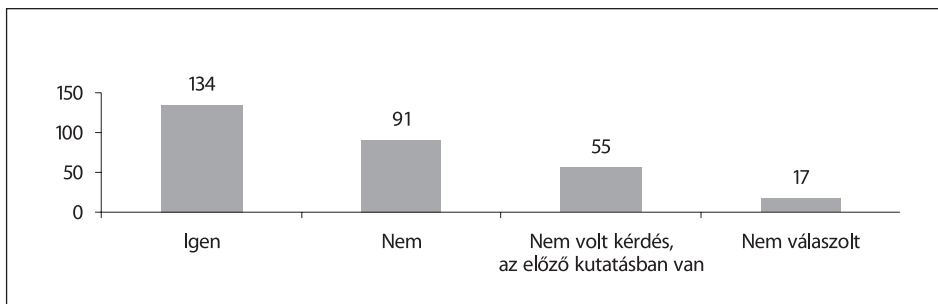
A következő kérdés arra kereste a választ, hogy a vizsgált akkreditált intézményeknél mennyire megoldott az akadálymentesítés a képzéseik helyszínén.

Az akadálymentesség az épített környezet alapvető tulajdonsága kell, hogy legyen. Ez teszi, lehetővé azt, hogy az emberek részt tudjanak venni azokban a társadalmi és gazdasági tevékenységekben, amelyek kiszolgálására az épített környezet létesült. Az épített környezet kialakításáról szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 2. §-a alapján az épített környezet abban az esetben akadálymentes...

tes, „ha annak kényelmes, biztonságos és önálló használata minden ember számára biztosított, ideértve azokat az egészségkárosodott egyéneket vagy ember csoportokat is, akiknek ehhez speciális létesítményekre, eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük.” Az akadálymentes tervezés egyik kiindulópontja a fogyatékossgal élő személyek igényeinek kielégítési szempontjai speciális eszközök és műszaki megoldások alkalmazásával. Az akadálymentesítés nem csupán a népesség körülbelül 10%-át jelentő fogyatékossgal élő személyek egyenlő esélyű hozzáférését biztosítja, hanem a társadalom mintegy 40%-át kitevő alacsonyabb, illetve csökkent mozgás- és érzékszervi képességekkel rendelkezők – gyerekek, időskorúak, kisgyermekkel közlekedő szülők – számára is pozitív változást jelent. Nem utolsósorban célcsoport bővüléshez vezet a felnőttképzési intézmények esetében. Az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása érdekében az épületeket használók eltérő igényeit kell figyelembe venni, az egyetemes tervezés, a „Design for All” elveit alkalmazva. Ez egy olyan preventív gondolkodásmód, amely már a tervezés elején figyelembe veszi a felhasználók, a szolgáltatást igénybe vevők eltérő szükségleteit. Az egyetemes tervezés „nem más, mint az a tervezési mód, amely az emberi különbözőségekből indul ki mind szociális, mind esélyegyenlőségi szempontok figyelembevételével (P. Farkas-Pandula, 2007).”

79. ábra

A képzések megvalósításának helyszíne akadálymentesített-e? (db)

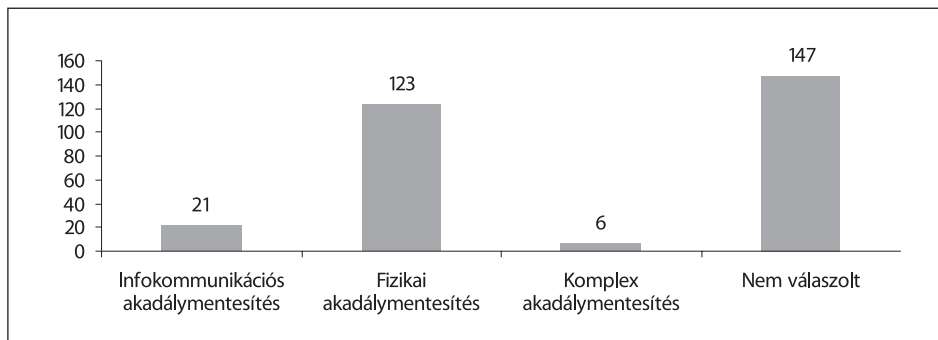

Fontos kiemelni, hogy ez a kérdés sem szerepelt a dél-alföldi régióban lefolytatott kutatásban. Összesen 225 intézmény válaszolt erre a kérdésre. A 79. ábrán látható a válasz arra a kérdésre, hogy a válaszadó intézmények esetében akadálymentesített-e a képzések helyszíne.

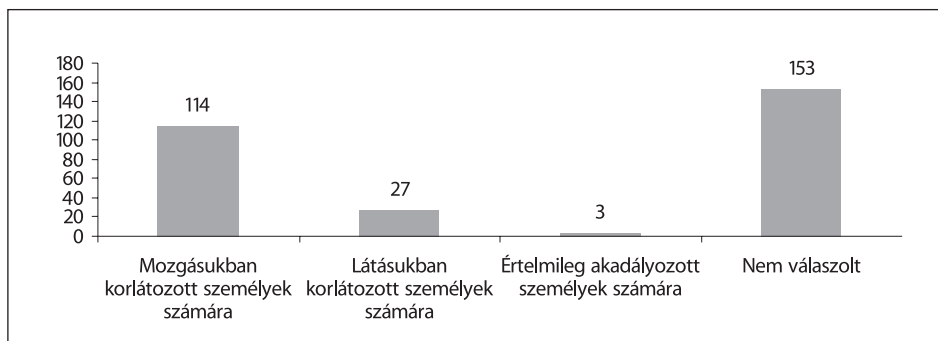
A kapott válaszok alapján elmondható, hogy 134 (45,1%) intézmény esetében akadálymentes a képzések helyszíne, 91 (30,6%) intézmény esetében nem. Látható a diagramon az az 55 (18,5%) intézmény is, mely a dél-alföldi régióban lefolytatott kutatás akkreditált intézményeit jelenti. Kíváncsiak voltunk arra, hogy milyen jellegű akadálymentesítés van a képzések helyszínén. A kérdésre 150 intézmény válaszolt. A 80. ábra mutatja az eredményt.

A válaszadó intézmények közül huszonegy esetében megoldott az infokommunikációs akadálymentesítés. 123 intézmény fizikailag akadálymentes és mindössze hat intézményben beszélhetünk komplex akadálymentesítésről, mely azt jelenti, hogy esetükben az infokommunikációs és a fizikai akadálymentesítés egyaránt megvalósított.

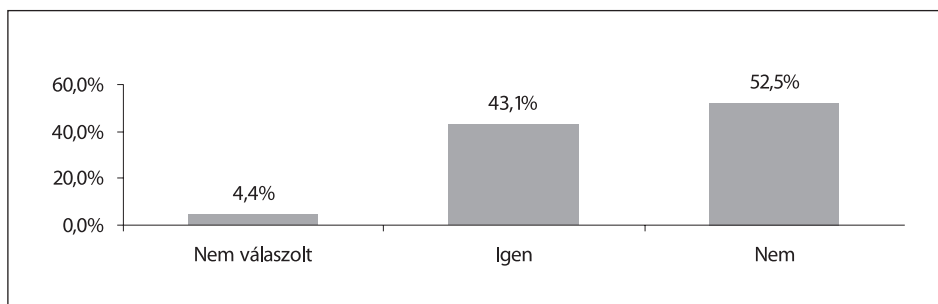
80. ábra
Milyen jellegű akadálymentesítésről van szó? (db)

81. ábra
Milyen jellegű fizikai akadálymentesítésről van szó? (db)

82. ábra
Volt-e már olyan képzésük, amelyben részt vett fogyatékossgal élő személy? (%)

Kíváncsiak voltunk továbbá arra, hogy fizikai akadálymentesítés esetén kik számára biztosítják az akadálymentes helyszínt. Erre a kérdésre 144 intézmény válaszolt. A kérdésre, a 81. ábrán láthatók a válaszok.

A válaszadó intézmények közül 114 esetében a fizikai akadálymentesítés a mozgásukban korlátozott személyek számára megoldott, 27 intézménynél viszont a fizikai akadálymentesítés a látásukban akadályozott személyeket érinti. Három esetben mondható el csupán, hogy értelmileg akadályozott személyek számára adott az akadálymentesítés a képzések helyszínén.

43. kérdés: Volt-e már olyan képzésük, amelyben részt vett fogyatékossgal élő személy? Ha igen, kérjük, jelölje X-szel, hogy milyen típusú fogyatékossgáról volt szó, illetve jelölje meg az akadályozottság konkrét típusát!

A következő kérdés arra kereste a választ, hogy az intézmények működése óta volt-e már olyan képzésük, amelyben részt vett fogyatékossgal élő személy. A 82. ábrán láthatók az erre a kérdésre – a 284 intézménytől – kapott válaszok.

A diagramról leolvasható, hogy 128 (43,1%) intézmény válaszolt igennel, mely magas aránynak tekinthető, hiszen az intézmények közel felének képzésein már részt vett fogyatékossgal élő személy. A válaszadó intézmények 156 esetben nemmel válaszoltak, vagyis még egyáltalán nincs tapasztalatuk saját intézményükben a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatban. Mindössze 13 (4,4%) akkreditált intézmény nem válaszolt erre a kérdésre.

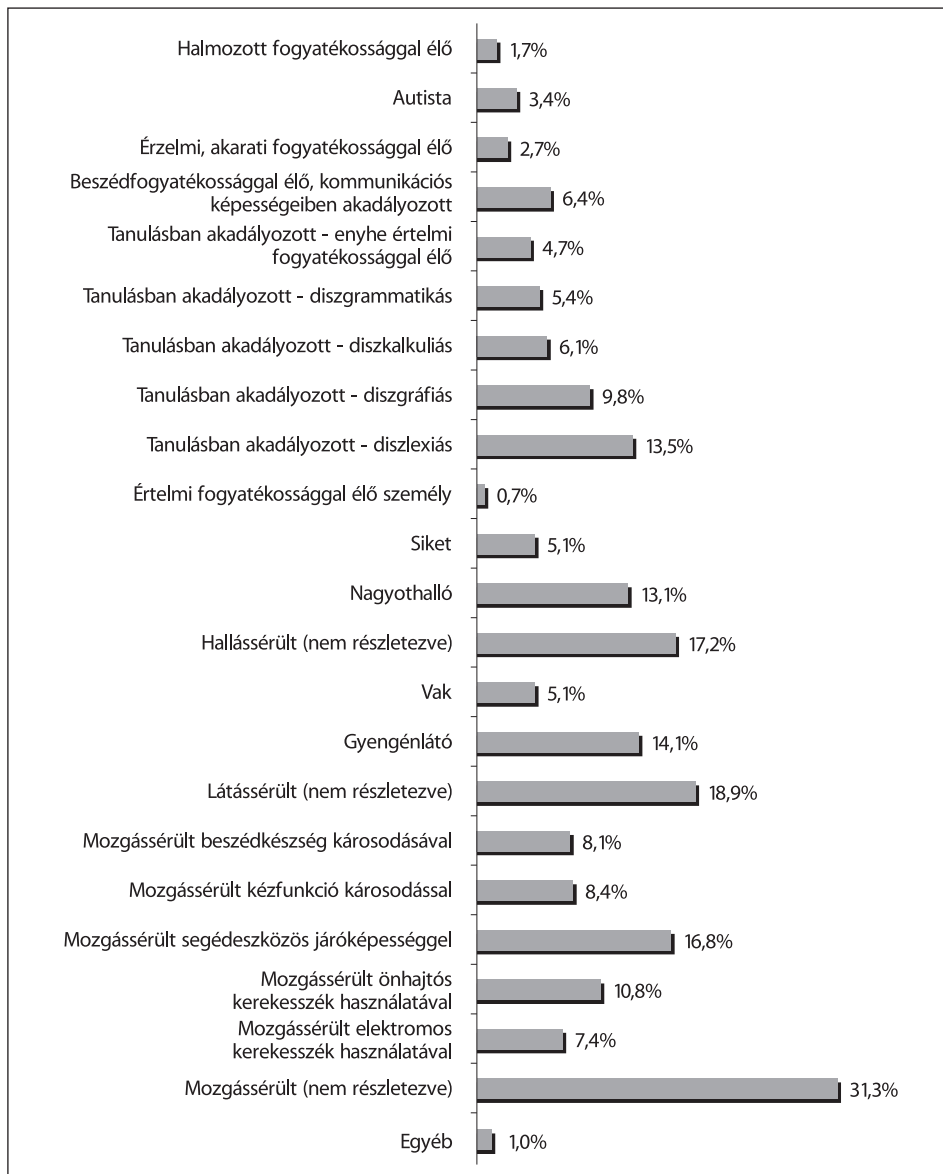
Megkértük az intézményeket, jelöljék meg, hogy milyen típusú fogyatékossgáról volt szó a képzésben részt vevő, fogyatékossgal élő kapcsán. Kértük továbbá, hogy a határozzák meg az akadályozottság konkrét típusát is. A válaszok a 83. ábrán láthatóak. Az intézmények több választ is megjelölhettek. A válaszadó intézményeknek legtöbb esetben a mozgássérültek képzésével kapcsolatban van tapasztalatuk. Az említett fogyatékossgai csoportot akadályozottság típusa szerinti részletezés nélkül 93 (31,3%) intézmény jelölte meg abban a tekintetben, hogy vett már részt képzésein mozgássérült személy. Látássérültek 56 (18,9%) intézmény, hallássérültek 51 (17,2%) intézmény képzésén vettek már részt.

43. b. kérdés: A képzés lebonyolításában jelentett-e problémát, hogy fogyatékossgal élő személy is részt vett az adott képzésen?

A következő kérdés arra vonatkozott, hogy azon intézményeknél, amelyeknél részt vett fogyatékossgal élő személy a képzéseken, felmerült-e bármilyen akadály a lebonyolítás során, jelentett-e problémát a részvétel. Az eredményt a 84. ábra mutatja. Összesen 109 intézmény válaszolt erre a kérdésre. Nyilvánvalóan a válaszadók számát eleve befolyásolta, hogy hány esetben vettek részt az intézmények képzésein fogyatékossgal élő személyek.

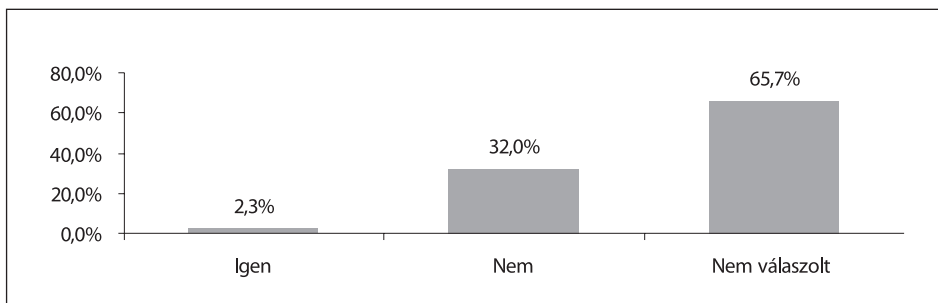
Elmondható, hogy a válaszadó intézmények közül 95 állítja azt, hogy a képzési lebonyolításában egyáltalán nem jelentett problémát a fogyatékossgal élő személy részvétele és csupán hét esetében igen. Itt fontos figyelembe vennünk, hogy összesen 128 intézmény válaszolta a főkérdésben, hogy volt olyan képzése, amelyben részt vett fogyatékossgal élő is. Ezek alapján kell értelmeznünk azt, hogy 95 intézménynél nem merült fel probléma a lebonyolításkor. Megkértük azokat az intézményeket, akik igennel válaszoltak, hogy

83. ábra
Milyen fogyatékossgal élő személy vett részt képzéseken? (%)

nevezzék meg a problémákat, melyeket abban az esetben tapasztaltak, amikor részt vett az adott képzésen vagy képzéseken fogyatékossgal élő személy. Problémaként jelentkezett, hogy mozgássérült személy esetén más típusú tanulóasztal kialakítására volt szükség a kerekesszék miatt. Több esetben merült fel az egyéni törődés és a külön figyelem igénye, például a csoportba történő integráláskor, illetve a tanulási nehézségek kezelése. Probléma-

84. ábra
A képzés lebonyolításában jelentett-e problémát, hogy fogyatékossggal élő személy is részt vett az adott képzésen? (%)

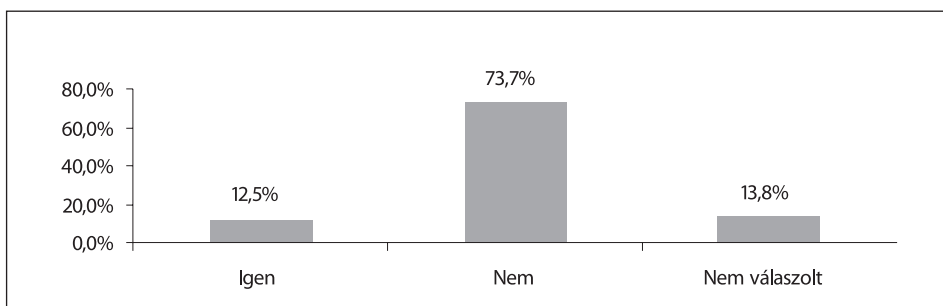
ként jelentkezett a kommunikációs képességekben való elmaradás, plusz időt és szervezést igényelt a gyakorlati helyekre történő elszállítás. Azonban a problémák felsorolása mellett a többség megjegyezte, hogy sikerült áthidalni és kezelni azokat.

44. kérdés: Van-e/Volt-e olyan képzési programjuk, amely kifejezetten a fogyatékossggal élőket célozza/célozta meg? Ha igen, kérjük, nevezze meg azokat!

A következőkben arra kérdeztünk rá, hogy az intézményeknek van-e vagy volt-e olyan képzési programjuk, melyek kifejezetten a fogyatékossggal élőket célozzák vagy célozták meg. Erre a kérdésre összesen 256 intézmény válaszolt. A 85. ábra mutatja a válaszokat. 219 (73,7%) intézménynek egyáltalán nem volt képzése, mely kifejezetten a fogyatékossggal élők számára szólt volna, azonban 37 (12,5%) intézmény esetében már volt, illetve jelenleg is van ilyen.

Érdekes megnézni és a kapott adatokkal összehasonlítani az OSAP 2010. évi adatait. Az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program 2010. évi adatai alapján elmondható, hogy mindössze 111 olyan bejelentett képzés, tanfolyam volt, mely jellege szerint hátrányos helyzetűek felzárkóztatására irányult, valamint 39 olyan, mely megváltozott munkaképességű személyek rehabilitációs képzésével foglalkozott. Kiemelkedő adat, hogy rehabilitációs képzéseket csupán egy adatot szolgáltató intézmény szervezett.

85. ábra
Van-e/Volt-e olyan képzési programjuk, amely kifejezetten a fogyatékossggal élőket célozza/célozta meg? (%)

31. táblázat
A tanfolyamok száma a képzés jellege szerint – 2010. évi OSAP adatszolgáltatás alapján

Képzés jellege	A képzésre beiratkozottak száma	képzések, tanfolyamok száma	A képzést folytató intézmények száma
Szakképesítést megalapozó szakmai alapképzés	7 978	641	33
Állam által elismert OKJ szakképesítést adó	113 851	7 763	446
Bemeneti kompetenciára felkészítő	53	2	–
Munkakörhöz, foglalkozáshoz szükséges nem OKJ szakképesítést adó	51 937	3 421	111
Szakmai továbbképző	246 948	11 229	339
Hátrányos helyzetűek felzárkóztató képzése	1 678	111	7
Elhelyezkedést, vállalkozást segítő képzés	7 831	485	38
Hatósági jellegű (közlekedési, hírközlési és vízügyi ágazat) képesítésre felkészítő képzés	48 052	2 203	65
Nyelvi képzés	95 676	25 422	277
Általános felnőttképzés	77 469	4 856	280
Megváltozott munkaképességűek rehabilitációs képzése	442	39	1
Informatikai képzések	68 548	5 130	93
Összesen	652 590	61 302	1 390

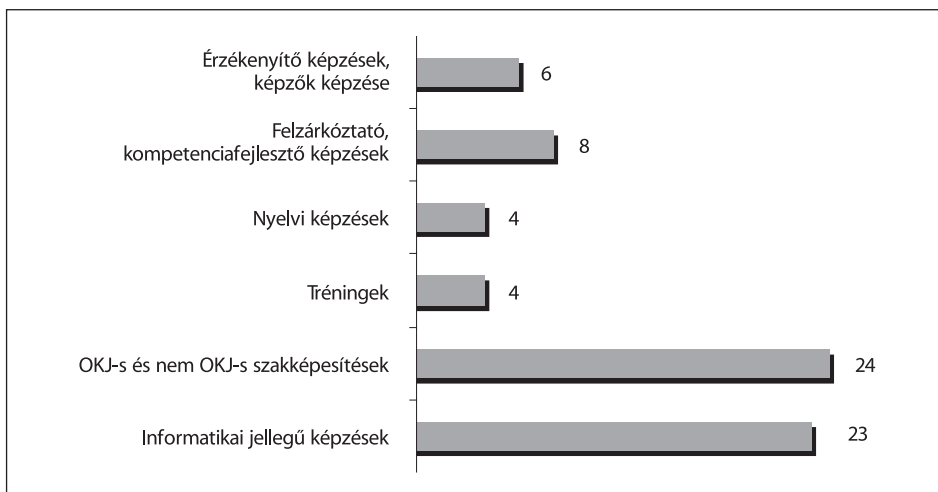
A kérdőívben megkérdeztük az akkreditált képzőintézményeket, hogy kik jelentik számukra a célcsoportot. Összesen nyolc intézmény jelölte célcsoportjának a megváltozott munkaképességű személyeket, azonban az OSAP adatai alapján csupán egy olyan adatot szolgáltatató intézmény volt, mely megváltozott munkaképességűek számára szervezett rehabilitációs képzéseket.

A következő kérdésben szerettük volna megtudni, hogy milyen képzéseket indítottak, bonyolítottak le az intézmények, melyek kifejezetten fogyatékossgal élők képzésére irányulnak vagy irányultak. A 86. ábrán láthatóak a válaszok a képzés jellege szerint. Huszonhárom esetben informatikai jellegű képzéseket említettek a válaszadó intézmények elsősorban mozgássérültek és látássérültek számára. A legtöbbet említett képzések (24 db) között voltak az OKJ-s és nem OKJ-s szakmai képzések is. Ezen kategória alatt említésre kerültek a következők: masször, kefe és seprűgyártó, szőnyegszövő, virágkötő, kosárfonó, európai üzleti asszisztens, pályázatíró és projektmenedzser, mézeskalács készítő, parkgondozó, raktáros, gyékény-, csuhé- és szalmatárgy készítő, dísznövénytermesztő.

Az intézmények válaszai között 4-4 nyelvi képzés és tréning található. Összesen nyolc felzárkóztató és kompetenciafejlesztő képzést indítottak a válaszadó intézmények. Érdekes, hogy az intézmények nem csak azokat a képzéseket említették, melyeket a fogyatékos-sággal élők számára indítottak, hanem olyanokat is, melyek a képzők képzésére irányul-tak. Ez alatt különböző érzékenyítő továbbképzések, tréningek szerepelnek. Utóbbiakban említésre került többek között a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány képzők képzésével kapcsolatos projektje, a HEFOP 2.2.1 „Tudás és kompetencia” szociális szakemberek és önkéntesek alternatív képzése a látássérültek re/integrációjáért című kép-zés, a különböző ECDL-képzések, a TÁMOP 1.4.3 „Látássérültek rehabilitációs mentora” című képzés, a TÁMOP 1.4.3 a „Túloldalról” Tréner képzés, valamint egy a Siketek és Na-gyothallók Országos Szövetségével közösen szervezett képzés, mely a televíziós műsorok feliratozását segíti elő.

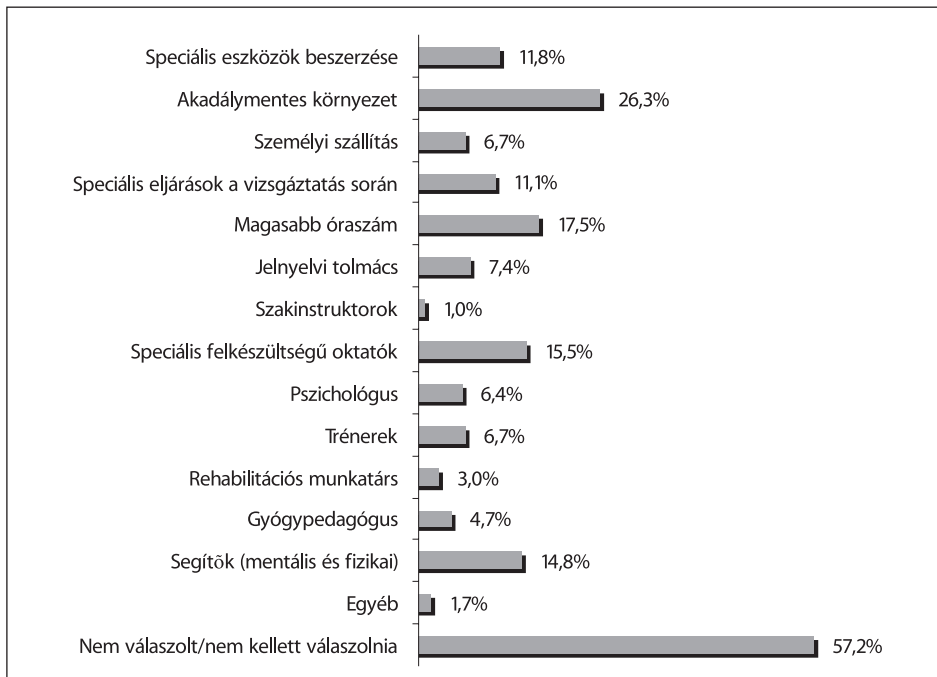
Fontos megemlíteni, hogy voltak intézmények, melyek jelezték, hogy ilyen irányú kép-zéseik lebonyolítását felnőttképzési normatív támogatással valósították meg. A fogyaté-kossággal élők felnőttképzésbe való bevonását az állam 2003-tól kezdve felnőttképzési normatív támogatással is segítette. A támogatás díjmentesen biztosította a fogyatékos-sággal élő felnőttek általános, nyelvi, valamint OKJ-s és nem OKJ-s szakmai képzését. Támo-gatást csak azon intézmények igényelhették, melyek intézményi- és programkreditációval is rendelkeztek. Mára a felnőttképzési normatíva megszűnt, gyakorlatilag felváltották a különböző európai uniós pályázatok, programok és források.

86. ábra
Fogyatékos-sággal élők képzésére irányuló képzések, azok jellege szerint (db)

45. kérdés: A fogyatékos-sággal élőknek szóló képzések lefolytatása milyen speciális feltételeket igényel(t)?

87. ábra
A fogyatékkal élőknek szóló képzések lefolytatása milyen speciális feltételeket igényel(t)? (%)

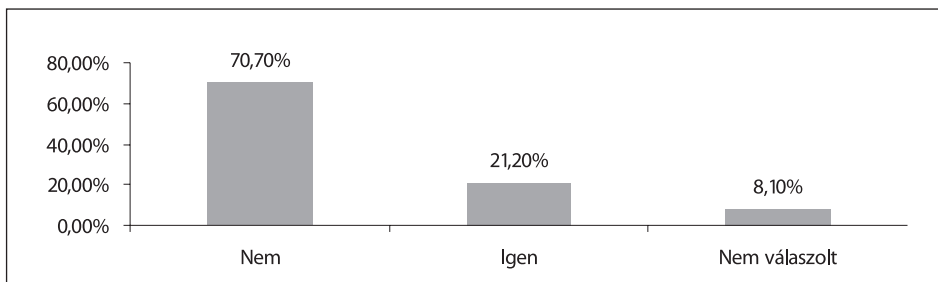
A következő kérdésben azt szeretnénk volna megtudni, hogy a fogyatékkal élőket megcélzó képzéseknek a lefolytatása milyen speciális feltételeket igényel, illetve igényelt. Több válaszlehetőséget is megjelölhettek az intézmények. Erre a kérdésre 252 intézmény válaszolt. A 87. ábrán láthatóak a válaszok. A legtöbb válaszadó, 78 (26,3%) intézmény jelölte meg a fizikai akadálymentesítés fontosságát. Második leggyakoribb válasz a magasabb óraszám biztosítása, hiszen ezt 52 (17,5%) intézmény jelölte. A válaszadó intézmények közül 46 (15,5%) szerint kulcsfontosságúak a speciális felkészültségű oktatók, 44 (14,8%) intézmény szerint pedig elengedhetetlen a különböző segítők alkalmazása (mentális és fizikai). Közel azonos arányban jelölték a speciális eszközök beszerzését és a speciális vizsgáztatási eljárásokat. Előbbit 35 (11,8%) intézmény, utóbbit 33 (11,1%) választotta. A jelnyelvi tolmácsok szerepe itt is kiemelkedő, hiszen 22 (7,4%) intézmény jelezte, hogy szükséges a közreműködésük a képzések lefolytatásában. 20-20 (6,7%) intézmény jelölte meg a személyi szállítást, mint szolgáltatás és a trénerek közreműködését. A válaszadó intézmények közül 14 (4,7%) jelölte meg a gyógypedagógus személyét, míg a rehabilitációs munkatársat 9 (3%). Végül a szakinstruktorokat 4 (1%) akkreditált intézmény emelte ki, valamint 5 (1,7%) intézmény jelölte meg az egyéb kategóriát. Egyéb speciális feltételként említették a vakvezető kutyát, a speciális tanterv készítését, elektronikusán elérhető tananyagokat, segítőképző oktatókat és csoporttársakat. Utóbbi mindenképpen nagyon hangsúlyos, hiszen elmondható, hogy a fogyatékkal élők képzésekor a kulcs a személyi segítségben rejlik.

46. kérdés: Az intézményben dolgozó munkatársaik rendelkeznek-e speciálisan fogyatékossggal élők képzéséhez szükséges ismeretekkel? Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Ha nem, akkor tervezik-e munkatársaik ilyen jellegű továbbképzését?

Az esélyegyenlőség biztosításáról szóló kérdések közül az utolsó arra kereste a választ, hogy az intézményekben dolgozó munkatársak rendelkeznek-e speciálisan fogyatékossggal élők képzéséhez szükséges ismeretekkel. Erre a kérdésre 273 intézmény válaszolt. A 88. ábrán látható, hogy a válaszadó intézmények közül 63 az, amelynél a munkatársak rendelkeznek fogyatékossggal élők képzéséhez szükséges speciális ismeretekkel. 210 intézmény válaszolta, hogy a munkatársaik nem rendelkeznek ilyen jellegű ismeretekkel.

88. ábra

Az intézményben dolgozó munkatársaik rendelkeznek-e speciálisan fogyatékossggal élők képzéséhez szükséges ismeretekkel? (%)

A kérdésre kapott válaszok alapján elmondható, hogy van relevanciája a képzők ez irányú továbbképzésének. Az Új Országos Fogyatékosügyi Programról, mely 2007–2013 között határoz meg feladatokat a 10/2006. (II. 16.) OGY határozat szól. A határozat kimondja, hogy az oktatás valamennyi szintjén (az óvodától és a középkorú oktatáson, a felsőoktatáson keresztül a felnőttképzésig) tanítsanak az életkori sajátosságoknak megfelelő információkat a fogyatékossgsról. A pedagógusmesterség alatt említi meg a felnőttképzést is és előírja, hogy a fogyatékossggal élő felnőttek képzésére való felkészítés kiemelkedően fontos. Szükséges, hogy valamennyi képzési rendszerben (közoktatás, szakképzés, felsőoktatás, felnőttképzés) folytatódjék az integrált képzési formák elterjesztése, növekedjék a fogyatékos gyermekek és felnőttek sajátos neveléséhez, oktatásához és képzéséhez szükséges feltételekkel rendelkező oktatási és képzési intézmények száma. Az Országos Fogyatékosügyi Program célja, hogy megerősítse a fogyatékossggal élő személyek hozzáférését a felnőttképzéshez, illetve a felsőoktatáshoz való hozzáférését, mert ezzel javulnak a munkavállalási esélyeik. Továbbá előírja, hogy az intézkedéseknek ki kell terjednie a fogyatékossggal élő személyek számára adaptált felnőttképzési programok számának növelésére, a felnőttképzésben és a felsőoktatásban részt vevő oktatók fogyatékosügyi, illetve speciális pedagógiai ismereteinek bővítésére, az oktatáshoz szükséges tárgyi feltételek és infrastruktúra biztosítására.

Rákérdeztünk arra is, hogy tervezik-e munkatársaik ilyen jellegű továbbképzését. A kérdésre összesen százhatvanegy intézmény válaszolt. Ötven intézmény tervezi, hogy munkatársaik speciális ismereteket szerezzenek a fogyatékossggal élőkkel kapcsolatban, azonban száztizenegy intézmény terveiben nem szerepel ez a törekvés.

2.6 Jogi szabályozás

A kérdőív utolsó nagy tematikai fejezetében (47–58. kérdések) az akkreditált felnőttképzési tevékenységet folytató intézményeket a felnőttképzési tevékenység jogi szabályozásáról és a felnőttképzési akkreditációról kérdeztük. A kérdőív kérdései elsősorban arra vonatkoztak, hogy az intézmények milyen minőségirányítási rendszert működtetnek, illetve miben látják a program- és az intézményakkreditáció előnyeit és hátrányait, honnan szereznek információt a jogszabály-változásokról, milyen előnyeit és hátrányait tapasztalják a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozásnak.

A felnőttképzési akkreditáció a felnőttképzésben egy minőségbiztosítás, mely annak hitelesítése, hogy az adott felnőttképzési intézmény – szabályozott folyamatai révén – minőségi szinten képes teljesíteni a felnőttek és más érdekelt partnerek elvárásait. A felnőttképzési akkreditáció két fajtája az intézményakkreditáció és a programakkreditáció.

A felnőttképzés akkreditációját a következő jogszabályok szabályozzák:

- 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről
- 2/2010. (II. 16.) SZMM-rendelet a felnőttképzési tevékenység megkezdésének és folytatásának részletes szabályairól
- 22/2004. (II. 16.) kormányrendelet a felnőttképzést folytató intézmények és a felnőttképzési programok akkreditációjának szabályairól
- 24/2004. (VI. 22.) FMM-rendelet az akkreditációs eljárás és követelményrendszer részletes szabályairól

Intézményakkreditáció:

A 2001. évi CI. törvény értelmében az intézményakkreditáció célja – a képzésben részt vevő felnőttek és egyéb érintettek érdekében – annak biztosítása, hogy az intézmény az általa meghirdetett felnőttképzési tevékenységet az akkreditációra vonatkozó külön jogszabályban meghatározott magasabb minőségi követelményeknek megfelelően végezze. Az akkreditációs eljárás lefolytatása után a Felnőttképzési Akkreditációs Testület akkreditációs tanúsítványt ad ki, mely négy év elteltével veszti hatályát. Ahhoz, hogy egy felnőttképzési intézmény intézményakkreditációt nyújthasson be alapfeltétel, hogy a felnőttképzést folytató intézmény legalább egy, általa már megvalósított akkreditált képzési programmal rendelkezzen, és a képzés megvalósítása mellett felnőttképzési szolgáltatást is nyújtson.

Programakkreditáció:

A 2001. évi CI. törvény alapján a felnőttképzési nyilvántartásban szereplő felnőttképzési tevékenységet folytató intézmények külön jogszabályban meghatározott feltételek alapján kérhetik képzési programjaik akkreditálását. A programakkreditáció célja, hogy – a képzésben részt vevő felnőttek és egyéb érintettek érdekében – a képzési program biztosítsa a megszerezni kívánt kompetenciák – az akkreditációra vonatkozó külön jogszabályban meghatározott – magasabb minőségi követelmények szerint történő elsajátítását. A programakkreditációs eljárást követően a Felnőttképzési Akkreditációs Testület kiadja a programakkreditációs tanúsítványt, mely kettőtől öt évig hatályos.

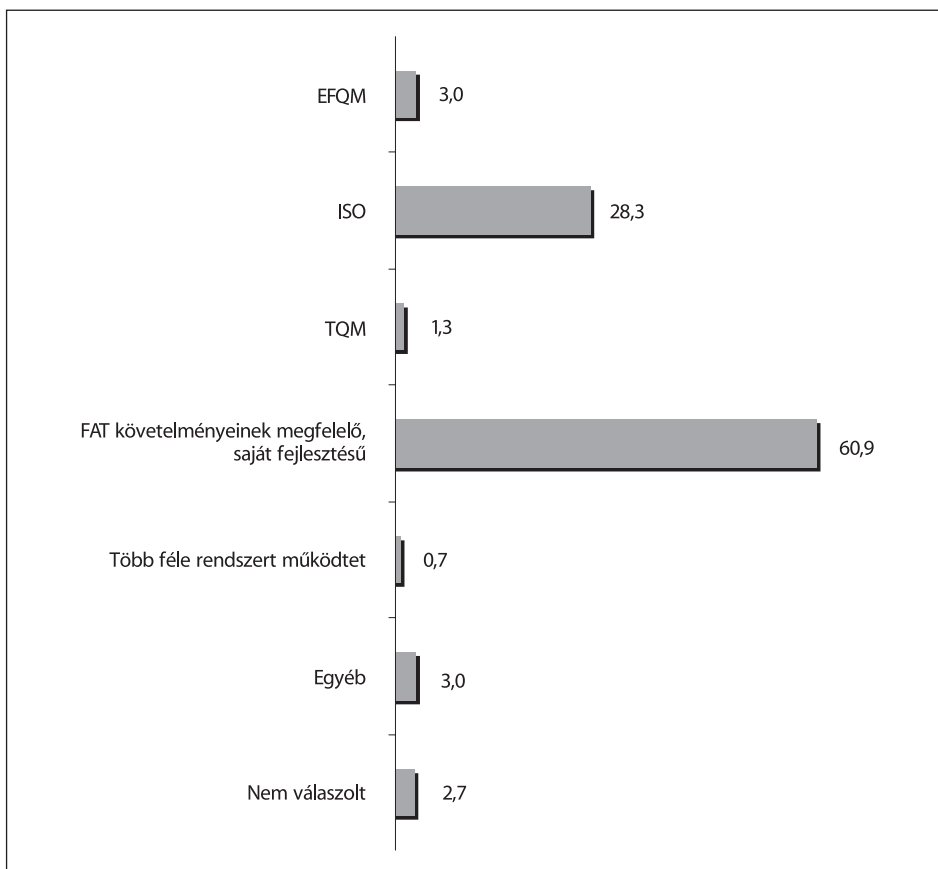
47. kérdés: Milyen minőségirányítási rendszert működtet az intézmény?

A kérdőív 47. kérdése arra kérdezett rá, hogy az intézmények jellemzően milyen minőségirányítási rendszert működtetnek. Ahogyan a 89. ábrán látható az intézmények többsége, 60,9% (181 intézmény) a FAT követelményeinek megfelelő, saját fejlesztésű minőségirányítási rendszert dolgozott ki az intézményében. ISO-rendszerrel az intézmények 28,3%-a (84 intézmény) rendelkezik. Mindössze az intézmények néhány százalékának van EFQM, illetve TQM minőségirányítási rendszere. Az egyéb választ adó intézmények válaszaik között legtöbbször a Comenius 2000-programnak, az Európai Szakképzési Minőségbiztosítási Keretrendszernek és az IMIP-nek (Intézményi Minőségirányítási Program) való megfelelés volt olvasható.

Az adatok alapján elmondható, hogy a saját fejlesztésű, a FAT irányelveinek megfelelő minőségirányítási rendszer kidolgozása és működtetése a legnépszerűbb az akkreditált intézmények körében. Ugyanakkor van néhány olyan intézmény, amely többféle minőség-

89. ábra

Az akkreditált intézmények által működtetett minőségirányítási rendszerek (%)

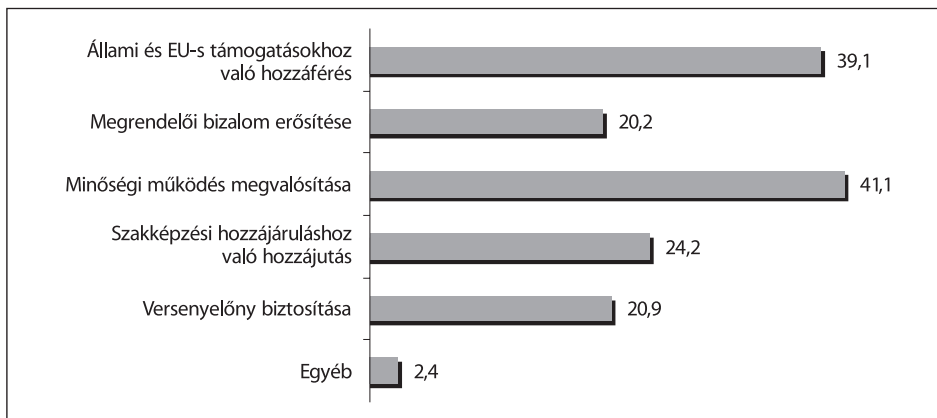
irányítási rendszert is működtet, azaz a „FAT”-os minőségirányítási rendszer mellett ISO-t is működtet. Ennek az az oka, hogy azoktól a felnőttképzési intézményektől, amelyek nagyvállalatok, külföldi tulajdonú multinacionális cégek munkatársai részére végeznek képzéseket, a megrendelő elvárja a nemzetközi szabványnak megfelelő minőségirányítási rendszer működtetését.

48. kérdés: Milyen célból kérték az intézményi akkreditációt?

A fejezet második kérdése arra vonatkozott, hogy az intézmények milyen célból kérték az intézményakkreditációt. Az intézményeket arra kértük, hogy az általuk két legfontosabbnak tartott választ jelöljék meg.

A kutatásban részt vett 297 intézmény összesen 439 választ adott a 48. kérdésre. A 90. ábra azt mutatja, hogy a válaszadó intézmények közül kiemelkedően sokan, 41,1% (122 db) jelölte meg válaszként a minőségi működés megvalósítását. Szintén sok intézmény, 39,1% (116 db) kérte az intézményakkreditációt az állami és az EU-s támogatásokhoz való hozzáférés céljából. Az ábrán látható, hogy a megrendelői bizalom (60 db), a szakképzési hozzájáruláshoz való hozzájárulás (72 db) és az akkreditáció nyújtotta versenyelőny biztosítása (62 db) válaszkategóriákat is közel hasonló százalékban választották.

90. ábra
Az intézményi akkreditáció célja (%)

Fontos megemlíteni, hogy kérdőívünk lekérdezésekor a szakképzési hozzájárulás törvényben meghatározott része a saját munkavállaló képzésére is elszámolható volt. A jogszabály közben megváltozott. A 2012. január elsejével hatályba lépő, a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról szóló 2011. évi CLV. törvény értelmében már nem használható fel a szakképzési hozzájárulás saját munkavállaló képzésére.

A válaszadó intézmények a megadott válaszlehetőségeken kívül egyéb szempontokat is figyelembe vettek, amikor az intézményakkreditáció mellett döntöttek. Ezek a következők voltak: a négyéves akkreditáció lejáta, a jogszabályi követelményeknek való megfelelés, a FAT, illetve a MAB előírásainak való megfelelés, államilag elismert felsőoktatási intézmény részeként működik az intézet, valamint az intézmény tevékenységeinek bővítése.

32. táblázat
Az intézményakkreditáció célja jogi forma szerinti bontásban (db)

	Egyház	Gazdasági társaság	Költségvetési intézmények	Nonprofit szervezet	Egyéb	Összesen
Állami és EU-s támogatásokhoz való hozzáférés	1	54	28	31	2	116
Megrendelői bizalom erősítése	0	33	14	10	3	60
Minőségi működés	1	50	30	36	5	122
Szakképzési hozzájáruláshoz való hozzájárulás	1	55	7	9	0	72
Versenyelőny biztosítása	1	37	12	12	0	62
Egyéb	1	2	3	0	0	7
Összesen	5	231	94	99	10	439

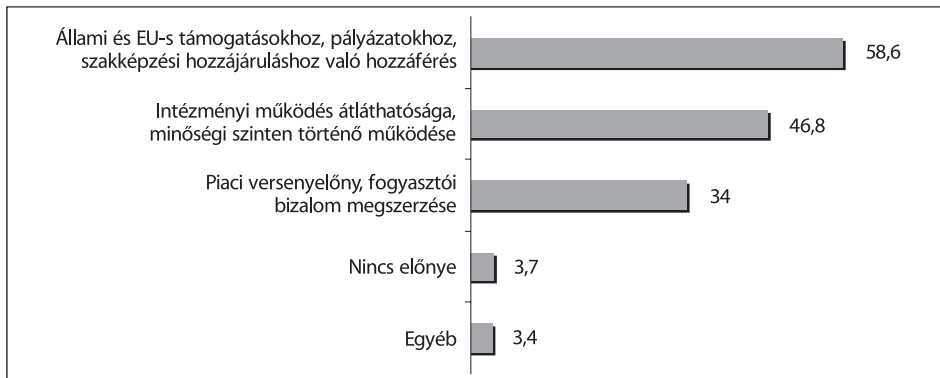
Amennyiben alaposabban szemrevételezzük a 32. táblázat adatait, úgy láthatjuk, hogy az intézmények a legtöbb esetben a minőségi működés megvalósítását jelölték meg az intézményakkreditáció céljául. Ha az adatokat jogi forma szerint elemezzük, akkor észrevehetjük, hogy míg a költségvetési és a nonprofit szervezetek ezt a célt tartják a legfontosabbnak, addig a gazdasági társaságok esetében ez a cél csak a harmadik helyen szerepel, megelőzi azt a támogatásokhoz, illetve a szakképzési hozzájáruláshoz való hozzáférés lehetősége. Az adatok közül kitűnik, hogy azon intézményeknek – melyek a szakképzési hozzájáruláshoz való hozzájárulás miatt akkreditáltatták magukat – 76 %-a gazdasági társaságként működik.

49. kérdés? Mit tart az intézményakkreditáció legnagyobb előnyének?

A kérdőív következő kérdése arra vonatkozott, hogy a kutatásban szereplő intézmények, miben látják az intézményakkreditáció legnagyobb előnyét. Az intézményeket arra kértük, hogy az általuk két legjellemzőbbet jelöljék a válaszlehetőségek közül.

A 91. ábra adatai szerint a megkérdezett 297 intézmény 439 választ adott a kérdésre. Az ábráról leolvasható, hogy a válaszadók 58,6% (174 db) az intézményakkreditáció legnagyobb előnyének az állami és az EU-s támogatásokhoz való hozzáférést tartja. Csak néhány százalékkal marad le ettől az átláthatóság, a minőségi szinten történő működés, amit az intézmények 46,8%-a (139 db) adott meg válaszul. A mintában szereplő képzők 3,4%-a egyéb válaszként adta meg az ÁFA-mentesség előnyét és a rugalmasságot, a munkaerőpiaci igényekhez való gyors alkalmazkodást. Érdekes, hogy míg az intézmények többsége a minőségi működés megvalósítása céljából akkreditáltatta magát, addig az intézményakkreditáció legfőbb előnyének az EU-s támogatásokhoz, pályázatokhoz való hozzáférést tartják.

91. ábra
Az intézményakkreditáció legnagyobb előnyei (%)

33. táblázat
Az intézményakkreditáció legnagyobb előnyei jogi forma szerinti bontásban (db)

	Egyház	Gazdasági társaság	Költségvetési intézmények	Nonprofit szervezet	Egyéb	Összesen
Állami és EU-s támogatásokhoz, pályázatokhoz, szakképzési hozzájáruláshoz való hozzáférés	1	94	32	43	4	174
Intézményi működés átláthatósága, minőségi szinten történő működése	3	60	36	34	6	139
Piaci versenyelőny, fogyasztói bizalom megszerzése	1	57	19	22	2	101
Nincs előnye	0	7	4	0	0	11
Egyéb	0	4	4	2	0	10
Összesen	5	222	95	101	12	435

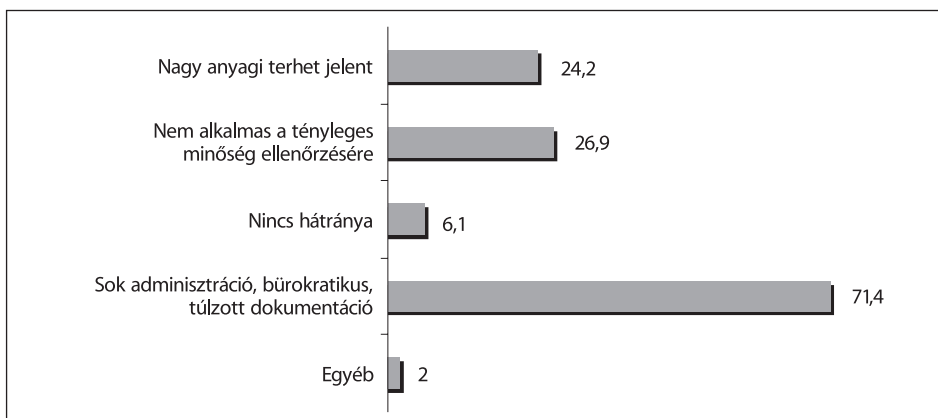
A 33. táblázat adataiból kiolvasható, hogy jogi forma szerinti bontásban az intézmények véleménye megegyezik abban, hogy mit tekintenek az intézményakkreditáció legfőbb előnyének. A két legjellemzőbb válasz az állami és EU-s támogatásokhoz, pályázatokhoz, szakképzési hozzájáruláshoz való hozzáférés és az intézményi működés átláthatósága, minőségi szinten történő működése. A gazdasági társaságok elsődleges célja a profit, a haszonszerzés, és egy felnőttképzéssel foglalkozó cég számára az intézményakkreditáció egyfajta presztízsértéket, többletet jelent, mellyel kitűnhetnek a többi akkreditációval nem rendelkező képző közül, így nem meglepő, hogy számos gazdasági társaság jelölte meg válaszként a piaci versenyelőny, fogyasztói bizalom megszerzését.

50. kérdés: Mit tart az intézményakkreditáció legnagyobb hátrányának?

A gondolatmenetet folytatva, az is érdekelt bennünket, hogy az intézmények a két legnagyobb előny mellett, mit tartanak az intézményakkreditáció legnagyobb hátrányának (két válaszlehetőség volt megjelölhető).

A mintában szereplő 297 intézmény összesen 388 választ adott az 50. kérdésre. A 92. ábra adatai azt mutatják, hogy az intézmények 71,4%-a (212 db) szerint az intézményakkreditáció legnagyobb hátránya, hogy túl sok adminisztrációval jár, túlzott dokumentációt igényel és túltól bürokratikus. A válaszadó intézmények 26,9%-a (80 db) a legnagyobb hátránynak azt tekinti, hogy az intézményakkreditáció nem alkalmas a tényleges minőség ellenőrzésére. Az intézmények 24,2%-a (72 db) említette hátrányként az intézményakkre-

92. ábra
Az intézményakkreditáció legnagyobb hátrányai (%)

34. táblázat
Az intézményakkreditáció legnagyobb hátrányai jogi forma szerinti bontásban (db)

	Egyház	Gazdasági társaság	Költségvetési intézmények	Nonprofit szervezet	Egyéb	Össz.
Nagy anyagi terhet jelent	1	39	11	19	2	72
Nem alkalmas a tényleges minőség ellenőrzésére	1	43	16	19	1	80
Sok adminisztráció, bürokratikus, túlzott dokumentáció	3	113	47	43	6	212
Nincs hátránya	0	7	8	3	0	18
Egyéb	0	6	0	0	0	6
Összesen	5	208	82	84	9	388

ditáció nagy anyagi terheit. Mindössze az intézmények 6,1%-a (18 db) gondolja úgy, hogy nincs hátránya az intézményakkreditációnak. Hat intézmény az egyéb kategóriában nevezte meg az intézményakkreditáció legnagyobb hátrányait, ezek között a következők szerepeltek: túl merev szabályozás jellemzi az eljárást, mely nem enged teret a piaci elvárásoknak megfelelő működési folyamatoknak, így drágává és rugalmatlanná teszi a működést; a túlzott adminisztráció, amely háromnapos képzés esetén is ugyanynyi adminisztrációt igényel, mint az egyéves képzés esetén.

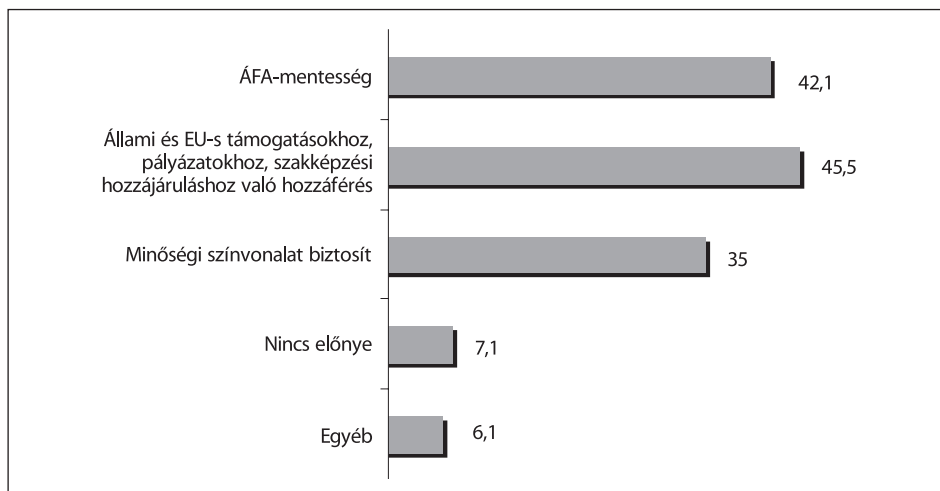
A 34. táblázat az intézményakkreditáció hátrányait szemlélteti az intézmények működési formája szerint. Arra számíthatnánk, hogy a non-profit szervezetek számára a nagy anyagi teher jelenti a legfőbb hátrányt, mivel ezek a szervezetek nem profitszerzés céljából jönnek létre és egyesületek esetén fenntartásuk finanszírozása tagdíjak befizetéséből történik. Meglepő, de számukra is a legnagyobb problémát a bürokratikusság és a túlzott dokumentáció jelenti.

51. kérdés: Mit tart a programkreditáció legnagyobb előnyének?

Kutatásunk során érdemes összevetni az intézményakkreditáció és a programakkreditáció előnyeit és hátrányait. Következő kutatási kérdésünk arra vonatkozott, hogy az intézmények mit tartanak a programkreditáció legnagyobb előnyének (két válaszlehetőség volt megjelölhető).

A mintában szereplő 297 intézmény összesen 403 választ adott a kérdésünkre. Akárcsak az intézményakkreditáció esetében, a válaszadók közel fele (135 db) az állami és EU-s támogatásokhoz, pályázatokhoz, szakképzési hozzájáruláshoz való hozzáférést tartja a programkreditáció legnagyobb előnyének. Alig 3%-kal marad le tőle az ÁFA-mentesség előnye, amit 125 intézményt jelölt meg. Az intézmények harmada a minőségi színvonal biztosítását tartotta fontosnak. A mintában szereplő intézmények 7,1%-a (21 db) szerint

93. ábra
A programkreditáció legnagyobb előnyei (%)

35. táblázat
A programkreditáció legnagyobb előnyei jogi forma szerinti bontásban (db)

	Egyház	Gazdasági társaság	Költségvetési intézmények	Non-profit szervezet	Egyéb	Össz.
ÁFA mentesség	1	74	23	25	2	125
Állami és EU-s támogatásokhoz, pályázatokhoz, szakképzési hozzájáruláshoz való hozzáférés	1	62	33	38	1	135
Minőségi színvonalat biztosít	1	41	31	26	5	104
Nincs előnye	0	13	5	2	1	21
Egyéb	2	12	2	2	0	18
Összes	5	202	94	93	9	403

pedig nem jár semmilyen előnnyel a programkreditáció. A válaszadók 6,1%-a (18 db) az egyéb kategóriában tüntette fel a rugalmasságot, a tudatos minőségfejlesztést, a visszajelzést a végzett munkáról, a nagyobb megrendelői bizalmat, illetve, hogy a saját fejlesztésű és jól bevált módszereket tartalmazó képzéseket is lehet akkreditálni (93. ábra).

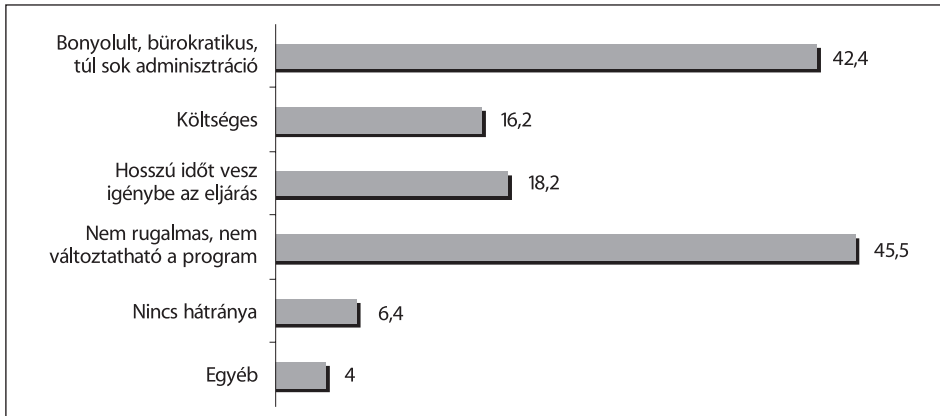
A 35. táblázat már az intézmények jogi forma szerinti megoszlásának tükrében mutatja a kérdésre adott válaszokat. A költségvetési és a nonprofit szervezetek többsége az állami és az EU-s támogatásokhoz való hozzáférést tartja a programkreditáció előnyének. Nyilvánvalóan, a nonprofit szektor számára a pályázatok, támogatások az esetek döntő többségében komoly mértékben kiegészíthetik az anyagi forrásait. A gazdasági társaságok közel fele az ÁFA-mentességet tartja a programkreditáció legfőbb előnyének.

52. kérdés: Mit tart a programkreditáció legnagyobb hátrányának?

A programkreditáció előnye mellett arra is rákérdeztünk, hogy az intézmények szerint mi a programkreditáció legnagyobb hátránya. A 297 intézmény összesen 394 választ adott.

A 94. ábra adatai szerint a válaszadók közel 50%-a (135 db) a rugalmatlanságot, a program állandóságát jelölte meg a programkreditáció hátrányaként. A válaszadók negyede (126 db) hátrányként említette a bonyolult, rendkívül bürokratikus és a túl nagy adminisztrációs terhet. Az eljárás lassúságát már csak az intézmények közel 20%-a (54 db) ítélte hátránynak, ennél is kevesebben (48 db) gondolták, hogy az eljárás legnagyobb hátránya a költsége. A válaszadók 6,4%-a (19 db) azt mondta, hogy a programkreditáció semmilyen hátránnyal nem jár. A kérdésre tizenkét intézmény a meglévő kategóriákon kívül még egyéb hátrányokat is felsorolt, melyek a következők voltak: a programkreditáció nem újítható meg; sokan összetévesztik az akkreditált képzést az OKJ-s képzéssel; az OKJ-s képzés moduljainak vizsgáját be lehet számítani egy másik képzésnél, az akkreditált képzéseknél ez nem így van; jogszabályi változások követése; nem ad országosan, mindenki által elismert képzettséget és nem növeli az elhelyezkedési esélyeket; a programmodulok külön-külön nem számítanak akkreditáltként.

94. ábra
A programkreditáció legnagyobb hátrányai (%)

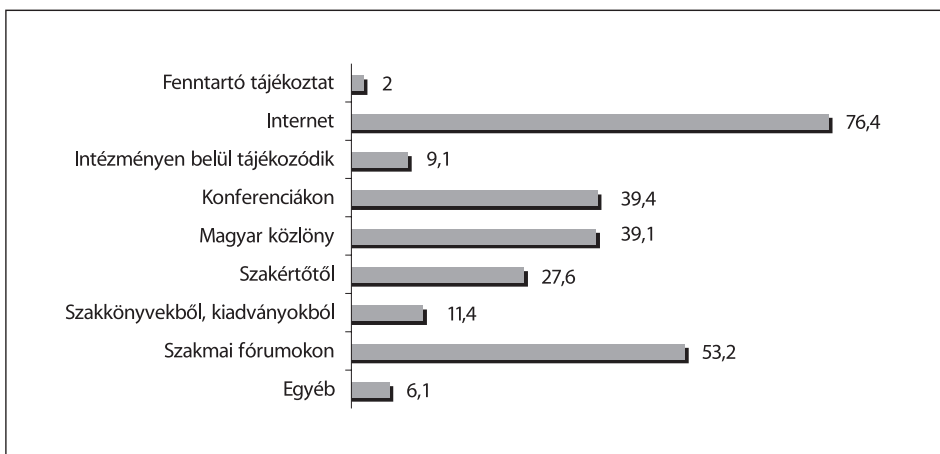

53. kérdés: Honnan értesül a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól?

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy az intézmények milyen forrásokból értesülnek a jogszabályi változásokról. A mintában részt vevő intézményeket arra kértük, hogy jelöljék meg azokat az információforrásokat – akár több kategóriát is –, ahonnan értesülnek a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól.

A 95. ábra azt mutatja, hogy a válaszadó intézmények több mint háromnegyede (227 db) az interneten keresztül értesül a jogszabályi változásokról. A válaszadók több mint fele (158 db) szakmai fórumok alkalmával szerez információt a változásokról. A mintában szereplő intézmények 39%-a (116 db) vesz részt konferencián, ahol értesül a törvényi válto-

95. ábra
Értesülési módok a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól (%)

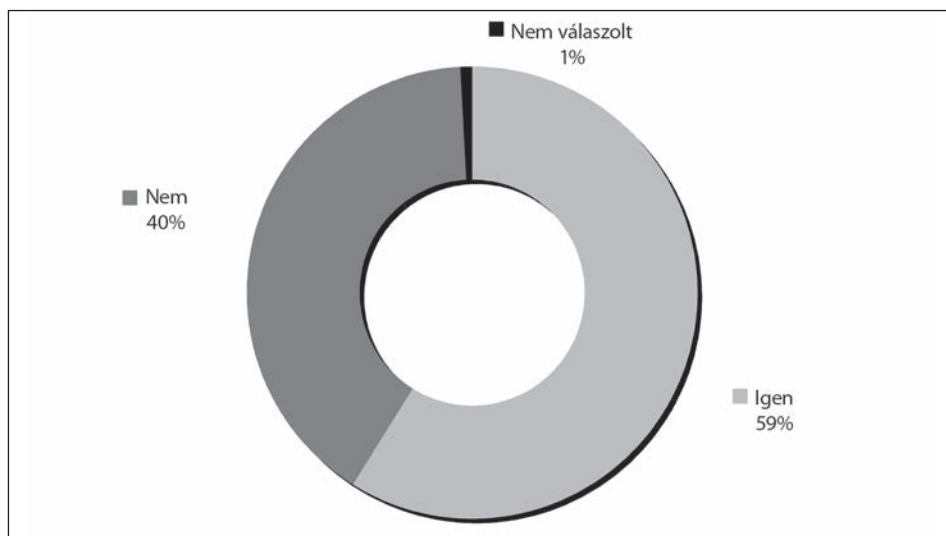

zásokról és ugyanilyen arányban használják információszerzésre a Magyar Közlönyt. Az akkreditált felnőttképzési intézmények több mint negyede (82 db) felnőttképzési szakértőtől tudja meg a változásokat. A válaszadók közel 10%-a intézményen belül tájékozódik, szintén ilyen arányban olvasnak utána a változásoknak szakkönyvekből és kiadványokból. A fenntartó tájékoztatását, mint válaszlehetőséget nagyon kevés, mindössze hat intézmény jelölte meg. Az egyéb tájékozási források alatt a különböző jogtárakat, a hírleveleket, az érdekképviseleteket, a partner- és társintézményeket értik.

54. kérdés: Okoz-e Önnek valamilyen nehézséget a jogszabályok értelmezése? Ha igen, milyen jellegű problémát jelent? Milyen segítséget vesz igénybe ezek megoldásához?

Azt is szeretnénk volna meg tudni, hogy a jogszabályok értelmezése okoz-e gondot az intézményeknek. A 297 válaszadó intézmény 59%-ának (175 db) gondot okoz a jogszabályok értelmezése, míg 40%-ának (120 db) nem okoz problémát. Erre a kérdésre a megkérdezett intézmények közül kettő nem válaszolt (96. ábra).

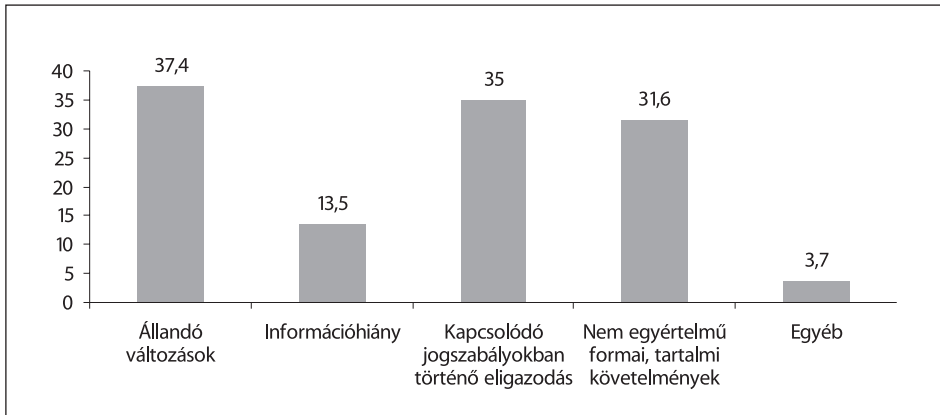
96. ábra
Okoz-e nehézséget a jogszabályok értelmezése (%)

Azonnal adódott a kérdés, hogy milyen jellegű problémát okoz a jogszabályok értelmezése. A kutatásban szereplő intézmények több válaszlehetőséget is megjelölhettek, így a 297 intézmény, összesen 423 választ adott meg.

A kutatásban részt vevő intézmények harmada jelölte meg, hogy az állandó változások (111 db) okoznak problémát számára, hasonló arányban kapott jelölést a kapcsolódó jogszabályokban történő eligazodás (104 db) és a nem egyértelmű formai, tartalmi követelmények kategória (94 db) is. Az információhiányt a válaszadó intézmények alig 15%-a (40 db) választotta. Látható, hogy a válaszadók igen nagy aránya a felmerült nehézségekkor nem az információ elérésében látja a problémát, hanem az információ feldolgozásában. Tizenegy

97. ábra
Jogszabályok értelmezésekor felmerült nehézségek jellegük szerint (%)

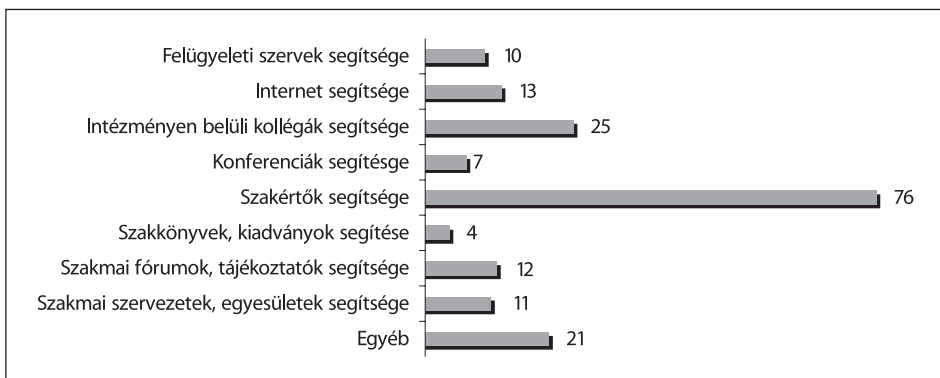

intézmény egyéb, a jogszabályok értelmezésekor felmerülő nehézséget is megjelölt. Ezek a következők: a különböző jogszabályok nem koherensek; ellentmondások tapasztalhatók az alkalmazásban; az adatszolgáltatási kötelezettségnek nem lehet eleget tenni (nincs felület); a kapcsolódó, érdekelt felek megkeresésének és a szervezett szakmai egyeztetések hiánya; a járművezetés területén nincs összhang az autósiskolai 24/2005 GKM-rendelet és a 2001. évi CI. törvény között (97. ábra).

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a felmerült problémákat hogyan orvosolják az intézmények. Ezért nyitott kérdésben kérdeztük őket, hogy ha nehézség lép fel, akkor milyen segítség igénybevételével oldják meg azt.

Ezt a kérdést a 297 intézményből már csak 179 válaszolta meg. A 98. ábrából jól kitűnik, hogy a 179 válaszadó intézmény 40%-a (76 intézmény) szakértőt keres fel, hogy orvosolja a problémáját. A válaszadók közül huszonötön az intézményen belüli kollégák segítségét kéri. Ha tovább vizsgáljuk az ábránkat, láthatjuk, hogy nagyon hasonló számban keresik

98. ábra
Felmerült nehézségek megoldásához igénybe vett segítség (db)

fel nehézség esetén a felügyeleti szerveket, az internetet, a konferenciákat, a szakkönyveket, kiadványokat, a szakmai fórumokat, tájékoztatókat és a szakmai szervezeteket, egyesületeket. Az egyéb megoldási lehetőségeket felsoroló (21) képző intézmények közül a legtöbben jogással veszik fel a kapcsolatot, tapasztalt szakemberektől informálódnak, az illetékes hivatalok segítségét kérik, illetve az NSZFI-ben dolgozó szakembereket keresik fel.

A nehézségek kiküszöbölése érdekében a képzők több, mint 40%-a a témában kompetens szakértők segítségét kéri.

36. táblázat

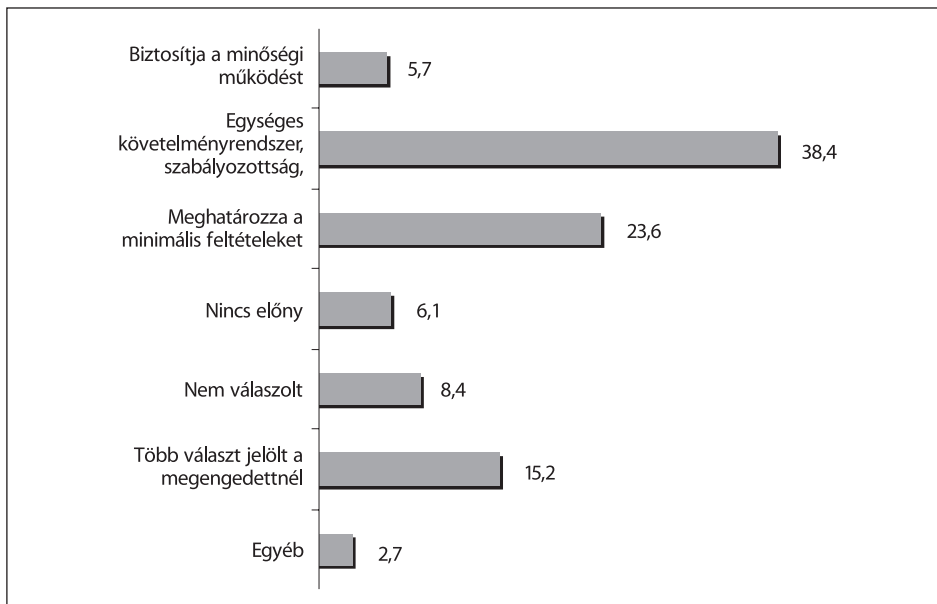
Felmerült nehézségek megoldásához igénybe vett segítség jogi forma szerinti bontásban (db)

	Egyház	Gazdasági társaság	Költségvetési intézmények	Nonprofit szervezet	Egyéb	Össz.
Felügyeleti szervek segítsége	1	5	2	2	0	10
Intézményen belüli kollégák segítsége	1	11	8	5	0	25
Internet segítsége	0	8	0	5	0	13
Konferenciák segítsége	0	5	2	0	0	7
Szakértők segítsége	2	46	14	14	0	76
Szakkönyvek, kiadványok segítése	0	1	0	3	0	4
Szakmai fórumok, tájékoztatók segítsége	0	7	4	1	0	12
Szakmai szervezetek, egyesületek segítsége	0	7	2	1	1	11
Egyéb	0	15	2	3	1	21
Összesen	4	105	34	34	2	179

55. kérdés: Véleménye szerint mi jelenti a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás előnyét?

A törvényi szabályozás kapcsán azt is megkérdeztük, hogy az intézmények miben látják a törvényi szabályozás előnyeit és hátrányait. A mintában szereplő 297 intézményt arra kértük, hogy az általuk legjellemzőbbnek tartott válaszlehetőséget jelöljék. A 99. ábrán láthatjuk, hogy a legtöbb intézmény (114 db) az egységes követelményrendszert, a szabályozottságot, az átláthatóságot tartja a felnőttképzésre vonatkozó szabályozások előnyének. Kicsit kevesebb, hetven intézmény jelölte meg előnyként a minimális feltételek meghatározását. Ennél is kevesebben, mindössze tizenheten tartják előnynek a minőségi működés biztosítását. Közel ugyanennyien azt nyilatkozták, hogy nincs előnye a törvényi szabályozásnak. A nyolc egyéb választ adó intézmény válaszaik között megtalálható volt, a modulrendszer

99. ábra
Felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás előnyei

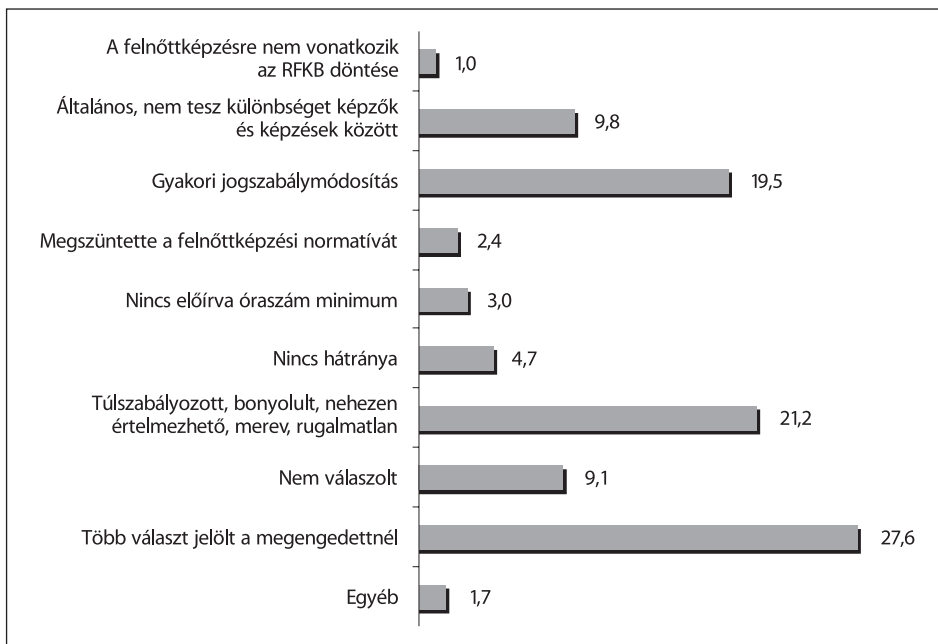

bevezetése (de itt is van fenntartás), a kiszámítható jövő, és hogy az egész életen át tartó tanulás nem csak a gyerekkorra korlátozódik, hanem folytatódnia kell a felnőttkorban is. Meglepő, hogy a kutatásban szereplő intézmények közül huszonötön nem válaszoltak a kérdésre, negyvenötön pedig több választ jelöltek meg a megengedettnél. A több választ megadó intézmények háromnegyede az egységes követelményrendszert, szabályozottságot, átláthatóságot jelölte meg válaszként. A több választ adó intézmények kb. fele választotta a minimális feltételek meghatározását, harmaduk pedig a minőségi működés biztosítását jelölte meg.

56. kérdés: Véleménye szerint mi jelenti a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás hátrányát?

Szerettük volna megtudni, hogy a képző mit tartanak a felnőttképzésre vonatkozó jogszabályok legfőbb hátrányának. A legtöbb képző (63 db) a legnagyobb hátrálynak a túlszabályozott, bonyolult, nehezen értelmezhető, merev, rugalmatlan rendszert tartja. Az intézmények 20%-a (58 db) mondja azt, hogy számára a legnagyobb hátrányt a gyakori jogszabály módosítás jelenti. Huszonkilenc intézménynek gondot okoz, hogy a felnőttképzésre vonatkozó jogszabályok túl általánosak és nem tesznek különbséget a képzők, illetve a képzések között. A többi válasz lehetőséget már jóval kevesebben választották. Az egyéb válaszok között olvasható, hogy a jogszabályok későn jutnak el az érintettekhez, esetenként még az is előfordul, hogy a hivatalos oldalak is későn frissülnek. Továbbá a válaszok között az is megtalálható, hogy a felnőttképzés „többszázad”, azaz a szabályozás több minisztérium alá tartozik. Figyelemre méltó, hogy a képzők 9%-a (27 db) nem válaszolt a kérdésre, 28%-a (82 db) pedig több választ adott meg a megengedettnél. A több

100. ábra
Felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás hátrányai (%)

választ adó intézmények több mint 60%-a a jogszabályok gyakori módosítását és a túlszabályozott, bonyolult, nehezen értelmezhető, merev, rugalmatlan rendszert nevezte meg hátránnyként (100. ábra).

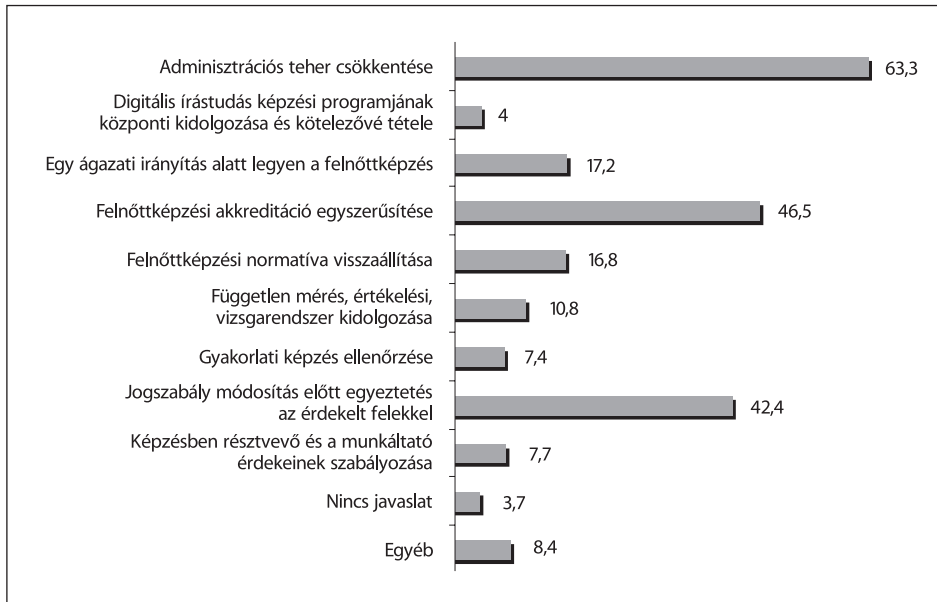
A válaszok alapján megállapítható, hogy az intézmények a törvényi szabályozás hátrányaként a túlszabályozott, bonyolult, nehezen értelmezhető rendszert tartják számon. Feltehető, hogy a megkérdezett intézmények harmada (nyolcvankét intézmény) több hátrányt is felsorolt. Ezen eredmények tükrében átgondolásra érdemes a felnőttképzési törvény szabályozási rendszerének átalakítása az érdekelt felek bevonásával együtt.

56. a. kérdés Ön milyen konkrét módosításokat javasol a felnőttképzési tevékenység törvényi szabályozására?

A kérdésekre adott válaszokból adódott a következő kérdés. Kíváncsiak voltunk, hogy az intézmények milyen konkrét módosításokat javasolnak a felnőttképzési tevékenység törvényi szabályozásával kapcsolatban. A válaszadók több lehetőséget is választhattak, így a 297 intézmény ennél a kérdésnél adta meg a legtöbb választ, összesen 678 javaslatot fogalmaztak meg. Már a válaszadási intenzitásból is látszik, hogy egy igen érzékeny pontját érintettük a témának. Továbbá ebből az is kitűnik, hogy az akkreditált intézményeknek van mondanivalója, véleménye, javaslata a törvényi szabályozással kapcsolatban, így érdemes lehet őket is meghallgatni, bevonni a jogalkotás folyamatába.

A kutatásban szereplő intézmények több mint fele (188 db) gondolja úgy, hogy az adminisztrációs terhet kellene csökkenteni. A válaszadók több mint 40%-a (138 db) véle-

101. ábra
A felnőttképzési tevékenység törvényi szabályozásával kapcsolatos konkrét javaslatok (%)

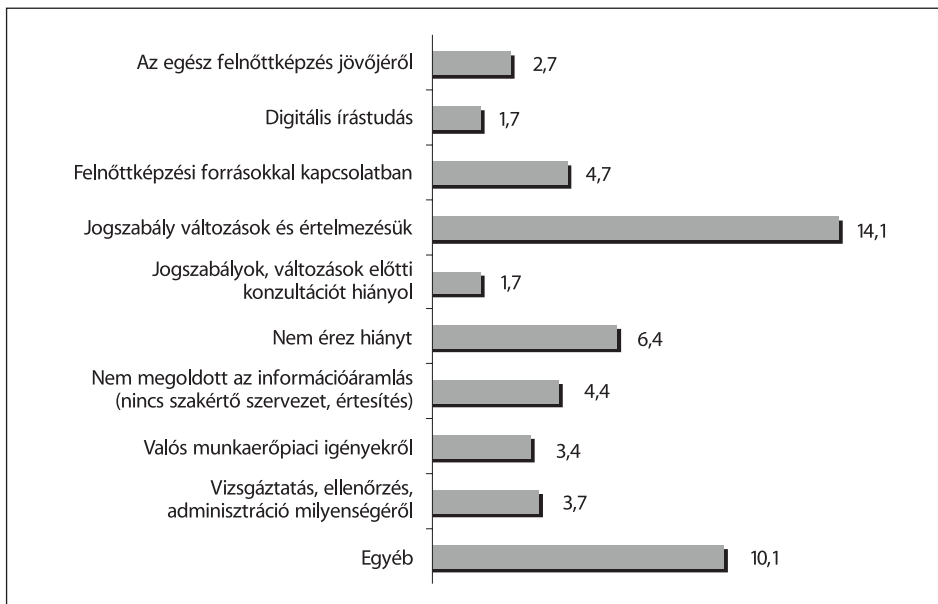
kedik úgy, hogy a felnőttképzési akkreditációt egyszerűsíteni kellene, illetve ugyanilyen arányban (126 db) javasolták, hogy a jogszabály módosítás előtt egyeztetésre lenne szükség az érintett felekkel. Kisebb mértékben, de a válaszok között szerepelt, hogy a felnőttképzés egy ágazati irányítás alatt legyen, és hogy a felnőttképzési normatíva visszaállítása történjen meg (101. ábra). A többi válaszkategória már sokkal kisebb arányban jelent meg. Az egyéb válasz kategóriák között a képzők a legtöbbször a minimum óraszám meghatározását javasolták, valamint a szigorúbb ellenőrzést (a képzési programok megléte és a nyilvántartási számok feltüntetése terén). Javaslatként jelent még meg a jogszabályok és a jogszabályok közötti hivatkozások szűkítése, a nagy felnőttképző intézmények és az 1-2 fővel dolgozó intézmények megkülönböztetése (az apparátus nagyságához kellene igazítani az elvárásokat), hogy a felnőttképzőkre is legyen kötelező az utánkövetés intézménye illetve, hogy épüljön ki a kamarai vizsgabiztosi rendszer a felnőttképzésben.

57. kérdés: Kérjük, írja le, hogy Ön, mely terület(ek)en érzi a legnagyobb információhiányt a felnőttképzés területét illetően?

Az utolsó előtti kérdés az információforrásokra vonatkozott. Nyitott kérdés keretében azt is megkérdeztük az intézményektől, hogy mely területen vagy területeken tapasztalják a legnagyobb információhiányt. Az intézmények több választ is megadhattak. A válaszokat tartalomelemzéssel kategorizáltuk.

A 102. ábra alapján a legtöbben (negyvenketten) úgy gondolják, hogy a legnagyobb információhiány a jogszabály változások és értelmezésük terén tapasztalható. Hasonló szá-

102. ábra
A legnagyobb információhiány területei a felnőttképzés területein (%)

zalékban jelölték meg válaszként az egész felnőttképzés jövőjét, a felnőttképzési források területét, az információáramlást (nincs szakértő szervezet), a valós munkaerő-piaci igényeket és a vizsgáztatás, ellenőrzés, adminisztráció területét. Közel ilyen arányban vélik úgy, hogy nincs hiányérzetük. A válaszadók közül nagyon kevesen, mindössze 2% érzik úgy, hogy a digitális írástudás és a jogszabályok, változások előtti konzultáció hiánya terén van információhiány. Az intézmények 10%-a az egyéb kategóriában említette a különböző minisztériumok közötti összhang hiányát, illetve úgy gondolják, hogy a felnőttképzés és az egyéb képzési területek szabályozásának összehangolása terén is információhiány tapasztalható. A leggyakoribb válaszok között szerepelt még, hogy hiányolják a képzők az elektronikus úton történő folyamatos tájékoztatást a jogszabályi változásokról és a pályakövetés rendszerének kidolgozását, amely jelen pillanatban nem megoldott.

58. kérdés: Ön be tudja-e építeni a digitális írástudásra vonatkozó szabályozást a törvényben meghatározott módon? Ha igen, hogyan?

A kutatás utolsó kérdése a digitális írástudásra vonatkozott. Elsőként azt kérdeztük, hogy a képző intézmények be tudják-e építeni a digitális írástudást a képzéseikbe, ahogyan azt a törvény meghatározza.

A 2001. évi CI. törvény 20/A §-a alapján a felnőttképzőknek biztosítaniuk kellett a digitális írástudás megszervezését, amennyiben a képző államilag támogatott forrásból 240 órát meghaladó időtartamú képzést szervezett. A digitális írástudás két modul keretében, az Európai Számítógéphasználati Jogosítvány „Internet és Kommunikáció” és „Operációs rendszerek” volt elsajátítható. A 2010. január 1-el hatályba lépett rendelkezés 2010 áprilisában módosult. A módosítás értelmében a képzésben részt vevő felnőtt mentesült a kötelezően oktatott digitális írástudás modulok elsajátítása és vizsgálja alól, amennyiben alap- vagy mesterképzési szakon megszerzett végzettséget tanúsító oklevéllel, vagy a 13/2010. (IV.22.) SZMM-rendelet 1. és 2. mellékletében megjelenő valamely OKJ szakképesítéssel, vagy ECDL, START, ECDL START, ECDL Select, ECDL Select START megszerzését tanúsító bizonyítvánnyal, vagy közép vagy emelt szintű érettségi bizonyítvánnyal (a 13/2010. (IV.22.) SZMM-rendeletben írt valamelyik tárgyból vizsgát tett), vagy a képző intézmény által kiadott igazolással rendelkezett, hogy a meghatározott képzési részek elvégzésével rendelkezik. Ezt a szabályozást a 2011. évi CV. törvény 129. § (2) bekezdés c) pontja hatályon kívül helyezte. Ez azt jelenti, hogy a 2011. július 27. után indított képzések esetében már nem kell beépíteni a képzési programokba a digitális írástudás modult.

Erre a kérdésre a megkérdezett 297 intézmény 43%-a (129 db) válaszolta, hogy be tudja építeni a digitális írástudást a képzésébe. A megkérdezettek 26%-a (78 db) mondta, hogy nem képes beépíteni a képzésébe. Huszonkilenc intézmény nem válaszolt a feltett kérdésre. Az intézmények 21%-a (61 db) nem is értesült még róla, ami megdöbbentő, mert a 2001. évi CI. törvényben is szerepel, illetve külön SZMM-rendelet szabályozza a meglétét (103. ábra).

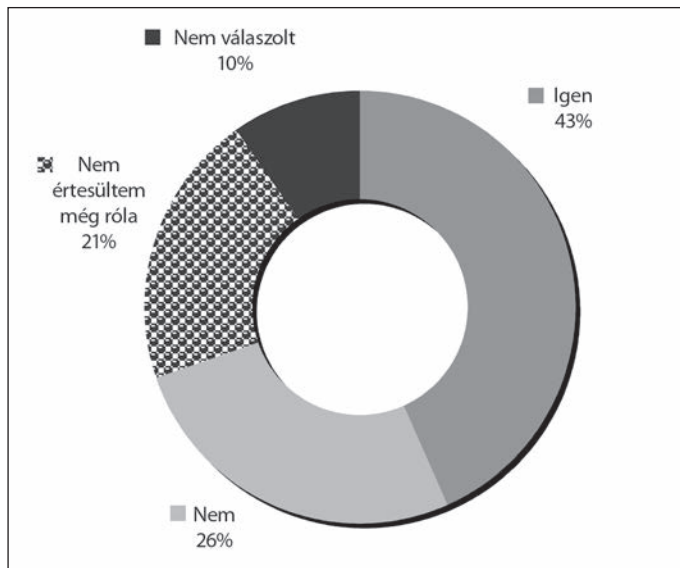
Rögtön adódott a következő nyitott kérdésünk, ha a képzők be tudják építeni a képzéseikbe a digitális írástudást, akkor azt hogyan teszik meg.

Erre a kérdésre 151 válasz érkezett. A legtöbben (28 db) úgy oldják meg, hogy külön kidolgoztak egy képzési modult, programrészt vagy tananyagot. A válaszadó képzők 6,4%-a (19 db) beépíti a képzési programjába, ugyanennyien (19 db) biztosítják a megfelelő feltételeket (géppark, szakember) és ugyancsak ilyen arányban (19 db) óraszám-bővítéssel oldják meg a kérdést. Az intézmények közel 5%-a írta, hogy nem jelentett változást, mert eddig is tartalmazták a képzési programok, illetve ugyancsak ennyien válaszolták azt, hogy nincs rá szükség, mert más módon oldják meg, mint például az óraszámokat csökkentik vagy felmentést adnak (104. ábra).

A válaszadók igen kis százaléka írta, hogy az előírt módon a jogszabálynak megfelelően teljesíti a digitális írástudás beépítését, illetve ugyanilyen számban írták, hogy értelmetlennek tartják a bevezetést. A válaszadók 7%-a (huszonegy intézmény) egyéb módon oldja meg a digitális írástudás beépítését. Az egyéb kategóriában szerepelt többek közt, hogy az intézmény ECDL-vizsgaközpont, így könnyedén meg tud felelni a szabályoknak, valamint volt képző, aki a szakmai képzésre fordított órák számát csökkenti, hogy eleget tudjon tenni a törvényi szabályozásnak. A válaszok között szerepelt az is, hogy, csak papíron oldják meg, illetve „Igazából a tanítványok mentesülnek alóla”; továbbá a megfelelő infrastruktúra ugyan a képző rendelkezésére áll, de az óraszámok megállapításánál megpróbálják elkerülni a szükségességét.

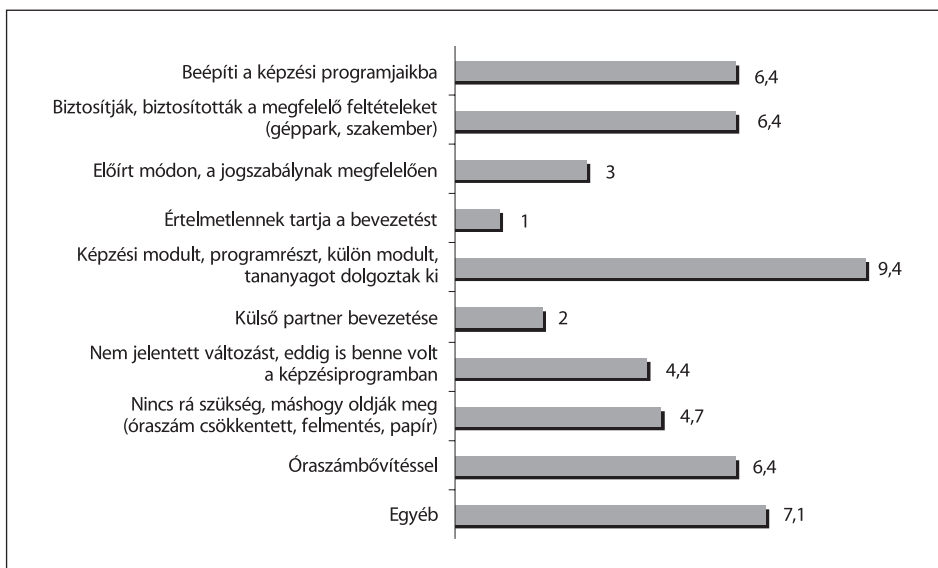
103. ábra

A digitális írástudás beépítésének megvalósulása a törvényben meghatározott módon (%)

104. ábra

A digitális írástudás beépítésének módjai (%)

3. A KUTATÁS LEGFONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI

A felnőttképzési rendszer diverzifikáltsága sokrétű és sokszínű megközelítési módot kínál a kutató számára. Jelen kutatásunk a felnőttképzési rendszer működtetésében alapvető szerepet játszó akkreditált felnőttképzési intézmények működési jellemzőit vizsgálta. Kutatásunk során igyekeztünk az intézmények működési területeinek legszélesebb skáláját feltárni. Az empirikus kutatás objektív értékmérő, amelynek eredményei objektív helyzetképet adnak a vizsgált rendszer működéséről és nagyon fontosak a felnőttképzés gyakorlatának szakmai megalapozásához, valamint a rendszer hatékonyságának további fejlesztéséhez. A kutatás során számos olyan fontos információt nyerhetünk, amelyek más módon nem válnak explicitté. A kutatás egyfajta visszacsatolási folyamat, amely alapján képet kaphatunk a felnőttképzési rendszer valós működéséről, igazolja a szakma eredményeit, feltárja a működés hiányosságait és lehetővé teszi a változások követését és figyélését. A kutatási eredmények tükröt tartanak elénk. Országos kutatásunkkal ennek a tükörnek a felállítását tűztük ki célul. A tükörben látott kép alapján pedig mindenki levonhatja a saját maga számára érvényes és hasznosítható következtetéseket.

Bár kutatásunk nem reprezentatív, mintánk nagy elemszámú, kérdőívünk jól mérte a felnőttképzési aktivitást és tevékenységet. A ténylegesen működő 1403 akkreditált intézmény, illetve az OSAP-ba adatokat szolgáltató 1389 intézmény 21%-áról (297 intézmény) gyűjtöttünk információkat. Ha összehasonlítjuk az OSAP adatait és a saját kutatásunk adatait a 2010-ben indított tanfolyamok és az azokon résztvevő felnőttek tekintetében, akkor azt látjuk, hogy a 2010-ben indított összes képzés 23%-áról és a képzésben résztvevő felnőttek 28%-áról kaptunk adatokat kutatásunk során. Ez mindenképpen olyan minta nagyság, amely megbízhatóvá teszi adatainkat és lehetőséget ad általánosítások megfogalmazására.

Kutatási eredményeink alapján az alábbiakban foglaljuk össze kutatásunk egyes részfejezeteinek legfontosabb megállapításait. A kapott eredmények mindenképpen hasznosíthatóak és megalapozhatják az oktatáspolitikai döntéshozatalt. Az elkészült elemzések, kutatási eredmények a felnőttképzés fejlesztésével foglalkozó szakemberek, oktatáspolitikai döntéshozók és intézményvezetők számára, illetve nem utolsósorban a munkaerőpiac szereplői számára is hasznos információkkal tudnak szolgálni.

I. Az intézmények általános adatai

- A nyilvántartási és statisztikai adatszolgáltatási rendszer hiányosságai miatt nincsenek megbízható adataink a Magyarországon működő felnőttképzési intézmények és az általuk indított képzéseken résztvevők számát illetően. Az NSZFI FAT adatbázisában 2011 márciusában 1488 akkreditált felnőttképzési intézmény szerepelt. Kutatásunk során

megállapítottuk, hogy 58 intézmény semmilyen – az adatbázisban szereplő – címen nem érhető el. További 27 intézmény jelzett vissza, hogy már nem folytat felnőttképzési tevékenységet. Így a kutatás időpontjában legfeljebb 1403 működő akkreditált intézményről beszélhetünk. Az OSAP adatbázisába azonban csak 1389 intézmény szolgáltatott adatot 2010-ben. Tovább árnyalja a képet, hogy a felnőttképzési intézmények nyilvántartásában 9920 intézmény szerepelt a vizsgált időszakban.

- Az akkreditált felnőttképzési intézmények földrajzi eloszlása főváros centrikusságot mutat, mivel az intézmények 41,1%-a (612 intézmény) Budapesten található. Ezt követi 13,2%-kal (197 intézmény) második helyen az észak-alföldi régió, majd 8,4%-kal (125 intézmény) Észak-Magyarország és utána vele közel azonos arányban a többi régió.
- A válaszadó intézmények között egyenlő arányban (30%-30%) oszlanak meg azok az intézmények, amelyek tizenhat évnél régebben végeznek felnőttképzési tevékenységet és azok, amelyek az utóbbi öt évben kezdték el a felnőttképzési tevékenység folytatását. Ez azt jelzi, hogy még az utóbbi években is jó üzletnek számít a felnőttképzés, és ne hagyjuk figyelmen kívül azt sem, hogy az elmúlt néhány évben nagyon jelentős európai uniós források nyíltak meg különböző felnőttképzési tevékenységek, programok támogatására!
- A felnőttképzési tevékenységet folytató intézményeknek valamivel több mint a fele gazdasági társaság és közel azonos arányban vannak jelen a felnőttképzési piacon a költségvetési intézmények és non-profit szervezetek. Gazdálkodási forma szerint a mintánkban szereplő intézmények teljes mértékben reprezentálják az országos eloszlást.
- A válaszadó intézmények 79%-a más tevékenységet is végez a felnőttképzésen kívül. A legtöbb tisztaprofilú intézmény (37%) a gazdasági társaságok között van.

II. Az intézmények működési adatai

- Az OSAP-adatok költségviselő aktorok szerinti vizsgálata azt mutatja, hogy – az állami források alacsony szintje mellett – a felnőttképzésben résztvevők felének (2009-ben 54%-ának, 2010-ben 46%-ának) a munkáltatója fizeti a képzés költségeit, a második legnagyobb finanszírozó pedig maga az egyén. Saját kutatási eredményeink is alátámasztják, hogy elsősorban a munkáltatók által fizetett részvételi díjak, s másodsorban a résztvevők által fizetett részvételi díjak alkotják az intézmények legfőbb bevételi forrását. Ez a kérdés különösen elgondolkodtató abban az összefüggésben, hogy 2012. január 1-től megszűnt a szakképzési hozzájárulás saját dolgozók képzésére felhasználható része. Egy év múlva érdemes megvizsgálni, hogy az új szabályozás milyen hatással volt a felnőttképzési piacra.
- A válaszadó intézmények 46%-ának volt a megkérdezést megelőző két évben elnyert európai uniós pályázata. A pályázatok elsősorban oktatási–képzési programok megszervezésére, lebonyolítására irányultak.
- A válaszadó intézmények mindössze 15%-ában rendelkezik a felnőttképzésért felelős személy andragógiai vagy más felnőttképzéshez kapcsolódó szakmai végzettséggel.
- A megkérdezett intézmények 70%-a 1–10 fő között foglalkoztat főfoglalkozású munkatársakat. A képző intézmények főállású munkatársakat jellemzően adminisztratív munkakörben, valamint vezetői pozícióban alkalmaznak. A vizsgált intézményekben dolgozó adminisztratív (oktatásszervező) munkatársak többségének valamilyen felső-

fokú végzettsége van és csak csekély számban rendelkeznek andragógiai, oktatásszervezői vagy pedagógiai végzettséggel. Hasonló a helyzet a felnőttoktatók tekintetében is, akik körében nem, vagy csak részben jelenik meg andragógiai végzettség vagy tudatos elméleti és módszertani műveltség.

- A válaszadó intézmények 41,5 %-a (122 intézmény) bérli a képzési helyszínt, 39,1%-a (115 intézmény) saját tulajdonú képzési helyszínnel, valamint 13,6%-uk (40 intézmény) saját tulajdonú és bérelt állandó képzési helyszínnel is rendelkezik. Az intézmények 5,8%-a (17 intézmény) viszont nem rendelkezik állandó képzési helyszínnel.
- Az intézmények 80%-a költött az elmúlt két évben tárgyi eszközök beruházására. A legtöbb intézmény (34%) 1 millió Ft felett vásárolt eszközöket, ezzel jellemzően az elméleti oktatás és a gyakorlati képzés tárgyi eszközeinek fejlesztését segítették. Az intézmények döntően (70%-ban) saját költségből finanszírozták az eszközfejlesztést.

III. Az intézmények képzési adatai

- A vizsgált intézmények 39%-a csak szakmai képzések szervezésével foglalkozik. A felnőttképzési intézmények képzési kínálata meglehetősen homogén, az intézmények zöme az informatika és oktatás szakmacsoportba tartozó képzéseket, illetve nyelvi képzéseket indít.
- Az OSAP adatai és a saját kutatási eredményeink is azt mutatják, hogy a képző intézmények legnagyobb számban nem OKJ-s szakmai (tovább)képzéseket szerveznek.
- Az intézmények 56%-ában a 2010-ben indított képzések száma egy és húsz között volt. Összességében a gazdasági társaságok jóval több képzést indítottak, mint a költségvetési, illetve a nonprofitszférába tartozó intézmények.
- A felnőttképzési intézmények elsősorban az érettségizettek részére kínálják programjaikat (158 intézmény). Körülbelül ugyanannyi intézmény tekinti célcsoportjának az alapfokú iskolai végzettséggel (118 intézmény) és a felsőfokú iskolai végzettséggel (diplomával) rendelkezőket (119 intézmény). A hátrányos helyzetű célcsoportokra (megváltozott munkaképességű személyekre, romákra, GYES-en, GYED-en lévőkre, fogyatékkal élőkre, büntetőeljárásban terheltekre) kevésbé fókuszálnak az akkreditált intézmények. Fontos lenne, hogy ezen csoportok képzésbe történő bevonása által növekedjen a hátrányos helyzetűek társadalmi, munkaerő-piaci integrációjának esélye.
- 2010-ben a kutatásba vont intézmények 13 078 tanfolyamot indítottak (az országos adat 23%-a), amelyen 183 228 felnőtt vett részt (az országos adat 28%-a). A résztvevők több mint fele (103 557 fő) a válaszadó intézmények által szervezett nem OKJ-s szakmai képzésen vett részt, ez összhangban van az OSAP adataival. A résztvevők ötöde (38 038 fő) általános képzésen tanult, a résztvevők 15%-a (27081 fő) OKJ-s képzésre, 8%-a (14 552 fő) nyelvi képzésre iratkozott be.
- A résztvevői létszám 2010-ben 2009-hez képest intézményenként eltérően alakult. A felnőttképzési programokra jelentkezők létszáma a válaszadó intézmények egyik harmadánál (99 intézmény) csökkent (elsősorban a dél-alföldi intézményeknél), a másik harmadánál (101 intézmény) nőtt (elsősorban az észak-alföldi intézményeknél). A csökkenést az intézményvezetők többsége a gazdasági válság hatásának, a vállalatok és az emberek anyagi helyzetében bekövetkezett romlásának, a fizetőképes (önérő) kereslet hiányának tulajdonította. A növekedést legtöbbször a támogatott képzések megjelené-

sével, a pályázati lehetőségek kiszélesedésével magyarázták. Az intézmények 26%-ánál (77 intézmény) nem változott a tanfolyamokra beiratkozott felnőttek száma.

- Az intézmények jellemzően egy, illetve két akkreditált képzéssel rendelkeznek, amelyek jellemzően nem OKJ-s szakmai képzések.
- A felnőttképzési piacon egyszerre van jelen a kereslet- és kínálatvezéreltség. 2010-ben a képzésbe beiratkozott felnőttek többségében nem OKJ-s szakmai és nyelvi képzésekben vettek részt. Szintén a kínálatvezéreltséget támasztja alá, ha a képző intézmények képzési kínálatát vizsgáljuk meg. A legtöbb szakmai képzést informatikai és oktatási területen kínálják az intézmények, valamint nagyon jelentős az idegen nyelvi képzések aránya is. Tovább árnyalja a képet, ha a képző intézmények képzési kínálatát regionális megoszlásban is megvizsgáljuk. Ebben az esetben azt tapasztaljuk, hogy egy-egy régióban a szakmai képzések kínálata a huszonegy szakmacsoport felére sem terjed ki. Ebből a szempontból azt mondhatjuk, hogy bár a felnőttképzés esetében a rugalmas, hatékony, keresletvezérelt piac megteremtésének minden feltétele megvan, a képzési piac még mindig kínálati piac. Az egyén meglehetősen kiszolgáltatott a kínálati struktúrának és a minőségnek. Bár a képzési kínálatban és a megvalósított képzések esetében is a szakmai célú képzések dominálnak, a felnőttképzés nemcsak szakképzésből áll. Rendkívül kevés figyelem irányul az általános képzésre, az alapképességek megerősítésére, a kulcskompetenciák fejlesztésére, amelyek megalapozhatják a munkaerő-piaci képzésben való eredményes részvételt.
- Nem egyértelmű azonban a felnőttképzési piac kínálatvezéreltsége akkor, ha a képzési kínálatot alakító tényezők és a költségviselők szempontjából is megvizsgáljuk a témát. A felnőttképzési intézmények elsősorban a megbízó vállalat konkrét képzési igényeit veszik figyelembe a képzési kínálat kialakításakor. Második és harmadik helyen közel egyenlő átlaggal szerepelnek a munkaerő-piac (az adott térségben működő vállalkozások) és a jelentkezők igényei. Negyedik helyen a rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételek állnak, majd ezt követi az intézmény működőképességének fenntartása, végül pedig a rendelkezésre álló finanszírozási források. A válaszok alapján a munkaerő-piaci, vagy a szakképzési kutatási eredmények, illetve az elérhető profit maximalizálása, valamint a versenytársak tevékenysége kevésbé döntő szempont a képzési kínálat kialakítása során. A költségviselő aktorok vizsgálata azt mutatja – ahogy erre korábban már kitértünk –, hogy a felnőttképzésben résztvevők felének a munkáltatója fizeti a képzés költségeit, a második legnagyobb finanszírozó pedig maga az egyén. Mivel a legnagyobb megrendelő a munkáltató, illetve maga az egyén, a felnőttképzési piacot a keresletvezéreltség is jellemzi, hiszen a megrendelő igényei befolyásolják a kínálat alakulását és a munkáltatók által generált szükségletek és igények proaktivitásra készítetik a képző intézményeket.
- A résztvevők igényeiről elsősorban kérdőívek, személyes beszélgetések, interjúk formájában tájékozódnak a képző intézmények. A munkaerő-piaci szükségleteket illetően az intézmények rendszeres kapcsolatot tartanak a gazdálkodó szervezetekkel, a munkaügyi központtal és saját felméréseket is végeznek.
- Az intézmények képzéseiket többféle módon hirdetik. A legnépszerűbb reklámeszközként a saját honlapot, valamint a szórólapokat említették. Kevésbé használják képzéseik népszerűsítésére az ingyenes hirdető újságokat, a tájékoztató füzeteket, a rádiót, a televíziót. A tanulni vágyó felnőttek elsősorban a korábbi résztvevők ajánlásai alapján je-

lentkeznek a képzésekre. Emellett az intézmény jó hírneve, a jó marketing tevékenység, valamint a munkáltató által elvárt képzési kötelezettség sem elhanyagolható szempont.

- Az intézmények jogi formáját tekintve a gazdasági társaságok aktivitása minden tekintetben felülmúlja a költségvetési intézmények és a non-profit szervezetek képzési, forrásszerzési stratégiáját. A gazdasági társaságok indították a legtöbb képzést, ők rendelkeznek a legjobb mutatókkal a vállalati képzéseket és a pályázatokon való részvételt illetően. A költségvetési intézmények – annak ellenére, hogy ők rendelkeznek a leginkább teljes körűnek mondható tárgyi és személyi feltételekkel (pl. saját tulajdonú képzési helyszín, főállású oktatósszervezők és oktatók) – kisebb erőfeszítéseket tesznek a felnőttkori tanulási tevékenység szervezése terén. A közalkalmazotti jogviszony, a folyamatosan rendelkezésre álló feltételek elkényelmesítik a költségvetési intézmények munkatársait. A gazdasági társaságoknak kvázi „életbemaradási kérdés” a felnőttképzési tevékenység maximális működtetése. A nonprofit-szervezetek számára jelentős erőfeszítést igényel a működési feltételek megteremtése.

IV. Felnőttképzési szolgáltatások

- A felnőttképzési intézmények többsége – a jogszabályi előírás minimumának eleget téve – két felnőttképzési – jellemzően ingyenesen igénybe vehető – szolgáltatást nyújt az érdeklődők számára. A leginkább felajánlott – egyben kötelező – szolgáltatás az előzetes tudásszint felmérése, ezt követi a képzési szükséglet felmérése és képzési tanácsadás (az intézmények 61%-ánál), valamint az álláskereső tanácsadás (az intézmények 36%-ánál). Kisebbségi arányban ugyan, de lehetőség van pályaválasztási, pályaaorientációs, pályakorrekciós, illetve elhelyezkedési tanácsadással részt venni az intézményeknél. A jogi tanácsadás, a mentorálás, a mentálhigiénés, illetve rehabilitációs tanácsadás, a tutorálás, a karrier tanácsadás kevésbé szerepel a képző intézmények kínálatában.
- A felnőttképzési szolgáltatásokra eltérő kereslet mutatkozik a résztvevők részéről. A felnőttképzési intézmények 31%-ánál közel 100%-os az igénybevétel a felnőttek részéről, az intézmények 28%-ánál azonban a 10%-ot sem éri el a felnőttképzési szolgáltatások igénybevétele. Kérdés, hogy a felnőttek vajon mennyire vannak tisztában a felnőttképzési szolgáltatások mibenlétével és az intézmények mennyire reklámozzák és ajánlják fel ténylegesen a szolgáltatásokat a képzésben résztvevők számára.
- Az előzetes tudás felméréséhez a leggyakrabban használt mérőeszköz a felmérő teszt, majd a szóbeli feladatsor, harmadik helyen pedig a gyakorlati alkalmazás szerepel. A már felmért tudást a válaszadó intézmények közel fele úgy számítja be, hogy a felnőtt előzetes ismeretanyagához igazítja a tananyagot. További vizsgálat tárgya lehet ennek a gyakorlatban történő megvalósítása. Egyrészt akkreditált képzéseknél nincs lehetőség a képzési tartalom és az óraszám változtatására, másrészt ez feltételezi az egy csoporton belüli differenciált oktatást. Jellemző az óra látogatása alóli felmentés, a rövidebb képzési idő, valamint az egyéni tanulási utak kialakításának biztosítása is. Meglepően sok intézmény válaszában szerepelt a vizsga alóli felmentés, ami azonban a 20/2007. (V.21.) SZMM-rendelet alapján nem lehetséges. Ennek kapcsán és az egész kérdéskört tekintve megkérdőjelezhető a felmérést végző személyek szakmai felkészültsége. Az előzetes tudás felmérését többnyire az adminisztratív munkatársak és az oktatók végzik jellemzően andragógiai ismeretek nélkül. A felnőttek előzetes tudásának, differenciált kom-

petenciakészletének precíz felméréséhez andragógiai, mérés módszertani, esetleg pszichológiai ismeretek lennének szükségesek.

V. Esélyegyenlőség biztosítása

- Az akkreditált intézmények 48%-a fizikai akadálymentesítéssel, 31%-a díjkedvezményel, 28%-a nyilvánossággal, tájékoztatással, 25%-a pedig plusz képzési és felkészülési idővel biztosítja, hogy mindenki egyenlő eséllyel férhessen hozzá a képzésekhez és szolgáltatásokhoz. Az intézményeknek, amikor akkreditálni kívánják intézményüket vagy programjaikat, jogszabályi kötelezettségüknek eleget téve nyilatkozniuk kell arról, hogy a fogyatékossgal élők, mely csoportjának vagy csoportjainak tudják biztosítani a képzésekhez történő hozzáférést. Ezt akkor is meg kell tenniük, ha nem tekintik célcsoportjuknak a fogyatékossgal élőket.
- A képző intézmények 44%-a mozgássérülteknek, 16–18%-a hallás- és látássérültek, illetve tanulásban akadályozottak számára tudja biztosítani a képzésekhez történő egyenlő esélyű hozzáférést. Mozgássérültek számára jellemzően fizikailag akadálymentes környezetet és képzési helyszínt, a látássérültek számára elsősorban speciális taneszközöket, felolvasó programokat, a hallássérült felnőttek számára pedig több vizuális és interaktív tananyagot, jelnyelvi tolmácsot, a tanulásukban akadályozottak számára egyéni tanulást segítő módszertant biztosítanak az intézmények.
- Az intézmények 29-29%-a sorolta jövőbeni feladatai közé a fizikailag akadálymentes környezet kialakítását és a pályázatokon való részvételt. Az intézmények 22-22%-a az infokommunikációs akadálymentesítés megteremtését és a munkatársak szakirányú továbbképzését tervezi. A jövőbeli tervek döntő többségének megvalósításához az intézmények pályázati forrásokat vennének igénybe.
- Az intézmények 43%-ának képzésén vett már részt fogyatékossgal élő személy, jellemzően mozgássérült. Kifejezetten fogyatékossgal élők számára mindössze harminchét intézmény hirdet képzéseket, amelyek elsősorban informatikai képzések. Mindössze nyolc intézmény tekinti célcsoportjának a fogyatékossgal élőket. Ennek oka, hogy az e célcsoport számára szóló képzések lefolytatása speciális feltételeket igényel. Pozitív tendencia, hogy a képzők egyre inkább figyelmet fordítanak a képzők képzésére is.

VI. Jogi szabályozás

- Az akkreditált képző intézmények zöme a FAT-nak megfelelő minőségirányítási rendszert működtet. Néhány intézmény ISO-rendszerrel rendelkezik. Nagyon kevés képző intézmény működtet TQM és az EFQM minőségirányítási rendszert.
- A felnőttképzési intézmények többsége az intézményakkreditációt elsősorban a minőségi működés biztosítása, valamint az állami és az európai uniós támogatásokhoz és forrásokhoz történő hozzáférés céljából kérelmezte. Az intézmények több mint fele ezt a két legfontosabb szempontot nevezte meg az intézményakkreditáció előnyeként is. A képző intézmények egyöntetű véleménye szerint az intézményakkreditáció legnagyobb hátránya, hogy túl sok adminisztrációs teherrel jár, túlzott dokumentációt igényel, valamint rendkívül bürokratikus.
- A programakkreditáció kapcsán a legnagyobb előny szintén az állami és európai uniós forrásokhoz, valamint a szakképzési hozzájáruláshoz való hozzáférés, valamint az áfa-

mentesség biztosítása. Hátránya csakúgy, mint az intézményakkreditációnak a bonyolult és túl sok adminisztráció. További hátrányként említették az intézmények, hogy a programakkreditáció nem rugalmas, a program akkreditálása után nem változtatható, így nem lehet figyelembe venni a megrendelő igényeit.

- Az akkreditált felnőttképzési intézmények leginkább az interneten, illetve szakmai fórumokon keresztül tájékozódnak a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól. Figyelemre méltó, hogy az intézmények 27%-a szakértőktől tájékozódik a felnőttképzés területét érintő aktuális változásokról.
- Az intézmények 59%-ának gondot okoz a jogszabályok értelmezése. Leginkább az állandó változások okoznak nehézséget. További gondot jelent a kapcsolódó jogszabályokban történő eligazodás, valamint a nem egyértelmű formai és tartalmi követelményeknek való megfelelés nehézsége. Szintén figyelemre méltó, hogy ezeknek a problémáknak a megoldása céljából a válaszadó intézmények 40%-a külső felnőttképzési szakértőkhöz fordul segítségért.
- A felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás legnagyobb előnye – a válaszadó intézmények szerint – az egységes követelményrendszer, a szabályozottság és az átláthatóság, valamint az, hogy meghatározza a felnőttképzési tevékenység minimális feltételeit. Az intézmények 21%-a úgy véli, hogy meglehetősen túlszabályozott, bonyolult, nehezen értelmezhető, merev és rugalmatlan a jogszabályi rendszer. A törvény hátrányaként említették továbbá a felnőttképzést érintő jogszabályok gyakori módosítását, illetve, hogy a jogi szabályozás túl általános, nem tesz különbséget képzők és képzések között.
- A jogszabályok hátrányainak megszüntetése érdekében az intézmények szerint a törvényi szabályozásnak jobban figyelembe kellene vennie a képzésben résztvevők és a munkáltatók érdekeit és jogszabály módosítás esetén a szakmapolitikai döntéshozóknak egyeztetni kellene az érdekeltekkel. Az intézmények fontosnak tartják az adminisztrációs teher csökkentését, a felnőttképzési akkreditáció egyszerűsítését, a felnőttképzési normatíva visszaállítását és hogy egy minisztérium irányítása alá tartozzon a terület. Javaslatként fogalmazódott meg továbbá, hogy ki kell dolgozni a független mérésértékelési és vizsgarendszert.

4. A KUTATÁS MEGÁLLAPÍTÁSAIBÓL KÖVETKEZTETHETŐ JAVASLATOK

Kutatási eredményeinkre építve az alábbi javaslatokat fogalmazzuk meg a felnőttképzési rendszer fejlesztésére vonatkozóan:

1. Problémát okoz, hogy a felnőttképzési statisztikai adatszolgáltatási rendszer nem egységes. A statisztikai értékelési rendszerek különböző módszereket használnak. A felnőttképzésben résztvevők számát illetően más adatokat szolgáltat a KSH, az ÁFSZ, az OSAP, az EUROSTAT. Bizonytalanság van abban, hogy hányan és milyen jellegű képzéseken vesznek részt. A meglévő adatok alapján vélekedéseink lehetnek, azonban ezeket az adatokat kellő távolságtartással, objektivitással kell kezelnünk. E probléma kiküszöbölése céljából létre kell hozni egy egységes statisztikai rendszert és szankcionálni kell azokat a felnőttképzési intézményeket, amelyek nem tesznek eleget statisztikai adatszolgáltatási kötelezettségüknek. A jelenlegi statisztikai adatok alapján – európai összehasonlításban – Magyarországon nagyon alacsony a felnőttképzésben való részvétel. Véleményünk szerint a hivatalos statisztikai adatok kedvezőtlenebb képet mutatnak a valóságnál. Az OSAP-adatok szerint 2011-ben több mint 700 ezer felnőtt vett rész általános, szakmai és nyelvi képzésekben. Ez nem mondható alacsonynak, bár alulmarad az elvárt európai uniós szinttől. Kormányintézkedés szükséges ahhoz, hogy a valóságos helyzet feltárására új statisztikai adatgyűjtések és tudományos módszereken alapuló kutatások valósuljanak meg.
2. Jelenleg nincs olyan országos méretű sztatendardizált, információs adatbázis, amely a munkaerő-piaci folyamatok alakítását meghatározó szereplők rendelkezésére állhatna, és amely képet festene arról, hogy hogyan hasznosul a képzés a gazdaságban. Statisztikailag is ki kell mutatni a felnőttképzés eredményeit a foglalkoztatásban. Meggyőződésünk, hogy az egyik legfontosabb feladat a pályakövetési rendszer kidolgozása és gyakorlati alkalmazása. Ez biztosítaná az információ áramlását a munkaerőpiac szereplői között. Nagyon fontos a képzések hasznosulásának nyomon követése, hogy ne csak képezzünk, hanem visszajelzést is kapjunk arról, hogy mennyire volt eredményes az oktatás. Az eredményesség és hatékonyság szempontjából fontos a megfelelő monitoring. Olyan indikátor rendszert kell kidolgozni és elfogadtatni, ami minősíti a képző cégeket. Egyfajta output minősítési rendszer kialakítása lenne célravezető. A felnőttképzési elemzéseket külön kell választani piaci képzések, illetve vállalati megrendelésen, vagy állami megrendelésen (támogatáson) alapuló képzések szerint. A monitoring rendszer megteremtheti, hogy a felnőttképzés átlátható, rugalmas, mérhető és tervezhető legyen. Ezek a követelmények azonban egy új szemléletet is feltételeznek, ami már nem a mennyiségi paramétereken alapul. Már nem a rendszer bővítésén van a hangsúly – a demográfiai változások sem ezt indokolják –, hanem a hatékonyságon,

a hozadék növelésén. Nem az a lényeg, hogy hány főt vonunk képzésbe, hanem hogy kiket és milyen hatásokkal. Ezt indokolja az a tény is, hogy a társadalom iskolázottsági mutatói folyamatosan nőnek ugyanakkor ez nem tükröződik vissza a társadalmi-gazdasági fejlettségben. A pályakövetési rendszer a munkaerő-piaci folyamatok alakításának szereplői – a képzésben résztvevők, a potenciális munkavállalók, a képző intézmények, a tanárok, a munkáltatók, a szülők – számára naprakész információkkal szolgálhat. Egyrészt segítheti a képző intézményeket a munkaerő-piaci igényekhez való alkalmazkodásban azáltal, hogy képet fest arról, hogy milyen kompetenciákkal rendelkező munkavállalókat igényel a munkaerőpiac, a képzésből kikerülők milyen eséllyel tudnak elhelyezkedni, valamint az adott képesítéssel milyen munkaköröket tudnak betölteni. Másrészt a foglalkoztatók számára is információs bázisként szolgálhat, ugyanis segítségével feltérképezhetik a képzés színvonalát, és hogy mit várhatnak el a munkavállalóktól. A foglalkoztatók visszajelzése segítséget nyújt a képzések tervezésében, az állami források elosztásában. A rendszer a szakmát választóknak is segít abban, hogy tájékozódjanak későbbi elhelyezkedési esélyeikről, megalapozottabb döntést tudjanak hozni azoknak az információknak a birtokában, hogy a képzésről kilépők milyen gyorsan, és milyen állásokat tudtak betölteni az adott szakképesítéssel, mennyire tudták hasznosítani a megszerzett tudást, milyen presztízszt sikerült elérniük a képzés után.

3. A képző intézmények által indított tanfolyamok jellegét és az azokban résztvevők számát tekintve a szakmai képzések túlsúlyban vannak. De az általános képzés is ugyanolyan fontos kell, hogy legyen. Sokkal nagyobb hangsúlyt kell tehát helyezni az általános képzésekre, pl. kompetenciafejlesztő képzésekre, mert ma már úgy tűnik, hogy a jól szocializálható munkaerő és a csapatmunkára való hajlandóság legalább olyan fontos, vagy talán még fontosabb is, mint maga a szaktudás. A kompetenciákban való gondolkodás lehet a problémák megoldásának kulcsa. Az Európai Parlament és a Tanács 2006. évi ajánlása nyolc kulcskompetenciát fogalmaz meg, amelyek nélkülözhetetlenek az egész életen át tartó tanuláshoz. Ezek közül a „tanulás megtanulása” kompetenciát tartjuk az egyik legfontosabbnak, amely az önállóan vagy csoportban, bármely formális, informális vagy nem formális úton történő tanulás megszervezésének képességét, az idővel és információval való hatékony gazdálkodást jelenti. Az egyénnek képesnek kell lennie a tudatos és hatékony ismeretszerzésre és -feldolgozásra, annak meglévő tudás- és kompetenciarendszerébe történő beépítésére és különféle kontextusokban történő alkalmazására. Bár tanulási képességgel mindenki rendelkezik, aki valaha is járt iskolába, mégis úgy tűnik ez ma a legnagyobb kompetenciahiány Magyarországon a fiatalok és felnőttek körében egyaránt.
4. Szükséges a felnőttképzési szolgáltatások nyújtásának ösztönzése, támogatása, pl. információnyújtás, személyre szóló tanácsadás, személyes segítők, mentorok, pszichoszociális támogatás alkalmazása. Ezek a szolgáltatások elősegíthetik a felnőtt tájékozódását a mára rendkívül bonyolulttá vált lifelong learning világában, hozzájárulhatnak a lemorzsolódás csökkenéséhez, a tanulási folyamat eredményességéhez és a munkaerő-piaci integrációhoz.
5. A felnőttképzés szakma, amely egyre nagyobb volument képvisel és egyáltalán nem mindegy, hogy a felnőttképzési szakemberek milyen felkészültséggel vesznek részt az évente több százezer felnőttet érintő képzési programok megszervezésében, lebonyo-

lításában és járulnak hozzá a felnőttek tanulásának sikerességéhez vagy sikertelenségéhez. Ha pedig szakma, akkor megfelelő szaktudás szükséges a feladatok szakszerű és hatékony elvégzéséhez. A felnőttképzés eredményességének biztosításához alapvető fontosságú a curriculum gondos megtervezése és a megfelelő minőségű tananyag elkészítése a felnőttképzés módszertani alapelveinek figyelembe vételével. A siker nagyon fontos összetevője a szakszerű szervezés és adminisztráció, valamint a megfelelő tanulási környezet biztosítása is. A felnőttképzés jogi szabályozásában rögzíteni kell, hogy a felnőttképzési intézményeknél alkalmazott munkatársak (szervezők és felnőttoktatók) rendelkezzenek andragógiai végzettséggel. Nem egy bizonyítvány tesz valakit jó szakemberré, ugyanakkor a sok kiváló intézmény mellett, számos intézmény felkészületlen, szakmai végzettség/képzettség nélküli munkatársakkal dolgozik, tapasztalatra, gyakorlatra – sokszor rossz gyakorlatra – alapozva. A felnőttképzési intézmények vezetőinek, a képzések szervezésével foglalkozó szakembereknek és a felnőttoktatóknak rendkívül összetett szerepkört kell betölteniük, alkalmasnak kell lenniük bemeneti kompetenciák és a hozott tudás mérésére, projektek megvalósítására, pályázatok írására, tananyagok fejlesztésére, képzési programok készítésére, tutori és mentori feladatok ellátására, különféle tanácsadói tevékenységek ellátására, oktatásra stb. A felnőttképzés akkor válik ténylegesen szakmává, ha a benne dolgozók szakmai képzettséget szereznek. A felnőttek tanulásával-tanításával foglalkozó szakembereknek ismerniük kell e munka elméleti és módszertani alapjait. A gyakorlati tapasztalat persze fontos, de önmagában nem elég. Ezt támasztják alá a kutatási eredményeink is, amelyek szerint a felnőttképzési intézmények 40%-a külső szakértőhöz fordul, ha a munkafolyamattal, jogszabály értelmezéssel, akkreditációval kapcsolatosan problémája van. Az andragógiai végzettség hiányát saját kutatási eredményeink is igazolják. Amennyiben a tanárrá válásnak jogszabályban deklarált feltételei vannak és a „tanárságot” szakmának tekintjük, mi indokolja azt, hogy a rendkívül heterogén összetételű, évente többszázezer főt érintő felnőttoktatási és képzési programokban bárki, speciális andragógiai ismeretek nélkül, szélsőséges esetekben még szakképzettség vagy diploma nélkül, „amatőrként” oktathat? A felnőttek tanulás-tanításának sikerességét alapvetően befolyásolja a felnőttoktatásra jellemző módszerek és eljárások megfelelő alkalmazása. A felnőttképzési programok hatékonysági problémái mögött véleményünk szerint sok esetben a megfelelő felkészültségű szakemberek hiánya áll. A felnőttképzés szakszerűségi és minőségbiztosítási követelményeinek teljesülése részben adott az egyetemi andragógus képzés kibontakozásával. Ez azonban csak akkor érvényesülhet, ha a felnőttképzés jogi szabályozásába explicit módon bekerül az andragógus diplomával rendelkező szakemberek alkalmazásának a követelménye. Az egyetemi képzés mellett intézményes képzési formát kell biztosítani a nem hivatásos felnőttoktatók andragógiai szemléletének kialakítása, módszertani kultúrájának emelése érdekében, hogy képesek legyenek egyrészt motiválni és bevonni a nem tanuló tömegeket, másrészt irányítani és támogatni a tanulásba már bevonható felnőtt tanulókat önrányító, önszervező tanulását.

6. Andragógiai szempontból nézve a speciális csoportok képzési módszertana hiányos. Gyakori kritikaként fogalmazódik meg a képzőkkel kapcsolatban, hogy nem elég felkészültek a terület által megkívánt szakmai kompetenciák terén, jellemző a szemlélet és a szaktudás harmóniájának hiánya. Mindez ismételt az jelzi, hogy a képzők kép-

zésére is jelentős hangsúlyt kell fektetni. A hátrányos helyzetű, köztük fogyatékos-sággal élő emberek képzéséhez szükséges speciális ismeretek, készségek és képességek elsajátítása a képzők számára elengedhetetlen. Ezért nagy szükségét érezzük az andragógia alapszakokon speciális képzési ismeretek átadásának, hogy az andragógus szakemberek az integrált képzések esetében kellő tudással rendelkezzenek a koordináció, valamint az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása terén, hiszen sok esetben kulcskérdés a személyi segítség. Fontos, hogy a gyakorló szakemberek számára is legyenek megfelelő továbbképzési lehetőségek, hiszen jelenleg elmondható, hogy nagyon kevés azon akkreditált felnőttképzési programok száma, melyek tartalma erre a speciális területre összpontosít. Ahogyan a rehabilitáció is egy rendkívül komplex terület úgy a megoldási javaslatokat sem egyénileg, egy-egy szakma képviselőinek kell megtalálnia. Nagyon fontos a kooperáció, az együttműködés, a ventilláció a különböző szakemberek között, de cáfolhatatlan, hogy az andragógusok felelőssége meghatározó.

7. A felnőttképzési rendszer működtetésének és működésének legfontosabb szakmapolitikai szabályozó eszköze a finanszírozás. Újra kell gondolni a felnőttképzés finanszírozásának rendszerét, hogy az ösztönzőleg hasson mind az intézményekre, mind a képzésben résztvevőkre. A finanszírozási rendszer átalakítása motiváló lehet arra nézve is, hogy felnőttképzési programok ne csak a nagyobb városokban, hanem a kistélepüléseken is megvalósuljanak. Újra át kell gondolni a felnőttképzési célú adókedvezmény bevezetését, és a szakképzési hozzájárulás saját munkavállaló részére történő közvetlen felhasználásának lehetőségét, valamint a támogatott képzések rendszerét.
8. A felnőttképzési intézmények számára nehezen értelmezhetők a jogszabályok és az intézmények kevés szakmai, módszertani segítséget kapnak a jogszabályi követelmények szakszerű megvalósítása érdekében. Több olyan módszertani kiadványra lenne szükség, mely segíti az intézményeket az előzetes tudás felmérésében, a fogyatékos-sággal élők képzéséhez szükséges szakmai ismeretek elsajátításában és az akkreditációs eljárások lebonyolításában.
9. A felnőttképzés rendkívül differenciált. Nem csupán a földrajzi elhelyezkedéstől függően mutat nagy eltéréseket a képzési kínálat és az intézményrendszer, hanem még az egyes képző intézmények érdeke sem azonos. Más szempontok fontosak például egy állami felnőttképző intézmény vagy egy gazdasági társaság esetében. A szabályozási rendszer a nyilvánvaló különbségek ellenére a felnőttképzést mégis uniformizáltan, nem pedig differenciáltan kezeli. A differenciálatlanság abból is fakad, hogy a szakmapolitikában hiányzik a különbségeket figyelembe vevő, ösztönző ágazati szemlélet, hiányzik az ágazati tervezés, elemzés, hiányzik a monitoring, valamint a visszacsatolás is. Át kell gondolni, hogy kell-e vagy lehet-e differenciáltan szabályozni a különböző felnőttképzési szervezeteket, tevékenységeket? A felnőttképzési szervezetek és tevékenységek rendkívül sokszínűek, és egyértelműen szükség van egy egységes szakmai alapra, követelményrendszerre. De lehet-e ugyanazt a feltételrendszert megkövetelni egy olyan felnőttképzési intézménytől ahol együtt van jelen a tevékenység teljeskörű működtetésének minden feltétele – személyi és tárgyi feltételek, saját képzési program, tartalomfejlesztés, képzés- és vizsgaszervezés – és egy olyan szervezettől, amely másik intézménytől átvett képzési program alapján csak képzésszervezéssel, képzésközvetítéssel foglalkozik bérelt infrastruktúrával. A felnőttképzési törvényhez hasonlóan átgondolást és esetlegesen differenciálást igényel az intézmény- és progra-

makkreditáció követelményrendszere, amely jelen formájában sokkal inkább formai elvárásokat tartalmaz, mint a minőségi szolgáltatás nyújtásának tényleges tartalmi követelményeit. Újra kell gondolni a felnőttképzési törvény tartalmi elemeit és az akkreditáció szabály- és követelményrendszerét.

10. Támogatni kell a felnőttképzés tényleges tartalmi működését feltáró kutatások elindítását, meg kell teremteni a rendszeres felnőttképzési kutatások bázisát. Továbbra is biztosítani kell a Felnőttképzés folyóirat megjelenését és szükséges elindítani egy – a szakma tudományos eredményeit implementáló – Andragógiai folyóiratot.
11. A felsőoktatási intézményekben folyó andragógia alap és mester szakos képzés curriculumát felül kell vizsgálni és folyamatosan a felnőttképzési rendszer gyakorlati működéséhez kell igazítani. Fontos, hogy a leendő andragógus szakemberek az általános felnőttképzési ismereteken túl szakmaspecifikus ismeretekre és tapasztalatokra is szert tegyenek, úgymint a speciális célcsoportokkal való foglalkozás, mérés-értékelési ismeretek, minőségbiztosítási ismeretek.
12. Olyan jogi, irányítási, finanszírozási rendszerre van szükség, amely képes együtt kezelni az állami, a gazdasági és az egyéni érdekeket, illetve törekszik azok összehangolására. Ilyen koncepció azonban nincs, ennek az egyik oka, hogy a felső irányítási szinten a felnőttkori tanulás egészének nincs gazdája, vagy úgyis mondhatnánk, hogy túl sok gazdája van, hiszen a felnőttképzés különböző területei más-más, jelenleg három minisztérium felügyelete alá tartoznak. Mindig is probléma volt és ma is az, hogy nem rendszerszinten közelítjük meg a felnőttképzést, hanem részterületenként próbálunk koncepciókat kidolgozni.
13. A szakmapolitikai döntésekben és diskurzusokban kapjon megfelelő elismerést, presztízt a felnőttképzés kérdésköre, amely közügy, napjaink gazdasági–társadalmi problémáinak megoldási lehetősége, az emberi méltóság eszköze, a szociális minimum része, az emberhez méltó létminimumhoz való jog. A felnőttképzés esetében a rugalmas, a hatékony, keresletvezérelt piac megteremtésének minden feltétele megvan, egy támogató szakmapolitikai környezet esetén.

BEFEJEZÉS

Nyilvánvalóan más szempontok alapján értékeli a szakmaiságot az oktatáskutatással foglalkozó szakértő, a felnőttképzést piaci alapon művelő vállalkozó, egy állami képző intézmény munkatársa, a mindennapos emberi tragédiákkal szembesülő munkaügyi központban dolgozó, az analfabétákat írni-olvasni tanító felnőttoktató, a nagyvállalkozás hr-menedzsere, az andragógus hallgatókat oktató egyetemi professzor, a felnőttképzés ágazati irányításával foglalkozó kormányhivatalnok vagy maga a felnőtt tanuló. Egy azonban bizonyos: a felnőttekkel való oktatási, képzési célú foglalkozás egy folyamatosan változó gazdasági–társadalmi–politikai környezetben működő és formálódó, de bizonyítottan nagy jelentőséggel bíró szakma. A nagyon különböző motivációjú szakember gárda, amely felkészültségében és szakmai kultúrájában is igen sokféle, ma egy rendkívüli mértékben eltérő módon fejlődő intézmény és szolgáltatásrendszert működtet. Ezt magasabb színvonalú, komplexebb szolgáltatásokat nyújtó intézményrendszerre kell fejleszteni. Olyanná, amely a felnőtt tanuló szükségleteit, igényeit állítja tevékenysége középpontjába.

A kormányzati tervek szerint 2012 tavaszán kerül sor a felnőttképzési stratégia kidolgozására és a felnőttképzési rendszer működését meghatározó jogszabályok módosítására. Csak reményünk lehet arra, hogy a szakmapolitikai döntéshozók az új jogi szabályozás kialakításakor figyelembe veszik a rendelkezésre álló felnőttképzési kutatások releváns eredményeit és a koncepcionális döntések előtt érdemi szakmai párbeszédet kezdeményeznek a rendszer működtetésében érdekelt felekkel abból a célból, „hogy a tanuláshoz való jog az állampolgár egész életpályáján érvényesüljön, a felnőttkori tanuláshoz és képzéshez való hozzáférés szabályozott lehetőségei a társadalom minden tagja számára bővüljenek, hogy az állampolgárok meg tudjanak felelni a gazdasági, kulturális és technológiai fejlődés kihívásainak, hogy eredményesen tudjanak bekapcsolódni a munka világába és sikeresek legyenek életük során, valamint annak érdekében, hogy a felnőttkori tanulás és képzés révén az életvitel minősége javuljon” (a felnőttképzési törvény preambuluma).

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Központi Statisztikai Hivatal (2002): *2001. évi népszámlálás: A fogyatékos emberek helyzete*, KSH, Budapest
2. OSAP (2010): *A felnőttképzésbe beiratkozottak száma a költségviselők megoszlása szerint*, <https://statisztika.nive.hu/>
3. OSAP (2011): *A képzésbe beiratkozottak száma 2010-ben*, <https://statisztika.nive.hu/>
4. OSAP (2011): *A képzések (tanfolyamok) száma 2010-ben*, <https://statisztika.nive.hu/>
5. OSAP (2011): *A képzést folytató intézmények száma a 2010-ben*, <https://statisztika.nive.hu/>
6. OSAP (2011): *Az állam által elismert szakképesítést szerzettek száma az iskolai rendszerben és iskolai rendszeren kívül 2007–2010 között*, <https://statisztika.nive.hu/>
7. OSAP (2012): *A képzést folytató intézmények száma; A képzések (tanfolyamok) száma; A képzésbe beiratkozottak száma 2011-ben*, <https://statisztika.nive.hu/>
8. P. Farkas Zsuzsa–Pandula András (2007): *Segédlet a komplex akadálymentesítés megvalósításához*, FSZEK, Budapest
9. United Nations (2006): *The Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol*, United Nations, New York
10. Új Országos Fogyatékosügyi Programról szóló 10/2006. (II.16.) OGY határozat
11. 141/2000. (VIII. 9.) korm. rendelet a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól
12. 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról
13. 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
14. 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
15. 2009. évi CXXV. törvény a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról
16. 24/2004. (VI.22.) FMM-rendelet az akkreditációs eljárás és követelményrendszer részletes szabályairól
17. 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről

A KUTATÁS KÉRDŐÍVE

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Felnőttképzési Intézet
6723 Szeged, Szilléri sgt. 12. Telefon: (62) 474 255

FELMÉRÉS AZ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZMÉNYEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐIRŐL

A kérdőív kitöltésével Ön segítséget nyújt az akkreditált felnőttképzési intézmények megismeréséhez. A kutatás azt a célt szolgálja, hogy képet kapjunk ezen intézmények jellemzőiről, ezáltal betekinthessünk az intézmények működésébe, megismerhessük a felnőttképzéssel foglalkozó intézmények esetleges problémáit, annak érdekében, hogy az eredményekre alapozva fejlesztési lehetőségeket fogalmazhassunk meg.

A kérdőív kitöltése önkéntes, az adatok feldolgozása anonim módon történik. A teljes körű mintavétel biztosítása érdekében szükséges az intézmény nevének megadása, de az adatok feldolgozása és publikálása összesítve, név nélkül, a társadalomtudományi kutatások etikai normáinak betartásával történik.

A kérdőív kitöltése körülbelül 60 percet vesz igénybe.

Köszönjük, hogy a kérdőív kitöltésével, a valós helyzet feltárásával hozzájárul ahhoz, hogy egységes kép alakulhasson ki a Magyarországon működő akkreditált felnőttképzési intézményeinek helyzetéről és az esetleges fejlesztési lehetőségekről.

A kitöltött kérdőívet az alábbi címre kérjük megküldeni:

Dr. Farkas Éva
SZTE JGYPK FI
6723. Szeged, Szilléri sgt. 12.
Email: felnottkepzesi.kutatas@gmail.com

*Válaszait és munkáját köszönik – a Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézet
Andragógiai Kutatócsoport nevében –
Dr. Farkas Éva kutatásvezető, valamint Farkas Erika,
Hangya Dóra és Leszko Hajnalka kutatók.*

I. AZ INTÉZMÉNY ÁLTALÁNOS ADATAI

1. A kérdőívet kitöltő intézmény neve, címe:

Intézmény neve:

Székhelye:

Telephelyeinek száma a székhellyel megegyező városban
(ahol felnőttképzés is folyik):

Telephelyeinek száma a székhelyen kívül (ahol felnőttképzés is folyik):

2. Melyik évben alapították intézményüket?

3. Hány éve végeznek rendszeresen felnőttképzési tevékenységet?

.....

4. Végeznek-e más tevékenységet a felnőttképzésen kívül?

Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!

1. Nem

2. Igen, mégpedig:

.....

5. Melyik évben akkreditáltatta magát először az intézmény?

6. Milyen jogi formában működik intézményük?

Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!

1. Egyéni vállalkozás

2. Betéti társaság

3. Korlátolt felelősségű társaság

4. Közkereseti társaság

5. Részvénytársaság

6. Nonprofit korlátolt felelősségű társaság

7. Egyesület

8. Alapítvány

9. Költségvetési intézmény

10. Egyéb, és pedig:

II. INTÉZMÉNY MŰKÖDÉSI ADATAI

7. **Kérjük, adja meg százalékosan, hogy kb. milyen arányban teszik ki az Ön intézményének felnőttképzési tevékenységgel kapcsolatos bevételeit az alábbi források!**

	Bevételi forrás	% az összes bevétel arányában
1.	A résztvevők által fizetendő részvételi díjak	
2.	A munkáltatók által fizetendő részvételi díjak	
3.	Európai uniós pályázati források	
4.	Állami normatíva, támogatások, pályázati források	
5.	Egyéb, éspedig:	
	Összesen:	100%

8. **Volt-e európai uniós források elnyerésére irányuló sikeres pályázatuk az elmúlt két évben? Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!**

1. Igen
2. Nem

a) Ha, igen akkor mire irányultak a megnyert pályázatok?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető.)

1. Személyi fejlesztés, foglalkoztatottak bővítése
2. Infrastrukturális fejlesztés
3. Eszközfejlesztés
4. Szervezetfejlesztés
5. Oktatási képzési programok megszervezése, lebonyolítása
6. Egyéb, éspedig:

9. **Kérjük, adja meg a következő adatokat!**

A felnőttképzési tevékenységért felelős személy:

Beosztása:

Iskolai végzettsége és képesítése:

10. Kérjük, nevezze meg, hogy a felnőttképzési területen dolgozó munkatársai közül hány fő dolgozik az adott munkakörökben s milyen iskolai végzettséggel rendelkezik! (Amennyiben egy munkakörhöz több iskolai végzettség tartozik, kérjük vesszővel elválasztva sorolja fel azokat!)

Munkakör		Adott munkakörben foglalkoztatottak száma (fő)		A foglalkoztatottak iskolai végzettsége
		Főállásban foglalkoztatott	Mellékállásban foglalkoztatott	
1.	Adminisztratív munkatárs (pl. oktatásszervező, titkár, ügyintéző stb.)			
2.	Vezető (pl. igazgató, irodavezető, ügyvezető igazgató stb.)			
3.	Gyakorlati oktató			
4.	Tanár			
5.	Tréner			
6.	Pszichológus			
7.	Jogász			
8.	Egészségügyi munkatárs			
9.	Pénzügyi munkatárs			
10.	Egyéb:			
11.	Egyéb:			

11. Hány fő vett részt továbbképzésben a felnőttképzési területen dolgozó főállású munkatársai közül 2010-ben?

... .. fő

a) Milyen jellegű továbbképzéseken vettek részt a felnőttképzési területen dolgozó főállású munkatársak?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Kötelező szakmai továbbképzés
2. Szakmai fórumokon, konferenciákon való részvétel
3. Belső képzések, vállalati tréning

4. Tanfolyamokon való részvétel
5. Nyelvi képzés (csak ha az intézménye küldte)
6. Egyéb, éspedig:

12. Milyen tulajdonban van az intézményük állandó képzési helyszíne(i)?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. Saját tulajdonú
2. Bérelt
3. Részben saját, részben bérelt
4. Nincs állandó képzési helyszín

13. Költött-e intézményük tárgyi eszközök beruházására, vásárlására az elmúlt két évben? (Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. Igen
2. Nem (Folytassa a 14. kérdéssel!)

a) Ha igen, akkor milyen nagyságrendű beruházásról volt szó összesen?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. 500 ezer Ft alatt
2. 500 ezer 1 millió Ft között
3. 1 millió Ft felett

b) Milyen típusú infrastrukturális fejlesztés(ek)re költött?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Felnőttképzési szolgáltatások nyújtásának fejlesztése
2. Elméleti oktatás tárgyi eszközeinek fejlesztése
3. Gyakorlati képzés tárgyi eszközeinek fejlesztése
4. Oktatásszervezés körülményeinek fejlesztése
5. Egyéb, éspedig:

14. Milyen forrásból finanszírozta az eszközfejlesztést?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Saját költség (saját bevétel terhére)
2. Magyar kormányzati pályázat
3. Európai Unió pályázat
Ezen belül elsősorban: a) HEFOP b) TÁMOP c) TIOP
- d) Egyéb éspedig:
4. Egyéb, éspedig:

III. AZ INTÉZMÉNY KÉPZÉSI ADATAI

15. Milyen főbb kategóriákba tartozik az intézményük felnőtt-, illetve továbbképzési kínálata? Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!

1. Csak általános képzés
2. Csak nyelvi képzés
3. Csak szakmai képzés
4. Általános és nyelvi képzés
5. Általános és szakmai képzés
6. Nyelvi és szakmai képzés
7. Általános, nyelvi és szakmai képzés

16. Mely területeken végez intézményük felnőtt-, illetve továbbképzést? (Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Egészségügy	14. Környezetvédelem–vízgazdálkodás
2. Szociális szolgáltatások	15. Közgazdaság
3. Oktatás	16. Ügyvitel
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	17. Kereskedelem–marketing, üzleti adminisztráció
5. Gépészet	18. Vendéglátás–idegenforgalom
6. Elektrotechnika–elektronika	19. Egyéb szolgáltatások
7. Informatika	20. Mezőgazdaság
8. Vegyipar	21. Élelmiszeripar
9. Építészet	22. Nyelv
10. Könnyűipar	23. Életmód, szabadidő hasznos eltöltése
11. Faipar	24. Egyéb, éspedig:
12. Nyomdaipar	
13. Közlekedés	

17. Hány képzést indítottak 2010-ben?

... .. db

Ebből:

Általános képzés: db

OKJ-s szakmai képzés: db

Nem OKJ-s szakmai képzés: db

Nyelvi képzés: db

18. A 2010-ben indított képzéseken összesen kb. hány fő vett részt?

Összesen: fő
 Ebből: Általános képzésen: fő
 OKJ-s szakmai képzésen: fő
 Nem OKJ-s szakmai képzésen: fő
 Nyelvi képzésen: fő

19. Hogyan alakult a képzésben résztvevők létszáma 2010-ben 2009-hez képest?

1. Körülbelül ugyanannyi
2. Csökkent kb.: %-kal
3. Nőtt kb.: %-kal

a) Ha csökkent, Ön szerint mi lehet ennek az oka?

.....

b) Ha nőtt, Ön szerint mi lehet ennek az oka?

.....

20. Kik jelentik jellemzően a célcsoportot az intézmény számára?

(Kérjük, húzzon alá maximum ötöt!)

1. Iskolai végzettséggel nem rendelkezők	10. Megváltozott munkaképességű személyek
2. Alapiskolai végzettséggel rendelkezők	11. Romák
3. Érettségizettek	12. 45 év felettiek
4. Felsőfokú végzettséggel rendelkezők	13. GYED-en, GYES-en lévők
5. Pályakezdő fiatalok	14. Büntetőeljáráásban terheltnek minősülő személyek
6. Elavult, nem piacképes szakképzett-séggel rendelkező személyek	15. Egyéb, és pedig:
7. Tartós munkanélküliek	
8. Munkában állók	
9. Fogytékossággal élők	

21. A képzésekben szükséges gyakorlat kb. hány %-a zajlik a képző intézményben, illetve külső helyszínen?

Gyakorlati helyszín	A gyakorlati képzés hány %-a valósul meg az adott képzési helyszínen? (%)
A gyakorlati képzés az intézményen belül zajlik (pl. szaktanteremben, tanirodában, tanműhelyben)	
A gyakorlati képzés gazdálkodó szervezetnél folyik együttműködési megállapodás alapján	
A gyakorlati képzés más képző intézménynél folyik együttműködési megállapodás alapján	
A gyakorlati képzési helyről a képzésben résztvevő maga gondoskodik	

22. Van-e jelenleg is hatályos akkreditált képzési programjuk?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. Van
2. Nincs

a) Hány hatályos akkreditált képzési programmal rendelkeznek az alábbi kategóriákban?

Képzés kategóriája	db szám
OKJ-s szakmai	
Nem OKJ-s szakmai	
Nyelvi	
Általános	
Informatikai	
Gépjárművezetői	
Egyéb, éspedig:	

23. Kérjük, sorolja fel azt a három képzést, melyre jellemzően a legnagyobb igény mutatkozik az Önök intézményében!

1.
2.
3.

24. Milyen szempontok szerint alakítja képzési kínálatát? Kérjük, tegye sorrendbe a válaszokat aszerint, hogy Ön mit tart a legfontosabbnak és mit a (leg)kevésbé fontosnak! (Az 1-es jelölje a legfontosabb, a 8-as a legkevésbé fontos szempontot!)

Szempont	Sorrend
Munkaerő-piaci igények	
Jelentkezők egyéni igényei	
Az intézmény rendelkezésére álló személyi és tárgyi feltételek	
Munkaerő-piaci, szakképzési kutatási eredmények	
Az intézmény működőképességének fenntartása	
A versenytársak tevékenysége	
Az elérhető profit maximalizálása	
Rendelkezésre álló pénzügyi források, támogatások	
Egyéb, éspedig:	

25. Milyen reklámeszközökön keresztül hirdeti intézményük a képzéseit? (Kérjük, húzza alá a három legjellemzőbbet!)

1. Napi- és hetilapok
2. Ingyenes hirdető újságok
3. Szórólap
4. Tájékoztató füzet
5. TV
6. Rádió
7. Internet
8. Képző intézmény saját honlapja
9. Direct Mail
10. Egyéb, éspedig:

a) Ön szerint mi alapján jelentkeznek a felnőttek a képzéseikre?*(Kérjük, húzza alá a három legjellemzőbbet!)*

1. A korábbi résztvevők ajánlásai
2. Munkáltatói kötelezés
3. Munkaügyi központ ajánlása
4. Az intézmény hírneve
5. Hirdetések, reklámanyagok
6. A képzés egyedisége
7. A felnőtt lakóhelyéhez való közelség
8. Egyéb, éspedig:

26. Hogyan méri fel az intézmény a munkaerő-piaci igényeket és/vagy a potenciális résztvevők igényeit? Kérjük, írjon néhány Önök által alkalmazott módszert, információforrást!

Munkaerő-piaci igényeket	Potenciális résztvevők igényeit

27. Mennyire tudja az Ön intézménye figyelembe venni a felmért igényeket és beépíteni a képzési kínálatába? (Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

Munkaerő-piaci igényeket

1. Teljes mértékben
2. Részben
3. Nincs rá mód

Potenciális résztvevők igényeit

1. Teljes mértékben
2. Részben
3. Nincs rá mód

a) Ha részben tudja figyelembe venni, vagy nincs rá módja, hogy figyelembe vegye az alábbi igényeket, kérjük nevezze meg annak okait!

Munkaerő-piaci igények esetében:

.....

.....

.....

Potenciális résztvevők igényei esetében:

.....

.....

.....

28. Végeznek-e utánkövetést? (Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. Igen: éve
2. Nem
3. Nem, de a jövőben tervezzük
4. Folyamatban van a rendszer kidolgozása

29. Kérjük, soroljon föl maximum 5-5 szakmát, amely egyrésről hiányszakmának, másrésről túltelített szakmának számít abban a régióban, ahol intézményük székhelye van?

Hiányszakmák	Túltelített szakmák

IV. FELNŐTTKÉPZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

30. Kérjük, jelölje meg X-szel, hogy milyen felnőttképzési szolgáltatásokat nyújtanak és azt milyen finanszírozási formában vehetik igénybe a felnőttek!

Szolgáltatás megnevezése		Finanszírozási forma		
		Minden érdek- lődő számára ingyenes	Adott képzés- ben résztvevők számára ingyenes	Külön díjazás ellenében vehető igénybe
1.	Előzetesen megszerzett tudás mérése, értékelése			
2.	Egyéni, csoportos és számítógéppel támogatott tanácsadás			
3.	Pályaválasztási tanácsadás			
4.	Pályaorientációs tanácsadás			
5.	Pályakorrekciós tanácsadás			
6.	Rehabilitációs tanácsadás			
7.	Elhelyezkedési tanácsadás			
8.	Képzési szükséglet felmérése és képzési tanácsadás			
9.	Mentálhigiénés szaktanácsadás			
10.	Jogi tanácsadás			
11.	Álláskeresési tanácsadás			
12.	Mentorálás			
13.	Tutorálás			
14.	Karriertanácsadás			
15.	Help desk			
16.	Egyéb, éspedig:			
17.	Egyéb, éspedig:			
18.	Egyéb, éspedig:			
19.	Egyéb, éspedig:			
20.	Egyéb, éspedig:			

31. A képzeikén résztvevők kb. hány %-a vesz igénybe felnőttképzési szolgáltatásokat az Önök intézményében?

... .. %

32. Az Önök által kínált felnőttképzési szolgáltatások közül, jellemzően melyeket veszik igénybe a felnőttek? Kérjük, nevezzen meg maximum ötöt és kezdje azzal, amelyet a legtöbbnek vesznek igénybe!

1.
2.
3.
4.
5.

33. Nyújtanak-e felnőttképzési szolgáltatásokat kifejezetten hátrányos helyzetűek¹⁰ számára? Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!

1. Igen
2. Nem

Ha igen, kérjük, írja le melyeket?

.....

34. Milyen eszközökkel méri fel az előzetesen megszerzett tudást?
 (Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Felmérő teszt
2. Szóbeli feladatsor
3. Gyakorlati alkalmazás
4. Portfólió
5. Projektértékelés
6. Egyéb, és pedig:
7. Nem mérjük fel

¹⁰ „Hátrányos helyzetű: az, akinek családi körülményei, szociális helyzete, születési adottsága, örökölt vagy szerzett betegsége, életvitele vagy más ok miatt a szakképzésbe való bekapcsolódása és az abban való részvétele az átlagosnál nehezebben biztosítható.”

35. Hogyan tudják figyelembe venni az előzetesen felmért tudást?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Finanszírozási kedvezmény
2. A felnőttek ismeretanyagához képest alakítják ki a tananyagot
3. Rövidebb képzési idő
4. Módosult munkaforma
5. Felmentés óralátogatás alól
6. Felmentés vizsga alól
7. Egyéni tanulási utak kialakítása
8. Egyéb, éspedig:

36. A képzésekben résztvevők kb. hány %-a veszi igénybe az előzetes tudás felmérésének lehetőségét?

... .. %

37. Az intézmény számára jelent-e problémát az előzetes tudás felmérése?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. Igen
2. Nem

a) Ha igen, kérjük, fejtse ki részletesen a problémát!

.....
.....
.....

38. Milyen külső és belső szakemberek nyújtják a felnőttképzési szolgáltatásokat?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Adminisztratív munkatárs (oktatásszervező)
2. Andragógus
3. Egészségügyi szakember
4. Gyógypedagógus
5. Jogász
6. Oktató
7. Pedagógus
8. Pszichológus
9. Egyéb:

V. ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSA

39. Többféle módszer alkalmazható az esélyegyenlőség erősítésére – a legfontosabb, hogy egy olyan megoldás szülessen, amely az adott intézmény számára leginkább működőképes. Az Önök intézménye mit tesz annak érdekében, hogy mindenki egyenlő eséllyel férhessen hozzá a képzésekhez és szolgáltatásokhoz?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Fizikai akadálymentesítés
2. Infokommunikációs akadálymentesítés
3. Felnőttképzési szolgáltatások hátrányos helyzetűek számára
4. Esélyegyenlőségi terv készítése
5. Speciális szaktudás biztosítása
6. Plusz képzési, felkészülési idő
7. Díjkedvezmény, részletfizetés
8. Nyilvánosság, hirdetés, tájékoztatás
9. Speciális tananyagok, taneszközök biztosítása
10. Pályázatokon való részvétel
11. Semmit
12. Egyéb, és pedig:
-
-

40. Kérjük, jelölje X-szel, hogy a fogyatékossgal élők mely csoportjának tudja biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférést a képzésekhez és szolgáltatásokhoz! Írja le a fogyatékossgból eredő speciális igények figyelembevételének konkrét módját is! (Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

Fogyatékossg típusa	JELÖLÉS HELYE	A fogyatékossgból eredő speciális igények figyelembe- vételének konkrét módja
Mozgássérültek		
Látássérültek		
Hallássérültek		
Értelmi fogyatékossgal élők		
Tanulásban akadályozottak		
Beszéd fogyatékossgal élők, kommunikációs képességeiben akadályozottak		
Érzelmi, akaratilag fogyatékossgal élők		
Autisták		
Halmazott fogyatékossgal élők		
Nem tudjuk biztosítani fogyatékossgal élők számára a bekapcsolódást		
Egyéb, és pedig:		

41. Az esélyegyenlőség biztosítása terén mit tart intézményük a legfontosabb feladatnak az elkövetkezendő években? Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!

1. Fizikailag akadálymentes környezet
2. Infokommunikációs akadálymentesítés
3. Speciális eszközök beszerzése
4. Célcsoport bővítése
5. Felzárkóztató képzések hátrányos helyzetűek számára
6. Segítő szakemberek alkalmazása

7. Munkatársak szakirányú továbbképzése
8. Pályázatokon való részvétel
9. Esélyegyenlőségi terv, minőségbiztosítás, jogszabályok betartása
10. Digitális írástudatlanság megszüntetése
11. Nincs feladatunk
12. Egyéb,éspedig:

a) Kérjük írja le, hogy az előző pontban leírtak megvalósításához Ön milyen konkrét lépéseket tesz?

.....

.....

.....

42. A képzések megvalósításának helyszíne akadálymentesített-e?

1. Igen
2. Nem

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Infokommunikációs akadálymentesítés hallás- és beszédképességeikben korlátozott személyek számára
2. Fizikai akadálymentesítés
 - a. Látásukban korlátozott személyek számára
 - b. Mozgásukban korlátozott személyek számára
 - c. Értelmileg akadályozott személyek számára
3. Komplex akadálymentesítés

43. Volt-e már olyan képzésük, amelyben részt vett fogyatékossgal élő személy?¹¹

1. Igen
2. Nem

¹¹ Fogyatékos személy (az 1998. évi XXXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról alapján): az, aki érzékszervi – így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem bírja, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során.

**a) Ha igen, kérjük, jelölje X-szel, hogy milyen típusú fogyatékoságról volt szó illetve jelölje meg az akadályozottság konkrét típusát!
Több válaszlehetőség is megjelölhető!**

Fogyatékoság típusa		Akadályozottság típusa	JELÖLÉS HELYE
1.	Mozgássérült	Elektromos kerekesszék használata	
		Önhajtós kerekesszék használata	
		Segédeszközzel járóképesség	
		Kézfunkció károsodása	
		Beszédképesség károsodása	
2.	Látássérült	Gyengénlátás	
		Vakság	
3.	Hallássérült	Nagyothallás	
		Siketség	
4.	Értelmi fogyatékosággal élő (Középsúlyos vagy súlyos)		
5.	Tanulásban akadályozott	Diszlexia (olvasási képesség zavara)	
		Diszgráfia (írási képesség zavara)	
		Diszkalkulia (számolási képesség zavara)	
		Diszgrammatika (nyelvtani, helyesírási képesség zavara)	
		Enyhe értelmi fogyatékoság	
6.	Beszéd fogyatékosággal élő, kommunikációs képességeiben akadályozott		
7.	Érzelmi, akarati fogyatékosággal élő		
8.	Autista		
9.	Halmozott fogyatékosággal élő		
10.	Egyéb, éspedig:		

b) A képzés lebonyolításában jelentett-e problémát, hogy fogyatékosággal élő személy is részt vett az adott képzésen? Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!

1. Igen
2. Nem

- c. Ha igen, kérjük, nevezze meg ezeket a problémákat!

.....

.....

44. Van-e/Volt-e olyan képzési programjuk, amely kifejezetten a fogyatékossgal élőket célozza/célozta meg? (Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. Igen

2. Nem

a) Ha igen, kérjük, nevezze meg azokat!

1.
2.
3.
4.
5.

45. A fogyatékossgal élőknek szóló képzések lefolytatása milyen speciális feltételeket igényel(t)? (Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)
Több válaszlehetőség is megjelölhető!

1. Segítők (mentális és fizikai)
2. Gyógypedagógus
3. Rehabilitációs munkatárs
4. Trénerek
5. Pszichológus
6. Speciális felkészültségű oktatók
7. Szakinstruktorok
8. Jelnyelvi tolmács
9. Magasabb óraszám
10. Speciális eljárások a vizsgáztatás során
11. Személyi szállítás
12. Akadálymentes környezet
13. Speciális eszközök beszerzése
14. Egyéb, éspedig:

46. Az intézményben dolgozó munkatársaik rendelkeznek-e speciálisan fogyatékossgal élők képzéséhez szükséges ismeretekkel? (Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. Igen

2. Nem

a) Ha nem, akkor tervezik-e munkatársaik ilyen jellegű továbbképzését? Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!

1. Igen

2. Nem

VI. JOGI SZABÁLYOZÁS

47. Milyen minőségirányítási rendszert működtet az intézmény?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. ISO
2. TQM
3. EFQM
4. FAT követelményeinek megfelelő, saját fejlesztésű
5. Egyéb, és pedig:

48. Milyen célból kérték az intézményi akkreditációt?

(Kérjük, húzza alá a két legfontosabb szempontot!)

1. Versenyelőny biztosítása
2. Minőségi működés megvalósítása
3. Állami és Európai Unió támogatásokhoz történő hozzáférés biztosítása
4. Megrendelői bizalom erősítése
5. Szakképzési hozzájáruláshoz való hozzájutás
6. Egyéb, és pedig:

49. Mit tart az intézményakkreditáció legnagyobb előnyének?

(Kérjük, húzza alá a két legjellemzőbbet!)

1. Piaci versenyelőny, fogyasztói bizalom
2. Az intézményi működés átláthatósága, minőségi szinten történő működése
3. Állami és Európai Unió támogatásokhoz, pályázatokhoz, szakképzési hozzájáruláshoz való hozzáférés
4. Nincs előnye
5. Egyéb, és pedig:

50. Mit tart az intézményakkreditáció legnagyobb hátrányának?

(Kérjük, húzza alá a két legjellemzőbbet!)

1. Sok adminisztráció, bürokratikus, túlzott dokumentáció
2. Nem alkalmas a tényleges minőség ellenőrzésére
3. Nagy anyagi terhet jelent
4. Nincs hátránya
5. Egyéb, és pedig:

51. Mit tart a programakkreditáció legnagyobb előnyének?

(Kérjük, húzza alá a két legjellemzőbbet!)

1. ÁFA-mentesség
2. Minőségi színvonalat biztosít
3. Állami és Európai Unió támogatásokhoz, pályázatokhoz, szakképzési hozzájáruláshoz való hozzáférés
4. Nincs előnye
5. Egyéb, éspedig:

52. Mit tart a programakkreditáció legnagyobb hátrányának?

(Kérjük, húzza alá a két legjellemzőbbet!)

1. Bonyolult, bürokratikus, túl sok adminisztráció
2. Nem rugalmas, nem változtatható a program, nem lehet figyelembe venni a megrendelő igényeit
3. Költséges
4. Hosszú időt vesz igénybe az eljárás
5. Nincs hátránya
6. Egyéb, éspedig:

53. Honnan értesül a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. A fenntartó tájékoztat
2. Az intézményen belül tájékozódik
3. Internet
4. Magyar közlöny
5. Szakértőtől
6. Szakkönyvekből, kiadványokból
7. Szakmai fórumokon
8. Konferenciákon
9. Egyéb, éspedig:
10. Egyéb, éspedig:

54. Okoz-e Önnek valamilyen nehézséget a jogszabályok értelmezése?

(Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. Igen

2. Nem

a) Ha igen, milyen jellegű problémát jelent? (Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Állandó változások
2. Nem egyértelmű formai, tartalmi követelmények

3. Bürokrácia, adminisztráció
4. Kapcsolódó jogszabályokban történő eligazodás
5. Információhiány
6. Egyéb, éspedig:

b) Milyen segítséget vesz igénybe ezek megoldásához?

.....

.....

55. Véleménye szerint mi jelenti a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás előnyét? Kérjük, húzza alá a legjellemzőbbet!

1. Egységes követelményrendszer, szabályozottság, átláthatóság
2. Meghatározza a minimális feltételeket
3. Biztosítja a minőségi működést
4. Nincs előnye
5. Egyéb, éspedig:

56. Véleménye szerint mi jelenti a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás hátrányát? Kérjük, húzza alá a legjellemzőbbet!

1. Gyakori jogszabály módosítás
2. Általános, nem tesz különbséget képzők és képzések között
3. Nincs előírva óraszám minimum
4. Megszüntette a felnőttképzési normatívát
5. A felnőttképzésre nem vonatkozik az RFKB döntése
6. Túlszabályozott, bonyolult, nehezen értelmezhető, merev, rugalmatlan
7. Nincs hátránya
8. Egyéb, éspedig:

**a) Ön milyen konkrét módosításokat javasol a felnőttképzési tevékenység törvényi szabályozására? Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!
Több válaszlehetőség is megjelölhető!**

1. Jogszabály módosítás előtt egyeztetés az érdekelt felekkel
2. Adminisztrációs teher csökkentése
3. Felnőttképzési akkreditáció egyszerűsítése
4. Egy ágazati irányítás alatt legyen a felnőttképzés
5. A képzésben résztvevő és a munkáltató érdekeinek szabályozása
6. Felnőttképzési normatíva visszaállítása
7. Független mérés/értékelési, vizsgarendszer kidolgozása

8. Gyakorlati képzés ellenőrzése
9. A digitális írástudás képzési programjának központi kidolgozása és kötelezővé tétele
10. Nincs javaslat
11. Egyéb, éspedig:
.....
.....

57. Kérjük, írja le, hogy Ön, mely terület(ek)en érzi a legnagyobb információhiányt a felnőttképzés területét illetően?

.....
.....
.....

58. Ön be tudja-e építeni a digitális írástudásra vonatkozó szabályozást a törvényben meghatározott módon? (Kérjük, húzza alá a megfelelő választ!)

1. Igen
2. Nem
3. Nem értesültem még róla

a) Ha igen, hogyan?

.....
.....

VII A KÉRDŐÍVET KITÖLTŐ SZEMÉLY ADATAI

A kérdőívet kitöltő személy munkaköre:

.....

A kérdőívet kitöltő személy neve:

1. Nő

2. Férfi

A kérdőívet kitöltő személy életkora:

1. 35 év alatt

2. 35–45 év között

3. 46–55 év között

4. 55 év felett

Köszönjük, hogy a kérdőív kitöltésével hozzájárult a kutatás eredményességéhez!

